

ΣΠΥΡΟΥ ΛΥΓΚΩΝΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ-ΑΘΗΝΑΙ 1974

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Handwritten signature or initials in the top right corner.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΣΠΥΡΟΥ ΛΥΓΚΩΝΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

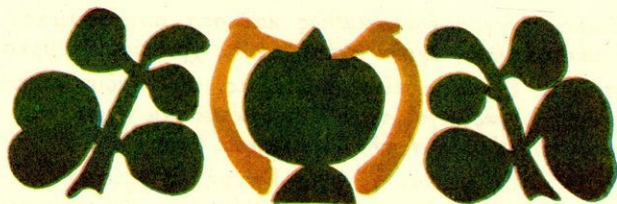
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΙΘΗΣΗ

Ε. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἑκκλησία

Με τὴ λέξη ἐκκλησία, στὴν ἀρχαία ἐποχή, ἐννοοῦσαν συνάθροιση πολλῶν ἀνθρώπων σὲ ὀρισμένο μέρος γιὰ ὀρισμένο σκοπό. Στὴν ἀρχαία Ἀθήνα, καθὼς ξέρουμε ἀπὸ τὴν ἱστορία, τὴ συνάθροιση τῶν πολιτῶν τὴν ἔλεγαν «Ἑκκλησία τοῦ Δήμου».

Ἑκκλησία σήμερα λέμε τὸ σύνολο ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πιστεύουν, πῶς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρας τοῦ κόσμου.

Ἑκκλησία ἀκόμα σημαίνει καὶ τὸ σύνολο τῶν χριστιανῶν, ποὺ ἀνήκουν στὸ ἴδιο δόγμα, ὅπως Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἑκκλησία, Ἑκκλησία Διαμαρτυρομένων κτλ. ἢ ἀνήκουν στὸ ἴδιο κράτος, ὅπως Ἑκκλησία τῆς Ἑλλάδας, Ἑκκλησία τῆς Ἀμερικῆς κτλ.

Ἑκκλησία ἀκόμη λέγεται καὶ ὁ ναός, ὁ τόπος δηλ. ὅπου συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοὶ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν.

Ἑκκλησιαστικὴ Ἱστορία λέγεται ἡ ἔκθεση γιὰ τὴν ἰδρυση καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς χριστιανικῆς Ἑκκλησίας.

Πηγὲς τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Οἱ κυριότερες πηγὲς τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας εἶναι :

- α. Οἱ ἰδιωτικὲς μαρτυρίες.
- β. Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ
- γ. Τὰ μνημεῖα.

Οἱ ἰδιωτικὲς μαρτυρίες περιλαμβάνονται στὰ συγγράμματα τῶν

ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, καθὼς καὶ στὰ συγγράμματα τῶν ἄλλων συγγραφέων ἐφόσον ἔχουν σχέση μετὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα εἶναι διατάξεις, πού ἔχουν συντάξει κατὰ διάφορες ἐποχὰς οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ νόμοι, πού θέσπισαν τὰ κράτη καὶ πού ἀφοροῦν τὴν Ἐκκλησία.

Τὰ μνημεῖα τέλος εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή, οἱ χριστιανικοὶ ναοί, τάφοι, εἰκόνες, νομίσματα, ἐπιγραφὰς σὲ διάφορους χριστιανικοὺς ναοὺς.

Διαίρεση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία χωρίζεται σὲ 4 μέρη, ὅσες εἶναι καὶ οἱ περίοδοι, στὶς ὁποῖες ἀναφέρεται ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πρῶτο μέρος ἀπλώνεται σὲ 313 χρόνια (1 — 313). Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ δηλ. πού ἰδρύθηκε ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Τὸ δεύτερο μέρος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὡς τὴν ἐποχὴ πού ἐγένετο τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸν καιρὸ δηλ. πού ἡ Μία καὶ ἀδιαίρετη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ χωρίστηκε σὲ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ σὲ Δυτικὴ (313 — 867 μ.Χ.).

Τὸ τρίτο μέρος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ σχίσματος ὡς τὸ 1453, πού ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολις στοὺς Τούρκους.

Τὸ τέταρτο τέλος μέρος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης, δηλ. τὸ 1453, ὡς τὰ σημερινὰ χρόνια.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ματθία

(Πράξ. α', 13 - 26).

“Όταν ὁ Ἰησοῦς ἀναλήφτηκε στοὺς οὐρανοὺς ἐπάνω στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, οἱ μαθητὲς του ἤρθαν στὰ Ἱεροσόλυμα. Κρατᾶνε στὴν ψυχὴ τους γλυκιὰ τὴν ἀνάμνηση τοῦ Ἰησοῦ. Αἰσθάνονται σὰν νὰ βρίσκωνται σὲ ἀφιλόξενο περιβάλλον, γιατί τοὺς λείπει Ἐκεῖνος. “Όταν συγκεντρῶνται τότε ξαναβρίσκουν τὸ γνωστὸ θερμὸ περιβάλλον τοῦ Κυρίου.

Μιά μέρα ποὺ ἦτανε συγκεντρωμένοι οἱ ἔντεκα Ἀπόστολοι καὶ 120 ἄλλοι μαθητὲς τοῦ Κυρίου σ' ἓνα φιλικὸ τους σπίτι, ὁ Πέτρος τοὺς πρότεινε νὰ ἐκλέξουν ἄλλον Ἀπόστολο στὴ θέση τοῦ Ἰούδα, τοῦ προδότη μαθητῆ. Νὰ γίνουν πάλι Δώδεκα.

Πραγματικὰ διάλεξαν δύο, τὸ Βαρσαβᾶ ἢ Ἰουστο καὶ τὸ Ματθία. Ἡ ἐκλογὴ ἐγινε ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους μαθητὲς τοῦ Κυρίου, ποὺ Τὸν εἶχαν παρακολουθήσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποὺ ἐμφανίστηκε, ἄκουσαν τὴ διδασκαλία Του, εἶδαν τὰ θαύματά Του, ἔζησαν τὰ Πάθη Του καὶ εἶδαν τὴν Ἀνάστασή Του. Ἀφοῦ προσευχήθηκαν, ἔριξαν κλῆρο ἀνάμεσα στοὺς δύο. Ὁ κλῆρος ἔπεσε στὸ Ματθία. “Ἐτσι τὴ θέση τοῦ Ἰούδα πῆρε ὁ Ματθίας καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐγιναν πάλι Δώδεκα, ὅσοι ἦτανε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ποὺ τοὺς διάλεξε ὁ Ἰησοῦς.

2. Ἡ Πεντηκοστή καὶ ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος

Πενήντα μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα τους, οἱ Ἑβραῖοι γιορτάζουν τὴν Πεντηκοστή τους, ποὺ εἶναι μεγάλη θρησκευτικὴ γιορτὴ.

Ὅπως κάθε χρόνο, πλήθη ἀπὸ κόσμο εἶχαν συγκεντρωθῆ στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴ γιορτὴ αὐτὴ. Χιλιάδες Ἰουδαῖοι πλημμύριζαν τὴν πόλη. Οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου, ποὺ φοβοῦνται τοὺς Ἰουδαίους, εἶναι κλεισμένοι στὸ ἐπάνω πάτωμα ἐνὸς σπιτιοῦ καὶ προσεύχονται. Ἡ ὥρα εἶναι ἑννέα πρωί. Ἐαφνικὰ ἀκούστηκε ἓνα παράξενο βουητό, σὰ νὰ φύσησε δυνατὸς ἄνεμος. Τὸ σπίτι, ὅπου ἦτανε συγκεντρωμένοι οἱ μαθητὲς, συνταράχτηκε. Καί, τί θαῦμα!... Τὴν ἴδια στιγμή πύρινες γλῶσσες φάνηκαν ἐπάνω στὰ κεφάλια τῶν μαθητῶν.

Ἦτανε ἡ στιγμή ποὺ κατέβηκε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα σὰν πύρινες γλῶσσες καὶ ἐπιφοίτησε καὶ φώτισε τοὺς Ἀποστόλους. Οἱ καταφοβισμένοι ὡς τώρα μαθητὲς τοῦ Κυρίου ἔδιωξαν τὸ φόβο τους. Οἱ ψυχὲς ἀναθάρρησαν καὶ ὁ νοῦς φωτίστηκε. Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταμόρφωσε τοὺς ἀμόρφωτους ψαράδες τῆς Τιβεριάδας σὲ Μεγάλους Ἀποστόλους καὶ σοφοὺς Δασκάλους. Μιλοῦνε ξένες γλῶσσες ποὺ δὲν ἤξεραν πρὶν. Διατυπώνουν ὑψηλὰ νοήματα, ὅπως οἱ σοφοὶ καὶ σπουδασμένοι ἄνθρωποι.

Τὰ πλήθη τοῦ κόσμου, ποὺ βρίσκονταν στὴν πόλη, ἔτρεξαν πρὸς ἐκεῖ ποὺ ἀκούστηκε ἡ βοή, νὰ μάθουν τί ἀκριβῶς συμβαίνει. Σὲ λίγο ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος συγκεντρώθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, ποὺ ἔμεναν οἱ Ἀπόστολοι καὶ ρωτοῦσε τί ἔγινε.

Οἱ μαθητὲς βγήκαν τότε ἔξω καὶ ἄρχισαν νὰ μιλοῦν στὰ πλήθη γιὰ τὸ Χριστὸ σὲ διάφορες γλῶσσες. Ἑλληνικὰ στοὺς Ἑλληνες, ἀραβικὰ στοὺς Ἀραβες, περσικὰ στοὺς Πέρσες, ρωμαϊκὰ στοὺς Ρωμαίους. Αὐτὸ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση στὸν κόσμο. Καὶ πολλοὶ ποὺ γνώριζαν τοὺς μαθητὲς, ἔλεγαν μὲ ἀπορία :

— Μὰ αὐτοὶ δὲν εἶναι οἱ ἀμόρφωτοι Γαλιλαῖοι; Τοὺς γνωρίζουμε πολὺ καλά. Πῶς σήμερα γνωρίζουν καὶ μιλοῦν ξένες γλῶσσες καὶ διηγοῦνται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ σὰ ρήτορες;

Ἄλλοι ὅμως ποὺ δὲ μπορούσαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἔλεγαν :

— Μὴ τοὺς πιστεύετε καὶ μὴ τοὺς προσέχετε. Εἶναι μεθυσμένοι!

Ἡ κατηγορία αὐτὴ ἦτανε μιὰ ἀνόητη συκοφαντία. Ἐνας μεθυσμένος δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ μιλήσῃ οὔτε στὴ δική του γλῶσσα.

Ὁ Πέτρος, πού ἄκουσε τὴν κατηγορία, πῆρε ἀμέσως τὸ λόγο καὶ εἶπε στὰ πλήθη :

— "Ἄντρες Ἰουδαῖοι καὶ ὅλοι ἐσεῖς οἱ ξένοι, πού βρίσκεστε στὰ Ἱεροσόλυμα, μάθετε πὼς δὲν εἴμαστε μεθυσμένοι. Ἄλλωστε εἶναι πρῶι ἀκόμη καὶ αὐτὴ τὴν ὥρα κανένas δὲ μεθάει. Τὸ κήρυγμά μας σὲ διάφορες γλῶσσες ὀφείλεται στὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού μᾶς φώτισε.

Καὶ συνέχισε ὁ Πέτρος τὴν ὁμιλία του μὲ θερμὰ λόγια, πού εἶχανε πηγὴ τους τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πίστη του στὸν Κύριο. Θύμιζε σ' ὅλους τὰ θαύματα πού ἔκαμε ὁ Ἰησοῦς. Περιέγραψε τὸ σκληρὸ καὶ ἄδικο θάνατό Του, στὸν ὁποῖο τὸν καταδίκασαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ. Τους διηγήθηκε ὕστερα μὲ πόση λαμπρότητα ἀναστήθηκε ὁ Κύριος καὶ τοὺς βεβαίωσε, ὅτι ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθητὲς Του εἶδαν τὸν Κύριό τους μετὰ τὴν Ἀνάστασή Του. Καὶ συνέχισε :

— Αὐτόν, λοιπόν, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸν ἀνάστησε ὁ Θεὸς καὶ τὸν κάθισε στὰ δεξιὰ Του. Τοῦ ἔδωκε κάθε δύναμη καὶ ἐξουσία καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε, πὼς θὰ συντρίψει καὶ θὰ ὑποτάξει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια Του ὅλους τοὺς ἐχθρούς Του. Ἀφοῦ πῆρε ἀπὸ τὸν Πατέρα τὴν ὑπόσχεση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φώτισε κι ἐμᾶς μὲ Τοῦτο τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸ εἶναι πού βλέπετε σεῖς τώρα, χωρὶς νὰ ἀκοῦτε.

Τὰ πλήθη ἄκουσαν τὰ λόγια τοῦ Πέτρου μὲ συντριβὴ τῆς καρδιάς. Καὶ ρωτοῦσαν τὸν Πέτρο καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους τί πρέπει νὰ κάμουν γιὰ νὰ σωθοῦν.

Ὁ Πέτρος τοὺς κάλεσε νὰ βαπτιστοῦν στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν καὶ νὰ λάβουν τὴ Δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι πίστεψαν ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ βαπτίστηκαν ἀπὸ τοὺς μαθητές.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα, πού εἶναι μεγάλη καὶ ἱστορικὴ ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν Πεντηκοστή. Καὶ λέγεται Πεντηκοστή, γιὰτι γιορτάζεται ἀκριβῶς πενήντα ἡμέρες ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Στὴν Ἐκκλησία ψάλλεται τὸ παρακάτω Τροπάριο.

Εὐλογητὸς εἶ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφος τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Καὶ δι' αὐτῶν τὴν Οἰκουμένην σασηνεύσας, Φιλάνθρωπε, δόξα Σοι.

3. Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ ὁ βίος τῶν πρώτων Χριστιανῶν

Οἱ τρεῖς χιλιάδες, πού πίστεψαν καὶ βαφτίστηκαν τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, σχημάτισαν τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τὸ 33 μ.Χ. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡμέραν ἄρχισαν οἱ Ἀπόστολοι τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ Ἀπόστολοι δὲν εἶναι πιά οἱ ἀπλοῖχοι καὶ ἀμόρφωτοι ψαράδες. Εἶναι οἱ φωτισμένοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου, πού κηρύττουν τὸ Λόγον τοῦ Θεοῦ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μέσα σὲ λίγες ἡμέρας οἱ πιστοὶ ἔγιναν πέντε χιλιάδες.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ πρώτοι χριστιανοὶ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἓνα δυνατὸ δεσμὸν μεταξὺ τους, ὀργανώθηκαν σὲ μιὰ χριστιανικὴ κοινότητα. Ἡ πρώτη αὐτῆς χριστιανικῆς κοινότητος εἶναι τὸ ἀριστοτεχνικὸν ἔργον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, γιὰτὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τέλειους, ἀπὸ ἰδανικοὺς χριστιανούς. Ποτὲ ὡς τότε δὲν εἶχε ξαναφανῆ στὸν κόσμον τόση ἀφοσίωσις, τόση στοργὴ ἀνάμεσα σ' ἀνθρώπους, πού δὲν εἶχαν κανένα ἄλλο δεσμὸν μεταξὺ τους, παρὰ μονάχα τὴν ΑΓΑΠΗΝ. Μ' αὐτὴ τὴν ἀγάπην ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς θεμελίωσε τὴν ὠραιότερην καὶ τελειότερην θρησκείαν. Κανένας δὲ λογάριζε σὰν προσωπικὴν τοῦ περιουσίαν τὰ ὑπάρχοντά του. Ὅλα τὰ εἶχαν κοινά. Κανένας δὲν ἔλεγε «τὸ δικόν μου». Ὅλοι ἔλεγαν «τὰ δικά μας». Τὰ σπίτια τους καὶ τὰ κάθε λογῆς κτήματά τους τὰ πουλοῦσαν καὶ ὅσα ἔπαιρναν τὰ παράδιδαν στοὺς Ἀποστόλους.

Πρῶτος ἔδωκε τὸ παράδειγμα ὁ Ἰωσήφ, πού λεγότανε καὶ Βαρνάβας (= παιδί τῆς παρηγοριᾶς).

Ὁ Βαρνάβας ἦτανε Λεβίτης καὶ καταγότανε ἀπὸ τὴν Κύπρον. Διακρινόταν γιὰ τὴν μεγάλην τοῦ πίστην καὶ τὴν ἀκέραιον ἀρετὴν αὐτοῦ. Πούλησε τὸ χωράφι αὐτοῦ καὶ τὰ χρήματα πού πῆρε τὰ παράδωσε στοὺς Ἀποστόλους. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι χριστιανοί. Ὅλοι τώρα ἀποτελοῦνε μιὰ οἰκογένειαν. Πιστεύουν πῶς εἶναι ὅλοι παῖδιά τοῦ ἰδίου Πατέρα, τοῦ Θεοῦ. Εἶναι, λοιπόν, ἀδέρφια. Πηγαίνουν ὅλοι στὴν Ἀγάπην, ὅπως λέγανε τὰ κοινὰ δεῖπνα. Κάθονται σὲ μεγάλα τραπέζια, ὅπως τ' ἀδέρφια μιᾶς οἰκογένειας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους εὐλογεῖ τὸν ἄρτον, ὅπως ὁ Χριστὸς στὸ Μυστικὸν Δεῖπνον. Τελειώνουν τὸ φαγητὸν τους πάλι μετὰ προσέυχῃ καὶ ὕστερα ἀποχωρίζονται μετὰ ἓνα φίλημα ἀδελφικῆς ἀγάπης. Οἱ Ἀπόστολοι ἀσχολοῦνται μετὰ τὸ κήρυγμα. Διδάσκουν δηλ. ὅσα εἶχαν διδαχθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅσα εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ τὸ θεῖον στόμα τοῦ Διδασκάλου αὐτοῦ. Δὲν ὑπάρχουν ἀνάμεσα αὐτοὺς οὔτε φθόνος οὔτε μίσος. Δὲν ὑπάρχουν διακρίσεις καὶ ἀδικίαι. Μιὰ μονάχα φιλο-

δοξία θερμαίνει την ψυχή τους. Ποιός θα ύπηρετήση τούς άλλους καλύτερα. Ἡ ἀρετὴ τῆς Ἀγάπης εἶναι ἡ πολύτιμη περιουσία τους. Πιστεύουν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι πάντα παρὼν ἀνάμεσά τους καὶ τούς ὀδηγεῖ στὸ δρόμο, ποῦ ὁ ἴδιος ἐχάραξε.

Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὸν τρόπο τοῦτο θὰ πηγᾶσῃ ὁ θρίαμβος τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀπὸ κείνη τὴν πρώτη χριστιανικὴ κοινωνία ἐκπορεύτηκε τὸ κήρυγμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἰσότητος μεταξὺ ὄλων τῶν ἀνθρώπων χωρὶς καμιά διάκριση.

Οἱ Ἀπόστολοι ἀκούραστοι διδάσκουν καὶ ἐπιστατοῦν στὶς ἱερὲς τελετές, στὴν προσευχὴ καὶ στὴ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὅπως τὶς συμπλήρωσε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς.

4. Ἡ θεραπεία τοῦ κωλοῦ ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Πέτρο

Λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή, οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης πῆγαιναν στὸ ναὸ τοῦ Σολομώντα κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Στὴν ἐξωτερικὴ πόρτα τοῦ ναοῦ καθόταν ἕνας χωλός, ἀπὸ τὴ γέννησή του ἀνάπηρος, καὶ ζητοῦσε ἐλεημοσύνη ἀπὸ ὅσους ἐμπαιναν στὸ ναό. Ζήτησε καὶ ἀπὸ τοὺς δυὸ Ἀποστόλους. Ὁ Πέτρος τότε τοῦ εἶπε :

— Κοίταξέ μας!

Καὶ κεῖνος τοὺς κοίταξε μὲ προσοχὴ, νομίζοντας πὼς κάτι σημαντικὸ θὰ τοῦ δώσουν ὡς ἐλεημοσύνη. Τοῦ εἶπε πάλι ὁ Πέτρος :

— Χρήματα δὲν ἔχω νὰ σοῦ δώσω. Σοῦ δίνω ὅμως ἀπὸ ὅ,τι ἔχω. Εἶς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου σηκώσου καὶ περπάτησε.

Ὁ χωλὸς σηκώθηκε ἀμέσως καὶ στερεώθηκε στὰ πόδια του τόσο καλὰ ὥστε ἄρχισε νὰ περπατῇ καὶ νὰ πηδᾷ δοξάζοντας τὸ Θεό.

Ὁ λαὸς ποῦ ἔβλεπε τὸ χωλὸ κάθε μέρα στὴν πόρτα τοῦ ναοῦ νὰ ζητιανεύη, τὸν βλέπει τώρα νὰ περπατῇ καὶ νὰ δοξάζη τὸ Θεὸ καὶ μένει ἐκπληκτος. Καὶ ἐνῶ ὁ θεραπευμένος χωλὸς πηγαίνει μὲ τοὺς Ἀποστόλους στὴ στοὰ τοῦ Σολομώντα, οἱ ἄνθρωποι τὸν παρακολουθοῦν μὲ ἀπορία καὶ θαυμασμό.

— Μὴ θαυμάζετε ἐμᾶς, τοὺς εἶπε ὁ Πέτρος. Ὁ χωλὸς δὲ θεραπεύτηκε μὲ τὴ δική μας δύναμη, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἰησοῦ Χρι-

στοῦ. Αὐτὸν ποὺ σεῖς θανατώσατε, ὁ Θεὸς τὸν ἀνάστησε. Εἶμαι βέβαιος, πὼς αὐτὸ ποὺ κάματε σεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, τὸ κάματε ἀπὸ ἄγνοια. Γιὰ νὰ συγχωρεθῆτε ὅμως γιὰ τὸ ἐγκλημὰ σας αὐτό, πρέπει νὰ μετανοήσετε καὶ νὰ πιστέψετε στὸ Χριστό.

Ἐνάμεσα στὸ λαό, ποὺ ἄκουγε τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ θαύμαζε γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ χωλοῦ, ἦταν καὶ ἱερεῖς, ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ πολλοὶ Σαδδουκαῖοι.

Ὅταν ἄκουσαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι νὰ μιλοῦν γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ ἐκ νεκρῶν, ἀγανάχτησαν καὶ συνέλαβαν τοὺς Ἀποστόλους. Καὶ ἐπειδὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ νυχτώνη, τοὺς φυλάκισαν γιὰ νὰ τοὺς φέρουν, τὴν ἄλλη μέρα στὸ δικαστήριον νὰ τοὺς δικάσουν. Πολλοὶ ὅμως ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἄκουσαν τὸ κήρυγμα, πίστεψαν καὶ ἔτσι οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἔγιναν πέντε χιλιάδες.

Τὴν ἄλλη μέρα συγκεντρώθηκαν στὰ Ἱεροσόλυμα οἱ ἄρχοντες, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ γραμματεῖς καὶ ὅσοι ἄλλοι ἀποτελοῦσαν τὸ Συνέδριον. Ἐνάμεσα στὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου ἦταν καὶ ὁ Ἄννας ὁ ἀρχιερέας καὶ ὁ Καϊάφας, οἱ θλιβεροὶ δικαστὲς τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐφεραν, λοιπόν, μπροστὰ τοὺς τοὺς δύο Ἀποστόλους καὶ τοὺς ρωτοῦσαν μὲ ποιά δύναμη ἢ σὲ τίνοσ' τὸ ὄνομα κάνουν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ὁ Πέτρος τότε τοὺς ἀπάντησε :

— Ἄν μᾶς ἀνακρίνετε σήμερα ἐξαιτίας τῆς εὐεργεσίας μας σ' ἓναν ἄρρωστο καὶ ἀνάπηρο καὶ ἂν ἀπορῆτε μὲ ποιά δύναμη θεραπεύτηκε, μάθετε καὶ σεῖς καὶ ὅλος ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ὁ χωλὸς θεραπεύτηκε στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ποὺ σεῖς Τὸν σταυρώσατε καὶ ὁ Θεὸς Τὸν ἀνάστησε.

Τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου ἔμειναν κατάπληχτα ἀπὸ τὸ θάρρος τῶν Ἀποστόλων. Καὶ ὅταν ἔμαθαν, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι εἶναι ἄνθρωποι ἀγράμματοι, θαύμασαν καὶ τοὺς ἀναγνώρισαν. Οὐμῆθησαν, ὅτι αὐτοὶ ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἀκολουθοῦσαν πάντοτε τὸν Ἰησοῦ. Ἐβλεπαν κοντὰ στοὺς Ἀποστόλους καὶ τὸ χωλό, ποὺ θεραπεύτηκε καὶ δὲν ἤξεραν τί νὰ ποῦν. Τοὺς διέταξαν νὰ βγοῦν ἔξω ἀπὸ τὸ Συνέδριον καὶ νὰ περιμένουν, γιὰ ν' ἀποφασίσουν μεταξύ τους τί πρέπει νὰ κάνουν μ' αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους. Ν' ἀρνηθοῦν τὸ θαῦμα, δὲ μπορούσαν, γιὰ τὸ εἶδαν καὶ τὸ ἔμαθαν ὅλοι οἱ κάτοικοι στὴν Ἱερουσαλήμ. Τίποτε ἄλλο δὲ γίνεται, εἶπαν, παρὰ νὰ τοὺς φοβερίσουμε μὲ αὐστηρὴ τιμωρία, ἂν ξαναμιλήσουν σὲ ἄνθρωπο γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασή Του.

Αὐτὸ καὶ ἔκαμαν. Τοὺς κάλεσαν καὶ τοὺς σύστησαν νὰ μὴ διδάσκουν στὸ ἐξῆς στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ τὸν τοῦ περιμένει πολὺ αὐστηρὴ τιμωρία.

— Εἶναι σωστό, ἀπάντησαν οἱ Ἀπόστολοι, νὰ ὑπακούσωμε σὲ

σᾶς καὶ ὄχι στὸ Θεό; Νὰ τὸ κρίνετε μόνοι σας. Ἐμεῖς δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ πληροφορησώμε τὸ λαὸ τί εἶδαμε καὶ τί ἀκούσαμε.

Καὶ ἐπειδὴ στὸ Συνέδριο δὲν ἤξεραν πῶς νὰ δικαιολογηθοῦν στὸ λαό, ἂν τοὺς τιμωροῦσαν, τοὺς ἄφησαν ἐλεύθερους.

5. Θαύματα τῶν Ἀποστόλων

Οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν ἀφοσιωθῆ στὸ ἔργο τους. Καὶ ἔργο τους ἦταν ἡ διδασκαλία. Κήρυτταν, λοιπόν, τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκαναν θαύματα στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Ἀσθενεῖς, παράλυτοι, χωλοί, τυφλοί, δαιμονιζόμενοι, ζητοῦσαν καὶ ἔβρισκαν τὴ θεραπεία τους. Ὅποιοι κατέφευγε στοὺς Ἀποστόλους μὲ πίστη, ἔπαιρνε ὅ,τι ζητοῦσε. Τόση ἦταν ἡ φήμη τῶν Ἀποστόλων, καὶ τόση ἡ πίστη τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ πιστεύουν πολλοί, πῶς καὶ ἡ σκιά ἀκόμη τοῦ Πέτρου, ἂν ἔπεφτε ἐπάνω τους, ἀμέσως θὰ ἔβρισκαν τὴ θεραπεία τους. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλὴμ ἄκουαν καὶ μάθαιναν τὴ δραστηριότητα τῶν Ἀποστόλων καὶ τοὺς ἐβλεπαν μὲ σεβασμὸ καὶ φόβο.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ δραστηριότητα τῶν Ἀποστόλων καὶ ἡ διάδοση τῆς φήμης τους δὲν ἄρесе καθόλου στὸν ἀρχιερέα καὶ στοὺς Σαδδουκαίους. Σκέπτονταν, πῶς δὲν ὠφέλησε καθόλου ἡ θανατικὴ ποινὴ, ποὺ ἐπέβαλαν στὸν Ἰησοῦ, ἀφοῦ οἱ ἀπλοῖκοι αὐτοὶ ψαράδες συνεχίζουν τὸ ἔργο Του. Ἀγανακτισμένοι, λοιπόν, συνέλαβαν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς φυλάκισαν γιὰ νὰ τοὺς δικάσουν τὴν ἄλλη μέρα.

Τῆ νύχτα ὁμοῦς παρουσιάστηκε στοὺς φυλακισμένους ἄγγελος Κυρίου καὶ ἀφοῦ τοὺς ἄνοιξε τὶς πόρτες τῆς φυλακῆς, τοὺς ὠδήγησε ἔξω, χωρὶς νὰ ἀντιληφτοῦν τίποτε οἱ φρουροί. Τοὺς εἶπε τότε ὁ ἄγγελος :

— Πηγαίνετε στὸ ναὸ νὰ κηρύξετε στὸ λαό.

Πρῶι πρῶι ἦρθαν οἱ Ἀπόστολοι στὸ ἱερό καὶ ἄρχισαν νὰ διδάσκουν. Στὸ μεταξὺ τὸ Συνέδριο ἔστειλε στρατιῶτες στὴ φυλακὴ νὰ παραλάβουν τοὺς φυλακισμένους γιὰ νὰ τοὺς δικάσουν.

Οἱ στρατιῶτες βρῆκαν τοὺς φύλακες στὴ θέση τους καὶ τὶς φυλακὲς κατάκλειστες, ἀλλὰ χωρὶς τοὺς φυλακισμένους. Γύρισαν στὸ Συνέδριο καὶ ἀνάφεραν τὰ καθέκαστα. Ἡ πληροφορία ἀνησύχησε τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου. Δὲ μποροῦσαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἀπουσία τῶν Ἀποστόλων ἀπὸ τὶς φυλακὲς. Ἦρθαν ὁμοῦς ἄλλοι ἀπὸ τὸ ναὸ καὶ τοὺς πληροφοροφόρησαν, ὅτι οἱ Ἀπόστολοι βρίσκονται στὸ ναὸ καὶ διδάσκουν τὸ λαό. Ἔστειλαν τότε ὑπηρετές μὲ τὸ στρατηγὸ καὶ τοὺς συνέλαβαν χωρὶς

νά χρησιμοποιήσουν καμιά βία, γιατί φοβήθηκαν μήπως τούς λιθοβολήσῃ ὁ λαός. Τούς ὀδήγησαν στοῦ Συνεδρίου καὶ τούς ρώτησαν :

— Γιατί ἐπιμένετε νὰ διδάσκετε, ἀφοῦ σᾶς τὸ ἀπαγορέψαμε; Σεῖς ξεσηκώσατε τὴν πόλιν τῆς Ἱερουσαλῆμ μετὰ τὰς διδασκαλίας σας καὶ δὲν παύετε νὰ μᾶς κατηγορῆτε, ὅτι ἔχουμε τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Τί ἔχετε ν' ἀπαντήσετε;

Ὁ Πέτρος πῆρε τὸ λόγο καὶ τούς ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν :

— Πρέπει νὰ πειθαρχοῦμε μᾶλλον στοῦ Θεοῦ παρά στοὺς ἀνθρώπους. Σεῖς θανατώσατε τὸν Ἰησοῦ μετὰ σταυρικὸ θάνατο, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων μας τὸν ἀνάστησε. Μετὰ τὴν Ἀνάστασίν Του τὸν ἀνύψωσε στὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἔθροισε ἀρχηγὸ καὶ Σωτῆρα, γιὰ νὰ δώσῃ στοὺς ἀπογόνους τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸ μυστήριον τῆς μετάνοιας καὶ τὴ συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐμεῖς εἴμαστε μάρτυρες γιὰ ὅλα αὐτά.

Ἡ ἀπάντησιν τοῦ Πέτρου ἐτάραξε τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου καὶ στοῦ θυμοῦ τούς σκέπτονται νὰ τοὺς καταδικάσῃ σὲ θάνατο. Καὶ θὰ τὸ πραγματοποιοῦσαν, ἂν δὲν τοὺς ἐμπόδιζε ὁ Γαμαλιήλ.

Ὁ Γαμαλιήλ ἦταν Φαρισαῖος καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ σεβαστὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου. Ἦταν νομοδιδάσκαλος μετὰ ἀξία καὶ τίμιος. Ὁ λόγος τοῦ ἀκούεσθαι μετὰ σεβασμὸν. Δὲν παρασύρθηκε αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἀνόητο θυμὸ τῶν ἄλλων. Διάταξε τοὺς Ἀποστόλους ν' ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὴν αἴθουσα καὶ ὅταν ἔμειναν μόνον οἱ τὸς μέλη τοῦ Συνεδρίου, τοὺς εἶπε, πῶς θὰ εἶναι μάταιον νὰ πάρουν μίαν τόσο σκληρὴν ἀπόφασιν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτούς. Εἶναι προτιμότερον, τοὺς σύστησε, νὰ τοὺς ἀφήσουμε ἐλεύθερους γιὰτὶ ἂν ἡ διδασκαλία τοὺς προέρχεται ἀπὸ ἀνθρώπους, μόνη τῆς θὰ σβῆσῃ καὶ θὰ χαθῆ, ὅπως ἐγένε καὶ σὲ τόσας ἄλλας παρόμοιας περιπτώσεις. Ἄν ὅμως ἡ διδασκαλία τοὺς προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεὸ, καμιά δύναμις δὲ θὰ μπορέσῃ ν' ἀντισταθῆ σ' αὐτή. Καὶ τὸ χειρότερον εἶναι πού θὰ γίνετε θεομάχοι.

Τὴ σύστασιν τοῦ Γαμαλιήλ τὴν παραδέχτηκαν ὅλοι ὡς λογικὴ καὶ δίκαιη. Ἔτσι τὸ Συνεδριον οὔτε τώρα τιμώρησε τοὺς Ἀποστόλους καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐσχάτην ποινὴν, τὸ θάνατο. Τούς κάλεσαν μόνον καὶ ἀφοῦ τοὺς ἔδειραν, τοὺς ἀπέβλυσαν μετὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς σκληρῆς τιμωρίας, ἂν συνεχίσουν νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν Ἰησοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Συνεδριον χαρούμενοι, γιὰτὶ ἀξιώθησαν νὰ τιμωρηθοῦν γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

6. Ἐκλογὴ διακόνων

Τὴν πρώτην χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τὴν διοικοῦσαν, ὅπως ἦταν φυσικόν, οἱ Ἀπόστολοι. Ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν χριστιανῶν μέρα μετὰ τὴν ἡμέραν μεγάλωνε καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ποὺ ἦταν ἀπασχολημένοι μετὰ τὸ κήρυγμα, δὲν προλάβαιναν νὰ παρακολουθοῦν καὶ νὰ φροντίζουν γιὰ ὅλες τὰς ἀνάγκας τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Γιὰ νὰ μὴ παραμελήσουν, λοιπόν, τὸ κύριον ἔργον τους, τὸ κήρυγμα, συμβούλευσαν τοὺς χριστιανούς νὰ ἐκλέξουν ἑπτὰ μορφωμένους, τίμιους καὶ ἐνάρετους χριστιανούς, γιὰ ν' ἀναλάβουν αὐτοὶ νὰ διαχειρίζονται τὴν κοινὴν περιουσίαν τῆς κοινότητος. Καὶ οἱ χριστιανοί, σύμφωνα μετὰ τὴν ὑπόδειξιν, διάλεξαν ἑπτὰ πιστοὺς καὶ τοὺς παρουσίασαν στοὺς Ἀποστόλους. Οἱ Ἀπόστολοι, ἀφοῦ προσευχήθηκαν, ἔβαλαν τὰ χεῖρα τους ἐπάνω στὰ κεφάλια τῶν ἑπτὰ διαλεχτῶν χριστιανῶν καὶ παρακάλεσαν τὸ Θεὸν νὰ τοὺς δώσῃ τὴν Θεῖαν χάριν Του, γιὰ νὰ γίνον ἀξιοὶ τοῦ ἔργου, ποὺ ἀναλαβαίνουν.

Ἡ πράξις αὕτη λέγεται χειροτονία. Οἱ Ἀπόστολοι δηλ. χειροτόνησαν τοὺς ἑπτὰ πιστοὺς καὶ τοὺς ὀνόμασαν διακόνους. Ἀπὸ αὐτῆς τῆς στιγμῆς οἱ διάκονοι ἔγιναν πολῦτιμοὶ βοηθοὶ τῶν Ἀποστόλων στὸ ἔργον τους. Στὴν ἀρχὴ βοηθοῦσαν στὴ διαχείριση τῆς περιουσίας καὶ στὰ ἔργα φιλανθρωπίας. Ἀργότερα ὅμως τοὺς βοηθοῦσαν καὶ στὸ κήρυγμα.

Οἱ πρῶτοι διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας ἦταν οἱ ἐξῆς: Στέφανος, Φίλιππος, Πρόχορος, Νικάνορας, Τίμωνας, Παρμενᾶς καὶ Νικόλαος.

Ἡ χειροτονία τῶν ἑπτὰ διακόνων προσδιόρισε καὶ τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ γίνεταί· στὸ ἐξῆς ἡ ἐκλογὴ καὶ ἡ χειροτονία τῶν κληρικῶν.

7. Ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος

Ὁ Στέφανος, ὅπως εἶδαμε, ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ διακόνους. Ἄνθρωπος μετὰ μεγάλην καὶ θερμὴν πίστην ἔδειξε μεγάλην δραστηριότητα. Δὲν περιορίστηκε στὴ φροντίδα γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ στὴ διανομὴ τῆς ἐλεημοσύνης. Ἄπλωσε τὴν δραστηριότητά του καὶ πρὸς πέρα, στὴ διδασκαλίαν, μ' ἓνα ἐλκυστικὸν καὶ θερμὸν κήρυγμα. Δίδασκεν καὶ αὐτός, ὅπως οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ ἀκάματο ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν.

Ἦταν τὸση ἡ ἰκανότητά του, ὥστε κανένας ἀπὸ τοὺς σοφοὺς καὶ νομιμοδιδασκάλους Ἰουδαίους τῆς ἐποχῆς του δὲ μποροῦσε νὰ τὸν νικήσῃ στὰ ἐπιχειρήματα καὶ στὴ σοφίαν τῶν λόγων του.

“Ο,τι όμως δὲ μπορούσαν νὰ κάμουν μὲ τὶς γνώσεις τους καὶ τὴ μόρφωσή τους, τὸ κατάφεραν μὲ τὴ συκοφαντία. Κατηγορήσαν τὸ Στέφανο στὸ λαὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς, ὅτι βλασφημεῖ κατὰ τοῦ Μωυσῆ καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ. Βρῆκαν καὶ ψευτομάρτυρες καὶ βεβαιώθηκε ἡ ψεύτικη κατηγορία.

Τὸν συνέλαβαν τότε καὶ τὸν ἔφεραν στὸ Συνέδριο νὰ τὸν δικάσῃ. Ἦρθαν καὶ οἱ ψευτομάρτυρες καὶ βεβαίωσαν, πῶς ὁ Στέφανος δὲν παύει νὰ λέῃ βλασφημίες καὶ γιὰ τοῦτο τὸν ἅγιο τόπο καὶ κατὰ τοῦ Νόμου. Τὸν ἀκούσαμε, μάλιστα, νὰ λέῃ, εἶπαν, πῶς ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος θὰ καταλύσῃ τοῦτον τὸν τόπο καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὰ ἔθιμα ποῦ μᾶς ἄφησε ὁ Μωυσῆς.

“Ολοι ὅσοι ἦτανε στὸ Συνέδριο κοίταξαν τότε τὸ Στέφανο καὶ εἶδαν τὸ πρόσωπό του τόσο φωτεινὸ ὅσον νὰ ἦτανε ἀγγελικόν.

— Εἶναι ἀλήθεια, λοιπόν, ὅσα σοῦ κατηγοροῦν; ρώτησε ὁ ἀρχιερέας.

Ὁ Στέφανος ἦτανε δεινὸς ρήτορας. Εἶχε δυνατὸ λόγο. Καὶ ὁ λόγος του πήγαζε ἀπὸ τὴ βαθιὰ του πίστη στὸν Κύριο. Πρὶν νὰ ἐξαπολύσῃ τοὺς κεραυνούς τοῦ λόγου του διηγήθηκε μὲ ἤρεμη καὶ εἰρηνικὴ ψυχὴ τὴ θρησκευτικὴ ἱστορία τῶν Ἑβραίων. Τοὺς θύμιζε τὴν προστασία ποῦ τοὺς ἔδειξε ὁ Θεὸς καὶ τὴν ἀπιστία καὶ ἀχαριστία τῶν προγόνων τους. Ὑστερα τοὺς ἔκαμε αὐστηρὲς ἐπικρίσεις :

«Σκληρόκαρδοι, ποῦ ἐναντιώνεστε πάντα σας στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ πρόγονοί σας. Ποιὸν ἀπὸ τοὺς προφῆτες δὲν καταδίωξαν οἱ πατέρες σας; Αὐτοὶ δὲν τοὺς θανάτωσαν, γιὰτὶ προφήτησαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία; Αὐτοῦ τοῦ Μεσσία ἐσεῖς γίνετε προδότες καὶ φονιάδες».

Τὰ λόγια τοῦ Στέφανου ἦτανε ἓνα σκληρὸ ράπισμα στὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θυμὸς καὶ ἡ μανία τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου γιὰ ἐκδίκηση πλημμύρισε τὶς ψυχές τους καὶ φλόγισε τὶς ἀνομες καρδιές τους.

Σ' αὐτὴ τὴ μανία ὁ Στέφανος τί ἄλλο εἶχε ν' ἀντιτάξῃ παρὰ τὴ βαθιὰ πίστη του στὸν Ἰησοῦ; Σήκωσε, λοιπόν, τὰ μάτια του στὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε : «Νά! βλέπω ἀνοιχτούς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν Ἰῶν τοῦ Ἀνθρώπου νὰ κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ...».

Αὐτὸ ἔγινε αἰτία νὰ ξεχειλίσῃ τὸ ποτήρι τῆς ὀργῆς τῶν δικαστῶν. “Ολοι τους φρούαξαν καὶ ὄρμησαν ἐναντίον του καὶ ἀφοῦ τὸν ὀδήγησαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν σὲ μέρος ἀνοιχτό, ἄρχισαν νὰ τὸν λιθοβολοῦν μὲ πείσμα, μὲ μανία. Γιὰ νὰ εἶναι μάλιστα ἐλεύθεροι στὶς κινήσεις τους, ἔβγαλαν τὰ ἐπανωφόρια τους. Ἐνας νεαρὸς Ἰουδαῖος, ποῦ τὸν ἔλεγαν Σαούλ, ἀνάλαβε νὰ τὰ φυλάξῃ.

Βροχὴ ἔπεφταν οἱ πέτρες ἐπάνω στὸ Στέφανο. Κι αὐτὸς γονατισμένος σήκωσε τὰ χέρια του στὸν οὐρανὸ λέγοντας : «Κύριε, μὴ στή-

σης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην», δηλ. «Μὴ λογαριάσης, Θεέ μου, αὐτὴ τὴν ἁμαρτία τους».

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ξεψύχησε. Παράδωσε τὸ πνεῦμα στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἕνας σωρὸς ἀπὸ πέτρες σκέπασε τὸ καταπληγωμένο σῶμα του. Ὁ Ἀρχιδιάκονος Στέφανος εἶναι ὁ πρῶτος μάρτυρας τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀκολούθησε μιὰ ὀλόκληρη στρατιὰ ἀπὸ μάρτυρες τὸ παράδειγμά του. Ἐπὶ πολλὰ χρόνια πλῆθος μαρτύρων ἔγραψαν μὲ τὸ αἷμα τους τὴ χριστιανικὴ ἱστορία καὶ πότισαν τὸ δέντρο τοῦ χριστιανισμοῦ. Πρῶτος ὅμως ἀπ' ὅλους εἶναι ὁ Στέφανος. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία τὸν ὀνόμασε Πρωτομάρτυρα.

Τὴ μνήμη τοῦ Πρωτομάρτυρα Στεφάνου τὴ γιορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 27 Δεκεμβρίου.

8. Ὁ Διάκονος Φίλιππος

Ἵστερα ἀπὸ τὸ λιθοβολισμὸ καὶ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Στεφάνου ἀκολούθησε ἄγριος διωγμὸς κατὰ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἀπὸ τοὺς ἀγριότερους διώκτες τῶν χριστιανῶν ἦταν ὁ Σαοὺλ, ποὺ εἶχε διακριθῆ στὸ μαρτύριο τοῦ Στεφάνου, κρατώντας τὰ ἐπανωφόρια τῶν βασανιστῶν καὶ παρακινώντας τους νὰ χτυποῦν χωρὶς ἔλεος τὸν Πρωτομάρτυρα.

Ὁ Σαοὺλ ἔμπαινε στὰ χριστιανικὰ σπίτια καὶ ἄντρες καὶ γυναῖκες τοὺς ἔσερνε στὴ φυλακὴ. Τὸ ὄνομά του εἶχε καταντήσει ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν χριστιανῶν.

Γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴ φυλακὴ καὶ τὶς κακοποιήσεις ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ διασκορπίστηκαν σὲ διάφορες πόλεις τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Σαμάρειας. Μόνο οἱ Ἀπόστολοι ἔμειναν στὶς θέσεις τους στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς, ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἱερὴ πόλη, ἦταν καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος, ποὺ ἦταν ἐξέισου φλογερὸς καὶ πιστὸς μὲ τὸ Στέφανο.

Ὁ Φίλιππος ἤρθε στὴν πόλη τῆς Σαμάρειας καὶ ἄρχισε νὰ κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιο καὶ νὰ κάνη θαύματα. Πολλοὶ Σαμαρεῖτες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, πίστεψαν στὴ διδασκαλία του καὶ βαπτίστηκαν.

Ὅταν πληροφορήθηκαν οἱ Ἀπόστολοι στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅτι οἱ Σαμαρεῖτες δέχτηκαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἔστειλαν ἐκεῖ τὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἰωάννη, γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τοὺς νεοφώτιστους χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς

μεταδώσουν τὸ "Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἀνάμεσα στοὺς νεοφώτιστους ἦταν καὶ ὁ Σίμωνας ὁ μάγος. Αὐτὸς μὲ τὰ μάγια του εἶχε προκαλέσει τὸ θαυμασμὸ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ εἶχε κατορθώσει νὰ τοὺς πείσῃ νὰ τὸν θεωροῦν σὰν ἓνα εἶδος ἀνθρώπου ὑπερφυσικοῦ. Ὄταν ὅμως ὁ Σίμωνας εἶδε τὰ πραγματικὰ θαύματα καὶ τὴ δύναμη τοῦ Φιλίππου, πίστεψε κι αὐτὸς καὶ βαφτίστηκε. Τώρα πού ἤρθαν οἱ Ἀπόστολοι στὴ Σαμάρεια καὶ εἶδε τὴ θεϊκὴ τους δύναμη, σκέφτηκε πὼς θὰ εἶχε μεγάλο συμφέρον, ἂν ἀποχτοῦσε καὶ αὐτὸς τὸ δικαίωμα καὶ τὴ δύναμη νὰ χαρίζῃ Ἅγιο Πνεῦμα ὅπως οἱ Ἀπόστολοι.

Πλησίασε τότε τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς πρόσφερε πολλὰ χρήματα λέγοντας: «Δώστε καὶ σὲ μένα αὐτὴ τὴν ἐξουσία, ὥστε σὲ ὅποιον ἐπιθέσω τὰ χέρια μου νὰ δέχεται Ἅγιο Πνεῦμα».

Ὁ Πέτρος ὅμως τὸν καταράστηκε μὲ ὀργή καὶ τοῦ εἶπε: «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν». Δηλ. «Νὰ χαθῆς καὶ σὺ καὶ τὰ χρήματά σου, πού νόμιμες πὼς ἢ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μπορεῖ νὰ ἀγοραστῇ μὲ χρήματα». Ἀπὸ τότε ἡ Ἐκκλησία ἀπαγορεύει αὐστηρὰ νὰ πουλιέται ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἱεροσύνη. Τὴν πράξιν αὐτὴ τὴν ὀνομάζει σιμωνία ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ μάγου Σίμονα.

Οἱ Ἀπόστολοι ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες παραμονῆς στὴν πόλη τῆς Σαμάρειας βγήκαν σὲ περιοδεία σὲ πολλὰς κωμοπόλεις στὴ Σαμάρεια κηρύττοντας τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ κατόπι γύρισαν στὰ Ἱεροσόλυμα.

9. Ἐνας ἐπίσημος ἐθνικὸς γίνεται Χριστιανὸς

Αὐτὲς τὶς ἡμέρες ἐπέστρεφε ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα στὴν πατρίδα του ὁ διαχειριστὴς τῆς βασιλείσσης τῆς Αἰθιοπίας, κάτι σὰν ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς χώρας δηλ.

Φαίνεται πὼς ὁ ἄρχοντας αὐτὸς ἔκανε ταχτικὲς ἐπισκέψεις στὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰ νὰ προσκυνᾷ τὸ Θεὸ τοῦ Ἰσραὴλ. Τώρα ταξίδευε μὲ ἄμαξα καὶ γιὰ νὰ μὴ χάνῃ τὸν καιρὸ του στὸ μακρινὸ ταξίδι του, μελετοῦσε τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Τοῦ εἶχε κάμει ζωηρὴ ἐντύπωση ὁ προφῆτης Ἡσαΐας καὶ μάλιστα ἡ προφητεία στὴν ὁποία ὁ Ἡσαΐας προλέγει τὰ παθήματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως συνήθιζαν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ὁ ἄρχοντας τῆς Αἰθιοπίας διάβαζε μεγάλφωνα, χωρὶς καὶ νὰ καταλαβαίνει καλὰ καλὰ τί διάβαζε.

Ἐαφνικὰ ἄκουσε πολὺ κοντὰ του μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέη:

— Γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; Δηλ. Καταλαβαίνεις αὐτὰ ποῦ διαβάζεις;

— Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ καταλαβαίνω τὸ νόημα αὐτῶν ποῦ διαβάζω, χωρὶς νὰ μὲ βοηθήσῃ κάποιος ποῦ νὰ ξέρῃ; τοῦ ἀπάντησε ὁ ἄρχοντας καὶ τὸν παρακάλεσε ν' ἀνεβῆ κοντὰ στὸ ἀμάξι νὰ συζητήσουν.

ἽΟ Φίλιππος, ποῦ εἶχε φύγει μὲ διαταγὴ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆ Σαμαρεία εἶχε ἀκολουθήσει τὸν ἴδιο δρόμο μὲ τὸν Αἰθίοπα ἄρχοντα. Τὸν ἄκουσε ποῦ διάβαζε μεγαλόφωνα καὶ τοῦ μίλησε, ὅπως εἶπαμε. Τώρα ποῦ τὸν κάλεσε στὸ ἀμάξι του ὁ ἄρχοντας, ἀνέβηκε καὶ κάθισε κοντὰ του. ἽΟ Αἰθίοπας τὸν παρακάλεσε νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τί ἀκριβῶς θέλει νὰ πῆ ἡ προφητεία ποῦ διάβαζε καὶ δὲν ἐννοοῦσε.

ἽΑφορμῆ ζητοῦσε καὶ ὁ Φίλιππος καὶ ἄρχισε νὰ τοῦ μιλῆ γιὰ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἵησοῦ Χριστό. Τοῦ μίλησε γιὰ τῆ Θεία γέννηση τοῦ Ἵησοῦ, γιὰ τῆ διδασκαλία Του καὶ γιὰ τὰ θαύματά Του. Τοῦ περιέγραψε τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου, τὴν ἽΑνάστασή Του καὶ τέλος τὴν ἽΑνάληψή Του στοὺς οὐρανοὺς.

Συνεχίζοντας ὁ Φίλιππος πρόσθεσε, πῶς ὁ Κύριος εἶπε στοὺς μαθητῆς του: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἽΑγίου Πνεύματος». ἽΕκείνη ἀκριβῶς τῆ στιγμή περνοῦσαν ἀπὸ τὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς. Εἶδε ὁ Αἰθίοπας τὸ νερὸ καὶ λέει στὸ Φίλιππο:

— Νά, ἐδῶ εἶναι τὸ νερό! Τί μ' ἐμποδίζει νὰ βαπτιστῶ τώρα;

— ἽΑν πιστεύῃς μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά, μπορεῖς νὰ βαπτιστῆς, ἀπαντᾷ ὁ Φίλιππος.

— Πιστεύω, ὅτι ὁ Ἵησοῦς Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἶπε ὁ ἄρχοντας.

Καὶ σ' ἐκείνη τὴν ἐρημιᾷ στάθηκε ἡ ἄμαξα καὶ κατέβηκαν καὶ οἱ δύο κοντὰ στὸ νερό, ὅπου ὁ Αἰθίοπας ὑπουργὸς βαπτίστηκε, καὶ ὁ Φίλιππος ἔγινε ἀφαντος μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ ἽΑγίου Πνεύματος. Δὲν τὸν εἶδε πλέον ὁ ἄρχοντας τῆς Αἰθιοπίας, συνέχισε ὅμως τὸ δρόμο του χαρούμενος καὶ μὲ θερμῆ πίστη γιὰ τὸν Ἵησοῦ. ἽἮρθε στὴν πατρίδα του, πρῶτος αὐτὸς χριστιανὸς στὴν Αἰθιοπία, καὶ καθῶς λένε, κήρυξε τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ στὴ χώρα του καὶ Ἵδρυσε τὴν πρώτη χριστιανικὴ ἽΕκκλησία.

10 Ἀπόστολος Παῦλος

α. Γέννηση καὶ σπουδές τοῦ Παύλου: Ὁ Παῦλος εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ σημαντικές προσωπικότητες τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ. Εἶναι ὁ Ἀπόστολος τῶν ἔθνῶν, πού σκόρπισε παντοῦ τὸ χριστιανικὸ φῶς. Χάρη στὸν Παῦλο ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀπλώθηκε παντοῦ.

Ὁ Παῦλος ὥστόσο δὲν ἦτανε χριστιανὸς ἀπὸ τὰ πρώτα του βήτα. Ἀντίθετα μάλιστα ἦτανε φανατικὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Στὸ λιθοβολισμὸ τοῦ Πρωτομάρτυρα Στέφανου τὸν εἶδαμε, τὸ Σαοῦλ, νὰ παρακινῆ τοὺς Ἰουδαίους νὰ φανοῦν σκληροὶ στὸ μάρτυρα. Τὸν εἶδαμε ἀκόμη νὰ κυνηγᾷ τοὺς χριστιανούς με μίσος καὶ πάθος.

Ὁ Παῦλος, πού λεγόταν Σαοῦλ, γεννήθηκε στὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας τὸ 4 ἢ 5 μ.Χ. ἀπὸ τὴ φυλὴ τοῦ Βενιαμίν. Ὁ πατέρας του, πλούσιος ἔμπορος, ἀνῆκε στὴν τάξη τῶν Φαρισαίων. Ἦθελε δὲ καὶ τὸ παιδί του, ὁ Σαοῦλ ἢ Σαῦλος, νὰ μορφωθῆ σύμφωνα με τίς αὐστηρὲς ἀρχὲς τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

Ὅταν ὁ Σαοῦλ τελείωσε τίς σπουδὲς του στὴν Ταρσό, τὸν ἔστειλε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου διδάχτηκε τὸ Μωσαϊκὸ νόμο ἀπὸ τὸν περίφημο τότε διδάσκαλο Γαμαλιήλ. Σύμφωνα δὲ με τὴν ἀνατροφή καὶ τὴ μόρφωση πού πῆρε, ἀφοσιώθηκε με ζῆλο στὶς Ἰουδαϊκὲς παραδόσεις. Καὶ τοῦτος ὁ ζῆλος ἦτανε ἡ αἰτία νὰ μισήσῃ μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς φλογερῆς ψυχῆς του τὴ χριστιανικὴ θρησκεία, πού, καθὼς πίστευε, ἀνέτρεπε τὸ Μωσαϊκὸ νόμο καὶ καταργοῦσε τίς Ἰουδαϊκὲς συνήθειες. Γι' αὐτὸ καὶ πρωτοστατεῖ στοὺς διωγμούς κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ γίνεται τὸ φόβητρο τῶν πιστῶν τῆς νέας θρησκείας.

Ὅπως εἶδαμε σὲ προηγούμενα κεφάλαια, οἱ χριστιανοὶ τῆς πρώτης χριστιανικῆς κοινότητας τῶν Ἱεροσολύμων διασκορπίστηκαν ἐξαιτίας τῶν διωγμῶν. Ἐγκατέλειψαν τὴν αὐστηρὴ Ἱερουσαλήμ καὶ πῆγαν σὲ ἄλλες πόλεις, ὅπου σχημάτισαν πυρῆνες χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ Ἀπόστολοι μόνο δὲν ἔφυγαν ἀπὸ τὴν ἅγια πόλη. Ἐμείναν, γιατί δὲν ἔπρεπε νὰ διαλυθῆ καὶ νὰ χαθῆ ἡ Πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τοῦ κόσμου. Ἀπ' αὐτὴ πῆγασαν ὅλες οἱ δυνάμεις, πού δημιούργησαν τὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, πού ἀπλώθηκε παντοῦ καὶ διαδόθηκε σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ὁ διωγμός, στὸν ὁποῖο πρωτοστατεῖ ὁ Παῦλος, ὄχι μονάχα δὲν ἔσβησε τὴ λαμπρὴ φλόγα τῆς νέας θρησκείας, μὰ ἀντίθετα ἔγινε αἰτία νὰ διαδοθῆ καὶ σ' ἄλλες μεγάλες πόλεις.

Μιὰ τέτοια πόλη ἦτανε καὶ ἡ Δαμασκός, πόλη ἀρχαία καὶ μεγάλη, στὴ Συρία. Ἡ σπουδαιότητά της καὶ ἡ ἀπόστασή της ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ οἱ περισσότεροι φυγάδες χριστιανοί.

Ὁ Ἅγιος Παῦλος

Και ἐπειδὴ ἐκεῖ οἱ χριστιανοὶ ἦταν πολυπληθεῖς, ἐπόμενο ἦταν νὰ ὀδηγηθοῦνε ἐκεῖ και οἱ διώκτες τους, και πρῶτος και καλύτερος ὁ Σαοῦλ, πού ὁ ζῆλος του γιά τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία τροφοδοτοῦσε τὸ μίσος του κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἐφοδιάζεται, λοιπόν, με συστατικὲς ἐπιστολὲς ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν Ἱεροσολύμων πρὸς τὶς συναγωγὰς τῆς Δαμασκοῦ και ξεκινάει νὰ διαλύσῃ τὴ χριστιανικὴ κοινότητα τῆς Δαμασκοῦ.

β. Τὸ φῶς τῆς Δαμασκοῦ (θ', 1 - 19): Εἶναι μεσημέρι, ὅταν ὁ Σαοῦλ με τοὺς συνοδοὺς του πλησιάζουν στὴ Δαμασκὸ. Δὲν ἀπέχουν παρὰ δέκα χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν πόλη, δηλ. λιγότερο ἀπὸ τρεῖς ὥρες περπάτημα. Οἱ ἀκόλουθοὶ του ἐμπνέονται ἀπὸ τὰ σχέδιά του και φανατίζονται ἀπὸ τὴν ὀργή του.

Ξαφνικὰ ἓνα λαμπρὸ φῶς, πιδ λαμπρὸ και ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, περιέλαμψε τὸ Σαοῦλ και τοὺς συντρόφους του. Τρομοκρατημένοι οἱ ὀδοιπόροι πέφτουν στὴ γῆ, ἐνῶ μιὰ φωνὴ λέει:

— Σαοῦλ, Σαοῦλ, τί με διώκεις;

— Ποιὸς εἶσαι, Κύριε;

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖο σὺ καταδιώκεις. Εἶναι σκληρὸ γιά σένα νὰ λακτίζεις πρὸς κέντρα.

Τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο του ὁ Σαοῦλ και ἡ ἀγωνία τὸν ἀναστατώνει. Καὶ ρωτᾷει:

— Κύριε, τί θέλεις νὰ κάμω;

— Σηκώσου και πήγαινε στὴν πόλη. Ἐκεῖ θὰ σοῦ ποῦν τί πρέπει νὰ κάμῃς.

Οἱ σύντροφοὶ του ἀκοῦνε τὴ φωνὴ χωρὶς νὰ βλέπουν κανένα και στέκονται ἄφωνοι. Σηκώθηκε και ὁ Παῦλος, ἀλλὰ δὲ βλέπει νὰ περπατήσῃ. Εἶναι τυφλός. Οἱ σύντροφοὶ του γίνονται ὀδηγοὶ του ὡς τὴ Δαμασκὸ.

Τρεῖς μέρες ὁ Σαοῦλ εἶναι τυφλός. Δὲν τρώγει και δὲν πίνει. Μόνο προσεύχεται. Μετανοεῖ με συντριβὴ γιά τοὺς διωγμούς, πού ἔχει κάμει και αὐτοὺς πού ἔχει ὀργανώσει κατὰ τῶν χριστιανῶν, και ζητάει τὴ συγγνώμη τοῦ Κυρίου. Καὶ ὁ Κύριος, πού προορίζει τὸν Παῦλο γιά ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν δὲν τὸν ἐγκαταλείπει.

Στὴ Δαμασκὸ ἦτανε και ἓνας μαθητῆς, πού τὸν ἔλεγαν Ἄνανια. Σ' αὐτὸν παρουσιάστηκε ὁ Κύριος σὲ ὄραμα και τοῦ εἶπε:

— Πήγαινε στὴν ὁδὸ, πού λέγεται εὐθεία, στὸ σπίτι τοῦ Ἰούδα. Ἐκεῖ θὰ ζητήσῃς τὸν Παῦλο ἀπὸ τὴν Ταρσό.

— Ἀλλὰ, Κύριε, παρακαλεῖ ὁ Ἄνανιας, αὐτὸς εἶναι τρομερὸς διώκτης τῶν πιστῶν σου και ἀδελφῶν μου. Ἦρθε ἐδῶ σταλμένος ἀπὸ τοὺς

ἀρχιερεῖς μὲ τὴν παραγγελία νὰ μᾶς συλλάβῃ ὄλους καὶ νὰ μᾶς δέσῃ.

— Πήγαίνε, ἐπανάλαβε ὁ Κύριος, γιατί ὁ Παῦλος εἶναι «σ κ ε ὕ ο ς τ ῆ ς ἐ κ λ ο γ ῆ ς μ ο υ». Αὐτὸς θὰ κηρύξῃ τὸ θέλημά μου σ' ὄλον τὸν κόσμον.

Ὁ Ἄνανίας, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, ἤρθε καὶ συνάντησε τὸν Παῦλο. Ἔβαλε τὰ χέρια του στὸ κεφάλι τοῦ τρομεροῦ διώκτη καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἀδελφέ μου, ὁ Κύριος Ἰησοῦς, πού σοῦ φανερώθηκε στὸ δρόμο σου, μ' ἔστειλε γιὰ νὰ βρῆς τὸ φῶς σου καὶ νὰ λάβῃς Πνεῦμα Ἅγιο.

Καὶ πράγματι. Χοντρά λέπια πέφτουν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Παύλου καὶ τὸ φῶς, λαμπρὸ καὶ ἀκτινοβόλο, λάμπει στὰ μάτια καὶ στὴν ψυχὴ του. Βαφτίζεται καὶ διδάσκεται τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ στὴ Δαμασκὸ, ἀπὸ ἐκείνους πού πῆγε νὰ καταδιώξῃ. Ὁ διώκτης γίνεται Ἀπόστολος τῆς νέας θρησκείας καὶ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν.

γ. Ὁ Παῦλος κήρυκας τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού βαπτίστηκε ὁ Παῦλος, τὸ 37 μ. Χ., ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. Ἡ μεταστροφή του στὸ χριστιανισμὸ εἶναι ἀπόλυτη. Λατρεύει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του τὸν Ἰησοῦ. Ἀναζητᾷ στὴ συντροφιά τῶν χριστιανῶν νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὴ διδασκαλία του.

Ὑστερα ἀπὸ μέρες ὁ Παῦλος πῆγε στὴ συναγωγὴ. Οἱ Ἰουδαῖοι στὴ Δαμασκὸ περιμένουν ἀπὸ τὸ φανατισμένο διώκτη τῶν χριστιανῶν καὶ τὸν ἀφοσιωμένο στὴν Ἰουδαϊκὴ παράδοση φαρισαῖο νὰ τοὺς μιλήσῃ γιὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο, κατηγορώντας καὶ ἀνατρέποντας τὴ διδασκαλία τῆς νέας αἵρεσης, τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου εἶναι ὁμολογία τῆς πίστεως του στὴ νέα θρησκεία, στὸν Ἰησοῦ, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐκπλήσονται οἱ ἀκροατές του Ἰουδαῖοι καὶ λένε μεταξύ τους:

— Αὐτὸς δὲν εἶναι πού καταδίωξε τοὺς χριστιανούς στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τοὺς σκόρπισε στὰ πέρατα τῆς γῆς; Αὐτὸς δὲν εἶναι πού τὸν ἔστειλαν ἐδῶ οἱ ἀρχιερεῖς γιὰ νὰ πιάσῃ καὶ νὰ δέσῃ τοὺς χριστιανούς καὶ ὅσους ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ;

Ὁργίζονται οἱ Ἰουδαῖοι καὶ σκέπτονται νὰ τὸν θανατώσουν. Συνεννοήθηκαν μάλιστα μὲ τὸ Διοικητὴ τῆς Δαμασκοῦ καὶ φρουροῦν νύχτα μέρα τὶς πύλες τῆς πόλης, γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν, ὅταν ἐπιχειρήσῃ νὰ φύγῃ. Ἀλλὰ οἱ χριστιανοὶ ἀγρυπνοῦν καὶ ἀναλαμβάνουν νὰ προστατέψουν τὸν Παῦλο, γιατί ἔμαθαν τὰ φονικά σχέδια τῶν Ἰουδαίων. Ἐτσι μιὰ νύχτα κατέβασαν τὸν Παῦλο ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Δαμασκοῦ μέσα σ' ἓνα καλάθι.

Ὁ Παῦλος ἐπιστρέφει στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ προσπαθεῖ νὰ συναντήσῃ τοὺς μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ οἱ χριστιανοὶ στὰ Ἱεροσόλυμα δὲν πιστεύουν στὴ μεταστροφή του καὶ τὸν φοβοῦνται. Καὶ ὅσο ὁ Παῦλος προσπαθεῖ νὰ τοὺς συναντήσῃ τόσο ἐκεῖνοι τὸν ἀποφεύγουν.

Στὸ τέλος ὁ Βαρνάβας, ποὺ εἶχε πειστή γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ Παύλου καὶ τὴ σταθερότητα τῆς πίστεως του, τὸν ἔφερε κοντὰ στοὺς Ἀποστόλους Πέτρο καὶ Ἰωάννη. Ἡ συνάντηση τῶν μεγάλων πρωταγωνιστῶν τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε θερμὴ καὶ εἰλικρινής. Ὁ Παῦλος διηγήθηκε στοὺς Ἀποστόλους πῶς εἶδε τὸν Κύριο στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δαμασκὸ, τί τοῦ εἶπε καὶ πῶς κήρυξε μὲ θάρρος στὴ Δαμασκὸ καὶ στὴ συναγωγὴ στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Στὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Παῦλος ἄρχισε νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιο μὲ θάρρος καὶ μὲ ζῆλο. Πότε τὸν βρῖσκομε στὸ ναό, πότε στοὺς δρόμους. Ἀναζητεῖ εὐκαιρίες νὰ διδάξῃ στὸν κόσμο.

Ἡ τόση δραστηριότητα τοῦ Παύλου κίνησε τὸ μῖσος τῶν φανατικῶν Ἰουδαίων, τόσο μάλιστα ποὺ σκέπτονται νὰ βροῦν τρόπο γιὰ νὰ τὸν θανατώσουν. Τὸ πληροφορήθηκαν ὅμως οἱ χριστιανοὶ καὶ τὸν βοήθησαν νὰ φύγῃ στὴν Καισάρεια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ταρσό, τὴ γενέτειρα πόλη του (πιθανὸν τὸ 41 μ.Χ.).

11. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

α. Ἡ ἀνάσταση τῆς Ταβιθά.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Σαμάρεια, διαμένει μόνιμα στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἐκεῖ περιορίζει τὸ ἀποστολικό του ἔργο αὐτὸν τὸν καιρό. Ὑπηρετεῖ τὴν Πρῶτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, τὴ μητέρα ὄλων τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Θεώρησε ὅμως σκόπιμο νὰ περιοδεύσῃ σὲ ὅλη τὴν Παλαιστίνη καὶ νὰ ἐπισκεφτῇ ὅλες τὶς ἐκεῖ χριστιανικὲς κοινότητες. Στὴν περιοδεία του, πού τὴν πραγματοποίησε, δὲν περιορίζεται μονάχα στὸ κήρυγμα. Βρίσκει εὐκαιρίες νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς ἀνθρώπους θεραπεύοντας διάφορες ἀρρώστιες τοὺς.

Στὴ Λύδδα, μιὰ πόλη στὴν Ἰουδαία, θεραπεύει τὸν Αἰνέα, πού ἦταν παραλυτικός ἀπὸ ὀχτῶ χρόνια. Τὸ θαῦμα αὐτὸ προκάλεσε τὸ θαυμασμὸ σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ καὶ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ προσέλθουν πολλοὶ στὴ χριστιανικὴ θρησκεία.

Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Πέτρου στὴ Λύδδα ἔγινε γνωστὴ καὶ στὴν Ἰόππη, μιὰ παραλιακὴ πόλη στὴν Ἰουδαία, ὅπου ὑπῆρχε χριστιανικὴ κοινότητα.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔτυχε ν' ἀρρωστήσῃ καὶ νὰ πεθάνῃ στὴν Ἰόππη ἡ Ταβιθά (πού ἐλληνικὰ σημαίνει Δορκάς). Ἡ Ταβιθά, τόσο μὲ τὴν ἐνάρετη ζωὴ της, ὅσο καὶ μὲ τὶς εὐεργεσίες της, εἶχε κερδίσει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐκτίμησις ὄλων τῶν χριστιανῶν τῆς Ἰόππης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θάνατός της καταλύπησε ὄλους τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς βύθισε σὲ βαρὺ πένθος.

Στὴν ἀπελπισία τοὺς οἱ χριστιανοὶ σκέφτηκαν νὰ προσκαλέσουν τὸν Ἀπόστολο Πέτρο ἀπὸ τὴ Λύδδα, πού δὲν ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη τοὺς. Σ' αὐτὸν πιά εἶχαν ἀποθέσει ὅλες τὶς ἐλπίδες τοὺς, πιστεύοντας στὴ θαυματουργὴ δύναμή του.

Πραγματικὰ ὁ Πέτρος πολὺ σύντομα βρέθηκε ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς τῆς Ἰόππης, ὑπακούοντας στὴν ἐπείγουσα πρόσκλησή τοὺς. Μόλις ἔφτασε, ἐκεῖνοι τὸν ὀδήγησαν ἀμέσως κοντὰ στὴ νεκρῇ. Οἱ γυναῖκες πού εἶναι συγκεντρωμένες γύρω στὴν Ταβιθά κλαίουν καὶ ὀδύρονται γιὰ τὸν πρόωρο χαμὸ της. Δείχνουν στὸν Ἀπόστολο Πέτρο τὰ φορέματα, πού εἶχε κατασκευάσει γι' αὐτοὺς ἡ Ταβιθά καὶ τοῦ λένε πόσο πολύτιμη ἦταν γιὰ ὄλους.

Ὁ Ἀπόστολος ἐδίωξε τότε ὄλους ἀπὸ τὸ δωμάτιο τῆς νεκρῆς καὶ ἔμεινε μόνος. Γονάτισε καὶ προσευχήθηκε στὸ Θεὸ μὲ κατάνυξη. Ὅστερα στράφηκε πρὸς τὸ νεκρὸ σῶμα καὶ εἶπε: «Ταβιθά, ἀνάστηθι...».

Και ἡ Ταβιθά, σὰ νὰ βρισκόταν σὲ ὕπνο, ἀνοιξε τὰ μάτια της, εἶδε κοντά της τὸν Ἀπόστολο Πέτρο καὶ ἀνακάθισε. Ὁ Ἀπόστολος τῆς ἔδωσε τότε τὸ χέρι του καὶ τῆ σήκωσε. Κάλυψε ἔπειτα τὶς γυναῖκες καὶ ὄσους περιμέναν ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο καὶ τοὺς ἔδειξε, ζωντανή πιά, τὴν Ταβιθά.

Τὸ ἀνέλπιστο τοῦτο θαῦμα ἔγινε πολὺ γρήγορα γνωστὸ σὲ ὅλη τὴν πόλη καὶ πολλοὶ πίστεψαν στὸν Κύριο.

Ὁ Πέτρος ἔμεινε στὴν Ἰόππη ἀρκετὲς ἡμέρες κάτω ἀπὸ τὴ φιλό-ζωνη στέγη τοῦ βυροδοφῆ Σίμωνα.

β. Ὁ Πέτρος στὴν Καισάρεια. (ι', 1 - 48).

Τὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης τὴν ἔχτισε ἐκ νέου ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης σ' ἓνα ἀκρωτήριο στὴ Μεσόγειο θάλασσα, πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἰόππης καὶ σαράντα περίπου χιλιόμετρα μακριὰ της.

Ἡ νέα πόλη ἦταν ὠραιότατη καὶ οἱ κάτοικοί της ὅλοι ἦταν ἔθνηκοι. Ἐκεῖ εἶχαν τὴν ἔδρα τοὺς ὅλοι οἱ Ἐπαρχοὶ Ρωμαῖοι καὶ στάθμευαν τρεῖς λόχοι ρωμαϊκὸς στρατός. Σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς λόχους αὐτοὺς διοικητὴς ἦταν ὁ Κορνήλιος, ὁ ὁποῖος συμπαθοῦσε πολὺ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία μὲ τὸν Ἐναν καὶ τὸν ἀληθινὸ Θεό. Ἡ θρησκεία τῶν πολλῶν θεῶν ἔπαψε νὰ τὸν ἱκανοποιῇ, γιατί κατὰλαβε πὼς ἦταν θρησκεία τῶν εἰδώλων.

Ἡ προσοχὴ τοῦ Κορνήλιου καὶ τῆς οἰκογένειάς του στράφηκε πρὸς τὸν Ἐναν ἀληθινὸ Θεό, στὸν ὁποῖο προσεύχονται. Ἐλεοῦν τοὺς φτωχοὺς καὶ εἶναι θεοσεβεῖς.

Τὶς ἡμέρες πού βρισκόταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος στὴν Ἰόππη, ἄγγελος Κυρίου παρουσιάστηκε σὲ ὄραμα στὸν Κορνήλιο καὶ τοῦ συνέστησε νὰ προσκαλέσῃ τὸν Ἀπόστολο ἀπὸ τὴν Ἰόππη στὴν Καισάρεια. Αὐτός, τοῦ εἶπε ὁ ἄγγελος, θὰ σὲ διδάξῃ τί πρέπει νὰ κάνης.

Ὁ Κορνήλιος, μετὰ τὸ ὄραμα καὶ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, ἔστειλε δυὸ πιστοὺς ὑπηρετὲς του καὶ ἓνα στρατιώτη στὴν Ἰόππη, νὰ παρακαλέσουν ἀπὸ μέρους του τὸν Ἀπόστολο νὰ τὸν ἐπισκεφτῇ στὴν Καισάρεια.

Τὴν ἄλλη μέρα καὶ ἐνῶ ὅλοι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κορνήλιου βρίσκονται στὸ δρόμο πρὸς τὴν Ἰόππη, ὁ Πέτρος ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό του νὰ προσευχηθῇ. Καὶ ἐπειδὴ πείνασε, ζήτησε φαγητό. Ἡ οἰκογένεια πού τὸν φιλοξενοῦσε, τοῦ ἐτοίμαζε τὸ φαγητὸ πού ζήτησε. Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ ὁ Πέτρος ἔπεσε σὲ ἔκσταση καὶ εἶδε θεῖο ὄραμα: Ἀπὸ ἓνα ἀνοιγμά τοῦ οὐρανοῦ εἶδε νὰ κατεβαίνῃ ἓνα σεντόνι λευκὸ, δεμένο ἀπὸ τὶς

Ὁ Ἅγιος Πέτρος

τέσσερεις άκρες του και φορτωμένο με κάθε λογής τετράποδα τῆς γῆς, θῆρια, έρπετά και πτηνά, ένώ μιá φωνή τόν καλούσε λέγοντας:

— Πέτρο, πάρε από αυτά τά ζώα, σφάξε και φάγε.

Στό σεντόνι όμως ύπῆρχαν και ζώα άκάθαρτα, πού σύμφωνα με τόν νόμο άπαγορευόταν νά τρώνε. Ἡ φωνή όμως έπέμενε και έλεγε στόν Πέτρο νά πάρη χωρίς διάκριση από τά ζώα αυτά καθαρά ἡ άκάθαρτα.

— Ὁχι Κύριε, ποτέ δέν έφαγα άκάθαρτο ζώο, πού τó άπαγορεύει ó νόμος, άπάντησε ó Πέτρος.

— Ὅσα καθάρισε ó Θεός, έσύ μη τά όνομάζης άκάθαρτα, τοῦ άπάντησε ἡ φωνή.

Τρεῖς φορές έπαναλήφτηκε αυτό τó φαινόμενο και ύστερα τó λευκό σεντόνι χάθηκε στόν οὐρανό. Ὁ Πέτρος έπεσε σέ βαθιά συλλογή. Τί έσήμαινε τάχα τó όραμα; Τί έννοοῦσε και ποιά παραγγελία τοῦ έστειλεν ó Κύριος;

Δέν κράτησε πολú ἡ άπορία του, γιατί εκείνη άκριβώς τῆ στιγμῆ χτυποῦσαν τήν πόρτα τοῦ βυρσοδέψῃ Σίμωνα οἱ άπεσταλμένοι τοῦ Κορνήλιου ένώ τó άγιο Πνεῦμα διέκοψε τούς διαλογισμούς του και τοῦ εἶπε: Μὴν άπορῆς. Νά, τρεῖς άνθρωποι σέ ζητοῦν. Πῆγαινε νά τούς ύποδεχτῆς χωρίς δισταγμό, γιατί έγώ τούς έστειλα σέ σένα.

Κατέβηκε ó Πέτρος και ύποδέχτηκε τούς άπεσταλμένους λέγοντας:

— Ἐγώ εἶμαι αυτός πού ζητᾶτε. Τί θέλετε;

Ἐκεῖνοι τοῦ άνάφεραν τήν πρόσκληση τοῦ Κορνήλιου και ó Πέτρος τούς κάλεσε νά μποῦνε στό σπίτι και τούς φιλοξένησε.

Τήν άλλη μέρα ó Ἀπόστολος Πέτρος, χωρίς νά διστάση σέ τίποτε άναχώρησε γιά τήν Καισάρεια μαζί με τούς άπεσταλμένους και με μερικούς χριστιανούς από τήν Ἰόππη.

Ὅταν έφτασαν στήν Καισάρεια ó Κορνήλιος βγῆκε νά τούς προαπαντήση, και έπεσε στά πόδια τοῦ Πέτρου, γιά νά τόν προσκυνήση.

— Ὁχι, τοῦ εἶπε ó Πέτρος. Σηκώσου, γιατί κι έγώ εἶμαι άνθρωπος, όπως έσύ, όπως οἱ άλλοι. Καί πῆγαν στό σπίτι τοῦ Κορνήλιου συνομιλώντας. Ἐκεῖ εἶχαν συγκεντρωθῆ πολλοὶ και περιμέναν τόν Ἀπόστολο. Πρὸς όλους αὐτοῦς μίλησε ó Πέτρος και τούς εἶπε:

— Γνωρίζετε, βέβαια, ότι δέν έπίτρέπεται σέ Ἰουδαῖο νά συναναστρέφεται ἡ νά πλησιάζη άλλόφυλους. Ὁ Θεός, όμως, μοῦ εἰδειξε, πώς δέν πρέπει νά θεωρῶ κανένα άνθρωπο βέβηλο ἡ άκάθαρτο. Γι' αυτό και ἤρθα κοντά σας.

Τοῦ εἰσήγησε τότε ó Κορνήλιος γιά ποιό λόγο τόν προσκάλεσε στήν Καισάρεια και τόν παρακάλεσε νά τούς διδάξη όσα τόν διέταξε ó Θεός.

Ὁ Πέτρος χωρὶς δισταγμούς ἐκθέτει στοὺς ἀκροατὲς του τὴ θεία λαμπρότητα τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς διδάσκει τὴ θρησκεία τῆς Ἀγάπης. Ἐνῶ δὲ εἶναι ἔτοιμος νὰ τοὺς διαβεβαιώσῃ, ὅτι κάθε ἄνθρωπος, χωρὶς διάκριση φυλῆς καὶ ἐθνικότητας εἶναι δεκτὸς στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφώτισε ὄλους, ἀκριβῶς ὅπως ἔγινε κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅταν ἐπιφοίτησε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Οἱ Ἰουδαῖοι χριστιανοί, ποὺ εἶχαν ἀκολουθήσει τὸν Ἀπόστολο Πέτρο ἀπὸ τὴν Ἰόππη στὴν Καισάρεια, ὕστερα ἀπὸ τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ στοὺς εἰδωλολάτρες, ἔμειναν ἐκπληκτοί, γιατί πίστευαν, πὼς τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴ δικαιούνται μονάχα οἱ Ἰουδαῖοι χριστιανοί. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος διάταξε νὰ βαφτίσουν τοὺς ἐθνικούς στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, σὰν νὰ ἦταν Ἰουδαῖοι. Καμιὰ διαφορὰ πλέον δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς εἴτε ἀπὸ Ἰουδαίους προέρχονται εἴτε ἀπὸ εἰδωλολάτρες (ἐθνικούς).

γ. Ἐπιστροφή τοῦ Πέτρου στὰ Ἱεροσόλυμα.

Τὸ βάπτισμα τῶν ἐθνικῶν δημιούργησε μεγάλη ἀναταραχὴ στοὺς χριστιανούς, ποὺ προέρχονταν ἀπὸ Ἰουδαίους. Ἐλεγον, πὼς δὲ μπορεῖ ἓνας ἐθνικός νὰ γίνῃ ἀπευθείας χριστιανός; πὼς πρέπει πρῶτα νὰ προσέλθῃ στὸν Ἰουδαϊσμό, νὰ περιτιμηθῇ καὶ ὕστερα νὰ βαπτισθῇ καὶ νὰ γίνῃ τέλειος χριστιανός.

Μόλις ἔφτασε, λοιπόν, στὰ Ἱεροσόλυμα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος καὶ βρέθηκε ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δέχτηκε τὰ παράπονα καὶ τίς παρατηρήσεις τους, γιὰ ποῖο λόγο νὰ ἐπικοινωνήσῃ με τοὺς ἐθνικούς καὶ νὰ τοὺς δεχτῇ ἀπευθείας στὸ χριστιανισμό.

Ὁ Πέτρος τοὺς διηγήθηκε μὲ λεπτομέρειες ὅσα συνέβηκαν ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸν Κορνήλιο καὶ ὅσα εἶδε ὁ ἴδιος στὸ ὄραμά του στὸ σπίτι τοῦ Σίμωνα στὴν Ἰόππη. Ὁ λόγος του εἶναι ἀκαταμάχητος. Διαβεβαιώνει τοὺς ἀδελφούς χριστιανούς, ὅτι ὁ Κορνήλιος καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι του πρὶν βαπτιστοῦν δέχτηκαν τὴ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

— Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, τοὺς εἶπε, ἐπιφοίτησε καὶ σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ὅπως ἐπιφοίτησε καὶ στοὺς Μαθητὲς τοῦ Κυρίου τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς στὰ Ἱεροσόλυμα. Τοὺς θύμισε ὕστερα τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε: «Ὁ Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε μὲ νερό, σεῖς δὲ θὰ βαπτισθῆτε μὲ Ἅγιον Πνεῦμα». Καὶ πρόσθεσε:

— Ἄν, λοιπόν, ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωσε τὴ δωρεὰ, ὅπως ἔδωσε καὶ σὲ μᾶς, γιατί πίστεψαν στὸν Κύριο, τί ἔχουν ἐγὼ νὰ ἐμποδίσω τὸν Κύριο στὸ ἔργο Του;

— Ἡ ὁμιλία τοῦ Πέτρου ἔπεισε ὅλους, ὅτι ὀρθὰ ἔπραξε καὶ ὅλοι δόξαζαν τὸ Θεό, πού ἔδωσε στους ἔθνικοὺς «τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν».

12. Ἡ Ἰδρυση τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀντιόχεια

Τὴν Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων τὴ θεωροῦσαν καὶ ἦταν Μητέρα ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Ἀπὸ αὐτὴ ἔπαιρναν τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Αὐτὴ ἦταν ὁ καθοδηγητὴς γιὰ ὅλους. Γιὰ κάθε ἀπορία πού εἶχαν οἱ χριστιανικὲς Κοινότητες στὴν Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία ἀπευθύνονταν.

Ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἦταν οἱ θεμελιωτὲς καὶ ἐμφυχωτὲς τῆς. Ἐξαιτίας ὅμως τῶν διωγμῶν πολλοὶ χριστιανοὶ σκορπίστηκαν σὲ διάφορες πόλεις. Ὅπου πῆγαν ἔγιναν κήρυκες τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ πυρῆνες νέων ἐκκλησιῶν.

Τότε ἀναφάνηκε καὶ ἡ Ἀντιόχεια, σπουδαῖο χριστιανικὸ κέντρο.

Ἡ Ἀντιόχεια ἦταν εἰδωλοατρικὴ πόλη μὲ μισὸ ἑκατομμύριο κατοίκους, τρίτη σὲ σπουδαιότητα μετὰ τὴ Ρώμη καὶ τὴν Ἀλεξάντρεια. Τὸν πληθυσμὸ τῆς τὸν ἀποτελοῦσαν Σύριοι, Ἕλληνες, Ἰουδαῖοι καὶ Ρωμαῖοι. Ἕνα ἀνακάτωμα δηλ. ἀπὸ ἀνθρώπους διαφόρων φυλῶν καὶ χωρῶν, πού εἶχαν ἕνα μονάχα κοινὸ γνῶρισμα, τὴ γλῶσσα. Ἐπίσημη γλῶσσα ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἦταν ἡ ἑλληνικὴ.

Ἐξαιτίας τῶν διωγμῶν πού ὀργάνωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, πολλοὶ χριστιανοὶ κατέφυγαν στὴν Ἀντιόχεια καὶ μὲ τὴ φλογερὴ πίστη, πού τοὺς διέκρινε, διέδωσαν τὸ χριστιανισμὸ ἀνάμεσα στους Ἰουδαίους.

Ὅταν ἔμαθαν στὴν Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων τὴν πρόοδο τῆς ἐκκλησίας στὴν Ἀντιόχεια, ἔστειλαν ἐκεῖ τὸν Ἀπόστολο Βαρνάβα, νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς συνδέσῃ μὲ τὴ Μητέρα Ἐκκλησία, τὴν Ἀποστολική.

Διάλεξαν τὸ Βαρνάβα γιὰ πιὸ κατάλληλο, πρῶτα γιατί γινώριζε πολὺ καλὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἔπειτα γιατί, ἦταν ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς πιστοὺς.

Ἦρθε, λοιπόν, ὁ Βαρνάβας στὴν Ἀντιόχεια καὶ χάρηκε, γιατί συνάντησε χριστιανούς μὲ θερμὴ πίστη στὸν Κύριο. Ὁ ἴδιος μάλιστα μὲ τὴ διδασκαλία του ἔφερε πολλοὺς στὸ χριστιανισμὸ καὶ διοργάνωσε τὴ χριστιανικὴ κοινότητα.

Γιὰ τὸ ἔργο του τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας σκέφτηκε νὰ πάρῃ ὡς βοηθὸ του τὸν Παῦλο, πού, ὅπως εἶδαμε, βρισκόταν στὴν Ταρσό.

Ἔρχεται, λοιπόν, στὴν Ταρσό καὶ προσκαλεῖ τὸν Παῦλο νὰ τὸν βοηθήσῃ στὸ δύσκολο καὶ θεάρεστο ἔργο.

Ὁ Παῦλος δέχτηκε χωρίς κανένα διαταγμό. Γνώριζε ἄλλωστε καὶ αὐτὸς πολὺ καλὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἦρθαν μαζί στὴν Ἀντιόχεια καὶ ἐπὶ ἓνα χρόνο συνεργάζονται μὲ ζῆλο καὶ δραστηριότητα. Ἡ ἐκκλησία τῶρα στὴν Ἀντιόχεια ἔχει πολυάριθμους πιστοὺς χάρις στοὺς δυὸ Ἀποστόλους. Ἀρχίζουν νὰ τὴν ὑπολογίζουν σὰ σοβαρὸ κοινωνικὸ καὶ θρησκευτικὸ παράγοντα. Στὴν Ἀντιόχεια ὀνομάστηκαν χριστιανοὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας, γιὰ νὰ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς εἰδωλολάτρες.

Οἱ χριστιανοὶ στὴν Ἀντιόχεια ἔδειξαν καὶ μὲ ἔργα τὴ χριστιανικὴ τους ἀρετὴ καὶ εὐσέβεια. Ὅταν στὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Κλαυδίου Καίσαρα, κατὰ τὸ 44 - 45 μ.Χ. ἔπεσε φοβερὴ πείνα σ' ὅλη τὴν ἐπικράτεια, πείνασαν καὶ οἱ χριστιανοὶ στὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ ἀδελφοὶ τότε στὴν Ἀντιόχεια ἔκαμαν ἔρανο μεταξύ τους καὶ συγκέντρωσαν χρήματα καὶ τρόφιμα καὶ τὰ ἔστειλαν ἐκεῖ μὲ τοὺς Ἀποστόλους Παῦλο καὶ Βαρνάβα.

13. Σύλληψη καὶ ἀπελευθέρωση τοῦ Πέτρου

Ἐνῶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας μετέφεραν τρόφιμα καὶ ἄλλα βοηθήματα στοὺς ἀδελφοὺς στὰ Ἱεροσόλυμα, ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία δέχτηκε φοβερὸ πλῆγμα.

Στὴν Παλαιστίνῃ βασιλεὺς αὐτὴ τὴν ἐποχὴ (41 - 44) ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας, ἐγγονὸς τοῦ μεγάλου Ἡρώδη.

Ὁ Ἀγρίππας κατάλαβε ὅτι ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς μισοῦσε τοὺς χριστιανούς καὶ γιὰ νὰ τοὺς κολακέψῃ, κίνησε ἐναντίον τῶν χριστιανῶν διωγμό. Ἔτσι στὶς παραμονὲς τῆς μεγάλης γιορτῆς τοῦ Πάσχα τοῦ 44 μ.Χ. συνέλαβε πολλοὺς χριστιανούς ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ τὸν Ἰάκωβο, τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἰωάννη καὶ τὸν ἀποκεφάλισε. Ὅταν εἶδε πὼς αὐτὴ ἡ ἐνέργειά του εὐχαρίστησε τοὺς Ἰουδαίους, ἔπιασε καὶ τὸν Πέτρο καὶ τὸν φυλάκισε μὲ σκοπὸ νὰ τὸν θανατώσῃ. Καὶ θὰ ἐκτελοῦσε ἀμέσως τὴν ἐγκληματικὴ του ἀπόφαση, ἀλλὰ τὶς ἡμέρες τοῦ Πάσχα δὲ γίνονταν ἐκτελέσεις θανατικές. Διέταξε ὅμως νὰ τὸν φρουροῦν αὐστηρὰ δεκαεῖς στρατιῶτες, τέσσερεις κάθε φορά. Δυὸ γιὰ φρουροὶ στὴν πόρτα καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ δένονταν μὲ τὸν Πέτρο μὲ τὶς ἴδιες ἀλυσίδες. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο νὰ δραπετεύσῃ ὁ κρατούμενος.

Εἶχε φτάσει ἡ τελευταία νύχτα τοῦ Πέτρου. Τὸ πρωὶ θὰ τὸν ἐκτε-

λοῦσαν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Ἀπόστολος παρέμενε ἡρεμος καὶ ἀτάραχος. Προσευχήθηκε τὸ βράδυ καὶ ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα καὶ ἐνῶ κοιμόταν, ἓνα λαμπρὸ φῶς φώτισε τὴ φυλακὴ τοῦ ἀπὸ τὴν παρουσία ἀγγέλου. Ὁ ἀγγελος ξύπνησε τὸν Πέτρο καὶ τοῦ εἶπε νὰ σηκωθῆ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Οἱ ἀλυσίδες πέφτουν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀποστόλου, ἡ πόρτα τῆς φυλακῆς τοῦ ἀνοίξε καὶ ὁ Πέτρος ἀκολουθεῖ τὸν ἀγγελο. Περνοῦν ἀπὸ τὴν πρώτη φρουρά, περνοῦν ἀπὸ τὴ δεύτερη καὶ φτάνουν στὴν ἐξώθυρα, ποὺ ἀνοίξε καὶ αὐτὴ μόνη της ἐμπρὸς στὸν ἀγγελο. Ὁ Ἀπόστολος βρέθηκε στὸ δρόμο, ἐνῶ ὁ ἀγγελος ἐξαφανίστηκε. Τώρα κατὰλαβε ὁ Πέτρος, πῶς δὲν ὄνειρεύεται. Πῶς εἶναι πραγματικὰ ἐλεύθερος. Δοξάζει τὸ Θεὸ καὶ πηγαίνει στὸ σπίτι τῆς Μαρίας, τῆς μητέρας τοῦ Μάρκου. Ἐκεῖ ἦταν συγκεντρωμένοι χριστιανοὶ καὶ ἔκαναν προσευχὴς γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Πέτρου. Κανένας δὲν πιστεύει πῶς βλέπει τὸν Πέτρο. Τόση εἶναι ἡ ἐκπληξή τους. Ὁ Πέτρος τοὺς σύστησε νὰ σιωπήσουν καὶ νὰ σταματήσουν τὶς ἐκδηλώσεις. Τοὺς διηγεῖται σύντομα καὶ βιαστικὰ τί ἔγινε καὶ τοὺς παρακαλεῖ νὰ ἀναφέρουν στὸν Ἰάκωβο τὸν ἀδελφόθεο καὶ στοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς ὅσα τοὺς διηγήθηκε. Τὴν ἴδια νύχτα ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἔφυγε μακριὰ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

14. Τὸ Ἀποστολικὸ ἔργο τοῦ Παύλου

Πρώτη ἀποστολική πορεία τοῦ Παύλου.

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας παράδωσαν τὰ βοηθήματα στοὺς χριστιανούς τῶν Ἱεροσολύμων καὶ γύρισαν στὴν Ἀντιόχεια. Μαζί τους πήραν καὶ τὸ Μάρκο, ἀνεψιὸ τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα.

Οἱ ἐπίσημοι τότε στὴν Ἀντιόχεια μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ διαδοθῆ ἡ νέα θρησκεία καὶ σ' ἄλλες χῶρες, διάλεξαν τὸν Παῦλο καὶ τὸ Βαρνάβα,

κατὰ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γὰρ νὰ κηρύξουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ διαδώσουν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία παντοῦ, ὅπου εἶναι δυνατὸ νὰ φτάσουν. Δὲ λησμονοῦσαν ἄλλωστε τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Σωτῆρα στοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς μαθητὲς Του, ὅταν τοὺς εἶπε νὰ πᾶνε σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ νὰ διδάξουν ὅλα τὰ ἔθνη. Ἡ ἀποστολή, λοιπόν, τῶν δύο Ἀποστόλων ἦτανε καὶ σύμφωνη μὲ τὴν παραγγελία τοῦ Κυρίου.

Ἔτσι μὲ τὶς εὐχὲς τῶν προεστώτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιόχειας, ὁ Βαρνάβας καὶ ὁ Σαῦλος ἢ Σαοῦλ — δὲ λέγεται ἀκόμα Παῦλος — καὶ μὲ τὴ συνοδεία τοῦ Μάρκου φεύγουν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια.

Πρῶτα-πρῶτα ἐπισκέφθηκαν τὴν Κύπρο. Ἀποβιβάστηκαν στὴ Σαλαμίνα, ὅπου κήρυξαν τὸ εὐαγγέλιο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πέρασαν ἀπὸ ὅλο τὸ νησί, ἀπὸ πόλη σὲ πόλη. Παντοῦ κηρῦττον τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, βαπτίζουσαν ὅσους πιστεύουν καὶ ἰδρῶν ἑκκλησίες. Κατάληξαν στὴν Πάφο, ὅπου εἶχε τὴν ἔδρα του ὁ διοικητὴς τοῦ νησιοῦ Σέργιος Παῦλος.

Ὅταν ὁ διοικητὴς ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ τῶν Ἀποστόλων, τοὺς κάλεσε νὰ τὸν ἐπισκεφτοῦν καὶ νὰ τοῦ μιλήσουν γιὰ τὴ νέα θρησκεία. Ὁ μάγος τὸν ὤμως, ἕνας ψευτοπροφήτης Ἰουδαῖος, πού τὸν ἔλεγε Βαριησοῦ ἢ Ἐλύμα, ἀντιδρούσε στὴν ἀπόφασιν τοῦ Διοικητῆ Σέργιου Παύλου καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ν' ἀκούσῃ τὴ διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων. Ὁ Παῦλος κατάλαβε τὴ δολιότητα τοῦ μάγου καὶ τοῦ εἶπε ὀργισμένος, πὼς ἔχει τὴν ψυχὴν του γεμάτην δολιότητα καὶ ραδιουργία καὶ πὼς εἶναι ἔχθρὸς τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπετίμησε, μ' αὐτὰ τὰ αὐστηρὰ λόγια, πρόσθεσε πρὸς αὐστηρὰ : «Τὸ χεῖρ τοῦ Κυρίου σὲ καταδικάζει νὰ μείνῃς προσωρινὰ τυφλός». Κι' ἀμέσως βαθὺ σκοτάδι ἀπλώθηκε στὰ μάτια τοῦ μάγου, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε τώρα νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ φύγῃ.

Ὁ Ἀνθύπατος Σέργιος Παῦλος ὕστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ συμβάν, κατάλαβε πὼς οἱ Ἀπόστολοι εἶναι ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ. Δέχτηκε μὲ εὐχαρίστησίν του τὴ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὸ βάπτισμα.

Ἀπὸ τὴν Κύπρο οἱ Ἀπόστολοι πέρασαν στὴν Πέργη, πού εἶναι στὴν Παμφυλία, στὴ Μικρὰ Ἀσία. Στὸ ἐξῆς ὁ Σαοῦλ ἢ Σαῦλος μετονομάζεται σὲ Παῦλο. Ἀλλάξε τὸ ὄνομα αὐτὸ γιὰ τὴν ἕβραϊκὴν, ἐνῶ τὸ ὄνομα Παῦλος ἦταν ρωμαϊκὸ καὶ ὁ Παῦλος ἦταν Ρωμαῖος πολίτης.

Στὴν Πέργη ὁ Μάρκος ἄφησε τοὺς δύο συντρόφους του καὶ γύρισε στὰ Ἱεροσόλυμα, ἐνῶ οἱ δύο Ἀπόστολοι ἔφτασαν στὴν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας ὕστερα ἀπὸ κοπιαστικὸ ταξίδι καὶ πορεία πολλῶν ἡμερῶν. Σ' αὐτὴ τὴν πόλιν οἱ Ἀπόστολοι ἐπισκέφθηκαν τὴ Συναγωγὴν τὸ Σάββατο. Ἄγνωστοι καθὼς ἦταν, πῆγαν καὶ κάθισαν στὰ καθίσματα, πού τὰ προόριζαν γιὰ ὅσους δίδασκαν, ἐξηγοῦσαν δηλ. στοὺς πιστοὺς τὸ Μωσαϊκὸ νόμο ἢ τὶς προφητεῖες τῶν προφητῶν.

“Όταν ήρθε ή ώρα τοῦ κηρύγματος ὁ ἀρχισυναγωγὸς τοὺς παρακάλεσε νὰ διδάξουν τὸ λαὸ καὶ ὅτι μ’ εὐχαρίστησέ τους θ’ ἀκούσουν ὅ,τι ἔχουν νὰ ποῦν.

Σηκώθηκε τότε ὁ Παῦλος καὶ καθὼς ἦταν ἀριστὸς ρήτορας καὶ γνώστης τῶν γραφῶν σὰ φαρισαῖος, τοὺς μίλησε γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ γιὰ τὴ διδασκαλία του καὶ στὸ τέλος τοὺς κάλεσε νὰ πιστέψουν καὶ νὰ προσέλθουν στὴ θρησκεία τῆς Ἀγάπης.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Συναγωγῆς πολλοὶ Ἰουδαῖοι καὶ εὐσεβεῖς προσήλυτοι ζήτησαν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους περισσότερες πληροφορίες. Μεγαλύτερο ὅμως ἐνδιαφέρον ἔδειξαν οἱ προσήλυτοι, ἐθνικοὶ δηλ., ποὺ εἶχαν δεχτῆ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, καὶ παρακάλεσαν τὸν Παῦλο νὰ μιλῆσῃ καὶ στοὺς ἄλλους ἐθνικούς.

Τὸ ἐπόμενο Σάββατο ἤρθαν στὴ Συναγωγὴ τόσοι πολλοὶ — ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς πόλης — ὥστε νὰ κινήθῃ ὁ φθόνος τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ἔφερναν τώρα ἀντιρρήσεις σὲ ὅσα ἔλεγε ὁ Παῦλος καὶ βλασφημοῦσαν.

Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπάντησαν μὲ θάρρος στοὺς ὑβριστὲς Ἰουδαίους, ὅτι «σὲ σὰς ἔπρεπε πρῶτα νὰ κηρυχτῆ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ σεῖς δὲ δέχεστε καὶ δὲν κρίνετε ἀξιους τοὺς ἑαυτοὺς σας γιὰ τὴν αἰώνιο ζωὴ. Ἀπευθυνθήκαμε, λοιπόν; στοὺς εἰδωλολάτρες, ὅπως μᾶς διάταξε ὁ Κύριος : «Σὲ ἔθεσα φῶς τῶν ἐθνῶν, διὰ νὰ εἶσαι πρὸς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτων τῆς γῆς».

Πολλοὶ εἰδωλολάτρες πίστεψαν. Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως κίνησαν διωγμὸ ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων καὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πόλη. Οἱ Ἀπόστολοι τόσο λυπήθηκαν γιὰ τὴ διαγωγή καὶ τὴ συμπεριφορά τους, ὥστε φεύγοντας τίναξαν καὶ τὴ σκόνη ἀπὸ τὰ παπούτσια τους. Δηλ. οὔτε τὴ σκόνη τους δὲν ἤθελαν. Δὲν ἔχασαν ὅμως τὸ θάρρος τους. Ἐφτασαν στὸ Ἰκόνιο, ὅπου βρῖσκονταν πολλοὶ Ἰουδαῖοι. Καὶ ἐδῶ ὁ Παῦλος κήρυξε στὴ Συναγωγὴ, καὶ τὸ κήρυγμά του βρῆκε θερμὴ ὑποδοχὴ καὶ ἀνταπόκριση. Γι’ αὐτὸ καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρὸ. Οἱ Ἰουδαῖοι, ὅμως, ὅπως ἔκαναν παντοῦ, μὲ τίς συκοφαντίες τους παρέσυραν ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων λαὸ καὶ ἄρχοντες. Αὐτὸ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ χωριστοῦν οἱ κάτοικοι σὲ δύο ἀντίθετες μεταξύ τους παρατάξεις. Ἡ μία παράταξι ὑποστήριζε τοὺς Ἀποστόλους, ἡ ἄλλη τοὺς κατηγοροῦσε.

Γιὰ νὰ ἀποφύγουν οἱ Ἀπόστολοι τὰ χειρότερα ἀπὸ μιὰ πιθανὴ σύγκρουση τῶν ἀντίθετων παρατάξεων, προτίμησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Ἰκόνιο. Ἐφύγαν καὶ πῆγαν στὴ Λύστρα τῆς Λυκαονίας, ὅπου κήρυξαν τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς πόλης ἦταν εἰδωλολάτρες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παῦλος γιάτρεψε ἕνα χωλὸ, ποὺ δὲν εἶχε περπατήσει ποτὲ ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ γεννήθηκε, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ πίστεψαν, πὼς οἱ δυὸ Ἀπόστολοι ἦταν

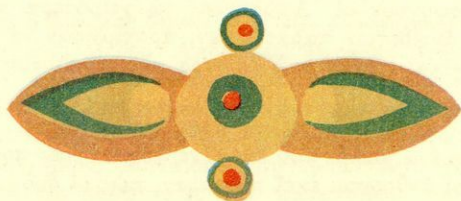
θεοί, πού κατέβηκαν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο. Γιὰ τὸ Βαρνάβα ἔλεγαν πὼς ἦταν ὁ Δίας καὶ γιὰ τὸν Παῦλο ὁ Ἑρμῆς. Ἐτοιμάστηκαν μάλιστα νὰ τοὺς προσφέρουν θυσίες, ὅπως ἔκαναν παντοῦ οἱ εἰδωλολάτρες. Ὅταν τὸ πληροφορήθηκαν οἱ Ἀπόστολοι ἔσχισαν τὰ ροῦχα τους ἀπὸ ἀπελπισία. Πήδησαν ἀνάμεσα στὸν ὄχλο φωνάζοντας: «Μή, αὐτὸ πού κάνετε δὲν εἶναι καθόλου σωστό. Εἴμαστε καὶ μεῖς ἄνθρωποι ἀπλοὶ ὅπως ὅλοι σας. Τὸ κήρυγμά μας δὲν ἔχει ἄλλο σκοπὸ, παρὰ νὰ ἀποσπασθῆτε ἀπὸ αὐτὲς τὶς μάταιες ἐκδηλώσεις καὶ νὰ πιστέψετε στὸν ἀληθινὸ Θεό. Αὐτὸν πού ἔκαμε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, τὴ θάλασσα καὶ ὅσα βρίσκονται σ' αὐτά».

Καὶ ἄλλα πολλὰ εἶπαν στὸ πλῆθος καὶ τοὺς ἐμπόδισαν νὰ προσφέρουν θυσίες.

Στὸ μεταξύ, ὅμως, ἔφτασαν ὡς ἐκεῖ Ἰουδαῖοι ἀπὸ ἄλλες πόλεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶχαν περάσει οἱ Ἀπόστολοι, καὶ κατόρθωσαν νὰ παρασύρουν τοὺς κατοίκους τῆς Λύστρας μὲ τὸ μέρος τους ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων. Καί, ὅπως γίνεται πάντα σ' ὅλες τὶς ἐποχές, οἱ θαυμαστὲς ὡς τώρα τῶν Ἀποστόλων, αὐτοὶ πού τοὺς πῆραν γιὰ θεοὺς τους καὶ ἤθελαν νὰ τοὺς προσφέρουν θυσίες, ἀποδοκίμασαν τοὺς Ἀποστόλους, ἔπιασαν μάλιστα τὸν Παῦλο καὶ τὸν λιθοβόλησαν, καὶ τὸν ἄφησαν μόνο, ὅταν νόμισαν πὼς πέθανε. Πῆγαν οἱ μαθητὲς του κοντά του, τὸν περιποιήθηκαν καὶ τὸν συνέφεραν, γιατί εἶχε λιποθυμήσει, καὶ τὸν ἔφεραν στὴν πόλη. Τὴν ἄλλη μέρα οἱ δύο Ἀπόστολοι ἔφυγαν καὶ ἤρθαν στὴ Δέρβη, μιὰ ἄλλη πόλη. Κήρυξαν καὶ κεῖ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ πίστεψαν πολλοί. Ἀπὸ τὴ Δέρβη οἱ Ἀπόστολοι γύρισαν στὴ Λύστρα, στὸ Ἰκόνιο, στὴν Ἀντιόχεια καὶ ἔδωσαν θάρρος στοὺς μαθητὲς τους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσαν τὸν πυρῆνα τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν σὲ κάθε πόλη. Ἀφοῦ δὲ χειροτόνησαν πρεσβυτέρους σὲ κάθε ἐκκλησία ἔφυγαν. Πέρασαν στὴν Πισιδία, τὴν Παμφυλία καὶ ἀφοῦ κήρυξαν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στὴν Πέργη, κατέβηκαν στὴν Ἀττάλεια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας, (κατὰ τὸ ἔτος 48 μ. Χ.), ἀπ' ὅπου εἶχαν ξεκινήσει.

Στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀντιόχειας οἱ δύο Ἀπόστολοι ἐξέθεσαν τ' ἀποτελέσματα τῆς πρώτης Ἀποστολικῆς Πορείας τους. Σὲ ὅλους ἔκαμε ἐντύπωση ἡ μεγάλη προθυμία, μὲ τὴν ὁποία δέχονταν οἱ ἐθνικοὶ τὴ νέα θρησκεία καὶ δόξασαν τὸ Θεό.

Ἡ πρώτη αὐτὴ Ἀποστολικὴ Πορεία βάσταξε 4-5 χρόνια.

15. Ἀποστολικὴ σύνοδος στὰ Ἱεροσόλυμα

Μὲ τὴ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων Παύλου καὶ Βαρνάβα πολλοὶ εἰδωλολάτρεις ἔγιναν χριστιανοί, χωρὶς νὰ δεχτοῦν πρῶτα τὸν Ἰουδαϊσμό. Ὅταν ἤρθαν ὁμοῦ μερικοὶ χριστιανοὶ στὴν Ἀντιόχεια ἀπὸ τὴν Ἰουδαία, ἔλεγαν στὴ διδασκαλία τους, ὅτι ὅσοι χριστιανοὶ ἦταν ἐθνικοὶ καὶ ἔγιναν ἀπευθείας χριστιανοί, χωρὶς νὰ δεχτοῦν τὴν περιτομὴ σὰν Ἰουδαῖοι, δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ σωθοῦν, δὲν εἶναι δηλ. τέλειοι χριστιανοί, ὅπως ἐκεῖνοι.

Αὐτὸ προκάλεσε μεγάλη ἀναταραχὴ ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς, ποὺ ἔτσι τοὺς χώριζαν σὲ δύο ποιότητες χριστιανούς.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιόχειας, γιὰ νὰ διαλύσῃ τὴν παρεξήγηση, ἔστειλε ἀντιπροσώπους τῆς στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἦταν οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διδάσκαλοι.

Ἡ ἀντιπροσωπεΐα, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Παῦλο καὶ τὸ Βαρνάβα, ἤρθε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ συνάντησε τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Διηγήθηκαν στοὺς Ἀποστόλους καὶ στοὺς Πρεσβυτέρους ὅσα ἔκαμε ὁ Θεὸς μὲ τοὺς Ἀποστόλους Παῦλο καὶ Βαρνάβα στὴν περιοδεία τους καὶ μὲ πόση προθυμία προσέρχονταν οἱ ἐθνικοὶ στὸ χριστιανισμό.

Μερικοὶ ἔφεραν ἀντιρρήσεις. Καὶ γιὰ νὰ λυθῇ ἡ διαφωνία, κάλεσαν Ἀποστολικὴ Σύνοδο στὰ Ἱεροσόλυμα περὶ τὸ 50 ἢ 51 μ. Χ.

Στὴ Σύνοδο πῆραν μέρος ὅλοι οἱ Ἀπόστολοι, ὁ Παῦλος, ὁ Βαρνάβας καὶ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια, οἱ Πρεσβύτεροι καὶ ἄλλοι χριστιανοί.

Πρόεδρος στὴν Πρῶτη αὐτὴ Σύνοδο ἔγινε ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός-θεος. Στὴ Σύνοδο ἔγινε μεγάλη συζήτηση. Μίλησε ὁ Πέτρος ὕστερα καὶ εἶπε, πῶς ὁ Θεὸς τὸν ἔστειλε νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο στοὺς ἐθνικούς. Καὶ οἱ ἐθνικοὶ πίστεψαν καὶ ἔλαβαν τὴ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως τὴν ἔλαβαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν Πεντηκοστή. Ὁ Θεὸς, πρόσθεσε, δὲν ἔκαμε καμιὰ διάκριση ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ στοὺς ἐθνικούς, ποὺ τοὺς καθάρισε τὴν καρδιά μὲ τὴν πίστη.

Μίλησε ἔπειτα ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας καὶ διηγήθηκαν ὅσα θαύματα ἔκαμε μὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς στοὺς ἐθνικούς. Τελευταῖος μίλησε ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφός-θεος καὶ ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα, ποὺ εἶπε, βεβαίωσε κατὰ τὴν κρίση του, πῶς δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ διάκριση μετὰ τῶν χριστιανῶν, εἴτε ἀπὸ ἐθνικούς προέρχονται εἴτε ἀπὸ Ἰουδαίους. Πρότεινε μόνον νὰ συστήσουν στοὺς χριστιανούς, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐθνικούς, νὰ ἀπέχουν πλέον ἀπὸ κάθε εἰδωλολατρικὴ συνήθεια. Καὶ

για να ήσυχάσουν τους χριστιανούς στην 'Αντιόχεια, έγραψαν σε μια έπιστολή, όσα άποφάσισε ή Σύνοδος και την έστειλαν με μια έπιτροπή, που την άποτελοΰσαν ο Παΰλος, ο Βαρνάβας, ο 'Ιούδας ο Βαρσαβᾶς και ο Σίλας.

Οί χριστιανοί στην 'Αντιόχεια πήραν μεγάλη χαρά από αυτή την άποφαση, γιατί έτσι μονάχα θα ξαναρχόταν ή γαλήνη στην εκκλησία, που τόσο είχε διαταραχτή.

16. Δεύτερη πορεία του Παύλου

α) 'Ο Παΰλος στη Μικρά 'Ασία.

'Η άποφαση τῆς 'Αποστολικῆς Συνόδου τῶν 'Ιεροσολύμων εξασφάλισε και τῆ γαλήνη στην 'Εκκλησία και τὸ ἔργο τῶν 'Αποστόλων Παύλου και Βαρνάβα πλησίον τῶν ἐθνικῶν. Γι' αὐτὸ οἱ δύο 'Απόστολοι ἀποφασίζουν νὰ συνεχίσουν τὴν προσπάθειά τους στοὺς ἐθνικούς.

'Ο Βαρνάβας μαζί με τὸ Μάρκο πήγαν στὴν Κύπρο και ὁ Παΰλος με βοηθὸ του τὸ Σίλα πήραν ἄλλο δρόμο πρὸς ἄλλα μέρη. 'Ο Σίλας ἦταν 'Ιουδαῖος χριστιανὸς και μιλοῦσε πολὺ καλὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἦταν ἐπομένως ἄριστος βοηθὸς τοῦ Παύλου στὰ μέρη που πήγαινε. 'Ο Παΰλος με τὸν Σίλα κατὰ τὴ δευτέρη αὐτὴ πορεία τους (48—49 μ. Χ.) ἐπισκέφθηκαν τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες, που εἶχαν ἰδρυθῆ κατὰ τὴν πρώτη 'Αποστολικὴ Πορεία. Στὴ Λύστρα ὁ Παΰλος πήρε και δεύτερο βοηθὸ του τὸν Τιμόθεο, που τοῦ τὸν σύστησαν οἱ ἐκεῖ χριστιανοί ὡς πολὺ ἐνάρετο και ἱκανό.

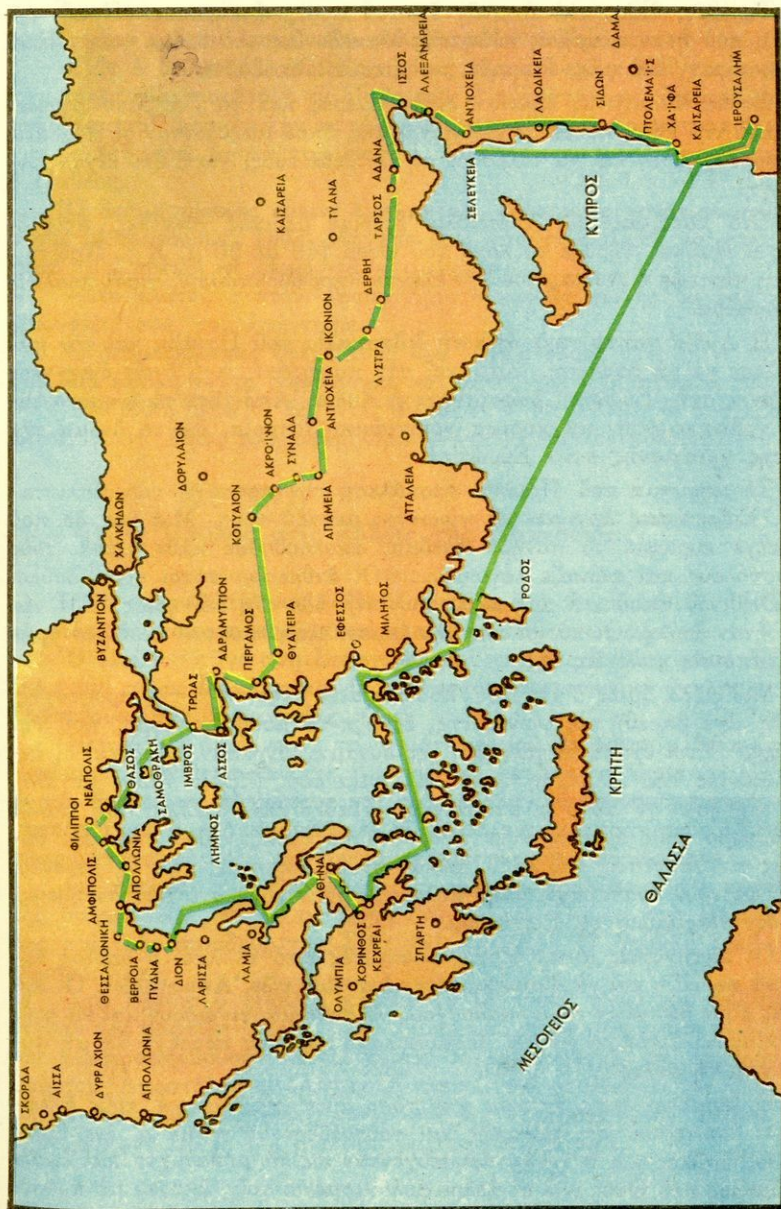
'Ο Τιμόθεος εἶχε 'Ιουδαία μητέρα και Ἕλληνα πατέρα, ἐθνικὸ δηλ. Τὸν διέκρινε πραγματικὰ σπάνια ἀρετὴ και μεγάλος ἐνθουσιασμός. 'Απὸ τὴ Λύστρα οἱ 'Απόστολοι πήγαν στὴ Φρυγία και στὴ Γαλατία τῆς Μικρᾶς 'Ασίας, ὅπου ἱδρυσαν ἐκκλησίες, και κατάληξαν στὴν Τρωάδα.

β) 'Ο Παΰλος στὴ Μακεδονία

Στὴν Τρωάδα ὁ Παΰλος συνάντησε τὸ Λουκᾶ. Μένοντας ἐκεῖ βρέθηκε σε ἀπορία ποιά διεύθυνση ν' ἀκολουθήσει, που νὰ κηρύξει τὸ Εὐαγγέλιο.

Στὴ δυσκολία τῆς ἐκλογῆς τὸν βοήθησε ἓνα ὄνειρο. Εἶδε, λέει, ἓνα Μακεδόνα, που τοῦ εἶπε : «Πέραν στὴ Μακεδονία νὰ μᾶς βοηθήσης». Τὸ ὄνειρο τὸ ἐξήγησε ὁ Παΰλος ὡς διαταγὴ τοῦ Θεοῦ και ἀμέσως ἔφυγε και πέρασε ἀπὸ τὴ Σαμοθράκη στὴ Νεάπολη τῆς Μακεδονίας, τὴ σημερινὴ Καβάλα. 'Απὸ ἐκεῖ με τοὺς συνοδοὺς του και συνεργάτες

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

του Τιμόθεο, Σίλα και Λουκά, έφτασε στους Φιλίππους (Πράξ. ις', 8-12), πού ήταν ή πρώτη πόλη τής Μακεδονίας στό δρόμο τους. Έκεϊ κατοικοῦσαν Έλληνες, Ρωμαῖοι και μερικοί Ἰουδαῖοι.

Στους Φιλίππους έμειναν λίγες ήμέρες και τό Σάββατο βγήκαν έξω από την πόλη κοντά σέ ένα ποταμάκι, όπου μαζεύονταν οί Ἰουδαῖοι νά προσευχηθοῦν και νά τελέσουν τή λατρεία τους, γιατί δέν είχαν Συ-
ναγωγή.

Στό ποταμάκι οί Ἀπόστολοι βρήκαν μερικές γυναῖκες, στις ό-
ποῖες ό Παῦλος κήρυξε τό λόγο τοῦ Θεοῦ (49 με 50 μ. Χ.). Πρώτη-
πρώτη πίστεψε ή Λυδία, πού τήν έλεγαν «πορφυροπώλη», γιατί πουλοῦ-
σε πορφύρα.

Ἡ Λυδία γοητεύτηκε από τή διδασκαλία τοῦ Παύλου και τόν πα-
ρακάλεσε νά τή βαπτίσῃ. Και έκεϊ στό ποταμάκι, πού έγινε ένας νέος Ἰορδάνης στήν Εὐρώπη, βαπτίστηκε ή Λυδία. Ἀπό τότε τό όνομα «Λυ-
δία» γράφηκε στήν παγκόσμια χριστιανική ιστορία, ως τό όνομα τής
πρώτης χριστιανῆς στήν Εὐρώπη.

Τό κήρυγμα τοῦ Παύλου προκάλεσε τήν προσοχή τῶν Φιλιππι-
σίων. Συζητήσεις άρχισαν νά γίνωνται μεταξύ τους. Μιά νέα δέ πού
τήν είχε κυριέψει τό πονηρό πνεῦμα, άκολουθοῦσε κάθε μέρα τοὺς
Ἀποστόλους και φώναζε λέγοντας : «Οί άνθρωποι αυτοί είναι δούλοι
τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ και μάς κηρύττουν τήν όδό τής σωτηρίας». Ἡ νέα
αὐτή ήταν δούλη. Οί κύριοί της τήν έκμεταλλεύονταν και κέρδιζαν χρή-
ματα από τίς μαντεῖες της.

Μιά μέρα όμως ό Παῦλος, πού πήγαινε στόν τόπο τής προσευχῆς,
έπειδή είχε βαρεθῆ τίς φωνές της, έδιωξε τό πονηρό πνεῦμα, πού τήν
κατείχε. Ἔτσι έχασε τή μαντική της δύναμη. Ἐχασαν όμως και οί έκ-
μεταλλευτές της τά κέρδη τους. Ἡ ζημία τους βέβαια ήταν μεγάλη.
Ἀγανάχτησαν γι' αυτό κι έπιασαν τόν Παῦλο και τό Σίλα. Με φωνές
και θόρυβο τοὺς έφεραν στήν αγορά, όπου δικάζαν δυό Ρωμαῖοι άρ-
χοντες τίς υποθέσεις τοῦ λαοῦ. Εἶπαν στους δικαστές, πώς οί Ἰουδαῖοι
αὐτοί φέρνουν άναταραχή στήν πόλη και διδάσκουν στό λαό συνήθειες,
πού δέν ταιριάζουν σέ Ρωμαῖους.

Οί κατηγορίες αὐτές έγιναν πιστευτές από τό λαό, ό όποῖος άρ-
χιζε νά φωνάζη και νά διαμαρτύρεται έναντίον τῶν Ἀποστόλων. Οί άρ-
χοντες τότε διέταξαν τοὺς ραβδούχους νά τοὺς μαστιγώσουν και νά τοὺς
φυλακίσουν. Διέταξαν δέ τό δεσμοφύλακα νά τοὺς προσέχη νά μή φύ-
γουν από τή φυλακή.

Ἐκείνη τήν ὥρα, ύστερα από τόσο αὐστηρή διαταγή, τοὺς έκλει-
σε στό έσωτερικό τής φυλακῆς και τοὺς έδесе τά πόδια σ' ένα ξύλο.

Ἐκείνη τήν ὥρα, ύστερα από τόσο αὐστηρή διαταγή, τοὺς έκλει-
σε στό έσωτερικό τής φυλακῆς και τοὺς έδесе τά πόδια σ' ένα ξύλο.

Ἐκείνη τήν ὥρα, ύστερα από τόσο αὐστηρή διαταγή, τοὺς έκλει-
σε στό έσωτερικό τής φυλακῆς και τοὺς έδесе τά πόδια σ' ένα ξύλο.

χή. Ξαφνικά σεισμός μεγάλος έσεισε τὰ θεμέλια τῆς φυλακῆς. Οἱ πόρτες ἀνοιξαν καὶ τὰ δεσμὰ τῶν φυλακισμένων λύθησαν.

Εἶδε ὁ δεσμοφύλακας τὶς πόρτες τῆς φυλακῆς ἀνοιχτὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισία του ἔσυρε τὸ ξίφος του ν' αὐτοκτονήσῃ. Νόμισε πῶς οἱ φυλακισμένοι βρῆκαν τὴν κατάλληλη εὐκαιρία καὶ δραπέτεψαν.

— Μή, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ! "Ολοι εἴμαστε ἐδῶ ! τοῦ φώναξε ὁ Παῦλος.

Ἐκεῖνος δεσμοφύλακας ἔμεινε ἐκπληκτος. Τρέμοντας γονάτισε μπροστὰ στοὺς Ἀποστόλους. Τοὺς ὡδήγησε ἔξω ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ τοὺς ρώτησε : «τὶ πρέπει νὰ κάμω γιὰ νὰ σωθῶ ;».

— Νὰ πιστέψῃς στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ θὰ σωθῆς κι ἐσύ καὶ ἡ οἰκογένειά σου, τοῦ ἀπάντησαν.

Ἐκεῖνος δεσμοφύλακας ἔφερε τοὺς δυὸ Ἀποστόλους στὸ σπίτι του καὶ τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα βαπτίστηκε καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ ἄρχοντες διέταξαν ν' ἀπολυθοῦν οἱ δυὸ κρατούμενοι, γιὰτὶ, ὅπως πληροφορήθηκαν, ἦταν Ρωμαῖοι πολῖτες.

γ) Ὁ Παῦλος στὶς πόλεις τῆς Μακεδονίας

Ἀπὸ τοὺς Φιλίππους ὁ Παῦλος πῆγε στὴ Θεσσαλονίκη. Ἡ Θεσσαλονίκη τότε ἦτανε μεγάλη καὶ πλούσια πόλη, ὅπως σήμερα.

Ἐκεῖνος Παῦλος πῆγε στὴ Συναγωγὴ καὶ κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο. Κήρυξε ὁμοίως καὶ στοὺς ἐθνικοὺς καὶ ἱδρυσε μεγάλη χριστιανικὴ ἐκκλησία στὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας.

Ἡ πρόοδος ὁμοίως αὐτῆ τοῦ χριστιανισμοῦ δὲν ἄρесе καθόλου στοὺς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης. Καὶ γιὰ νὰ φέρουν ἀντιπερισπασμό, πλήρωσαν διάφορους ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἔβαλαν νὰ θορυβοῦν ἐναντίον τῶν Ἀποστόλων. Καὶ ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ κατηγορήσαν τοὺς Ἀποστόλους ὡς ταραχοποιούς καὶ συνωμότες ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορα.

Οἱ ἀδελφοὶ τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ προλάβουν τὶς συνέπειες τῆς συκοφαντίας, ἔστειλαν νύχτα νύχτα τὸν Παῦλο στὴ Βέροια καθὼς καὶ τοὺς συνοδούς του Σίλα καὶ Τιμόθεο. Ὁ Λουκᾶς ἔμεινε στὴ Θεσσαλονίκη.

Στὴ Βέροια ὁ Παῦλος κήρυξε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ πολλοὶ πίστεψαν καὶ βαπτίστηκαν. Ἦρθαν ὁμοίως ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη οἱ διώκτες του καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἐξεγείρουν τὸ λαὸ ἐναντίον τοῦ Παύλου. Ἡ ζωὴ τοῦ Ἀποστόλου κινδύνευε. Οἱ πιστοί, γιὰ νὰ σώσουν τὸν Ἀπόστολο, τὸν ἔστειλαν μὲ φιλικὴ συντροφιά διὰ θαλάσσης στὴν Ἀθήνα, ἐνῶ οἱ βοηθοὶ του Σίλας καὶ Τιμόθεος ἔμειναν στὴ Βέροια.

δ) 'Ο Παῦλος στήν 'Αθήνα

'Ο Παῦλος ἄγνωστος καί ξένος περιέρχεται τήν πόλη καί παρατηρεῖ τὰ πάντα. Παρατηρεῖ τοὺς ναοὺς καί τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης καί τὸ συμπέρασμά του εἶναι βαθιά λύπη καί ἀπογοήτευση. «Τί κρίμα, συλλογίζεται, μιά πόλη, πού τήν κυριαρχεῖ τὸ πνεῦμα καί ἕνας ἀνώτερος ἀνθρωπισμός, νά εἶναι προσηλωμένη στὰ εἰδωλα. Νά μὴ βρίσκη τὸν πραγματικὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στὸν ἀληθινὸ Θεό». Τριγυρνώντας ἐδῶ καί κεῖ, παρατηρώντας τοὺς βωμοὺς, βρῆκε καί ἕνα βωμὸ ἀφιερωμένον στὸν «'Αγνωστο Θεό».

'Ο Παῦλος ἐπισκέφτηκε καί τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων καί μίλησε γιὰ τὸν Ἰησοῦ καί τὴ διδασκαλία Του. Πῆγε ὕστερα στήν ἀγορὰ καί γνωρίστηκε μὲ μερικοὺς Ἀθηναίους. Καθὼς εἶναι γνώστης τῆς ἐλληνικῆς, ἀρχίζει νὰ μιλάη στοὺς Ἀθηναίους στήν ἀγορὰ γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δὲν εἶναι καθόλου παράξενο γιὰτὶ μίλησε στήν ἀγορὰ γιὰ ἕνα τόσο σοβαρὸ θέμα. Στὴν ἀγορὰ συζητοῦσαν ὅλα τὰ θέματα, πού ἀπασχολοῦσαν τοὺς Ἀθηναίους. Στὴν ἴδια ἀγορὰ, πολλὰ χρόνια πρὶν, μιλοῦσε καί ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος βρῆκε μὲ τὴ σκέψη του, πὼς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲ βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς Θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐκεῖ ἀναπτύσσει στοὺς περιέργους Ἀθηναίους τὴ φιλοσοφία του. Στὴν ἀγορὰ δὲ καί οἱ Ἀθηναῖοι καί οἱ ξένοι, πού ἔρχονταν στήν πόλη σὰν ἐπισκέπτες ἢ ἔμποροι, ἀνακοίνωναν κάθε νεώτερο, πού συνέβαινε στὸν τότε γνωστὸ κόσμο.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, πού μίλησαν μαζί του, ἀποροῦσαν γιὰ ὅσα ἐδίδασκε καί ἔλεγαν : «Τί τάχα θέλει νὰ πῆ ὁ ξένος αὐτός ;». Ἄλλοι βεβαίως, πὼς κηρύττει ξένους θεοὺς, γιὰτὶ τοὺς μίλησε γιὰ τὸν Ἰησοῦ καί τὴν Ἀνάστασή Του. Τὸν παρακάλεσαν, λοιπόν, νὰ ἔρθη στὸν Ἄρειο Πάγο νὰ τὸν ρωτήσουν γιὰ ὅσα διδάσκει.

'Ο Παῦλος ἤρθε στὸν Ἄρειο Πάγο, τὸ βράχο πού ἀπὸ τότε ἔχει καθαγιαστῆ, καί τὸν ρώτησαν :

— Πές μας, ποιά εἶναι ἡ νέα διδαχὴ σου, πού κηρύττεις στήν πόλη μας ; Γιὰτὶ πολλὰ παράξενα ἀκοῦμε πὼς διηγεῖσαι. Θέλουμε, λοιπόν, νὰ μάθουμε τί ἀκριβῶς λές καί τί σημαίνουν αὐτά.

'Ο Παῦλος χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἀντιμετώπισε τὴν περιέργεια τῶν Ἀθηναίων. Ἀνέβηκε στὸν ἱστορικὸ βράχο καί μπροστὰ σ' ἕνα ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον ἔκαμε μιὰ ἀπὸ τίς σπουδαιότερες ὁμιλίες του. Εἶπε : Ἄντρες Ἀθηναῖοι,

Σὰς θεωρῶ τοὺς πιὸ εὐσεβεῖς ἀπ' ὅσους γνώρισα ὡς τώρα. Τρι-

Ὁ Παῦλος διδάσκει τοὺς Ἀθηναίους

γυρνώντας στὴν πόλη σας εἶδα πολλοὺς βωμοὺς καὶ πολλὰ ἱερά. Ἀνάμεσα δὲ σ' αὐτὰ εἶδα κι ἓνα βωμὸ ἀφιερωμένο στὸν Ἄγνωστο Θεό. Αὐτὸν τὸν Ἄγνωστο Θεό, ποὺ λατρεύετε χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε, ἤρθα νὰ σᾶς φανερώσω. Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ ἐποίησε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτήν. Ὁ Θεὸς αὐτὸς δὲν κατοικεῖ σὲ χειροποίητους ναοὺς, οὔτε ἔχει ἀνάγκη σὲ τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς δημιούργησε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἔπλασε ὅλα τὰ ἔθνη μὲ τὸ ἴδιο αἷμα, τὴν ἴδια καταγωγὴ καὶ τοὺς ἔδωσε τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦνε καὶ νὰ κατοικοῦνε σ' ὅλη τὴ γῆ. Αὐτὸς τοποθέτησε στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων τὸν πόθο νὰ τὸν ἀναζητοῦν. Ἴσως νὰ μπορέσουν νὰ Τὸν βροῦνε, ἂν καὶ δὲ βρισκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν καθένα μας, γιατί ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴ δύναμή του ζοῦμε καὶ κινούμεστε καὶ ὑπάρχουμε.

Καὶ συνέχισε :

Ὁ Θεὸς τώρα παραγγέλλει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου καὶ ἂν βρισκῶνται, νὰ μετανοήσουν, γιατί προσδιόρισε τὴν ἡμέρα, ποὺ θὰ κρί-

νη την οίκουμένη με άντρα, πού τον ήρισε και τον ανάστησε από τους νεκρούς, για να μάς διαβεβαιώσει, πώς Αυτός είναι ο Κριτής.

Όταν άκουσαν για ανάσταση από τους νεκρούς, άλλοι τον χλεύαζαν και άλλοι του είπαν : Για τὸ ζήτημα αὐτὸ θέλουμε νὰ μάς ξαναμιλήσης. Μερικοὶ ὅμως πίστεψαν σὲ ὅσα δίδαξε, ὅπως ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης και μιὰ γυναίκα πού τὴν ἔλεγαν Δάμαρι, καθὼς και ἄλλοι.

Ὁ Διονύσιος ἔγινε ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀθήνα και, ὅπως ἀναφέρει ἡ παράδοση, πέθανε με μαρτυρικὸ θάνατο τὸ 96 μ. Χ. Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 3 Ὀκτωβρίου ἢ δὲ Ἀθήνα τὸν τιμᾶ ὡς Πολιοῦχο της, ὡς προστάτη της δηλ.

Ἀπολυτίκιο

Χρηστότητα ἐκδιδαχθεὶς και νήφων ἐν πᾶσι, ἀγαθὴν συνείδησιν ἱεροπρεπῶς ἐνδυσάμενος, ἤντησας ἐκ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς τὰ ἀπόρητα και τὴν πίστιν τηρήσας, τὸν ἴσον δρόμον τετέλεκας, ἱερομάρτυς Διονύσιε· πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

ε) Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος ἔφυγε γιὰ τὴν Κόρινθο. Ἡ Κόρινθος εἶναι ἡ πόλη με τὶς δυὸ θάλασσες, ὅπως τὴν ἔλεγαν τότε γιὰ τὴ θέση της ἀνάμεσα στὸν Κορινθιακὸ και τὸ Σαρωνικὸ. Εἶναι πολὺ πλούσιᾶ πόλη και ἔχει ἀναπτύξει σπουδαῖο ἐμπόριο. Ἔχει πληθυσμὸ 400 χιλιάδες και πλεόν δούλους και 100 χιλιάδες ἐλευθέρους πολίτες. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἑλληγες κατοίκους μένουν ἐκεῖ και Ρωμαῖοι και Ἰουδαῖοι. Ὁ Παῦλος πορεύεται πρὸς τὴν Κόρινθο με κάποιον δισταγμὸ. Σκέπτεται, πὼς τὰ πλοῦτη και ἡ παράλυση στὰ ἦθη, πού ἐπικρατοῦσαν τότε στὴν Κόρινθο, εἶναι σοβαρὰ ἐμπόδια, γιὰ νὰ προσέλθουν οἱ ἀνθρωποὶ στὴ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ.

Φτάνει ὡστόσο ἐκεῖ και ἀπὸ τοὺς πρώτους πού γνώρισε ἦταν ὁ Ἀκύλας, ἓνας Ἰουδαῖος σκηνοποιός, και ἡ γυναίκα του ἡ Πρίσκιλλα, οἱ ὁποῖοι και τὸν φιλοξένησαν. Και ἐπειδὴ και ὁ Παῦλος εἶναι σκηνοποιός, συνεργάζεται μαζί τους, ἐνῶ τὰ Σάββατα κηρύττει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ στὴ Συναγωγῇ.

Μερικοὶ Ἰουδαῖοι πίστεψαν και βαφτίστηκαν και μαζί μ' αὐτοὺς και ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος.

Στὸ μεταξὺ ἤρθαν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη ὁ Σίλας και ὁ Τιμόθεος

καὶ τοῦ ἔφεραν βοήθεια ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Φιλιππῶν καὶ πληροφορίες γὰρ τὴν πίστη τῶν χριστιανῶν στὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ καταδιώκονταν σκληρά.

Ὁ Παῦλος ὕστερα ἀπὸ τὶς πληροφορίες τῶν φίλων καὶ συνοδῶν του, ἔγραψε στοὺς χριστιανούς στὴ Θεσσαλονίκη τὴν πρώτη ἐπιστολὴ του πρὸς Θεσσαλονικεῖς.

Ὁ ἐρχομὸς τῶν Ἀποστολικῶν συντρόφων τοῦ Παύλου γίνεται αἰτία νὰ μεγαλώσῃ ἡ ἀντίδραση τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον του. Πολλοὶ δὲ ἐκτρέπονται σὲ βιαιότητες καὶ βλασφημίες κατὰ τοῦ Παύλου. Αὐτὸ ἦταν αἰτία ν' ἀπογοητευτῆ ὁ Ἀπόστολος ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες τοῦ Ἰουδαίους. Φεύγει ἀπὸ τὴ Συναγωγὴ τινάζοντας τὴ σκόνῃ ἀπὸ τὰ ροῦχα του, θέλοντας νὰ δείξῃ, πὺς δὲν ἀνέχεται πλέον οὔτε αὐτοὺς οὔτε τὴ σκόνῃ τους. Ἐκεῖ κοντὰ στὴ Συναγωγὴ βρίσκεται τὸ σπίτι τοῦ Ἰούστου, ποὺ πίστεψε στὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου καὶ κεῖ πηγαίνει ὁ Ἀπόστολος ἀφοῦ τὸν προσκάλεσε ὁ Ἰούστος νὰ τὸν φιλοξενήσῃ.

Ἀπ' ὅπου καὶ ἂν πέρασε ὁ Παῦλος φρόντισε πρῶτα πρῶτα νὰ κηρύξῃ στοὺς Ἰουδαίους. Μὰ παντοῦ συνάντησε ἀντίδραση καὶ ἐχθρότητα. Σὲ μερικὲς πόλεις μάλιστα κινδύνεψε. Γι' αὐτὸ παίρνει τὴν ἀπόφαση νὰ στραφῆ πρὸς τοὺς ἐθνικούς καὶ ἔπειτα νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόρινθο.

Τὴ νύχτα ὅμως ἤρθε στὸν ὕπνο του ὁ Κύριος καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ κήρυμά του χωρὶς φόβο, γιατί Αὐτὸς τὸν προστατεύει. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπὶ 18 μῆνες διδάσκει στὴν Κόρινθο καὶ κηρύττει τὴ νέα θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ, τὴ θρησκεία τῆς Ἀγάπης.

Τοῦτο ἔκαμε τὸς Ἰουδαίους νὰ ἐξεγερθοῦν. Συνέλαβαν τὸν Παῦλο καὶ τὸν ἔφεραν στὸ δικαστήριον. Ὁ Γαλλίωνα ὅμως, ἀνθύπατος στὴν Κόρινθο, τοὺς ἀποδοκίμασε καὶ ἄφησε ἐλεύθερο τὸν Ἀπόστολο.

στ) Ἐπιστροφή τοῦ Παύλου στὴν Ἀντιόχεια.

Ὁ Παῦλος μὲ τὴ συντροφιά τῶν φίλων του, τοῦ Ἀκύλα καὶ τῆς Πρίσκιλλας, ἀφήνει τὴν Κόρινθο. Ἀποχαιρετᾶ τοὺς χριστιανούς του μὲ πολλὴ συγκίνηση, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι λυποῦνται γιὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Παύλου ἀπὸ τὴν πόλιν τους.

Μὲ πλοῖο ὁ Παῦλος καὶ οἱ σύντροφοί του ἤρθαν στὴν Ἔφεσο. Ἀπὸ ἐδῶ σκοπεύει νὰ πάῃ στὰ Ἱεροσόλυμα. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Ἐφέσου τὸν παρακαλοῦνε νὰ μείνῃ περισσότερο καιρὸ κοντὰ τους. Ἄλλ' ὁ Παῦλος βιάζεται, τοὺς ἀποχαιρετᾶ καὶ φεύγει λέγοντας :

— Πρέπει νὰ κάμω ἐξάπαντος τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἂν θελήσῃ ὁ Θεὸς θὰ ἐπιστρέψω στὴν πόλιν σας.

Ἐφυγε, λοιπόν, με πλοῖο καὶ ἔφτασε στὴν Καισάρεια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Παῦλος ἦρθε στὴν ἀγαπημένη του πόλη, τὴν Ἀντιόχεια, ὅπου τὸν ὑποδέχτηκαν με ἀγάπη καὶ ἐνθουσιασμό. Ὁ Παῦλος διηγῆθηκε στοὺς χριστιανούς στὴν Ἀντιόχεια τί ἔκαμε στὴν περιοδεία του καὶ πῶς ἵδρυε διάφορες ἐκκλησίες. Ὅλες αὐτὲς οἱ πληροφορίες χαροποίησαν τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς τῆς Ἀντιόχειας.

17. Τρίτη πορεία τοῦ Παύλου

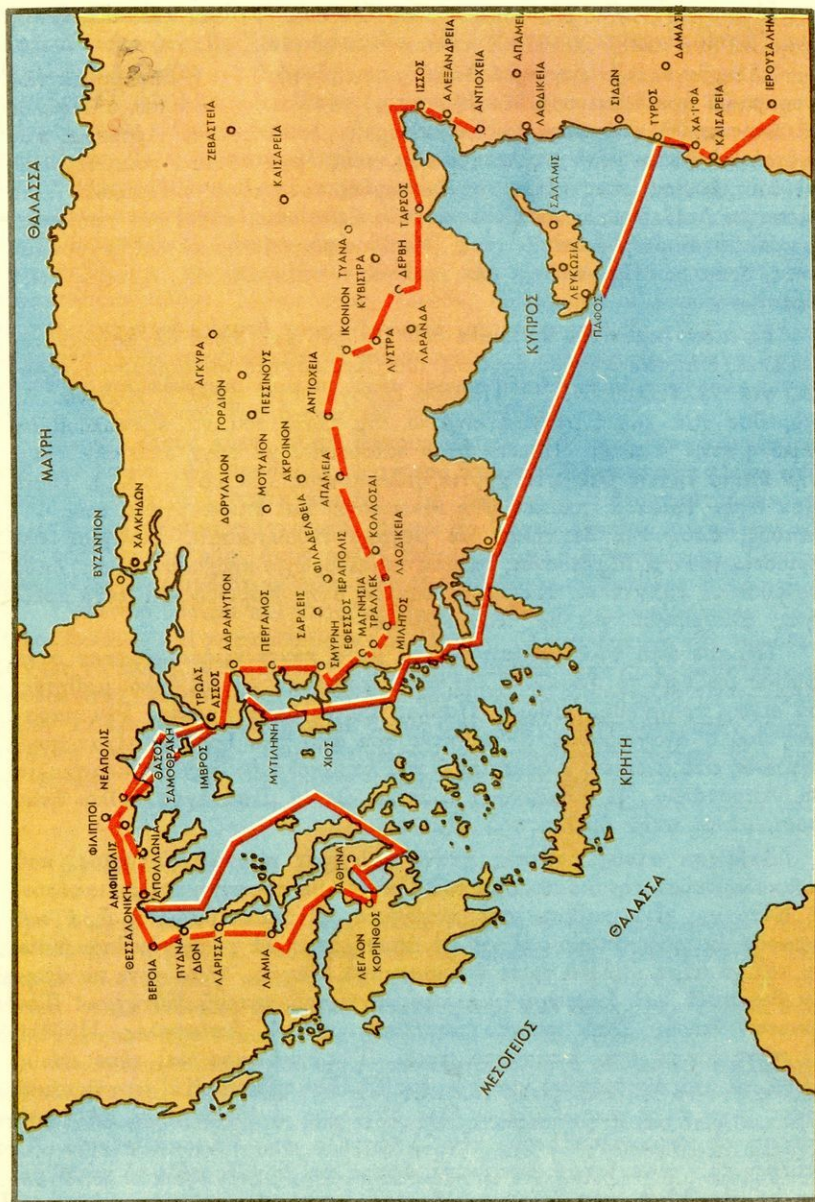
Ὁ Παῦλος δὲν ἔμεινε πολὺν καιρὸ στὴν Ἀντιόχεια. Ἀποφάσισε τὴν τρίτη πορεία του καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν Ἐφεσο, ὅπως εἶχε ὑποσχεθῆ στοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Περνώντας ἀπὸ τὴ Γαλατία καὶ τὴ Φρυγία ἐπισκέπτεται τίς ἐκκλησίες, πού εἶχε ἰδρῦσει.

Ἡ Ἐφεσος, ὅπου ἔφτασε, εἶναι ἡ ὠραιότερη καὶ πλουσιότερη πόλη στὴ Μικρὰ Ἀσία ἐκεῖνον τὸν καιρὸ. Εἶχε λαμπρὲς οἰκοδομὲς καὶ περικαλλῆ μνημεῖα. Ὁ ναὸς τῆς θεᾶς Ἄρτεμης ὑψώνεται ὠραῖος καὶ ἐπιβλητικὸς καὶ στολίζει τὴν πόλη.

Στὴν Ἐφεσο ὁ Παῦλος μίλησε στὴν ἀρχὴ στὶς Συναγωγὰς τῶν Ἰουδαίων. Μερικοὶ πίστεψαν, ἀλλὰ οἱ πῖο πολλοὶ τὸν ἀποδοκίμασαν. Ἔτσι ὁ Παῦλος ἐγκατέλειψε τὴ Συναγωγὴ καὶ ἐστράφηκε στοὺς ἐθνικοὺς. Ἐνας πλούσιος στὴν Ἐφεσο τοῦ παραχώρησε μιὰ μεγάλη Σχολὴ καὶ κεῖ συγκεντρώνονται οἱ ἐθνικοὶ καὶ ἀκοῦνε τὴ διδασκαλία του. Ἐπὶ τρία ὀλόκληρα χρόνια κηρύττει ἐκεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ὅταν διδάσκη, προσέρχονται πολλοὶ νὰ τὸν ἀκούσουν. Ἡ φήμη ἀπλώνεται σ' ὀλόκληρη τὴ Μικρὰ Ἀσία, ἀπ' ὅπου ἔρχονται τὰ πλήθη στὴν Ἐφεσο, γιὰ νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ ν' ἀκούσουν τὴ διδασκαλία του. Πολλοὶ ζητοῦν μικροπράγματά του, ὅπως τὰ μαντίλια π.χ., πού χρησιμοποιεῖ, ἢ διάφορα ἄλλα μικροπράγματά του, γιὰ φυλαχτά τους καὶ γιὰ πολύτιμα κειμήλια. Ἄλλοι φέρνουν τοὺς ἀρρώστους τους καὶ βρίσκουν τὴ θεραπεία τους. Ἡ Ἐφεσος κατάντησε ἓνα σοβαρὸ κέντρο με τὴ χριστιανικὴ αὐτὴ κίνηση.

Ἀλλὰ ἡ νέα θρησκεία ζημιώνει τὰ συμφέροντα τῶν ἀγαματοποιῶν, οἱ ὁποῖοι κατασκεύαζαν ἀγάλματα τῆς θεᾶς Ἄρτεμης, πού λατρεύεται κυρίως στὴν Ἐφεσο. Οἱ εἰδωλολάτρεις ἀγόραζαν τὰ μικρὰ ἀργυρὰ ὁμοιώματα τῆς θεᾶς καὶ τὰ ἔφερναν μαζί τους γιὰ φυλαχτά. Τώρα ὅμως με τὴ διάδοση τῆς νέας θρησκείας, ἡ βιομηχανία τῶν ἀγαμάτων τῆς Ἄρτεμης ἔχασε τοὺς πελάτες της. Τὸ ἐμπόριο τῶν ἀγαμμά-

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

των ξέπεσε και κρίση οικονομική μαστίζει τους εργάτες και τους εμπόρους. "Όσοι γίνονται χριστιανοί δὲν ἐνδιαφέρονται πιά γιὰ τὰ εἰδωλα.

Ἄρχηγός τῶν ἐργατῶν Δημήτριος ἐξήγησε, ὅτι ἡ ἀπροθυμία τῶν ἀγοραστῶν ὀφείλεται στὴ νέα θρησκεία, τὴν ὁποία διδάσκει ὁ Παῦλος καὶ ἀποφασίζει ν' ἀντιδράσῃ. Στὴ γιορτὴ, λοιπόν, τῆς Ἀρτεμης, ποὺ γινόταν τὸ Μάιο μῆνα, κάλεσε ὅλους τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς ἐπίσει, πὼς αἰτία τῆς δυστυχίας τους εἶναι ὁ Παῦλος. "Ὅσο βρίσκεται ὁ Παῦλος στὴν Ἔφεσο, τοὺς βεβαίωσε, αὐτοὶ δὲν πρόκειται νὰ προκόψουν στὴν ἐργασία τους. Ἐκεῖνοι φανατίστηκαν καὶ ξεχύθηκαν στοὺς δρόμους τῆς πόλης μὲ κραυγές: «Μεγάλη ἡ Ἀρτεμη τῶν Ἐφεσίων».

Ἐφτασαν καὶ στὴν κατοικία τοῦ Παύλου καὶ ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τὸν ἴδιο ἐκεῖ, ἐπίασαν τοὺς συνεργάτες του. Χρειάστηκε νὰ παρέμβῃ ἡ ἐξουσία, γιὰ νὰ διαλυθοῦν. Ὁ Παῦλος ξέφυγε ἀπὸ μεγάλο κίνδυνο. Δὲ μποροῦσε πιά χωρὶς μεγάλο κίνδυνο τῆς ζωῆς του νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ μένῃ στὴν Ἔφεσο. Ἐπειτα ἦταν καιρὸς πιά νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόλη, στὴν ὁποία ἔμεινε ἐπὶ τρία χρόνια διδάσκοντας (54 - 57 μ.Χ.). Πῆγε τώρα στὴν Τρωάδα, πέρασε στὴ Μακεδονία καὶ ἐπισκέφτηκε τοὺς Φιλίππους, ὅπου τὸν δέχτηκαν μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό. Συνέχισε τὴν περιοδεία του στὴ Μακεδονία, ἔφτασε στὸ Δυρράχιο κηρύττοντας ἀπ' ὅπου περνοῦσε τὸ εὐαγγέλιο. Κατέβηκε ὕστερα στὴν Κόρινθο καὶ μετὰ τρεῖς μῆνες ἀναχώρησε γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Πέρασε ἀπὸ τοὺς Φιλίππους καὶ μετὰ πέντε ἡμέρες ἔφτασε στὴν Τρωάδα μαζί μὲ τὸ Λουκά. Ἐκεῖ τοὺς περίμεναν καὶ οἱ ἄλλοι μαθητές, ποὺ εἶχαν προηγηθῆ. Ἐδῶ ὁ Παῦλος ἔμεινε ἑπτὰ ἡμέρες. Τὴν παραμονὴ ποὺ θ' ἀναχωροῦσε, οἱ μαθητές του ἀπὸ τὴν Τρωάδα εἶχαν συγκεντρωθῆ στὸ ἀνάγειο ἐνὸς σπιτιοῦ καὶ παρακολουθοῦσαν τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου. Ἡ διδασκαλία κράτησε ὡς τὰ μεσάνυχτα. "Ὅλοι ἦταν ἀφοσιωμένοι στὴν ὁμιλία τοῦ Παύλου.

Ἀνάμεσα στοὺς μαθητές ἦτανε καὶ ἓνας νέος, ὁ Εὐτύχιος, ποὺ παρακολουθοῦσε τὴν διδασκαλία τοῦ Παύλου μὲ προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρον. Ὁ Εὐτύχιος εἶχε καθίσει στὸ παράθυρο. Πέρασε ὅμως ἡ ὥρα καὶ ὁ νεαρὸς μαθητὴς ἀποκοιμήθηκε μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χάσῃ τὴν ἰσορροπία του καὶ νὰ πέσῃ ἀπὸ τὸ τρίτο πάτωμα στὸ ἔδαφος. "Ὅλοι τότε κατέβηκαν βιαστικά καὶ ἀνήσυχτοι γιὰ τὴν τύχη τοῦ νεαροῦ Εὐτύχιου. Τὸν σήκωσαν νεκρό. Στὸ μεταξὺ κατέβηκε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ πῆγε κοντὰ στὸ ἀναισθητὸ παιδί. Τὸ ἀγκάλιασε καὶ εἶπε στοὺς ἄλλους νὰ μὴν ἀνησυχοῦν, γιατί ὁ νέος ζῆ, δὲν πέθανε. Καὶ πραγματικά ὁ νέος σιγὰ σιγὰ συνῆλθε, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνέβηκαν καὶ πάλι στὸ ἀνάγειο νὰ παρακολουθήσουν τὸν Ἀπόστολο στὴ διδασκαλία του. Ὁ Παῦλος, πρὶν συνεχίσει, ἔκοψε φωμί, ἔφαγε καὶ ἄρχισε πάλι τὸ κήρυγμα του ὡς τὴν αὐγὴ, τὴν ὥρα, ποὺ ἔφυγε.

Ὁ Παῦλος καὶ οἱ συνοδοὶ τοῦ ἔφτασαν στὴ Μυτιλήνη, πέρασαν ἀντίκρου στὸ νησί τῆς Χίου, ὕστερα ἀπὸ τὴ Σάμο καὶ ἤρθαν στὴ Μίλητο. Ὁ Παῦλος βιαζόταν νὰ βρεθῆ στὰ Ἱεροσόλυμα τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐπισκέφτηκε τὴν Ἐφεσο. Κάλεσε ὅμως στὴ Μίλητο τοὺς Πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἔδωσε πολλὰ συμβουλές. Τοὺς θύμιζε μὲ πόσο ζῆλο ἐργάστηκε ὁ ἴδιος καὶ πὼς παρ' ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ πειρασμοὺς ποὺ συνάντησε, κήρυξε πάντα μὲ θάρρος καὶ στοὺς Ἰουδαίους καὶ στοὺς ἐθνικοὺς. Τώρα, λέει, πηγαίνει στὴν Ἱερουσαλήμ ὕστερα ἀπὸ ἐντολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖ, τοὺς βεβαίωσε, τὸν περιμένουν θλίψεις καὶ κίνδυνοι. Ἴσως νὰ μὴ τὸν συναντήσουν πλέον. Μόνοι τους, λοιπόν, θὰ πρέπει ν' ἀγρυπνοῦν καὶ νὰ προσέχουν τὸν ἑαυτό τους, ὥστε νὰ μὴ παρασυρθοῦν σὲ πλάνες καὶ ἁμαρτίες. Τοὺς συμβούλεψε νὰ ἀποφεύγουν τὴ φιλαργυρία καὶ νὰ ἔχουν αὐτὸν ὡς παράδειγμα, ποὺ ἐπὶ τρία χρόνια κήρυττε καὶ σύγχρονα ἐργαζόταν νὰ ζῆση τὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς βοηθοῦς του.

— Ἐξέρετε, τοὺς εἶπε, πόσα δάκρυα ἔχουσα καὶ πόσα κακὰ ὑπόφερα ἀπὸ τὴν κακία τῶν Ἰουδαίων τὸν καιρὸ ποὺ σᾶς δίδασκα τὴν πίστη στὸ Χριστό. Ποτὲ δὲ ζήτησα ἀμοιβή. Τὰ χέρια μου μὲ ὑπηρετοῦσαν νὰ ζῶ ἐγὼ καὶ οἱ συνεργάτες μου. Τώρα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μοῦ λέγει νὰ πάω στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου πολλὰ βασανιστήρια μὲ περιμένουν. Τίποτε ὅμως δὲ θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ τελειώσω τὸ ἔργο, ποὺ μοῦ ἀνάθεσε ὁ Χριστός.

Γονάτισε ὕστερα καὶ προσευχήθηκε. Μαζὶ τοῦ προσευχήθηκαν ὅλοι. Ὁλοι ἐκλαίαν καὶ καταφιλοῦσαν τὸν Παῦλο. Ὅταν ἔφευγε τὸν συνόδεψαν ὡς τὸ πλοῖο. Ὁ Παῦλος μὲ συνοδεία μερικῶν ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ ἔφτασε στὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου τὸν δέχτηκαν οἱ χριστιανοὶ μὲ μεγάλη χαρὰ. Ὁ Παῦλος διηγήθηκε σὲ ὅλους ὅσα πραγματοποιήσε στὴν Ἀποστολικὴ του Πορεία. Ὁλοι θαύμασαν γιὰ τὴ δραστηριότητά του καὶ τὸ μεγάλο ἔργο ποὺ πραγματοποίησε καὶ δόξασαν τὸ Θεό.

β) Σύλληψη τοῦ Παύλου

Τὸ ἔργο τοῦ Παύλου εἶναι πολὺ γνωστὸ στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀπὸ παντοῦ ἔχουν φτάσει Ἰουδαῖοι γιὰ τίς ἡμέρες τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἔφεραν πληροφορίες πολλὰς γιὰ τὴ δράση του. Ἦρθαν καὶ ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία παλαιοὶ φανατικοὶ διώκτες του καὶ δηλωμένοι ἐχθροὶ του καὶ θεώρησαν τὴν εὐκαιρία κατάλληλη νὰ τὸν ἐξοντώσουν.

Μιά μέρα, λοιπόν, ποὺ εἶχαν συγκεντρωθῆ στὸ ναὸ τὰ πλήθη, εἶδαν καὶ τὸν Παῦλο. Ὁρμησαν ἐναντίον του, τὸν συνέλαβαν καὶ φώναξαν καὶ στοὺς ἄλλους: «Βοηθήστε μας, ἀδέρφια, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς διδάσκει καὶ στοὺς Ἰουδαίους καὶ στοὺς εἰδωλολάτρεις κατὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου».

Ὁλοι πίστεψαν τὴν κατηγορία καὶ τοῦ ἐπιτέθηκαν μὲ χτυπήματα. Ἐκλείσαν οἱ πόρτες τοῦ ναοῦ καὶ μεγάλη ταραχὴ διαδόθηκε σ' ὅλη τὴν

πόλη. Ἐνῶ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν ἀποφασίσει νὰ τὸν θανατώσουν, τὸ ἔμαθε ὁ Χιλιάρχος καὶ ἤρθε μὲ στρατιῶτες τοῦ στοῦ μέρους τῆς ταραχῆς. Μὲ τὴν παρουσία τῶν Ρωμαίων στρατιωτῶν οἱ Ἰουδαῖοι ἔπαψαν νὰ χτυποῦν τὸν Παῦλο. Τὸν συνέλαβε ὅμως ὁ Χιλιάρχος καὶ πρόσταξε νὰ τὸν δέσουν μὲ δυὸ ἀλυσίδες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Χιλιάρχος δὲ μπορούσε νὰ καταλάβῃ γιατί τὸν κατηγοροῦν καὶ ζητοῦν τὸ θάνατό του, ἀλλὰ καὶ γιατί δὲν ἤξερε ποῖος εἶναι, πρόσταξε νὰ τὸν ὀδηγήσουν στοῦ φρούριου.

Τὸν ἔφεραν πραγματικὰ στοῦ φρούριου καὶ γιὰ νὰ τὸν σώσουν ἀπὸ τῆς μανίας τοῦ ὄχλου, τὸν προστάτευαν οἱ στρατιῶτες.

Καθὼς ὁ Παῦλος ἀνέβαινε τὰ σκαλοπάτια ἀνάμεσα στοὺς στρατιῶτες, παρακάλεσε τὸ Χιλιάρχο νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ μιλήσῃ στοῦ πλήθους. Ἀφοῦ πῆρε τὴν ἄδεια, στάθηκε ἀτάραχος, δεμένος καὶ πληγωμένος καὶ μὲ μιὰ κίνησῃ τοῦ χεριοῦ του ἐπέβαλε σιωπὴ στὰ πλήθη. Ὅταν δὲ ἄρχισε νὰ μιλάῃ ἐβραϊκὰ στὸν κόσμο, ὅλοι κράτησαν ἀπόλυτη σιωπὴ.

Ὁ Παῦλος ἀρχίζει νὰ τοὺς διηγεῖται γιὰ τὴ ζωὴ του. Τοὺς ὁμολογεῖ, πὼς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπῆρξε φανατικὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν καὶ στὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ στὴ Δαμασκὸ. Τοὺς διηγεῖται τὸ ὄραμά του στοῦ δρόμο ἔξω ἀπὸ τὴ Δαμασκὸ καὶ τὸ κάλεσμά του ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ. Συνεχίζοντας τοὺς ἀνάφερε, πὼς ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ πῆρε τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιό του στοὺς ἔθνικοὺς.

Ὡς τῶρα οἱ Ἰουδαῖοι τὸν παρακολουθοῦσαν μὲ προσοχὴ καὶ σιωπὴ. Ὅταν ὅμως ἄκουσαν γιὰ τὸ κήρυγμά του στοὺς ἔθνικοὺς, ἀναταράχθηκαν καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἀποσπάσουν τὸν Παῦλο ἀπὸ τὰ χέρια τῶν στρατιωτῶν.

Ὁ Χιλιάρχος προστάζει τότε νὰ τὸν φέρουν μέσα στοῦ φρούριου, γιὰ ν' ἀσφαλιστῇ ἀπὸ τὴ μανία τῶν Ἰουδαίων. Προστάζει ἐπίσης νὰ τὸν κρατήσουν δεμένο καὶ νὰ τὸν δεῖρουν. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος δήλωσε, πὼς εἶναι Ρωμαῖος πολίτης ἀφότου γεννήθηκε καὶ ὁ Χιλιάρχος εἶπε, ὄχι μονάχα νὰ τὸν λύσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν προστατέψουν, γιατί εἶχε μεγάλη εὐθύνη γιὰ τὴ ζωὴ τῶν Ρωμαίων πολιτῶν.

Ὁ Χιλιάρχος τὴν ἄλλη μέρα θέλοντας νὰ μάθῃ γιατί κατηγοροῦνε τὸν Παῦλο, πρόσταξε νὰ ἔρθουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συνεδρίου τους. Ἐφερε τότε καὶ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο μπροστὰ τους καὶ αὐτὸς παρακολουθοῦσε τί θὰ ποῦν.

Τὸ Συνέδριο τὸ ἀποτελοῦσαν Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι. Οἱ Σαδδουκαῖοι δὲν πίστευαν στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ στὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, ὅπως πίστευαν οἱ Φαρισαῖοι. Δὲν ὑπάρχει, ἔλεγαν, ἀνάσταση, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε πνεῦμα, αὐτὰ ποὺ πίστευαν δηλ. οἱ Φαρισαῖοι. Ὁ Παῦλος γνωρίζει τίς διαφορὲς, ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς Σαδδουκαίους καὶ στοὺς Φαρισαίους καὶ ἐπωφελεῖται ἀπὸ αὐτὴ τὴ σοβαρὴ

ἀντίθεσή τους. Καί λέει, ὅτι εἶναι Φαρισαῖος καί πῶς δικάζεται, γιατί πιστεύει στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν. Σάλος καί σύγχυση ἔγινε τότε στό Συνέδριο. Οἱ Σαδδουκαῖοι ζητοῦν νά σύρουν τόν Παῦλο πρὸς τὸ μέρος τους, γιὰ νά τὸν τιμωρήσουν. Οἱ Φαρισαῖοι ἀντίθετα φωνάζουν, πῶς ὁ Παῦλος εἶναι ἀθῶος καί προσπαθοῦν νά τὸν σύρουν πρὸς τὸ δικό τους μέρος, γιὰ νά τὸν προστατέψουν.

Ὁ Χιλιάρχος ἀνήσυχος μήπως μέσα στό φανατισμό τους οἱ φατρίες τῶν Ἰουδαίων κατασπαράξουν τὸν Ἀπόστολο, προστάζει τοὺς στρατιῶτες του νά τὸν ἀποσπάσουν μὲ τὴ βία ἀπὸ τὰ χέρια τους, καί νά τὸν φέρουν γιὰ ἀσφάλειά του πάλι στό φρούριο. Ὅταν ὅμως πληροφορήθηκε, πῶς πολλοὶ Ἰουδαῖοι εἶχαν ὀρκιστῆ, ὅτι δὲ θά φᾶνε καί δὲ θά πιοῦν, ἀν δὲ θανατώσουν τὸν Παῦλο, τὸν ἔστειλε μὲ ἰσχυρὴ συνοδεία στρατοῦ στήν Καισάρεια, στὸν ἡγεμόνα Φήλικα.

Μετὰ πέντε ἡμέρες ἦρθαν στήν Καισάρεια ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ Ἀρχιερέας Ἀνανίας καί Πρεσβύτεροι, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Συνεδρίου τους, γιὰ νά δικάσουν τὸν Παῦλο ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνα, ὅπως τοὺς εἶχε ὑποσχεθῆ ὁ Χιλιάρχος.

Ὁ ἡγεμόνας, ὅμως, κατάλαβε, ὅτι κανένα κακὸ δὲ βαρύνει τὸν Παῦλο καί πῶς μονάχα ὁ φανατισμὸς εἶναι ἡ αἰτία τῆς ταραχῆς καί ἔδιωξε τοὺς Ἰουδαίους, ἐνῶ γιὰ τὸν Παῦλο ἔδωσε διαταγὰς νά τὸν φυλάνε στὸ ἀνάκτορο τοῦ Ἡρώδη καί ν' ἀφήνουν ἐλεύθερους τοὺς φίλους του νά τὸν ἐπισκεπτανται.

Δυὸ χρόνια ἔμεινε ὁ Παῦλος στὴ φυλακή, ἀπὸ τοῦ 58 - 60 μ.Χ. Τότε κάλεσε καί ἦρθαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ ἐπίσημοι Ἰουδαῖοι γιὰ νά δικάσουν τὸν Παῦλο.

Ἀπολογήθηκε καί πάλι ὁ Παῦλος καί βεβαίωσε πῶς καμιὰ βάσιμη κατηγορία δὲ μπορεῖ νά σταθῆ ἐναντίον του. Καί ἐπειδὴ ὁ Φῆστος πρότεινε, ἀν θέλῃ ὁ Παῦλος νά κατεβῆ στήν Ἱερουσαλήμ, γιὰ νά δικαστῆ ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων, ζήτησε νά δικαστῆ ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορα στὴ Ρώμη καθὼς εἶχε δικαίωμα ὡς Ρωμαῖος πολίτης.

γ) Ὁ Παῦλος στὴ Ρώμη

Μόνος του ὁ Παῦλος ζήτησε νά δικαστῆ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Δὲν εἶχε καμιὰ ἐμπιστοσύνη στὸ Συνέδριο τῶν φανατισμένων Ἰουδαίων, ποὺ ἤθελαν τὴν ἐξόντωσή του.

Ὁ Φῆστος ἐπομένως ἦταν ὑποχρεωμένος νά τὸν στείλῃ στὴ Ρώμη. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ τὰ ταξίδια καί μάλιστα τὰ τόσο μακρινὰ διὰ θαλάσσης οὔτε εὐκόλα ἦταν, οὔτε χωρὶς κινδύνους. Δὲν ὑπῆρχαν, ὅπως σή-

μερα, συγκοινωνίες, ούτε πλοία για ἐπιβάτες. "Όσοι είχαν ανάγκη να ταξιδέψουν, χρησιμοποιούσαν φορτηγά πλοία, αν δὲν ἦτανε παραφορωμένα. "Όλα δὲ τὰ πλοία ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ἰστιοφόρα.

Ἐπιβίβαστηκαν ὁ Φῆστος ἐτοίμασε μιὰν ἀποστολὴν μὲ πολλοὺς ὑπόδικους καὶ μαζί μ' αὐτοὺς ἔστειλε καὶ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Τοὺς παράδωσε στὸν ἐκατόνταρχο Ἰούλιο νὰ τοὺς ἐπιτηρῇ καὶ τοὺς ἐδίωξε. Ἐπιβίβαστηκαν σ' ἓνα Ἀδραμυττινὸ πλοῖο καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς τλαιπωρίες ἔφτασαν στὰ Μύρα τῆς Λυκίας. Ἀπὸ κεῖ μπῆκαν σὲ ἄλλο πλοῖο φορτηγὸ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ποὺ ἦτανε φορτωμένο σιτάρια.

Κατὰ τὸ ταξίδι καὶ ἐνῶ παράπλεαν τὴ νῆσο Κρήτη ἀντίθετοι ἀνεμοὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ προσεγγίσουν σ' ἓνα ἀφιλόξενο Κρητικὸ λιμάνι. Ὁ Παῦλος ἐπρότεινε τότε στὸν ἐκατόνταρχο νὰ μὴ συνεχίσουν τὸ ταξίδι τοὺς μ' αὐτὸ τὸν καιρὸ, ἀλλὰ νὰ μείνουν ἐκεῖ νὰ περάσῃ ὁ χειμῶνας μὲ τίς φοβερὲς τρικυμίες. Ὁ πλοίαρχος ὅμως δὲ συμφωνοῦσε καὶ μόλις φάνηκε, πὼς ὁ καιρὸς καλυτέρευε, ἔφυγαν. Πῖδ' ἔξω ὅμως φοβερὴ τρικυμία ξέσπασε καὶ τὰ κύματα βουναὶ ἀπειλοῦσαν νὰ καταποντίσουν τὸ πλοῖο. Δεκατέσσερα ἡμερόνυχτα τὸ πλοῖο τὸ φέρνουν τὰ κύματα ἀκυβέρνητο ὅπου θέλουν. "Όλοι εἶναι ἀπελπισμένοι καὶ περιμένουν τὸν πνιγμό τους. «Μὴ φοβάστε, τοὺς εἶπε ὁ Παῦλος, κανένας ἀπ' ὄλους μας δὲ θὰ πάθῃ κακὸ. Μοῦ τὸ διαβεβαίωσε ὁ Θεὸς καὶ Κύριός μου. Σὰς πληροφορῶ ἀκόμη, πὼς τὸ πλοῖο μας θὰ προσαράξῃ σὲ κάποιον νησί».

Πραγματικὰ μιὰ νύχτα ὕστερα ἀπὸ δεκατέσσερα μερόνυχτα φρικτῆς τλαιπωρίας, τὸ πλοῖο προσάραξε στὰ ριχὰ κάποιου νησιοῦ, ποὺ τὸ ἔλεγαν Μελίτη (ἢ σημερινὴ Μάλτα). Μὲ ἀπειρους κινδύνους κατόρθωσαν νὰ διαπεραιωθοῦν ὅλοι στὴν ξηρὰ, κάπου 276 ψυχές. Οἱ κάτοικοι τῆς Μελίτης ἔδειξαν μεγάλη καλοσύνη καὶ φιλανθρωπία γιὰ τοὺς ναυαγούς. Ἄναψαν φωτιὰ μεγάλη γιὰ νὰ τοὺς ζεστάνουν καὶ νὰ τοὺς στεγνώσουν ποὺ εἶχαν βραχὴ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς περιποιηθοῦν. Ὁ Παῦλος γιὰ νὰ δυναμώσῃ τὴ φωτιὰ μάζεψε φρύγανα καὶ τὰ ἔκαμε σωρὸ. Μόλις ὅμως πῆρε τὸ σωρὸ νὰ τὸν ρίξῃ στὴ φωτιὰ, ἓνα φαρμακερὸ φίδι, μιὰ ὄχιά τὸν δάγκασε στὸ χέρι. Κρεμάστηκε μάλιστα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Παύλου καὶ κείνος χωρὶς ν' ἀνησυχῆσῃ καθόλου τὸ τίναξε καὶ τὸ φίδι ἔπεσε στὴ φωτιὰ.

Οἱ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ, ποὺ εἶδαν τὴν ὄχιά νὰ κρέμεται ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Παύλου, ἔλεγαν μεταξύ τους, πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς φαίνεται νὰ εἶναι κάποιος φονιάς, ποὺ σώθηκε ἀπὸ τὸν πνιγμὸ στὴ θάλασσα καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ τὸν τιμώρησε στὴν ξηρὰ. Καὶ περιμέναν τὸ θάνατο τοῦ Ἀποστόλου ἀπὸ τὸ δηλητηριεὺς τῆς ὄχιας.

Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν ἔπαθε τίποτε καὶ οἱ ἀγαθοὶ νησιῶτες μετάβηλαν γνώμη. «Κάποιος θεὸς εἶναι» ἔλεγαν μεταξύ τους.

Τοῦτο τὸ περιστατικὸ καὶ ἡ θεραπεία, ποὺ ἔκανε ὁ Παῦλος σὲ πολ-

λους άρρώστους, έκαμε όλους στο νησι να τον σέβωνται και να τον περιβάλλουν με εκτίμηση.

Τρεις μήνες έμειναν οι ναυαγοί στη Μελίτη. "Υστερα μπήκαν σε άλλο πλοίο και ήρθαν επί τέλους στη Ρώμη το 60 ή 61 μ.Χ.

Οι χριστιανοί στη Ρώμη δέχτηκαν τον Παύλο με ιδιαίτερη χαρά. "Αν και υπόδικος ο Παύλος ζούσε σαν ελεύθερος. Για φυλακή του του ήρσαν ένα σπίτι, που ο ίδιος νοίκιασε και για φύλακά του είχε ένα στρατιώτη.

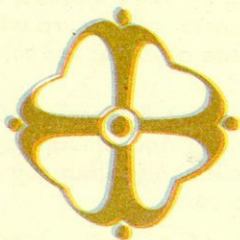
"Ετσι είναι ελεύθερος να δέχεται τους φίλους του χριστιανούς και να διδάσκη χωρίς να έμποδίζεται.

Τρεις μέρες ύστερα από τον έρχομό του στη Ρώμη ο Παύλος κάλεσε στο σπίτι του τους πιο επίσημους "Ιουδαίους της Ρώμης και τους διηγήθηκε όσα συνέβηκαν στα "Ιεροσόλυμα. Τους εξήγησε κατόπι γιατί τον έφεραν δέσμιο στη Ρώμη και γιατί αναγκάστηκε να ζητήσει μόνος του τη δικαιοσύνη του Καίσαρα.

Οι "Ιουδαίοι του άπάντησαν, πώς δέν έχουν πληροφορηθή καμιά κατηγορία έναντίον του, μόνο τον παρακάλεσαν να τους εκθέση μια μέρα, όποια έκρινε αυτός κατάλληλη, τη νέα αίρεση όπως έχαρακτήριζαν τη διδασκαλία του "Ιησοϋ. "Ορισαν μια μέρα και έφυγαν. Την όρισμένη μέρα ο Παύλος τους δέχτηκε και τους μίλησε από το πρωι ως άργά το βράδυ. "Άλλοι από αυτούς πίστεψαν και άλλοι όχι.

Δυό χρόνια έμεινε ο Παύλος κάτω από τις ίδιες συνθήκες. Δεχόταν ελεύθερα τους επισκέπτες του και τους δίδασκε το ευαγγέλιο του Κυρίου. Αυτό τον καιρο έγραψε επιστολές στις εκκλησίες, που είχε ιδρύσει, για να στερεώση την πίστη των χριστιανών.

"Εγινε επί τέλους κάποια μέρα ή δίκη του και άθωώθηκε. "Ετσι έμεινε άπολύτως ελεύθερος και άρχισε να έτοιμάζεται για νέα άποστολική Πορεία.

18. Τετάρτη και τελευταία πορεία του Παύλου

Ὁ Παῦλος εἶναι 60 χρονῶν. Οἱ κακοπάθειες καὶ οἱ ταλαιπωρίες τῶν ταξιδιῶν τὸν ἔχουν καταβάλει σωματικά. Τὸ πνεῦμα του ὅμως εἶναι ἀκατάβλητο καὶ ἀκμαιότατο. Ἡ ψυχικὴ του δύναμη, ὁ ἐνθουσιασμός του, ὁ ζῆλος του γιὰ τὸ θεῖο ἔργο του καὶ ἡ διάθεσή του δὲν ἔχουν καμφοθῆ. Ἔχει μέγιστο στήριγμά του τὴ μεγάλη του πίστη στὸν ἀληθινὸ Θεὸ καὶ Σωτῆρα Ἰησοῦ Χριστό.

Τὴν ἀνοιξή, λοιπὸν, τοῦ 64 μ.Χ., ἐπιχειρεῖ τὴν τελευταία Πορεία. Δὲν εἶναι γνωστὸ ποῦ ἀκριβῶς πῆγε. Ὁ Λουκάς, ποῦ ἔγραψε ὅλες τὶς περιοδεῖες του, τὸν ἀφήνει στὴ Ρώμη. Τὴ νέα πορεία του τὴ συμπεραίνομε ἀπὸ τὶς ἐπιστολές του καὶ ἀπὸ πληροφορίες, ποῦ μᾶς ἄφησαν οἱ Πατέρες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Ἡ πρώτη πόλη ποῦ ἐπισκέφτηκε φαίνεται νὰ εἶναι ἡ Ἐφεσος. Συνάντησε ἐκεῖ τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς συμβούλεψε νὰ εἶναι προσεχτικοὶ ἀπέναντι τοὺς αἰρετικούς καὶ στοὺς Ἰουδαίους. Ἀφοῦ ἄφησε τὸν Τιμόθεο ἀντιπρόσωπό του καὶ Ἐπίσκοπο, πῆγε στὶς Κολοσσές, μὴ μεγάλη πόλη στὴ Φρυγία καὶ ἀπὸ κεῖ στοὺς Φιλίππους καὶ στὴν ἄλλη Μακεδονία, ἀπ' ὅπου γύρισε πάλι στὴν Ἐφεσο.

Ἀπὸ τὴν Ἐφεσο μαζὶ μὲ τὸν Τίτο πέρασε στὴν Κρήτη. Ἐκεῖ δίδαξε καὶ στερέωσε τὴν Ἐκκλησία, στὴν ὁποία ἄφησε ἐπίσκοπο τὸν Τίτο, γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο ποῦ ἄρχισαν μαζὶ καὶ νὰ τὸ τελειώσῃ.

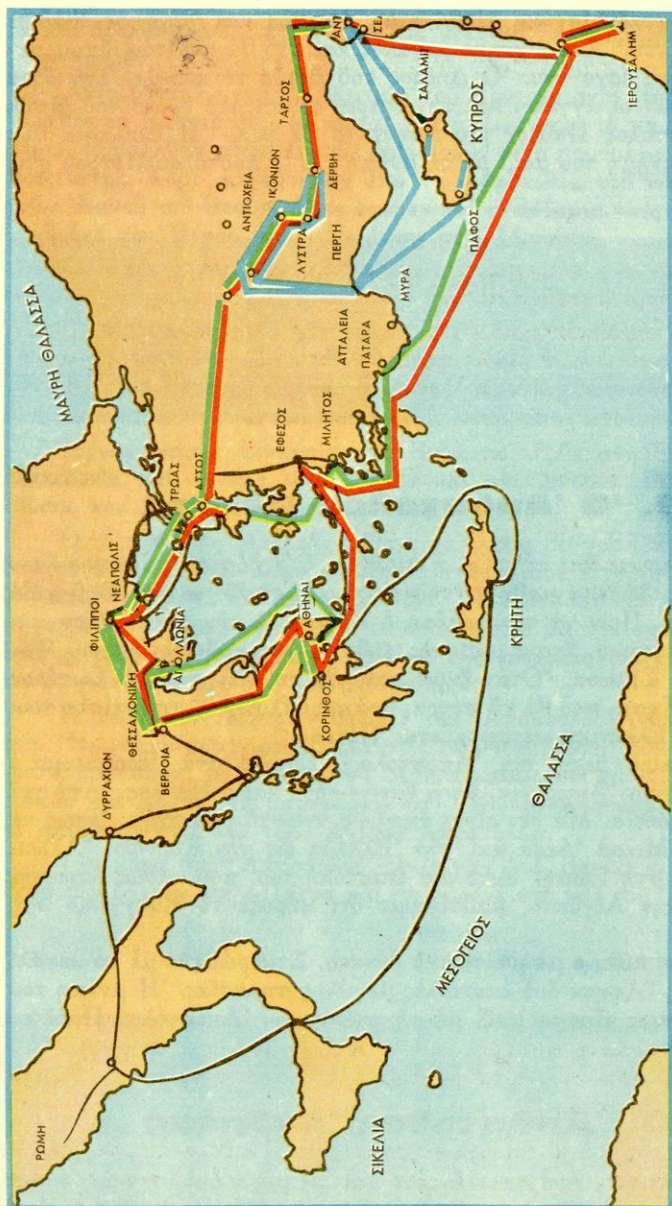
Ἀπὸ ἐπιστολῆ, ποῦ ἔστειλε στὸν Τίτο μαθαίνομε, πὼς ἔφτασε στὴ Νικόπολη καὶ στὰ γύρω μέρη τῆς Ἡπείρου. Ἴσως δὲ ἀπὸ τὴν Ἡπειρο νὰ πέρασε στὴν Ἰταλία καὶ στὴ Ρώμη.

Στὴ Ρώμη δὲ βρῆκε τὴν ἴδια κατάσταση, ποῦ εἶχε ἀφήσει, ὅταν ἔφυγε. Αὐτοκράτορας τώρα εἶναι ὁ διεφθαρμένος Νέρωνας, ποῦ διάταξε τὸν ἀδυσώπητο διωγμὸ τῶν χριστιανῶν. Ἐπίασαν τότε πολλοὺς χριστιανούς καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καὶ τὸν Παῦλο, τὸν ὁποῖο ἔριξαν στὶς φυλακές.

Ἄν καὶ γέροντας ὁ Παῦλος διατηρεῖ ὅλο τὸ ψυχικὸ του μεγαλεῖο. Δὲν ἔχει πιά τὴ συντροφιά τοῦ Λουκά. Ἀπὸ τὴ φυλακὴ του γράφει ἐπιστολὴ στὸν Τιμόθεο καὶ τοῦτο τὸ γράμμα του εἶναι ἡ τελευταία ἐπικοινωνία του μὲ τὶς ἐκκλησίες του.

— Ὁ θάνατός μου πλησιάζει — γράφει στὸν Τιμόθεο — ἀλλὰ δὲν τὸν φοβοῦμαι. «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος».

ΧΑΡΤΗΣ ΠΟΡΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

- πρώτη πορεία
- δεύτερη πορεία
- τρίτη πορεία
- τετάρτη πορεία

Ὁ Παῦλος καταδικάστηκε σὲ θάνατο. Ἦρεμος καὶ γαλήνιος ἐβάδισε στὸ μαρτύριό του. Ἀναδείχτηκε μεγάλος καὶ στὸ θάνατό του, ὅπως μεγάλο ὑπῆρξε τὸ ἔργο του. Ὁ Δῆμιος τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι. Τὴν ἄγια ψυχὴ του πῆραν οἱ ἄγγελοι καὶ τὴν ἔφεραν κοντὰ στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μαρτύρησε τὸ 67 μ.Χ. Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του μαζί με τὴ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου στίς 29 Ἰουνίου.

Ἀπολυτίκιο

Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος

19. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

Ὅπως ξέρουμε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Γεννήθηκε στὴ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας. Πρὶν νὰ τὸν καλέσῃ ὁ Κύριος νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ γίνῃ μαθητὴς του, ἦταν μαθητὴς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου. Τότε τὸν λέγανε Σίμωνα. Ὅταν ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁ Σωτῆρας τὸν ὀνόμασε Κηφᾶ, ποὺ θὰ πῆ πέτρα, βράχος ἀκλόνητος στὴν πίστη του. Κηφᾶ στὴν Ἑλληνικὴ μεταφράζεται Πέτρος.

Λίγον καιρὸ μετὰ τὴν Ἀποστολικὴ Σύνοδο στὰ Ἱεροσόλυμα ὁ Πέτρος ἦρθε στὴν Ἀντιόχεια, ὅπου ἔμεινε τότε καὶ ὁ Παῦλος. Ἀπὸ κεῖ βγῆκε σὲ περιοδεῖα. Μὰ δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸ ποῦ πῆγε. Ἴσως νὰ περιόδεψε τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὴν Ἑλλάδα ὡς τὴν Κόρινθο. Ἄλλοι, λένε ὅτι πῆγε στὴ Ρώμη. Ἀπὸ μιὰ ἐπιστολὴ του, ποὺ καθὼς λένε τὴν ἔγραψε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, μαθαίνουμε ὅτι κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Βαβυλώνα.

Ὁ Πέτρος πέθανε μετὰ μαρτυρικὸ θάνατο. Σταυρώθηκε μετὰ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Ἄφησε δυὸ ἐπιστολὲς μεγάλης σημασίας. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται ὅπως εἴπαμε μαζί με τὴ μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στίς 29 Ἰουνίου.

20. Ἀπόστολος Ἀνδρέας

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας λέγεται καὶ Πρωτόκλητος γιὰτὸ εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς, ποὺ κάλεσε ὁ Χριστός. Ἦταν παιδί τοῦ Ἰω-

νά και ἀδελφός τοῦ Πέτρου. Τά δυό ἀδέρφια ἦτανε ψαράδες στή λίμνη Γεννησαρέτ.

Λίγο ὕστερα μετὰ τή βάφτιση τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἰορδάνη ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸ Βαπτιστῆ, ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Ἰωάννης, τὸ παιδί τοῦ Ζεβεδαίου, προσῆλθαν στὸν Ἰησοῦ, ὅπως τοὺς εἶχε προτρέψει ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής. Τόσο μαγεύτηκαν ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ νέου Δασκάλου, τοῦ «Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ», ὥστε ἔφεραν καὶ τ' ἀδέρφια τοὺς στὸν Κύριο, ὁ Ἀνδρέας τὸν Πέτρο καὶ ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰάκωβο.

Ὁ Μάρκος στὸ Εὐαγγέλιό του (α' 16 - 19) λέει, πὼς ὁ Ἰησοῦς τοὺς συνάντησε κοντὰ στὴ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας καὶ τοὺς κάλεσε νὰ γίνουν μαθητές του. «Ἐλάτε κοντὰ μου, τοὺς εἶπε, καὶ θὰ σᾶς κάμω ἀλιεῖς ἀνθρώπων».

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Βιθυνία καὶ στὶς παραλιακὲς πόλεις τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ὅπου καὶ ἔδρυσε ἐκκλησίες.

Ἰδρυσε ἐπίσης ἐκκλησία στὸ Βυζάντιο, ἤρθε στὴ Θράκη καὶ στὴ Μακεδονία καί, καθὼς λένε, δίδαξε καὶ στὴ Σκυθία. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Ρῶσοι τὸν θεωροῦνε προστάτη τους.

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας πέθανε σὲ ἡλικία 80 χρονῶν μὲ μαρτυρικό θάνατο στὴν Πάτρα. Σταυρώθηκε σὲ σταυρὸ πού εἶχε τὸ σχῆμα Χ καὶ ὑπόμεινε τὸ φρικτὸ πάθος μὲ καρτερία. Ἡ παράδοση λέει, πὼς ὅταν τὸν πῆγαιναν νὰ σταυρωθῆ, φίλησε τὸ σταυρὸ πού θὰ τὸν σταύρωναν. Λένε ἐπίσης, πὼς τὸν σταύρωσαν ἐξαιτίας τῆς γυναίκας τοῦ Ρωμαίου Διοικητῆ, γιατί πίστεψε στὴ διδασκαλία του.

Ἡ πόλη τῶν Πατρῶν θεωρεῖ τὸν Ἀπόστολο Ἀνδρέα προστάτη της. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 30 Νοεμβρίου. Σύμφωνα μὲ ὅσα λέει ἡ παράδοση, τὸ λείψανο τοῦ Ἀγίου, καθὼς καὶ τὰ λείψανα τῶν Τιμοθέου καὶ Λουκά, τὰ μεταφέρανε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 357 καὶ τὰ ἀπόθεσαν στὸ ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Τὴν κέρα τοῦ Ἀποστόλου τὴν εἶχαν στὸ Βατικανὸ καὶ κατὰ τὸ 1964 τὴν ἔφεραν στὴν Πάτρα καὶ τὴ φυλᾶνε στὸ ναὸ τοῦ Ἀγίου.

Ἀπολυτίκιο

Ὡς τῶν Ἀποστόλων Πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Εξομολογήσεις

21. Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς

Ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς κατάγεται ἀπὸ ἐλληνικὴ οἰκογένεια τῆς Ἀντιόχειας τῆς Συρίας. Ἦτανε γιατρὸς τὸ ἐπάγγελμα καὶ καθὼς λέει ἢ παράδοση ἦτανε καὶ καλὸς ζωγράφος. Ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο διδάχτηκε τὴ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ τὸν ἀκολούθησε ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του στὴ Ρώμη. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Παύλου κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Ἑλλάδα.

Σὲ ἡλικία 80 χρονῶν πέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο στὴ Θήβα, ὅπως ἀναφέρει ἡ παράδοση. Τὸ λείψανό του τὸ μεταφέρανε στὴν Κωνσταντινούπολη στὸ καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Ὁ Λουκᾶς ὠφέλησε τὸ χριστιανισμὸ ὄχι μονάχα μὲ τὴ διδασκαλία του, ἀλλὰ πιδὸ πολὺ μὲ τὰ συγγράμματά του. Ἐγραψε τὸ Εὐαγγέλιό του στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα μεταξὺ τοῦ 78 καὶ 93 μ.Χ. Ἐγραψε ἐπίσης τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ποὺ εἶναι συνέχεια τοῦ Εὐαγγελίου του ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀνάληψή τοῦ Κυρίου.

Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 18 Ὀκτωβρίου.

Κοντάκιο

Μαθητὴς γενόμενος τοῦ Θείου Λόγου, σὺν τῷ Παύλῳ ἄπασαν ἐφω-
ταγώγησας τὴν γῆν καὶ ἀχλὺν ἀπεδίωξας, τὸ Θεῖον γράφας
Εὐαγγέλιον.

22. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι

α) Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης

Ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἦτανε παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης ἀπὸ τὴ Βηθσαϊδᾶ.

Πρὶν νὰ τοὺς καλέσῃ ὁ Κύριος, ἦτανε μαθητὲς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ. Ἀκολούθησαν τὸν Ἰησοῦ καὶ ἔγιναν μαθητὲς του, ὀνομάστηκαν δὲ ἀπὸ τὸν Κύριο «Βοαναργές» δηλ. «παιδιὰ τῆς βροντῆς», ἵσως γιὰ τὸ ζωηρὸ τους χαρακτήρα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ποὺ ἔδειχναν.

Ὁ Ἰάκωβος, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Πέτρος ἦταν οἱ πιδὸ ἀγαπημένοι μαθητὲς τοῦ Κυρίου. Αὐτοὶ μονάχα ἦταν παρόντες κατὰ τὴ Μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ στὸ ὄρος Θαβώρ. Ὁ Ἰωάννης μάλιστα ἀκολούθησε τὸν Κύριο ὡς τὸ Γολγοθᾶ, ὅπου σταυρώθηκε καὶ παρακολούθησε τὸ Πάθος του. Ἀπὸ τὸ Σταυρὸ Του ὁ Κύριος τοῦ ἔδωκε τὴν τιμητικὴ ἐντολή νὰ προστατεύῃ τὴ Θεοτόκο. «Λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ: Ἴδε ὁ υἱός σου. Ἐἶτα λέγει τῷ μαθητῇ: Ἴδου ἡ μήτηρ σου» (Ἰωάν. ιθ', 26 - 27) Ὁ Ἰωάν-

νης και ὁ Πέτρος τρέξανε πρῶτοι στὸν τάφο τοῦ Κυρίου, ὅταν εἰδοποιήθηκαν ἀπὸ τὴ Μαγδαληνὴ γιὰ τὴν Ἀνάστασή Του. Πρῶτος ὁ Πέτρος ἀναγνώρισε τὸ Δάσκαλό τους ὅταν ἐμφανίστηκε στοὺς μαθητές του στὴ λίμνη τῆς Τιβεριάδας.

Ὁ Ἰάκωβος εἶναι ὁ πρῶτος μαθητῆς τοῦ Κυρίου, ποὺ πέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο, μὲ ἀποκεφαλισμό, ἀπὸ τὸν Ἡρώδη τὸ 44 μ.Χ.

Ἡ Ἐκκλησία γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 30 Ἀπριλίου.

Ὁ Ἰωάννης ἔμεινε στὰ Ἱεροσόλυμα ὡς τὸν καιρὸ ποὺ ἔγινε ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα ὕστερα ξεκινούσε γιὰ τίς περιοδεῖες του σὲ πολλὲς πόλεις στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Παύλου καὶ τὴν ἄλωση τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τὸν Τίτο (70 μ.Χ.), ὁ Ἰωάννης πῆγε στὴν Ἐφεσο. Τὸν καιρὸ τοῦ αὐτοκράτορα Δομιτιανοῦ τὸν στείλανε ἐξορία στὴν Πάτμο, ἓνα ἑλληνικὸ νησί. Τὸν καιρὸ τοῦ Νέρωνα γύρισε στὴν Ἐφεσο, ὅπου ἐργάστηκε γιὰ τὴ διάδοση καὶ ἐξάπλωση τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐξῆσε ὡς τὰ βαθιὰ του γεράματα πηγαίνοντας στὶς συναθροίσεις τῶν χριστιανῶν μὲ τὴ βοήθεια τῶν μαθητῶν του, ποὺ τὸν ὑποβάσταζαν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ μιλήσῃ, ἔλεγε μονάχα: «Τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Σ' αὐτὰ τὰ τέσσερα λόγια κλείεται ὅλο τὸ μεγαλεῖο ποὺ ἔχει τὸ ὑψηλὸ νόημα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου.

Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε πέντε βιβλία, δηλ. τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, τὴν Ἀποκάλυψη καὶ τρεῖς καθολικὲς ἐπιστολές.

Τὴ μνήμη του τὴ γιορτάζουμε στὶς 8 Μαΐου.

β) Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ

Ὁ Φίλιππος καταγόταν ἀπὸ τὴ Βηθσαιδὰ. Κήρυξε τὸ Θεῖο Λόγο στὴ Φρυγία. Πέθανε μὲ μαρτυρικὸ θάνατο κρεμασμένος ἐπάνω σὲ ξύλο ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις τὸ 87 μ.Χ. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 14 Νοεμβρίου.

Ὁ Ναθαναὴλ ἢ Βαρθολομαῖος καταγόταν ἀπὸ τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας. Κήρυξε στὴν Ἀραβία καὶ στὶς Ἰνδίες. Ἀποκεφαλίστηκε στὴν Ἀρμενία ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τοῦ βασιλιᾶ τῆς χώρας. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 11 Ἰουνίου.

γ) Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος

Ὁ Θωμᾶς, ποὺ τὸν λέγανε καὶ Δίδυμο, ὅπως λέει ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, χαρακτηρίζεται σὰ γενναῖος καὶ ζωηρός, ἀλλὰ δύσπιστος. Ἐδειξε τὴν ἀγάπη του στὸν Κύριο, ὅταν παρακινούσε τοὺς ἄλλους μα-

θητὲς λέγοντας: «Πᾶμε καὶ μεῖς νὰ πεθάνουμε μαζί του». Μολαταῦτα ὅταν ἀναστήθηκε ὁ Κύριος δὲν πίστευε πὼς ἐμφανίστηκε ἀνάμεσά τους, γιατί ἔλειπε ὁ ἴδιος. Στὴν ἄλλη ἐμφάνισή του τὸν κάλεσε ὁ Κύριος νὰ βάλῃ τὸ δάχτυλό του στὶς πληγές του, «στὸν τύπον τῶν ἤλων», γιὰ νὰ πιστέψῃ. Καὶ ὁ Θωμᾶς φώναζε ἀμέσως με ἐνθουσιασμό: «ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου».

Ὁ Θωμᾶς διδάξε στὴν Περσία καὶ στὶς ἀνατολικές Ἰνδίες, ὅπου καὶ μαρτύρησε. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται τὴν ἄλλη Κυριακὴ τῆς Λαμπρῆς, ὀχτὼ ἡμέρες δηλ. μετὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου.

Ὁ Ματθαῖος ἦταν ἀπὸ τὴ Γαλιλαία. Πρὶν νὰ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Κυρίου ἦτανε τελώνης. Ἐγράψε τὸ «κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον» στὴν ἀραμαϊκὴ γλῶσσα καὶ ἔπειτα τὸ μετάφρασε στὴν ἐλληνικὴ μόνος του. Ὁ Ματθαῖος κήρυξε στὴν Αἰθιοπία, στὴν Περσία, στὴν Ἀραβία καὶ στὴ Μακεδονία. Πέθανε με μαρτυρικὸ θάνατο στὴν Αἰθιοπία. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 6 Νοεμβρίου.

x.8-1-75

δ) Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου καὶ Λεβαῖος

Ὁ Ἰάκωβος ἦτανε γιὸς τοῦ Ἀλφαίου καὶ τῆς Μαρίας. Κήρυξε στὴν Αἴγυπτο, ὅπου βρῆκε μαρτυρικὸ θάνατο.

Ὁ Λεβαῖος ἢ Θαδδαῖος κήρυξε στὴ Συρία, στὴν Ἀρμενία, στὴ Μεσοποταμία καὶ στὴν Περσία.

ε) Σίμων ὁ Ζηλωτὴς καὶ Ματθίας

Ὁ Σίμωνας λέγεται καὶ Κανανίτης ἢ Ζηλωτὴς. Κήρυξε στὴ Μεσοποταμία, στὴ Βόρεια Ἀφρική καὶ στὴ Βρετανία, ὅπου μαρτύρησε με σταυρικὸ θάνατο.

Ὁ Ματθίας εἶναι ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Ἰούδα. Ἡ ἐκλογή του ἐγίνε ἀπὸ τοὺς μαθητὲς, μετὰ τὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου καὶ με κληρὸ ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ Βαρσαββᾶ ἢ Ἰούστο. Δίδαξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴν Αἰθιοπία, ὅπου καὶ πέθανε με μαρτυρικὸ θάνατο.

στ) Μάρκος

Ὁ Μάρκος ἔμεινε στὰ Ἱεροσόλυμα μαζί με τὴ μητέρα του Μαρία, ποὺ ἦτανε μαθήτρια τοῦ Κυρίου. Στὸ σπίτι του συναθροίζονταν οἱ Ἀπόστολοι καὶ προσεύχονταν. Εἶναι μάλιστα πολὺ πιθανό, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ σπίτι δέχτηκαν τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν

Πεντηκοστή οί μαθητές του Κυρίου.

Ὁ Μάρκος λεγόταν καὶ Ἰωάννης. Ἔγινε συνεργάτης τοῦ Βαρνάβα καὶ τοῦ Παύλου στὴ δευτέρῃ Ἀποστολικῇ Πορείᾳ. Ἐγραψε τὸ «κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον» καὶ μαρτύρησε στὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ Πάσχα τοῦ 68 μ.Χ. Τὸ λείψανό του τὸ μετάφεραν ἀργότερα μερικοὶ ἔμποροι στὴ Βενετία, ὅπου καὶ ἔχτισαν μεγαλοπρεπῆ ναό, ποῦ φέρει τὸ ὄνομά του. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 25 Ἀπριλίου.

Κοντάκιο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Μάρκου

Ἐξ ὕψους λαβὼν τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, ρητόρων πλοκάς διέλυ-
σας, Ἀπόστολε, καὶ τὰ ἔθνη ἅπαντα σαγηνεύσας, Μάρκε παναοίδι-
με, τῷ σῷ Δεσπότη προσήγαγες τὸ Θεῖον κηρύξας Εὐαγγέλιον.

Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶει τὴ μνήμη τῶν Ἀποστόλων ἰδιαίτερα γιὰ τὸν καθένα, γιορτάζει ὁμως καὶ τὴ μνήμη ὅλων τῶν Ἀποστόλων μαζὶ στὶς 30 Ἰουνίου.

Ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους ὁ Ἰωάννης, ὁ Μάρκος, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Λουκάς λέγονται Εὐαγγελιστές, γιὰτὶ ἔγραψαν Εὐαγγέλια.

23. Ὅργανισμὸς καὶ Διοίκηση τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν

Κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ του ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε στοὺς Ἀποστόλους ἰδιαίτερη χάρη. Τοὺς παραχώρησε τὴν ἐξουσία νὰ τελοῦν τὰ μυστήρια καὶ τὸν ἁγιασμὸ τῶν πιστῶν. Κατὰ τὴν περίοδο τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων τὴν Ἐκκλησία τὴ διοικοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι. Ὅπου ἴδρυσαν Ἐκκλησίες, χειροτονοῦσαν ἐπίσκοπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ τοὺς ἄφηναν ἀντιπροσώπους των.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν Ἀποστόλων προϊστάμενοι στὶς Ἐκκλησίες ἔγιναν οἱ ἐπίσκοποι μὲ βοήθους τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους.

Ἔτσι δημιουργήθηκε ἡ τάξι τῶν κληρικῶν, ποῦ εἶχαν ἔργο τους νὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ ἀνάγκη, λοιπόν, νὰ διοικηθῆ καλὰ ἡ Ἐκκλησία δημιούργησε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἱεροσύνης, δηλαδὴ ἐπίσκοπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους.

Ὅταν ὁ χριστιανισμὸς διαδόθηκε σὲ πολλὰς χώρες, κάθε χώρα εἶχε τὴν Ἐκκλησία της, ποῦ τὴ διοικοῦσε ὁ ἐπίσκοπος. Ἡ χώρα αὐτὴ, ποῦ διοικοῦσε τὴν ἐκκλησία της ὁ ἐπίσκοπος, λεγόταν Ἐπισκοπή.

Ἐπαρχιακὲς Σύνοδοι: Πολὺ συχνὰ παρουσιάζονταν ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις καὶ ζητήματα στὶς Ἐκκλησίες. Στὰ ζητήματα αὐτὰ ἔπρεπε νὰ δίνη τὴ λύση ὁ ἐπίσκοπος κάθε ἐπισκοπῆς.

Ἄλλὰ μερικὲς φορές τὰ ζητήματα αὐτὰ δὲν ἦταν τόσο ἀπλὰ καὶ ὁ ἐπίσκοπος δίσταζε νὰ δώσῃ λύση μόνος του, ἀπὸ φόβο μήπως ἡ λύση ποὺ θὰ δώσῃ δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἔπρεπε ν' ἀποφασίζουν πολλοὶ ἐπίσκοποι. Συγκεντρώνονταν, λοιπόν, πολλοὶ ἐπίσκοποι στὴν πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἢ σὲ μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες πόλεις, ἀπὸ ὅλες τίς ἐπαρχιακὲς ἐπισκοπές. Ἐκεῖ γινόταν Συνέδριο τῶν ἐπισκόπων καὶ ἔδιναν λύση στὰ δύσκολα προβλήματα. Τὸ Συνέδριο αὐτὸ λεγόταν Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος. Πρόεδρος στὴν Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο γινόταν ὁ Ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας, τῆς Μητροπόλεως ὅπως τὴν ἔλεγαν. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως λεγόταν Μητροπολίτης.

Ὁ Μητροπολίτης, λοιπόν, ἦταν Ἐπίσκοπος σὲ ἴσο βαθμὸ μὲ τοὺς ἄλλους τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπισκοπῶν, ἀλλὰ εἶχε τὰ ἀπρωτεῖα θέσεως. Ἀργότερα οἱ Μητροπολίτες στὶς πέντε μεγάλες πόλεις, στὰ Ἱεροσόλυμα, στὴν Ἀντιόχεια, στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴ Ρώμη, ὀνομάστηκαν Πατριάρχες, πνευματικοὶ δηλ. ἄρχοντες στοὺς χριστιανούς. Οἱ ἔδρες τους ὀνομάστηκαν Πατριαρχεῖα.

Οἱ Πατριάρχες ἦταν κι αὐτοὶ ἐπίσκοποι στὶς μεγάλες πόλεις, ἀλλὰ οἱ Μητροπολίτες καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τοὺς θεωροῦσαν ἀνώτερους. Οἱ πέντε Πατριάρχες ἦταν ἴσοι μεταξύ τους καὶ κανένας δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακατεύεται στὶς ὑποθέσεις τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἄλλων Πατριαρχείων.

24. Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν

Ὅπως εἶδαμε στὰ προηγούμενα ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀπόστολοι τελείωσαν τὴν ζωὴ τους μὲ μαρτυρικὸ θάνατο. Ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμα καὶ τὴν τύχη τοῦ Διδασκάλου τους. Ὁ μαρτυρικός τους θάνατος ὀφείλεται στοὺς μεγάλους διωγμοὺς τῆς νέας Θρησκείας.

Στὰ πρῶτα χρόνια ὁ διωγμὸς προερχόταν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐνόμισαν, πῶς, ἂν θανατωθῆ ὁ Ἰησοῦς, θὰ ἐξαφανιστῆ καὶ ἡ διδασκαλία Του καὶ κατὰ συνέπεια καὶ ἡ θρησκεία, ποὺ ἱδρυσε. Ὅταν ὁμως εἶδαν ὅτι μὲ μεγαλύτερο ἐνθουσιασμὸ ἀπλωνόταν παντοῦ ἡ νέα θρησκεία καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ διωγμὸς ἔγινε πιὸ σκληρὸς καί, ὅπως εἶδαμε, τὸ πρῶτο θύμα ἦταν ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος.

Ὁ διωγμὸς τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους δὲν εἶχε καὶ τόσο

μεγάλη σημασία. Τὸ ἐπίσημο Ρωμαϊκὸ Κράτος παρακολουθοῦσε τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς μὲ ἀπάθεια. Ἡ Ρώμη εἶχε στὴν ὑποταγὴ τῆς πολλοὺς λαοὺς. Ἦτανε, λοιπόν, ὑποχρεωμένη νὰ ἀνέχεται τὴ θρησκεία τοῦ κάθε ἔθνους, ποῦ ἦτανε ὑπόδουλο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος δὲν ἔδωσε μεγάλη σημασία στὴν ἀρχὴ στὴ διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ποῦ τὸν θεωροῦσε σὰν αἵρεσιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ὄταν ὅμως ὁ χριστιανισμὸς ξαπλώθηκε καὶ μπῆκε σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὰς τάξεις, τότε τὸ Κράτος τῆς Ρώμης θεώρησε, πὼς ἡ νέα θρησκεία κλονίζει τὰ θεμέλια τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπαψε νὰ παρακολουθῆ μὲ ἀπάθεια τὴν κατάστασιν καὶ ἄρχισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς διωγμοὺς.

Τὰ αἷτια ποῦ προκάλεσαν τοὺς διωγμοὺς ἦταν πολλὰ:

α) Ἡ ἀντίθεσιν τῆς νέας θρησκείας στὴν εἰδωλολατρία. Ἐνῶ ἡ εἰδωλολατρία παραδεχόταν τὴ διαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων σὲ κυρίους καὶ δούλους, ὁ χριστιανισμὸς ἐκήρυττε τὴν ἰσότητά ἀνάμεσα σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ, φυσικὰ, ἐβλάπτε τὰ συμφέροντα τῶν ἀρχόντων, ποῦ εἶχαν πολλοὺς δούλους. Αὐτοὶ πίστευαν, πὼς δὲν εἶναι ὀρθό, οὔτε δίκαιο νὰ γίνουιν ἴσοι μὲ τοὺς δούλους τους. Κήρυξαν λοιπόν, τὸ χριστιανισμὸ θανάσιμο ἐχθρό τους.

β) Οἱ ἱερεῖς τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ ἀγαματοποιοὶ καὶ οἱ διάφοροι τεχνίτες ἔχαναν τὴν πελατεία τους καὶ ζημιώνονταν. Αἷτια τῆς ζημίας τους ἦτανε ἡ νέα θρησκεία. Δὲν ἄφηναν, λοιπόν, καμιὰ εὐκαιρία νὰ μὴ συκοφαντήσουιν τὸ χριστιανισμὸ καὶ νὰ μὴ διαδώσουιν σὲ βάρους τῶν χριστιανῶν φοβερὰ καὶ τρομερὰ, γιὰ νὰ τοὺς κάνουν μισητοὺς στὸ λαὸ καὶ στοὺς ἄρχοντες.

γ) Ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ δὲν εἶχαν ναοὺς καὶ δὲ χρησιμοποιοῦσαν εἰδῶλα στὴ λατρεία τους, οὔτε θυσίαι πρόσφεραν, ὅπως οἱ εἰδωλολάτρες, θεωρήθησαν ἄθεοι καὶ ἄξιοι νὰ ἐξοντωθοῦν.

δ) Πολλοὶ σχημάτισαν τὴν ἰδέα, πὼς ὅσα ἀτυχήματα συμβαίνουιν στὸν κόσμῳ — σεισμοί, πλημμύρες, ἀρρώστιες κ.λπ. — προέρχονταν ἀπὸ τοὺς Θεοὺς ἐξαιτίας τῆς ἀσέβειας τῶν χριστιανῶν.

ε) Οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες τότε λατρεύονταν ὡς θεοί. Ὅποιοι ἀριόταν νὰ προσφέρῃ θυσίαι στὸ θεὸ αὐτοκράτορα, ἦτανε ἐπαναστάτης καὶ ἐχθρὸς τοῦ Κράτους. Τέτοιοι θεωρήθησαν καὶ οἱ χριστιανοί. Ἐξαιτίας ὄλων αὐτῶν ὁ χριστιανισμὸς κηρύχθηκε ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἐχθρὸς τοῦ Κράτους. Ἐπρεπε νὰ ἐξοντωθοῦν, λοιπόν, μὲ κάθε τρόπο οἱ χριστιανοί. Ἐτσι ἀκολούθησαν οἱ φοβεροὶ διωγμοί.

Σὲ ὄλους αὐτοὺς τοὺς διωγμοὺς οἱ χριστιανοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἔδειξαν μεγάλο ἥρωισμό, ἀπεριόριστο θάρρος καὶ ἀφάντασθιν ὑπομονή. Περιφρονοῦσαν τὸ θάνατο καὶ τὰ βασανιστήρια. Βάδιζαν μάλιστα πρὸς

τὸ θάνατο με τὴν ἀπάθεια καὶ τὸσο θάρρος, ὥστε νὰ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ καὶ αὐτῶν ἀκόμα τῶν βασανιστῶν τους.

Οἱ διωγμοὶ ἄρχισαν τὸ 64 μ.Χ. καὶ κράτησαν ὡς τὸ 313 μ.Χ. Ἐπὶ 250 ἡμέρηρα χρόνια δηλαδὴ.

Οἱ σημαντικότεροι διωγμοὶ ἦταν: 23-1-75

1. Διωγμὸς ἐπὶ Νέρωνα : Στὴν ἐποχὴ τοῦ Νέρωνα (64 - 68 μ.Χ.) οἱ διωγμοὶ πῆραν δραματικὴ μορφή. Ὁ Νέρωνας ἦταν αἰμοβόρος καὶ κακοῦργος αὐτοκράτορας. Δολοφόνησε τὴ μάνα του, τὴ γυναίκα του, τοὺς καλύτερους φίλους του καὶ τοὺς εὐεργέτες του. Στὸ δέκατο χρόνο τῆς βασιλείας του. (64 μ.Χ.) ἔβαλε φωτιά νὰ κάψῃ τὴ Ρώμη. Γιὰ νὰ ξεφύγῃ τότε τὴν ὄργη τοῦ λαοῦ, ἔφησε νὰ διαδοθῇ ὅτι οἱ χριστιανοὶ πυρπόλησαν τὴ Ρώμη, γιὰ νὰ καταστρέψουν τάχα τοὺς εἰδωλολατρικοὺς ναοὺς καὶ νὰ χτίσουν δικούς τους, χριστιανικοὺς. Οἱ εἰδωλολάτρες δὲ δυσκολεύτηκαν καθόλου νὰ πιστέψουν τὴ συκοφαντία, ὅσο καὶ ἂν δὲ τὴ δικαιολογοῦσε ἡ λογικὴ, γιὰτὶ μισοῦσαν τοὺς χριστιανούς.

Ὁ Νέρωνας, γιὰ νὰ στερεώσῃ τὴ συκοφαντία, ἔκαμε ἰδιαίτερους νόμους ἐναντίον τῶν χριστιανῶν καὶ διάταξε φοβερὸ διωγμὸ.

Οἱ χριστιανοὶ σέρνονταν πολλοὶ μαζὶ στὰ βασανιστήρια καὶ βρισκάνε τραγικὸ καὶ ἀπάνθρωπο θάνατο. Ἄλλους ἔριχναν τροφὴ σὲ πεινασμένα θηρία καὶ ἄλλους ἀλειφαν μὲ πίσσα καὶ τοὺς ἔκαιαν σὰ λαμπάδες, γιὰ νὰ φωτίσουν τίς ἵπποδρομίες τοῦ Νέρωνα. Καὶ κεῖνος παρακολουθοῦσε τὸ ἀπάνθρωπο θέαμα ντυμένος σὰ διφρηλάτης.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ θανατώθηκαν οἱ κορυφαῖοι Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος. X

2. Διωγμὸς ἐπὶ Δομιτιανοῦ : Ὁ αὐτοκράτορας Δομιτιανὸς (81-96 μ.Χ.) δὲν ὑστεροῦσε ἀπὸ τὸ Νέρωνα σὲ κακία καὶ διαφθορά. Προσπαθοῦσε νὰ βρῆσκῃ ἀφορμὴς νὰ ἐξοντώνῃ τοὺς ὑπηκόους του, γιὰ νὰ τοὺς παίρῃ τὴν περιουσία τους. Τοὺς χριστιανούς τοὺς καταδίωξε σὰν ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ ἄθεους σὲ ὅλη τὴν αὐτοκρατορία.

Στὴν ἐποχὴ του μαρτύρησαν ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς ἄλλους ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ ὁ Τιμόθεος, ὁ δὲ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης στάλθηκε ἐξόριστος στὸ νησὶ Πάτμος.

3. Διωγμὸς ἐπὶ Τραϊανοῦ : Μαρτύριο Ἰγνατίου : Ὁ διωγμὸς τῶν χριστιανῶν στὴν ἐποχὴ τοῦ Τραϊανοῦ ἄρχισε νὰ γίνεταί με σύστημα (98 - 117 μ.Χ.).

Ἔκαμε νόμο με τὸν ὁποῖο ἀπαγόρευε νὰ ὑπάρχουν σωματεῖα στὸ κράτος. Ἐπειδὴ δὲ οἱ χριστιανοὶ συναθροίζονταν σὲ ἰδιαίτερα μέρη γιὰ τὴν προσευχὴ τους, ἦταν παραβάτες τοῦ νόμου («περὶ σωματείων»).

Γιὰ νὰ τιμωρηθῆ ἓνας χριστιανὸς ἔπρεπε νὰ γίνῃ καταγγελία καὶ νὰ παρυσιαστῆ στὸ δικαστήριον. Ἄν στὸ δικαστήριον δῆλωνε ἄρνηση στὸ Χριστὸ καὶ θυσίαζε στὰ εἰδωλά, τὸν ἀθώωναν. Ἄν ἐπίμενε, τὸν καταδίκαιζαν σὲ θάνατον.

Τότε μαρτύρησε ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιόχειας Ἰγνάτιος. Δεμένον τὸν ἔστειλαν στὴ Ρώμη, γιὰ νὰ ριχθῆ στὰ ἄγρια θηρία.

Ὅταν τὸν ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια στὴ Ρώμη, τοῦ ἔκαμαν πολλὰ βασανιστήρια καὶ πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς οἱ συνοδοὶ στρατιῶτες. Σ' ἓνα γράμμα τοῦ στοὺς χριστιανούς στὴ Ρώμη, ἔγραφε :

«Εὐχόμαι νὰ φτάσω τὸ γρηγορότερον στὰ θηρία, πού θὰ μὲ ρίξουν καὶ θὰ τὰ κολακῆψω νὰ μὲ φάνε τὸ ταχύτερον καὶ ὅχι ὅπως συμβαίνει κάποτε, πού δειλιάζουν καὶ δὲν ἐγγίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους πού τοὺς ρίχνουσιν».

Ὁ Ἰγνάτιος πέθανε στὸ ἀμφιθέατρο τῆς Ρώμης. Τὸν κατασπάραιζαν τὰ θηρία. Τὸ μαρτύριόν του τὸ δέχτηκε μὲ θάρρος καὶ καρτερία.

4. Διωγμὸς ἐπὶ Ἀντωνίνου Πίου : Μαρτύριον τοῦ Πολυκάρπου.

Ὁ Ἀντωνίνος Πίος (138 - 161 μ.Χ.) δὲν εὖνοοῦσε τοὺς διωγμούς. Δὲν τοὺς ἤθελε, ἀλλὰ σὲ πολλὰς περιπτώσεις δὲ μπόρεσε νὰ σώσῃ τοὺς χριστιανούς ἀπὸ τὴ μαγία τοῦ ὄχλου. Σὴν ἐποχὴν τοῦ μαρτύρησε ὁ ἐπίσκοπος τῆς Σμύρνης Πολύκαρπος.

Καθὼς λένε, ὁ Πολύκαρπος ἦταν μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννη καὶ εἶχε γίνῃ ἐπίσκοπος στὴ Σμύρνη. Τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς στὸ Ρωμαῖο Κορδάτο, πού τὸν παρακινοῦσε νὰ ἀπαρνηθῆ τὸν Κύριον. «Ὁμοσον καὶ ἀπολύσω σε· λοιδόρησον Χριστόν», τοῦ ἔλεγε ὁ Κορδάτος. Καὶ ὁ Πολύκαρπος ἀπάντησε :

— Ὅγδόντα ἔξι χρόνια δουλεύω σ' Αὐτὸν καὶ σὲ τίποτε δὲ μὲ ἀδίηκε. Πῶς μπορῶ νὰ βλαστημήσω τὸ βασιλεῖά μου, πού μὲ ἔσωσε;

Γι' αὐτὴ τὴ θαρραλέα ἀπάντησιν καὶ ὁμολογίαν τοῦ ὁ Πολύκαρπος καταδικάστηκε νὰ πεθάνῃ στὴ φωτιά. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ φωτιά δὲν τὸν πείραξε, ἀλλὰ τὸν σεβάστηκε, τὸν σκότωσαν μὲ ξίφος.

5. Διωγμὸς ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου : Μαρτύριον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς : Ὁ Μάρκος Αὐρηλιος (161 - 180 μ.Χ.) φημιζόταν ὡς ὁ πιὸ ἐνάρετος ἄνθρωπος. Ἐλεγε : «Σκέψου, πῶς οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδέρφια σου καὶ ἀγάπησέ τους». Καὶ ὅμως αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ σοφὴ σκέψιν βρῆκε ἀφορμὴν νὰ κινήσῃ διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν ἀπὸ φυσικὰ φαινόμενα, πού συνέβηκαν στὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας του. Σεισμοὶ εἶχαν συνταράξει τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰ ποτάμια ξεχείλισαν. Ἐγιναν βέβαια καὶ καταστροφές, γιὰ τίς ὁποῖες κανένας δὲν ἔφταιγε. Τὰ φαινόμενα αὐτὰ

ἀνησύχησαν τὸν κόσμον καὶ πολλοὶ τὰ θεώρησαν ὡς κακὰ σημάδια ποὺ στέλλουν οἱ θεοὶ νὰ προειδοποιήσουν τοὺς ἀνθρώπους. Γιὰ νὰ καθησυχάσῃ τὸν ὄχλον ὁ αὐτοκράτορας, ἐπέτρεψε νὰ γίνουν διωγμοί, γιὰ νὰ ἀποδοθοῦν ὅλα στοὺς χριστιανούς. Αὐτοὶ ἔφταιγαν γιὰτὶ μὲ τὴν ἀσέβειά τους στοὺς θεοὺς τῶν εἰδώλων προκάλεσαν τὴν ὀργή τους. Τότε μαρτύρησε καὶ ἡ Ἁγία Παρασκευή.

Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ γεννήθηκε στὴ Ρώμη περὶ τὸ 138 μ.Χ. Ἦταν τὸ μονάκριβο παιδί τῶν γονέων της, οἱ ὁποῖοι τῆς ἔδωκαν ἐξαιρετικὴ μόρφωση. Ἀμα πέθαναν οἱ γονεῖς της ἡ Ἁγία Παρασκευὴ ἦταν 20 χρονῶν. Πούλησε τότε ὅλα τὰ υπάρχοντά της καὶ τὰ μοίρασε στοὺς φτωχούς. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴ χριστιανικὴ χειρονομία της ἀνάλαβε ἀποστολικὸ ἔργο. Περνοῦσε ἀπὸ τὶς διάφορες πόλεις καὶ τὰ χωριά καὶ κήρυττε τὴ νέα θρησκεία καὶ τὴ διδασκαλία της. Σπουδαία ἦταν ἡ χριστιανικὴ δράση της. Μὰ δὲν τὴν ἄφησαν. Τὴ συνέλαβαν τὸν καιρὸ τοῦ Ἀντωνίνου Πίου καὶ τὴν ὑπέβαλαν σὲ πολλὰ μαρτύρια, γιὰ ν' ἀρνηθῆ τὴν πίστη της. Ἡ Παρασκευὴ ὅμως ἔδειξε τόσο θάρρος καὶ τόση καρτερία, ὥστε νὰ κινήσῃ τὸ θαυμασμό τοῦ αὐτοκράτορα καὶ νὰ τῆς χαρίσῃ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐλευθερίαν της.

Ἐλεύθερη τώρα ἡ Ἁγία Παρασκευὴ συνέχισε τὸ ἀποστολικὸ ἔργο της ὡς τὸν καιρὸ ποὺ ἔγινε αὐτοκράτορας ὁ Μάρκος Αὐρήλιος. Τὴ συνέλαβαν τότε πάλι καὶ τὴν καρατόμησαν, ἀφοῦ πρῶτα τὴν ὑπέβαλαν σὲ φρικτὰ βασανιστήρια.

7. Διωγμὸς ἐπὶ Σεπτιμίου Σεβήρου : Μαρτύριο Ἁγίας Περπέτουας : Ὁ Σεπτίμιος Σεβήρος βασίλευσε τὸ 193 - 211 μ.Χ. Τὸ 202 μ.Χ. ἔκαμε διάταγμα, ποὺ ἀπαγόρευε νὰ γίνεταὶ κανεὶς χριστιανός. Ὁ διωγμὸς τότε ἔφτασε ὡς τὴν Αἴγυπτο, τὴν ὑπόλοιπὴ Β. Ἀφρική καὶ τὴ Γαλλία. Τότε μαρτύρησε καὶ ἡ Ἁγία Περπέτουα στὴν Καρχηδόνα.

Ἡ Ἁγία Περπέτουα δὲ θυσίασε μονάχα τὴ νεότητά της, ἀλλὰ καὶ τὴ στοργή της ὡς μητέρα στὸ παιδί της γιὰ χάρη τοῦ Κυρίου. Ἦταν 22 χρονῶν, ὅταν ἔχασε τὸ σύζυγό της καὶ ἔμεινε χήρα μὲ ἓνα βρέφος, ποὺ θήλαζε ἀκόμα. Οἱ διώκτες της, σκληρότεροι καὶ ἀπὸ τὰ θηρία ἀκόμη, δὲ σεβάστηκαν τὴν ἱερότητα τῆς μητέρας. Συνέλαβαν τὴν Ἁγία καὶ τὴ φυλάκισαν.

Τὴν ἡμέρα τῆς δίκης ὁ πατέρας της κρατώντας τὴν ἀγκαλιά του τὸ βρέφος της τὴν παρακαλοῦσε μὲ δάκρυα νὰ λυπηθῆ τὸ παιδί της καὶ νὰ θυσιάσῃ στὸν αὐτοκράτορα. Ἦταν ὅμως τόση ἡ ψυχικὴ δύναμη καὶ τὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο τῆς Ἁγίας Περπέτουας, ὥστε νὰ φανῆ ἀνώτερη ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες :

—“Ὁχι! ἀπάντησε στὶς προτάσεις τῶν δικαστῶν της.

Οί δήμοί τῆς τὴν ὀδήγησαν τότε στὸ ἀμφιθέατρο, ὅπου τὴν ὑπέβαλαν στὸ φρικτὸ μαρτύριο τῶν κερατισμῶν μιᾶς ἀγρίας ἀγελάδας. Ἡ Ἁγία δέχτηκε πολλές κακώσεις μὲ καρτερία, ὅπως δέχτηκε καὶ τὸ θάνατο, γιατί ἀμέσως μετὰ ὁ δήμιος τὴ θανάτωσε μὲ σφαγή.

Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη τῆς τὴν 1 Φεβρουαρίου. X 12-2-75

7. Διωγμὸς ἐπὶ Δεκίου : Ὁ Δέκιος βασιλεψε ἀπὸ τὸ 249 - 251 μ.Χ. Στὸν καιρὸ τῆς βασιλείας του ὁ διωγμὸς τῶν χριστιανῶν ἀποκορυφώθηκε. Ὁ σκληρὸς πολεμιστὴς τῶν Γόθων, ἂν καὶ ἦταν ἀπασχολημένος μὲ τοὺς σκληροὺς πολέμους, βρῆκε ὡστόσο τὸν καιρὸ νὰ δεῖξῃ τὴν προσήλωσή του στὴν εἰδωλολατρία.

Οἱ χριστιανοὶ καταδιώκονται σὰν ἀγρία θηρία. Τὰ συνηθισμένα βασανιστήρια θεωροῦνται ἀνώδυνα. Γι' αὐτὸ καὶ ἐφευρίσκουν ἄλλα πιὸ φρικιαστικά. Μαστιγώνουν μέχρι αἵματος, ξεριζώνουν τὰ νύχια, γδέρνουν ζωντανούς, τοὺς καίουν, τοὺς σταυρώνουν, τοὺς παραδίνουν σὲ θηρία, τοὺς περιλοῦζουν μὲ καυτὸ λάδι, τοὺς συντρίβουν τὰ κόκαλα κ.ἄ. Ἡ Ρώμη κυριολεκτικὰ μέθυσε μὲ αἷμα χριστιανικό.

9 βασανισμοί
8. Διωγμὸς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ : Ὁ Διοκλητιανὸς εἶχε συνάρχοντα τὸ Γαλέριο (284 - 306 μ.Χ.). Ὁ Γαλέριος κατὰ τὸ 303 κατόρθωσε νὰ πείσῃ τὸ συνάρχοντά του Διοκλητιανὸ νὰ κηρύξῃ διωγμοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ὁ διωγμὸς αὐτὸς πῆρε πολὺ μεγάλη ἔκταση. Ἦταν τόσο σκληρὸς, ὥστε ἡ βασιλεία τοῦ Διοκλητιανοῦ νὰ ὀνομαστῇ ἐποχὴ τῶν μαρτύρων. Καὶ ὅμως ἡ νέα θρησκεία ὄχι μονάχα δὲν ξεριζώθηκε, ἀλλὰ καὶ θεμελιώθηκε βαθύτερα στὶς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ μαρτύρησαν ὁ Ἅγιος Γεώργιος καὶ Ἅγιος Δημήτριος.

Ἀτελείωτες σελίδες θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσῃ ὁ κατάλογος τῶν μαρτύρων, ποὺ ἔβρεξαν μὲ τὸ αἷμα τους τὰ θεμέλια τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ πόθος τῆς αἰώνιας ζωῆς, ἡ νοσταλγία μιᾶς ἄλλης πατρίδας, ποὺ εἶναι ὀλόγτερα διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς ἐγκόσμιας ζωῆς, γέμιζαν μὲ ἐνθουσιασμὸ τοὺς μάρτυρες καὶ μὲ ἀδιαφορία γιὰ τὸ βίβιο στὴ γῆ, ποὺ εἶναι τόσο παροδικός, ἐνῶ στὸν οὐρανὸ εἶναι αἰώνιος. Ἡ ἄκαμπτη ψυχικὴ δύναμη, ποὺ χαρακτηρίζει ὅσους δημιουργοῦν τὴν κοινωνικὴ ἀνάπλαση, ἔκανε τοὺς μάρτυρες ἀνάισθητους στὰ κάθε εἶδος μαρτύρια, ποὺ μηχανεύονταν οἱ ἄνθρωποι τοῦ σκοταδιοῦ. Γι' αὐτὸ παρὰ τοὺς ἀγρίους διωγμοὺς, παρὰ τὸ ἀφθονο αἷμα τῶν μαρτύρων καὶ τὰ βασανιστήρια ποὺ τοὺς ἐπέβαλαν, ὁ χριστιανισμὸς δὲ σταμάτησε τὴ θριαμβευτικὴ πορεία του.

X

25. Μάρτυρες τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας

α.-'Ο "Άγιος Δημήτριος: 'Ο "Άγιος Δημήτριος εἶναι ὁ πῶς πολὺ τιμημένος "Άγιος τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἰδιαιτέρα ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία εἶναι σταθερὰ δεμένη μετὰ τὸ ὄνομά του μετὰ πολλὰ παραδόσεις.

'Ο Δημήτριος γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ἐπιφανῆ οἰκογένεια καὶ ὑπηρετοῦσε ὡς ἀξιωματικὸς τὴν ἐποχὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ὡς ἀξιωματικὸς διακρινόταν γιὰ τὸ ἦθος του καὶ τὶς στρατιωτικὰς ἀρετὰς του. Θερμὸς ὀπαδὸς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὄχι μονάχα δὲν ἐπαιρνε καμιά προφύλαξη καὶ δὲν ἔκρυβε τὶς χριστιανικὰς του πεποιθήσεις, μὰ ἀντίθετα δημιουργοῦσε χριστιανικὴ κίνηση ἀνάμεσα στοὺς νέους τῆς Θεσσαλονίκης.

"Όταν βγῆκε μιὰ διαταγή, ποὺ ὄριζε φυλάκιση καὶ θάνατο σὲ ὄσους δὲν ἀποκήρυτταν τὸ χριστιανισμὸ, ὁ Δημήτριος ἐξακολούθησε τὸ ἔργο του χωρὶς νὰ ὑπολογίῃ τὶς διαταγὰς καὶ τοὺς κινδύνους. Τὸν συνέλαβαν, λοιπὸν, κατὰ τὸ 303 καὶ τὸν φυλάκισαν.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ γίνονταν παλαιστικοὶ ἀγῶνες στὸ στάδιο τῆς Θεσσαλονίκης. Στους ἀγῶνες αὐτοὺς προκαλοῦσε κάθε νέο, ποὺ ἤθελε νὰ μετρηθῆ μαζί του, ἓνας πολὺ ρωμαλέος Ρωμαῖος, ὁ Λυαῖος.

Τὴν πρόκληση τὴ δέχτηκε ὁ Νέστορας, ἓνας νέος τῆς Θεσσαλονίκης, ὀπαδὸς τοῦ Δημητρίου. Πρὶν ὅμως ἀγωνιστῆ, πῆγε στὴ φυλακὴ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Δημήτριο. 'Ο Δημήτριος τὸν ἐνθάρρυνε καὶ τὸν εὐλόγησε μετὰ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ στὸ μέτωπο.

'Ο ἀγῶνας τῶν δύο ἀντιπάλων εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον, γιὰτὶ σ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ὑποφαίνονταν ὁ ἀγῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν εἰδωλολατρία. 'Ο Νέστορας λοιπὸν, δὲν πάλευε γιὰ τὴν προσωπικὴ του ἀνάδειξη, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς θρησκείας του, ποὺ τόσο τὴν κατάρτεχε ὁ κόσμος τῆς εἰδωλολατρίας. Ἀπ' αὐτὸ καὶ ἡ ψυχικὴ του δύναμη, ἐνισχυμένη καὶ μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ Δημητρίου, γιγαντώθηκε σὲ σημεῖο νὰ γίνῃ ἀκατάβλητος ἀγωνιστής, μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ νικήσῃ τὸν ὑπερφίαλο Λυαῖο καὶ τὸν κόσμον ποὺ ἀντιπροσώπευε, τὸν εἰδωλολατρικὸν κόσμον.

"Όσοι ἦταν χριστιανοὶ πανηγύρισαν τὴ νίκη τοῦ Νέστορα καὶ δόξαζαν τὸ Θεό, ποὺ χάρις στὴν ἐπέμβασή του, μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ Δημητρίου, νίκησε τὸ Λυαῖο. Ὅσοι ἦταν εἰδωλολάτρες, ἀντίθετα, θεώρησαν προσβολὴ τὸν τὴν νίκη τοῦ Νέστορα, τοῦ χριστιανοῦ ποὺ νίκησε τὸν εἰδωλόατρη.

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς ἔφτασαν καὶ στὸν αὐτοκράτορα, ὅτι δηλ. ὁ Δημήτριος εἶναι ὁ κυριότερος ὑπαίτιος τῆς νίκης τοῦ χριστιανοῦ, γιὰτὶ πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἔδωσε τὴν εὐλογία του στὸν νικητῆ. 'Ο αὐτοκρά-

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος

τορας διάταξε νά αποκεφαλιστοῦν καὶ ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Νέστορας. Ἡ νίκη ὅμως τοῦ χριστιανισμοῦ δὲ μπορούσε νά θανατωθῆ. Ἐμεινε στὶς χριστιανικὲς καρδιὲς ζωντανὸς σύμβουλος θάρρους καὶ πίστεως.

Ἡ παράδοση ἀναφέρει πὼς ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Δημητρίου ἀνάβλυσε μύρο. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἅγιος ὀνομάζεται Μυροβλήτης. Ἡ Θεσσαλονικὴ τὸν τιμᾷ ὡς πολιούχου της. Ἐπάνω στὸν τάφο του ἔκαμαν μεγαλόπρεπο ναὸ καὶ γιορτάζουν τὴ μνήμη του στὶς 26 Ὀκτωβρίου.

ἘΠΟΛΥΤΙΚΙΟ

Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, Σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένην, ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἑπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως ἄγιε, Μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευσέ, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

β.-Ὁ Ἅγιος Γεώργιος: Ὁ Ἅγιος Γεώργιος γεννήθηκε μετὰ τὸ 250 στὴν Καππαδοκία ἀπὸ ἐπιφανῆ οἰκογένεια. (Ἄλλοι λένε πὼς γεννήθηκε στὴ Λύδδα τῆς Παλαιστίνης).

Ἀπὸ τὴ νεαρή του ἡλικία ὁ Γεώργιος ἔγινε χριστιανὸς, διακρίθηκε στὸ στρατὸ καὶ ἔγινε χιλιάρχος.

Ὅταν πέθαναν οἱ γονεῖς του ὁ Γεώργιος χάρισε στοὺς δούλους του καὶ στοὺς αἰχμαλώτους τὴν ἐλευθερία τους καὶ μοίρασε τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς.

Στοὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἀρνῆθηκε νά πάρῃ μέρος. Ὁμολόγησε μάλιστα πὼς κι αὐτὸς εἶναι χριστιανός.

Ὁ Διοκλητιανὸς ἀγαποῦσε πολὺ τὸ Γεώργιο, γιὰ τὸ ἦθος του καὶ γιὰ τὴν ἀντρεία του καὶ δὲν ἤθελε νά τὸν θανατώσῃ. Τὸν διατάζει, λοιπὸν, νά ἀρνήθῃ τὸ χριστιανισμὸ μὲ τὴν ὑπόσχεση πὼς θὰ τοῦ προσφέρει μεγάλες τιμὲς. Ὁ Γεώργιος, ὅμως, ἀρνῆθηκε τὶς προσφορὲς αὐτὲς καὶ ἔμεινε πιστὸς στὸ χριστιανισμὸ, ἀν καὶ τὸν ὑπέβαλαν σὲ φρικτὰ βασανιστήρια. Στὸ τέλος τὸν ἀποκεφάλισαν (303 μ.Χ.). Τὸ λείψανό του τὸ ἔθαψαν στὴ Λύδδα. Ἐπάνω στὸν τάφο του ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔχτισε ναὸ πρὸς τιμὴν του.

Ὁ Γεώργιος βρίσκει στὴν κάθε χριστιανικὴ ψυχὴ τρυφερὴ λατρεία. Ἡ νιότη του, ἡ ὁμορφιά του καὶ ἡ ἀντρεία του γοητεύουν μὲ τὴν ἀκτινοβολία τους ὅλες τὶς χριστιανικὲς ψυχές. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 23 Ἀπριλίου.

Ὁ Ἅγιος Γεώργιος

Ἀπολυτίκιον

Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς,
ἀσθενούντων ἰατρός, Βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε, μεγαλο-
μάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

1. 'Ο Μέγας Κωνσταντίνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας

α.- 'Ο Μέγας Κωνσταντίνος αὐτοκράτορας στῆ Δύση.

'Ο Μ. Κωνσταντίνος γεννήθηκε κατὰ τὸ ἔτος 274 μ.Χ. στῆ Νύσσα τῆς σημερινῆς Σερβίας. Πατέρας του ἦταν ὁ Κωστάντιος Χλωρός, στρατηγὸς τότε, καὶ μητέρα του ἡ 'Ελένη.

'Ο τότε αὐτοκράτορας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους Διοκλητιανὸς ἀπὸ ἐκτίμηση στὰ ἔκτακτα ἠθικὰ προσόντα καὶ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τοῦ Κωνσταντίνου, ποὺ τὸν χαρακτηρίζαν ἀπὸ τῆ νεότητά του, τὸν προστά-
τεψε καὶ τὸν προβίβασε σὲ χιλιάρχο.

'Αργότερα τὸ μεγάλο Ρωμαϊκὸ Κράτος χωρίστηκε σὲ τέσσερα τμή-
ματα. Δύο στὸ ἀνατολικὸ τμήμα καὶ δύο στὸ δυτικὸ. Καθένα ἀπὸ τὰ
τμήματα αὐτὰ εἶχε τὸ δικὸ του αὐτοκράτορα - Καίσαρα. 'Ο πατέρας
τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ Κωστάντιος Χλωρός, ἔγινε Καίσαρας στὶς δυτικὲς
ἐπαρχίες τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, δηλ. στῆ Γαλατία, τὴν 'Ισπανία καὶ
στῆ Βρετανία.

Κατὰ τὸ ἔτος 306 μ.Χ. πέθανε ὁ Κωστάντιος καὶ ὁ στρατὸς ὁμό-
φωνα ἀνάδειξε αὐτοκράτορα τὸν Κωνσταντῖνο μὲ ἐπευφημίες. Τὴν ἐποχὴ
αὐτὴ ὁ Κωνσταντίνος δὲν εἶναι χριστιανός. Εἶναι ἀπλῶς φίλος καὶ προ-
στάτης τῶν χριστιανῶν, ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. Καὶ ἐνῶ στὰ ἄλλα
τμήματα τῆς αὐτοκρατορίας οἱ συνάρχοντες τοῦ Κωνσταντίνου συνέχι-
ζαν τοὺς φοβεροὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν χριστιανῶν, στὸ δικὸ του κράτος
οἱ χριστιανοὶ βρίσκουν θερμὴ προστασία.

'Η ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι ἐποχὴ μὲ μεγάλες ἀνησυχίες. 'Η εἰδωλολα-
τρία ἔχει κλονιστῆ. Οἱ ἄνθρωποι ἀναζητοῦν ἓνα ἠθικὸ στήριγμα, ἓνα

Θεό ισχυρό, πού νά ἀντικαταστήσῃ τὸ χάος τῆς ἀμφιβολίας, πού κυριαρχοῦσε στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Στὴν αὐτὴ τοῦ Κωνσταντίνου πνέει ἄνεμος χριστιανικός. Ἡ μητέρα του Ἑλένη καὶ ἡ ἀδελφὴ του Κωνσταντία εἶναι ὁπαδοὶ τῆς νέας θρησκείας καὶ ἀσκοῦν σοβαρὴ ἐπίδραση στὶς σκέψεις τοῦ Κωνσταντίνου, πού ὑστερα ἀπὸ τὴν ταραχώδη ζωὴ τῶν πολέμων ἀναζητᾷ τὴ γαλήνη.

β.- Τὸ ὄραμα τοῦ Κωνσταντίνου.

Κατὰ τὸ 311 μ.Χ. στὴ δύση βασιλεύουν ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Μαξέντιος. Τὸ κράτος τοῦ Κωνσταντίνου εἶναι τὸ πιὸ εὐνομούμενο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, πού ἀποτελοῦν τὴν ἀπέραντη ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία.

Ὁ Μαξέντιος ἐπειδὴ ἔχει ἔδρα του τὴ Ρώμη, πού ἦταν ἡ καρδιὰ τῆς αὐτοκρατορίας, φιλοδοξεῖ καὶ ἐτοιμάζεται νά κατακτῆσῃ ὁλόκληρην τὴ δύση καὶ νά μείνῃ μόνος αὐτὸς αὐτοκράτορας στὸ δυτικὸ τμήμα.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὅμως προλαβαίνει κάθε ἐκδήλωση τοῦ Μαξέντιου καὶ εἰσβάλλει στὴν Ἰταλία βαδίζοντας κατὰ τῆς Ρώμης. Ὁ στρατός του εἶναι τρεῖς φορές λιγότερος ἀπὸ τὸ στρατὸ τοῦ Μαξέντιου. Μὰ ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἀνησυχεῖ γι' αὐτό. Ἀνησυχεῖ, γιατί ὁ στρατός του ἔχει τὴν πρόληψη, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας εἶναι ἱερό, ὅπως καὶ τὸ θεῖο Καπιτώλιο καὶ ἡ καταπάτησή του εἶναι ἀνόσια πράξις. Διστάζει, λοιπόν, ὁ Κωνσταντῖνος νά προχωρήσῃ κατὰ τῆς Ρώμης. Μεγάλῃ ἀγωνίᾳ τὸν βασιανίζει. Τὰ παίζει ὅλα γιὰ ὅλα. Εἶναι γι' αὐτὸ περιλύπος καὶ προσπαθεῖ νά βρῇ κάποιον τρόπο νά ἐπιτύχῃ τὴ νίκη.

Στὴν ἀπελπισία του ὑψώνει τὴν ψυχὴ του στὸ Θεὸ τῶν χριστιανῶν καὶ βυθίζεται σὲ ἔκσταση προσευχῆς. Ξαφνικὰ — εἶναι Σεπτέμβριος τοῦ 312 — ἐνῶ εἶναι μεσημέρι, βλέπει στὸν οὐρανὸ φωτεινὸ σημεῖο μὲ ἐξαιρετικὴ λάμψη. Φαινόταν φωτεινὸς Σταυρὸς καὶ ἐπάνω στὸ Σταυρὸ φωτεινὰ γράμματα, πού ἔλεγαν : «ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ».

Μιά μέρα πέρασε καὶ τὴ νύχτα ὁ Κωνσταντῖνος εἶδε στὸ ὄνειρό του τὸν Ἰησοῦ νά τοῦ δείχνῃ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο σημεῖο, πού εἶχε δεῖ στὸν οὐρανό, τὸ φωτεινὸ Σταυρὸ, καὶ νά τὸν παρακινῇ νά τὸ ἀναπαραστήσῃ.

Ὅταν ξύπνησε ἔδωσε τὴν ἐξήγησιν ὅτι ὁ Χριστὸς ἔρχεται βοηθὸς του τὴν πιὸ κρίσιμη στιγμή τοῦ ἀγώνα του. Διατάζει ἀμέσως καὶ κατασκευάζουν μιά σημαία ὅμοια μὲ τὸ ὄραμά του. Εἶναι ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία αὐτὸ τὸ λ α β α ρ ο.

Μόλις ὑψώθηκε τὸ λάβαρο, ἡ λάμψη τῆς πίστεως στὸ Χριστὸ πλημμύρισε τίς καρδιὰς ὅλων τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκείνων ἀκόμα πού δὲν πίστευαν στὸ Χριστό. Ἐξαφανίστηκαν οἱ δισταγμοὶ ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ αὐτοκράτορα καὶ ἡ πίστις γιὰ μιά νίκη ὁλοκληρωτικὴ καταπλημμυρίζει ὅλες τίς καρδιές.

Μαξέντιο

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπιτίθεται στὸ Μαξέντιο, νικαίει τὸ στρατό του καὶ τὸν διασκορπίζει. Ἀνάμεσα στοὺς νεκροὺς εἶναι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μαξέντιος. Τὴν ἐπομένη ἀπὸ τὴ μάχη, τὸ Λάβαρο καὶ οἱ πιστοὶ του μπαίνουν νικητὲς στὴ Ρώμη.

Τὸν ἐπόμενο χρόνο — 313 — ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ συνάρχοντάς του Λικίνιος ὑπογράφουν διάταγμα, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιβάλλεται ἡ ἀνεξιθρησκεία. Χριστιανοὶ καὶ εἰδωλολάτρες εἶναι πιά ἴσοι ἀπέναντι στὸ νόμο. Στὰ τέλη τοῦ 324 ὁ Κωνσταντῖνος ἔγινε κύριος σὲ ὅλο τὸ ἀπέραντο Ρωμαϊκὸ Κράτος καὶ ἐπέβαλε τὴν ἀνεξιθρησκεία, νὰ εἶναι δηλαδὴ ὁ καθένας ἐλεύθερος νὰ λατρεύῃ ὅποιον θεὸ θέλει. «Μηδεὶς τὸν ἕτερον παρενοχλήτω· ἕκαστος ὅπερ ἡ ψυχὴ βούλεται, τοῦτο καὶ πραττέτω». Ἀπὸ τότε ἡ εἰδωλολατρία παρουσίασε τὶς μεγάλες ἀδυναμίες της καὶ παρουσίασε τὴν κάμψη, πού κατάρτηξε στὸ θρίαμβο τοῦ χριστιανισμοῦ.

γ.- Οἱ αἱρέσεις

Ὅταν ἔπαψαν οἱ διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν, ἐμφανίστηκαν διάφορες αἱρέσεις, κηρύγματα δηλ. ἀντίθετα μὲ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία. Ἐξαιτίας τους συντάραζαν τὴν ἐκκλησία διάφορες συζητήσεις ἀνάμεσα στοὺς αἰρετικούς καὶ τοὺς γνήσιους χριστιανούς, γιατί γίνονταν μὲ φανατισμὸ καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη, πού δίδασκε τὸ Εὐαγγέλιο. Οἱ αἱρέσεις δημιούργησαν πολλὲς φορές φοβερὸ μίσος ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς καὶ ἔγιναν αἰτία νὰ χυθῇ καὶ χριστιανικὸ αἷμα ἀκόμα.

Τὶς αἱρέσεις ἡ Ἐκκλησία τὶς ἀντιμετώπισε μὲ τὶς Οἰκουμἐνικὰς Συνόδους, πού διατύπωσαν ὀρθὰ καὶ μὲ σαφήνεια τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία στὰ σημεῖα ἐκεῖνα, πού τὰ διέστρεφον οἱ αἱρέσεις.

Στὶς Οἰκουμἐνικὰς Συνόδους ἔπαιρναν μέρος οἱ Ἐπίσκοποι, πού ἀντιπροσώπευαν τὶς Ἐκκλησίες τῆς Οἰκουμἐνης.

Οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμἐνικῶν Συνόδων λέγονται καὶ εἶναι δόγματα, ὅροι, σύμβολα, ἐφόσον ἀναφέρονται στὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅσες ἀναφέρονται στὴ λατρεία καὶ στὴ διοίκηση λέγονται Κανόνες.

Οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἦταν θεόπνευστες. Οἱ αὐτοκράτορες τὶς ἐπισημοποίησαν μὲ νόμους. Τὶς ἔκαμαν νόμους τοῦ Κράτους.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ὡς τὴν ἐποχὴ τοῦ Σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν, ἔγιναν ἑπτὰ Οἰκουμἐνικὰς Σύνοδοι.

δ.- Αἵρεση τοῦ Ἀρείου. — Οἰκουμἐνικὴ Σύνοδος.

Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ τὸ Κράτος προερχόταν ἀπὸ τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Ἀρειὸς γεννήθηκε στὴ Λιβύη καὶ ἦταν πρεσβύτερος στὴν Ἐκ-

κλησία τῆς Ἀλεξάντρειας, ὅπου ἦταν ἐπίσκοπος ὁ γέροντας Ἀλέξανδρος. Ὁ Ἄρειος εἶναι νέος μὲ ἔκτακτη εὐφυΐα καὶ ἐρευνητικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ δεινὸς ρήτορας καὶ διδάσκει, πὼς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πλάσμα τοῦ Θεοῦ, δηλ. ἕνας τέλειος ἄνθρωπος, ποῦ τὸν δημιούργησε ὁ Θεὸς πρὶν νὰ δημιουργήσῃ τὸν κόσμον.

Ἡ διδασκαλία αὐτῆ τοῦ Ἀρείου ἄρχισε τὸ 318 μ.Χ. καὶ διαδόθηκε μὲ μεγάλη ταχύτητα καὶ πέρα ἀπὸ τὴν Ἀφρική. Ἐφτάσε ὡς τὴν Παλαιστίνη καὶ τὴ Νικομήδεια, ποῦ ἦταν ἄλλοτε πρωτεύουσα τοῦ Διοκλητιανοῦ. Ἡ ἀίρεση μὲ τὴν ἐξάπλωσὴ της ἀναταράζει τὴν Ἐκκλησία. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξάντρειας δὲν κατορθώνει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν κίνδυνον, ἀνάλαβε ὁ Κωνσταντῖνος νὰ σβῆσῃ τὴν πυρκαϊά, ποῦ ἄναψε ὁ Ἄρειος, μὲ τὴ Σύνοδο τῆς Νίκαιας.

Ὁ Κωνσταντῖνος σκέφτηκε, πὼς γιὰ νὰ ξανάρθῃ ἡ ἐνόητα στὴν Ἐκκλησία, χρειαζόταν ἡ δική του ἐπέμβαση. Κάλεσε, λοιπόν, ὄλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς αὐτοκρατορίας σὲ Σύνοδο στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὸ 325 μ.Χ. Τοὺς πλήρωσε μάλιστα τὰ μεταφορικά τους ἐξοδα καὶ φρόντισε γιὰ τὴ διαμονὴ τους στὴ Νίκαια ὅσο καιρὸ θὰ διαρκούσε ἡ Σύνοδος.

Στὴν πρώτη αὐτῆ Οἰκουμενικῆ Σύνοδο πῆραν μέρος 318 Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν Κύπρον, ὁ θαυματουργὸς Σπυρίδων, ὁ Ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας Νικόλαος, ὁ νεαρὸς Ἀθανάσιος, ὁ πιὸ σοβαρὸς ἀντίπαλος τοῦ Ἀρείου, καὶ ἄλλοι.

Τὴν ἑναρξὴ τῆς Συνόδου τὴν κήρυξε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔφυγε, ἀλλὰ ἔμεινε ἀνάμεσα στοὺς συνοδικοὺς καὶ φρόντιζε μὲ τὸ γλυκὸ τρόπο τοῦ αὐτοκράτορα νὰ περιορίζῃ τὴν ὀρμητικότητα τῶν ἀντιπάλων.

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς ὁμιλίαις καὶ συζητήσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Συνόδου, ὁ Ἄρειος καὶ ἡ διδασκαλία του καταδικάστηκαν. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ στὸ μέλλον καμιὰ ἀμφισβήτηση σὲ ὅσα συζητήθηκαν ἡ Σύνοδος συνέταξε τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Στὸ τέλος τοῦ Συμβόλου πρόσθεσαν καὶ ἀναθεματισμὸ γιὰ κεῖνον, ποῦ θὰ ἔλεγε ἀντίθετα περὶ τοῦ «Ἰοῦ τοῦ Θεοῦ».

Σ' αὐτῆ τῇ Σύνοδο οἱ Πατέρες ἀποφάσισαν καὶ γιὰ μερικὰς ἄλλες διαφορὰς, ποῦ προκαλοῦσαν σύγχυση στὴν Ἐκκλησία. Μιὰ ἀπὸ τίς ἀποφάσεις αὐτὰς εἶναι καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ Πάσχα, πότε πρέπει νὰ γιορτάζεται καὶ ὅρισαν τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. X

ε.- Ἡ Ἀγία Ἐλένη.

Τρεῖς αἰῶνες ἔχουν περάσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ συνέβη τὸ μεγάλο δράμα τοῦ Σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἔχουν γίνῃ μεγάλες καταστροφὰς στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπάνω στὰ εἰρεῖπια τοῦ

ναού του Σολομώντα είχε χριστή ναός του Δία. "Ο,τι δὲν είχαν καταστρέψει οἱ πόλεμοι, τὸ ἐξαφάνισε ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς. Οἱ περιπέτειες τῶν Ἰουδαίων καὶ οἱ διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν εἶχαν σβήσει τὴν ἀνάμνηση τῶν ἱερῶν τόπων.

Τώρα ποὺ ἔχει ἐπικρατήσει ἀπόλυτα ὁ χριστιανισμὸς, ἡ Βασιλομήτωρ Ἑλένη ἀποφάσισε νὰ ἀποκαλύψῃ τοὺς Ἁγίους Τόπους. Τοὺς ἐπισκέφτηκε κατὰ τὸ 327 καὶ ἀναζήτησε ὅλα τὰ σημεῖα στὰ ὁποῖα ἔζησε καὶ δίδαξε ὁ Χριστὸς.

Ὅστερα ἀπὸ πολλὰ καὶ ἐπίμονες ἔρευνες καὶ ἀνασκαφὰς κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψη τῆς Ἁγίας Ἑλένης βρέθηκε ὁ Πανάγιος Τάφος τοῦ Κυρίου καὶ ὁ Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρὸς.

Ἡ εἶδηση ἔφτασε πολὺ γρήγορα στὸν αὐτοκράτορα, ὁ ὁποῖος χάριξε καὶ διάταξε νὰ ἀνεγερθῇ ἐπάνω στὸν Πανάγιον Τάφο ναός.

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς κλείστηκε σὲ ἀργυρὴ Λάρνακα. Ἡ Ἁγία Ἑλένη πῆρε μαζί της ἓνα μικρὸ μέρος τοῦ Σταυροῦ καὶ δύο ἀπὸ τὰ καρφιά, τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα στόλισε τὸ κρᾶνος τοῦ αὐτοκράτορα.

Φρόντισε ύστερα νά γίνονιν τά θεμέλια τοῦ ναοῦ τῆς ᾿Αναστάσεως τοῦ Σωτήρα καί ἔπειτα ἀναχώρησε ἀπό τήν ᾿Ιουδαία.

Λίγον καιρό μετὰ καί σέ ἡλικία 80 χρονῶν ἡ Ἁγία Ἐλένη πέθανε στίς ἀρχές τοῦ 328 μ.Χ. Τό σῶμα της τό μετακόμισαν στή Ρώμη.

στ.- Ἡ κτίση τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀφοῦ ὁ Κωνσταντῖνος πραγματοποιοῖση τήν ἐνότητα τοῦ κράτους του, ἔπρεπε νά δημιουργήσῃ καί μιὰ πρωτεύουσα στό κέντρο τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Ρώμη δέν ἦταν ἀρκετά χριστιανική, γιά νά χρησιμοποιηθῇ γιά πρωτεύουσα τοῦ κράτους, πού ἀναμορφώνεται μέ τό χριστιανισμό. Ὁ Κωνσταντῖνος διάλεξε γιά πρωτεύουσα τοῦ κράτους του τό Βυζάντιο. Ἡ θέση τοῦ Βυζαντίου εἶναι στήν καρδιά τῆς αὐτοκρατορίας. Εἶναι ἡ γέφυρα πού ἀνταμώνει τή δύση μέ τήν ἀνατολή, τό βορρά μέ τό νότο. Πολλά, λοιπόν, τά πλεονεκτήματά της.

Τό Νοέμβριο τοῦ 325 μ.Χ. ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτορας χάραξε τήν περίμετρο τῆς νέας πρωτεύουσας καί τό 330 ἡ ἔδρα τοῦ κράτους μεταφέρθηκε ἐκεῖ.

Ἡ Κωνσταντινούπολη ἔγινε τό προπύργιο τοῦ χριστιανισμοῦ, ὁ φάρος τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τό στήριγμα καί ὁ προμαχῶνας τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας ἐπί 1.128 χρόνια.

ζ.- Θάνατος τοῦ Κωνσταντῖνου.

Κατά τό 337 ὁ Κωνσταντῖνος ἐνῶ ἐτοιμαζόταν νά ἐκστρατεύσῃ κατά τῶν Περσῶν ἀρρώστησε σοβαρά. Ἐπειδῆ προέβλεπε τό θάνατό του, βαφτίστηκε καί μετὰ τρεῖς μέρες, στίς 21 τοῦ Μαΐου, γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς, πέθανε.

Ὁ Μεγάλος νεκρός μεταφέρθηκε στήν Κωνσταντινούπολη καί θάφτηκε στόν ἐτοιμο τάφο του στό ναό τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Στόν Κωνσταντῖνο οἱ εἰδωλολάτρες μέν τοῦ ἀπέδωσαν θεϊκές τιμές, οἱ δέ χριστιανοί τόν ἔταξαν στή θέση τῶν ἁγίων, τόσο αὐτόν ὅσο καί τή μητέρα του, τήν Ἁγία Ἐλένη. Τή μνήμη τους τή γιορτάζουμε στίς 21 Μαΐου.

ἘΠΟΛΥΤΙΚΙΟ

Τοῦ Σταυροῦ σου τόν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καί ὡς ὁ Παῦλος τήν κλήσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος ὁ ἐν βασιλεῦσιν Ἀπόστολόσ σου Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρί σου παρέθετο, ἦν περίσῳζε διά παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβεῖαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε.

2. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος γεννήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια περὶ τὸ 295 μ. Χ. ἀπὸ Ἑλληνας χριστιανούς.

Λένε, πὼς ὁ Ἀθανάσιος στὴν παιδική του ἡλικία, ἐκεῖ πού ἔπαιζε, βάφτιζε στὴ θάλασσα παιδιὰ εἰδωλολατρῶν καὶ πὼς ὁ Πατριάρχης Ἀλέξανδρος ἀναγνώρισε ὡς ἔγκυρες αὐτὲς τὶς βαπτίσεις, γιατί, κατὰ τὴν τελετὴ πού γινόταν, εἶχαν τηρηθῆ ὅλοι οἱ κανόνες τῆς ἐκκλησίας. Ὅστερα ἀπὸ τοῦτο ὁ Πατριάρχης πῆρε στὴν προστασία του τὸ νεαρὸ Ἀθανάσιο καὶ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ἄρτια μόρφωσή του.

Σὲ ἡλικία 24 χρονῶν ὁ Ἀθανάσιος ἐγίνε διάκονος.

Ὅταν τὸ 325 ἐγίνε ἡ Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὅπου δόθηκε ἡ μάχη τῆς Ὀρθοδοξίας πρὸς τὸν Ἀρειανισμό, ὁ Ἀθανάσιος, ἂν καὶ ἀπλὸς διάκονος, ἐδείξε ζῆλο καὶ τόλμη, ἀλλὰ καὶ σπάνια ρητορικὴ ἰκανότητα. Εἶναι ὁ πιὸ σοβαρὸς καὶ ὁ πιὸ μαχητικὸς ἀντίπαλος τοῦ Ἀρείου. Τὸ ὄνομά του γίνετα σύμβολο τῆς ὀρθοδοξίας.

Κατὰ τὸ 328, πού πέθανε ὁ Πατριάρχης Ἀλέξανδρος, ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς στὴν Ἀλεξάνδρεια αὐτὸν διάλεξαν γιὰ νέο Πατριάρχη, διάδοχο τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἂν καὶ εἶχε ἡλικία 33 χρονῶν μονάχα. Ἡ ἐποχὴ αὕτῃ εἶναι ἡ πιὸ κρίσιμη γιὰ τὴν ἐκκλησία ἐξαιτίας τοῦ Ἀρειανισμοῦ, πού προόδευε.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀρείου προσπαθοῦσαν μὲ συκοφαντίες νὰ τὸν ἐξονώσουν καὶ κατορθώνουν νὰ τὸν στείλουν ἐξορία κατ' ἐπανάληψη. Τὴν πρώτη φορὰ τὸν ἔστειλαν σὲ μιὰ πόλιν στὴ Γαλλία. Ἡ ἐξορία του τότε κράτησε ὡς τὸν καιρὸ πού πέθανε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Τὴ δεύτερη φορὰ τὸν ἔστειλαν στὴ Ρώμη, ἐνῶ στὸν πατριαρχικὸ θρόνο ἦταν ὁ Γρηγόριος. Ὅταν πέθανε ὁ Γρηγόριος, γύρισε στὴν Ἀλεξάνδρεια ὁ Ἀθανάσιος καὶ ἐπὶ δέκα χρόνια ἔμεινε ἀνενόχλητος.

Ἀπὸ τὶς συκοφαντίες τῶν ἀντιπάλων του ἀναγκάστηκε πολλὰς φορὰς νὰ καταφύγῃ στὴν ἔρημο, ἀνάμεσα στοὺς ἀσκητές.

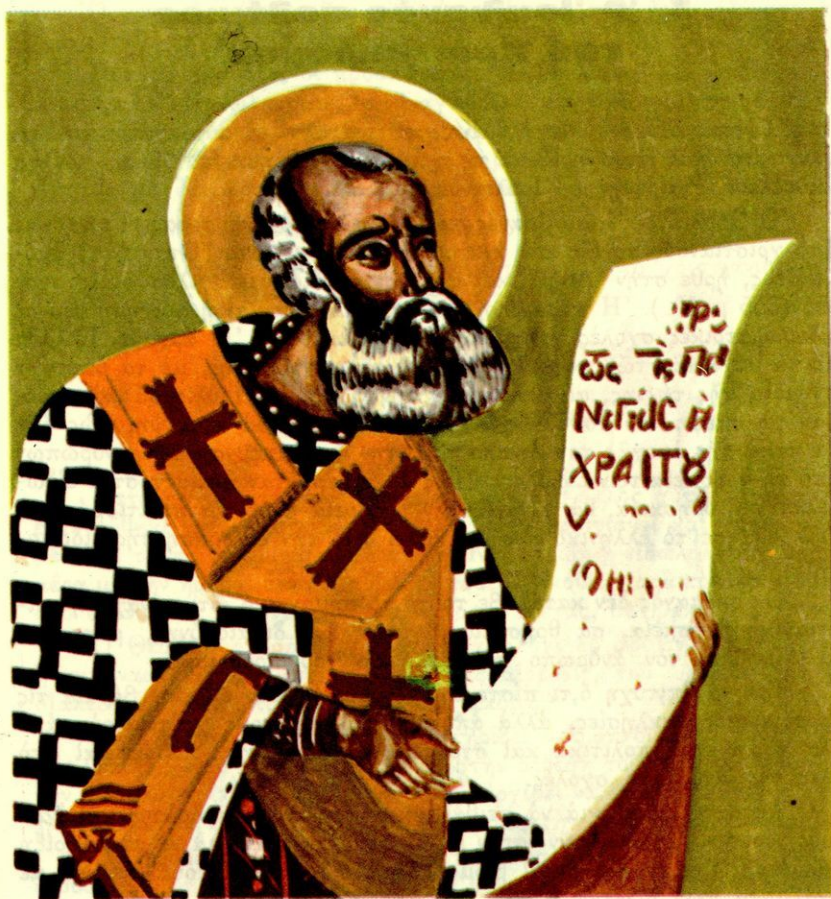
Σ' ὅλες τὶς ταλαιπωρίες του ὁ Ἀθανάσιος ποτὲ δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ τὴ μαχητικότητά του. Πάντοτε φλογερὸς ἀγωνιστής, πάντοτε ἀποφασιστικὸς καὶ θαρραλέος ὁ Ἀθανάσιος ἀναδείχτηκε ὁ στυλὸς τῆς ὀρθοδοξίας.

Στὶς 2 Μαΐου τοῦ 373 ὁ Ἀθανάσιος πέθανε, ἀφοῦ μὲ τοὺς ἡρωικούς ἀγῶνες του γιὰ τὴν ὀρθοδοξία ἐξασφάλισε τὸ στεφάνι τοῦ θριάμβου.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ γλυκὸς ποιητὴς καὶ ρήτορας, στὸν ἐπικήδειο λόγο του εἶπε : « Ἀθανάσιον ἐπαινῶν, ἀρετὴν ἐπαινεσομαι ».

Ἡ Ἐκκλησία γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 18 Ἰανουαρίου.

Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος Ὁ Μέγας

Ἀπολυτίκιο

Στῦλος γέγονας ὀρθοδοξίας, θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν ἐκκλησίαν, Ἱεράρχα Ἀθανάσιε. Τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνακηρύξας κατήσχυνας Ἄρειον. Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

3. Ὁ Ἰουλιανὸς ποθέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ

Ἵστερα ἀπὸ τὸ Μεγάλο Κωσταντῖνο ὄλοι οἱ αὐτοκράτορες εἶναι χριστιανοὶ καὶ ὑποστηρίζουν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία. Ἐνας μονάχα ἀποτέλεσε ἐξαίρεση, ὁ Ἰουλιανός.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦταν ἱκανὸς καὶ γενναῖος αὐτοκράτορας. Γεννήθηκε ἀπὸ χριστιανούς γονεῖς καὶ ἀνατράφηκε χριστιανικά. Ὄταν ἦταν ἀκόμα νέος, ἤρθε στὴν Ἀθήνα καὶ φοίτησε σὲ διάφορες φιλοσοφικὲς σχολὰς (355 μ. Χ.). Ἡ παραμονὴ του στὴν Ἀθήνα καὶ ἡ φοίτησή του σὲ εἰδωλολατρικὲς σχολὰς γοήτεψαν τὸ πνεῦμα του. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα μὲ τὸ μεγαλεῖο τῶν σοφῶν καὶ τῶν καλλιτεχνῶν της, μὲ τὰ ὑπέροχα μνημεῖα τῆς τέχνης, αἰχμαλώτισαν τὴν ψυχὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ κυριέψαν τὴ σκέψη του τόσο, ὥστε νὰ πλανηθῆ καὶ νὰ πιστέψῃ, πὼς ὅλα τὰ κακὰ τῆς ἐποχῆς του ὀφείλονται στὴν ἀπομάκρυνση τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴ θρησκεία τῶν εἰδώλων. Πὼς ἂν ξαναρχόταν ἡ πίστη στὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία, θὰ συνεχιζόταν ἡ πορεία πρὸς τὸν πολιτισμό, πού δημιούργησε τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς εἰδωλολατρίας.

Ὁ Ἰουλιανὸς δὲν κατάλαβε τοῦτο τὸ σημαντικὸ, ὅτι μονάχα ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, σὰ θρησκεία ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης, μπορούσε νὰ ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸν ἀληθινὸ του προορισμό.

Γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι πίστευε ὁ Ἰουλιανός, δὲν ἔκλεισε βέβαια τίς χριστιανικὲς ἐκκλησίες, ἀλλὰ ἀπόκλεισε ὅλους τοὺς χριστιανούς ἀπὸ ὅλα τ' ἀνώτερα πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα, καθὼς καὶ ἀπὸ ὅλες τίς ἀνώτερες σχολὰς.

Αὐτὸ τὸ ἔκανε γιὰ νὰ πειθαναγκάσῃ τοὺς φιλοπρόόδους καὶ ἱκανούς νέους νὰ ἀφοσιωθοῦν στὴν εἰδωλολατρία. Καὶ γιὰ νὰ τὴ στηρίξῃ καλύτερα, ἔχτισε ναοὺς καὶ βωμοὺς στὰ εἰδῶλα καὶ τοὺς στόλισε μὲ ἀγάλματα τῶν δώδεκα θεῶν.

Ἀλλὰ ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων βρισκόταν πιά στὴ δύση της ὀριστικά. Αὐτὸ τὸ βεβαίωσε καὶ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν μὲ τὸ χρησμὸ του, πού ἔδωσε στὸν ἀρροσταλμένο τοῦ Ἰουλιανοῦ ν' ἀνορθώσῃ τὸ Μαντεῖο τοῦ Ἀπόλλωνα. Εἶπε, λοιπόν, ὁ χρησμὸς τοῦ Μαντείου :

«Εἶπατε τῷ βασιλεῖ : Χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά. Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβην, οὐ μάντιδα δάφνην, οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Δηλ. Νὰ πῆτε στὸ βασιλιά, πὼς ἡ ποικίλη στοὰ γχερεμίστηκε. Ὁ Φοῖβος Ἀπόλλωνας δὲν ἔχει πιά καλύβα, οὔτε μάντιδα δάφνην, οὔτε λαλοῦσα πηγὴ. Καὶ τὸ φλύαρο νερὸ ἔχασε κι αὐτὸ τὴ δύναμή του.

Ὁ χρησμός εἰδοποιοῦσε τὸν αὐτοκράτορα, πὼς ἦταν ἀδύνατο πιά ν' ἀναστηθῆ ἢ ἀρχαία θρησκεία.

Πραγματικά ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ Ἰουλιανοῦ δὲν ὠφέλησαν σὲ τίποτε τὴν εἰδωλοατρία. Τὸ ἀναγνώρισε καὶ ὁ ἴδιος, τὴν ὥρα ποῦ πέθαινε πληγωμένος θανάσιμα σὲ μιὰ μάχη μὲ τοὺς Πέρσες. Σκόρπισε ἀπὸ τὸ αἷμα τῆς πληγῆς του στὸν ἀέρα μὲ τὸ χέρι του λέγοντας: «Νε- νικηκὰς με Ναζωραῖε». Δηλ. Μὲ νίκησες Χριστέ.

Ὁ Ἰουλιανὸς πέθανε 32 χρονῶν τὸ 363 μ.Χ.

Ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὴν ἀποστασία του ἀπὸ τὸ χριστιανισμὸ τὸν ὀνόμασε Π α ρ α β ἄ τ η ἢ Ἀ π ο σ τ ἄ τ η. X

4. Ὁ Θεοδόσιος

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰουλιανοῦ κανένας ἄλλος αὐτοκράτορας δὲν ἐναντιώθηκε στὸ χριστιανισμὸ. Ὅλοι ἦταν χριστιανοὶ καὶ ὑποστήριζαν μὲ κάθε τρόπο τὴ χριστιανικὴ πίστη. Καὶ ἐπειδὴ ἡ εἰδωλοατρία ἔσβηνε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, δὲν ναταδιώξαν τοὺς ἐθνικούς. Κατὰ τὸ 379 ἀνέβηκε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου ὁ Θεοδόσιος ὁ Μέγας, σὲ ἡλικία 33 χρονῶν.

Ὁ Θεοδόσιος βρῆκε μιὰ κατάσταση ὄχι εὐχάριστη. Ἡ ἐκκλησία ἦταν ἀναστατωμένη ἀπὸ τὶς διάφορες αἱρέσεις, τοῦ Ἀρείου καὶ τοῦ Μακεδονίου καὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικούς ἀκόμη.

Τὸν Ἀρειανισμὸ τὸν εἶχε ὑποστηρίξει ὁ προηγούμενος αὐτοκράτορας Οὐάλης, ποῦ εἶχε προσχωρήσει στὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου. Ὅσο γιὰ τὴν εἰδωλοατρικὴ θρησκεία, ποῦ εἶχε ἀρχίσει νὰ σβήνεται καὶ νὰ χάνεται, τὰ μέτρα ποῦ εἶχε λάβει ὁ Ἰουλιανὸς τὴν ἔκαμαν νὰ ἀναθαρρήση.

Ὁ Θεοδόσιος μὲ τὴ βαθιὰ πίστη του στὴν ὀρθοδοξία φρόντισε νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς. Γιὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν αἵρεση τοῦ Ἀρείου στηρίχτηκε στὶς ἀποφάσεις, ποῦ εἶχε πάρει ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Γιὰ τὴν αἵρεση τοῦ Μακεδονίου συγκρότησε τὴ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ποῦ τὴν ἀποκήρυξε. Τοὺς ἐθνικούς τοὺς καταπολέμησε μὲ διάφορα μέτρα, ποῦ πῆρε. Δυστυχῶς ὅμως ὁ λαός, ποῦ εὐκόλα φανατίζεται, παραξήγησε τὰ μέτρα ποῦ πῆρε ὁ αὐτοκράτορας καὶ δημιούργησε πολλὰ ἔκτροπα.

Ἀπὸ ὑπερβολικὸ ζῆλο πολλοὶ ἄρχοντες ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ὁ φανατισμὸς ποῦ χαρακτηρίζε τοὺς ἀμόρφωτους καλόγερους καὶ τὸν ὄχλο ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐγιναν ἀφορμὴ νὰ ξεπεραστοῦν τὰ ὄρια μιᾶς πολεμικῆς. Πολλοὶ ἐθνικοὶ σκοτώθηκαν καὶ πολλὰ μνημεῖα τῆς τέχνης καταστράφηκαν ἀπὸ τὶς ἄγριες ἐκδηλώσεις τοῦ ὄχλου. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες,

πού τόσο καλλιέργησαν τὸ ἀγωνιστικὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, καταργήθηκαν. Ὁ ναὸς τοῦ Σεράπιδος στὴν Ἀλεξάνδρεια καταστράφηκε τελείως. Ἀριστουργήματα τῆς τέχνης θρυμματίστηκαν καὶ οἱ μεγάλης ἀξίας βιβλιοθήκες στὴν Ἀλεξάνδρεια πυρπολήθηκαν. Ἐτσι οἱ μεταγενέστεροι ἀποστερήθηκαν ἀπὸ τοὺς πολύτιμους θησαυροὺς τοῦ πνεύματος μᾶς ἀνεπανάληπτης πνευματικῆς δημιουργίας. Τὰ ἐγκλήματα αὐτὰ δὲν τὰ ἐπιδοκίμασε ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, δὲν ἀναγνωρίζει τὴ βία σὰν μέσο διαδόσεως, οὔτε ἡ μισαλλοδοξία ἀναγνωρίζεται στὴ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρα Χριστοῦ. Ὁ φανατισμὸς ὅμως ὅταν κατακυριαρχῆ στὰ πλήθη, δὲ γνωρίζει ὄρια.

5. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες

α.- Ὁ Ἅγιος Βασίλειος.

Ὁ Ἅγιος Βασίλειος γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας τὸ 330 μ.Χ., τὴ χρονιά δηλ. πού ὁ Μεγάλος Κωνσταντῖνος εἶχε μεταφέρει τὴν πρωτεύουσα τοῦ κράτους του ἀπὸ τὴ Ρώμη στὸ Βυζάντιο.

Ὁ πατέρας του ἦταν πλούσιος δικηγόρος καὶ δάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Ἡ μητέρα του ἦ Ἐμμέλεια ἦταν κόρη μάρτυρα τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ ἡ δὲ γαγιά του ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἡ Μακρίνα, εἶχε μείνει στὴν ἐποχὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ μὲ τοὺς σκληροὺς διωγμοὺς, ἑφτά χρόνια στὴν ἐξορία. Ἀπ' αὐτὴ τὴ γαγιά διδάχτηκεν ὁ Βασίλειος καὶ τὰ ἑφτά ἀδέρφια του τὴ θερμὴ ἀγάπη στὴ χριστιανικὴ πίστη.

Ἦστερα ἀπὸ τὶς πρῶτες σπουδές του στὴν Καισάρεια ὁ Βασίλειος πῆγε στὴ Κωνσταντινούπολη καὶ μαθήτεψε κοντὰ στὸν περίφημο ἔθνικὸ Δάσκαλο Λιβάνιο. Στὴν Καισάρεια εἶχε γνωριστῆ καὶ συνδεθῆ μὲ ἀδελφικὴ φιλία μὲ τὸ Γρηγόριο τὸ Ναζιανζηνό.

Μετὰ ἀπὸ τὴ μαθήτεψή του στὸ Λιβάνιο καὶ σὲ ἡλικία 21 ἢ 22 χρονῶν ἤρθε στὴν Ἀθήνα, τὸ μεγάλο πνευματικὸ κέντρο τῆς ἀρχαιότητος, γιὰ νὰ φοιτήσῃ στὶς φιλοσοφικὰς σχολὰς, πού λειτουργοῦσαν ἀκόμα ἐκεῖ.

Στὴν Ἀθήνα εἶχε συσπουδαστές του τὸν ἀδερφικὸ του φίλο Γρηγόριο καὶ τὸ γνωστὸ μας ἀπὸ τὰ προηγούμενα Ἰουλιανό, τὸν ὕστερα αὐτοκράτορα στὸ Βυζάντιο.

Οἱ δύο φίλοι, ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος, ἀν καὶ βρέθηκαν ἀνάμεσα σὲ ζωηροὺς νέους, πού δὲ ζοῦσαν σεμνὸ βίον, δὲν παρασύρθηκαν.

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἦταν ἀρκετὰ ἰσχυρὸ ὀχυρὸ νὰ τοὺς προφυλάξῃ. Μετὰ τέσσερα χρόνια, ὅσο κράτησαν οἱ σπουδές τους, ὁ Βασίλειος γύρισε στὴν πατρίδα του καὶ πῆρε τὴ θέση τοῦ πατέρα του, ὡς δάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Μὰ αὐτὸ δὲν τὸν ἱκανοποιῶσε. Καὶ μετὴν ὑπόδειξε καὶ τὴν προτροπὴ τῆς ἀδερφῆς του Μακρίνας ἀφοσιώθηκε στὸ χριστιανισμὸ.

Τὶς χρονιές τοῦ 357 καὶ 358 ἐπισκέφθηκε τὰ μοναστήρια στὴν Κυρηναϊκὴ ὡς τὴν Θηβαΐδα, στὴν Παλαιστίνῃ καὶ στὴ Συρία.

Μετὰ τὸ 358 γύρισε στὴν Καππαδοκία, γιὰ νὰ ἀφοσιωθῆ σὲ θρησκευτικὲς μελέτες καὶ σκέψεις. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποσύρθηκε σ' ἓνα κτῆμα του στὸν Πόντο, ὅπου ἔμεινε πέντε χρόνια.

Στὴ μόνωσή του δὲ μένει ἀπαθῆς στοὺς ἀγῶνες τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Μάχεται καὶ ἀπὸ κεῖ. "Ὅταν χῆρεψε ὁ θρόνος τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Καισαρείας, ὁ λαὸς ζήτησε γιὰ ποιμένα του τὸ Βασίλειο.

Ὡς ἀρχιεπίσκοπος ὁ Βασίλειος ἀναπτύσσει ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς δυνάμεις του ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας του.

Ὅταν ὁ αὐτοκράτορας Οὐάλης ἔστειλε τὸν Ὑπαρχο Μόδεστο, γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ πείσῃ τὸν Ἱεράρχη νὰ προσχωρήσῃ στὸν Ἀρειανισμὸ ἔστω καὶ μετὰ τὴ βία, ὁ Βασίλειος δὲ φοβήθηκε. Χωρὶς νὰ πτοηθῆ ἀπάντησε, ὅτι: "Ὅσοι ἔχουν ἀνατραφῆ μετὰ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, δὲν παραβαίνουν οὔτε μιὰ συλλαβὴ ἀπὸ τὰ θεῖα δόγματα. Δέχονται καὶ τὸ θάνατο, ἂν παραστῆ ἀνάγκη».

Ἡ σταθερότητα καὶ τὸ θάρρος τοῦ Βασιλείου ἔκαμαν τὸ Μόδεστο καὶ τὸν αὐτοκράτορά του νὰ ὑποχωρήσουν καὶ εἶχαν ἀποτέλεσμα τὴν ἐπικράτηση τῶν δογμάτων ποὺ ἀποφάσισε ἡ Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὁ Βασίλειος πέθανε τὸ 379 σὲ ἡλικία 49 χρονῶν. "Ὅλοι ἔκλαψαν γιὰ τὸ θάνατό του, χριστιανοί, Ἰουδαῖοι καὶ ἔθνη.

Ὁ Βασίλειος ἀναδείχθηκε Μεγάλος Ἱεράρχης. "Ὅλη του τὴ ζωὴ τὴ διάθεσε γιὰ τὸ ποίμνιό του. Ποτὲ δὲ φρόντισε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Μοίρασε τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς. Τὸ σπίτι του τὸ ἔκαμε νοσοκομεῖο. Διατηροῦσε φτωχοκομεῖο, ὅπου μπορούσε νὰ βρῆ προστασία ὁ κάθε φτωχὸς ἄσχετα πρὸς τὴ θρησκεία του καὶ τὴ φυλὴν του. Ὁ ἴδιος ζοῦσε πολὺ φτωχὰ καὶ ἡ τροφὴ του ἦταν τόση ὅσο νὰ διατηρῆται στὴ ζωὴ. Φοροῦσε πολὺ φτωχὰ ρούχα καὶ ἀπόφευγε κάθε ἐπίδειξη. Ἦταν εὐγενικὸς καὶ πολὺ γλυκὸς στοὺς τρόπους. "Ὅταν ὅμως ἦταν ἀνάγκη νὰ ὑπερασπιστῆ τὴ θρησκεία του, δὲ λύγιζε καὶ ἦταν πολὺ τολμηρὸς.

Ἡ Ἐκκλησία τὸν ὀνόμασε "Ἅγιο καὶ Μεγάλο Ἱεράρχη. Καὶ πολὺ δίκαια, γιατί τὸ ἔργο του ἦταν πραγματικὰ μεγάλο." Ἄφησε πολλὰ συγγράμματα καὶ τὴ θεία λειτουργία, ποὺ τελεῖται δέκα φορές τὸ χρόνο στὴν ἔκκλησία. Δηλ. τὶς πέντε Κυριακὲς τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς, τῆ Μεγάλῃ Πέμπτῃ, τὸ Μεγάλο Σάββατο, τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, τῶν Θεοφανείων καὶ τὴν ἡμέρα ποὺ γιορτάζεται ἡ μνήμη του, δηλ. τὴν 1 Ἰανουαρίου.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔκαμε ἀθάνατο τὸ Βασίλειο στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι ποὺ στὸ πρόσωπό του συναντήθηκαν μὲ ἀπόλυτη ἀρμονία ὁ ἀληθινὸς χριστιανὸς καὶ ὅ,τι καλύτερο εἶχε ὁ ὕψις ἑλληνισμὸς. Μὲ τὸ Βασίλειο ὁ μὲν ἑλληνισμὸς ἔγινε χριστιανικὸς, ὁ δὲ χριστιανισμὸς ἐξἑλληνίστηκε, ὥστε νὰ προκύψῃ κάτι νέο, ἡ ἑλληνοχριστιανικὴ παιδεία.

Στὸ πρόσωπο τοῦ Βασιλείου συναντιοῦνται ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἀποτελοῦν τὸν ἑλληνοχριστιανικὸ πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος καθοδηγεῖ τὴν ἀνθρωπότητα ἀνάμεσα στοὺς αἰῶνες καὶ ὑψώνει τὴν παγκόσμια ψυχὴ στὰ ὠραιότερα ἰδανικὰ τῆς.

Ἄπολυτίκιο

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου, ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου, δι' οὗ θεοπρεπῶς ἔδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτρέψωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας, Βασίλειον ἱεράτευμα, πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

β. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Ὁ Γρηγόριος γεννήθηκε στὴν Ἀριανζό, ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὴ Ναζιανζό, κατὰ τὸ 329 μ.Χ. (ἓνα χρόνο πρὶν ἀπὸ τὸ Μεγάλο Βασίλειο). Στὸν πατέρα του, ποὺ ἦταν ἐπίσκοπος στὴ Ναζιανζό, καὶ στὴ μητέρα του Νόνα, χρωστάει ὁ Γρηγόριος τὴ χριστιανικὴ του ἀνατροφή.

Ἦταν προικισμένος μὲ ἔκτακτα πνευματικὰ χαρίσματα καὶ μεγάλη εὐφυΐα. Τὴν πρώτη του ἐκπαίδευση τὴν πῆρε στὴν Καισάρεια, ὅπου

γνωρίστηκε και συνδέθηκε με αδερφική φιλία με τὸ Βασίλειο. Συνέχισε ἀκόμα τὶς σπουδές του στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης καὶ ὕστερα στὴν Ἀλεξάνδρεια. Τελευταῖα ἤρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου συνάντησε τὸ Βασίλειο καὶ γνώρισε τὸν Ἰουλιανό.

Τὸ 347 συμπλήρωσε τὶς σπουδές του, γύρισε στὴν πατρίδα του καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο ἀποσύρθηκε σὲ ἕνα μοναστήρι, πού τὸ εἶχε ἰδρύσει ὁ Βασίλειος. Δὲν ἔμεινε ὁμως πολὺν καιρὸ στὸ μοναστήρι, γιατί πληροφόρηθηκε τὴ διάδοσιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Γύρισε στὴ Ναζιανζό, ὅπου χειροτονήθηκε πρεσβύτερος ὕστερα ἀπὸ ἀξίωση τοῦ λαοῦ καὶ χωρὶς τὴ δική του θέληση. Καὶ δὲν ἤθελε ὁ Γρηγόριος, ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, παρὰ γιατί θεωροῦσε τὴν ἱεροσύνη ὡς πολὺ μεγάλο ἀξίωμα, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲ θεωροῦσε ἄξιο τὸν ἑαυτὸ του.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του ὁ Γρηγόριος δὲ θέλησε νὰ μείνῃ ὡς Ἐπίσκοπος στὴν Ἐπισκοπὴ τῆς Ναζιανζοῦ, παρὰ τὴν ἀξίωση τοῦ λαοῦ. Ἐφυγε καὶ πάλι σ' ἕνα μοναστήρι, γιὰ νὰ βρῆ μιὰ ἀδιατάραχτη ἡσυχία. Ἐκεῖ πληροφόρηθηκε τὸ θάνατο τοῦ φίλου του Βασιλείου (1 Ἰανουαρίου 379 μ.Χ.), καὶ τὸν ἐθρήνησε μὲ μεγάλη ὀδύνη.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἀρειανισμὸς ἐπικρατοῦσε. Εἶχε κατορθώσει νὰ καταλάβῃ ἀκόμα καὶ τὸν Πατριαρχικὸ θρόνο στὴν Κωνσταντινούπολη. Ἦταν φανερό, πὼς ἡ ὀρθοδοξία κινδύνευε. Χρειαζόταν ἕνας μεγάλος καὶ ἱκανὸς ρήτορας καὶ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς μὲ μεγάλη ἀξία. Τὰ βλέμματα τότε ὄλων στράφηκαν πρὸς τὸ Γρηγόριο. Αὐτὸς εἶχε καὶ σπάνια μόρφωση καὶ ρητορικὴ ἱκανότητα.

Ὁ Γρηγόριος δέχτηκε. Πῆγε στὴν «βασιλίδα τῶν πόλεων», τὴν Κωνσταντινούπολη, καὶ ἀπὸ τὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, ἐξεφώνησε τοὺς περίφημους λόγους του γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Λόγου, δηλ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τόση ἦταν ἡ γοητεία ἀπὸ τὰ κηρύγματά του, ὥστε πλήθη, ἀπὸ ὀρθοδόξους καὶ αἵρετικούς, πῆγαιναν νὰ τὸν ἀκούσουν.

Οἱ αἵρετικοὶ ἀνησύχησαν, ὅπως ἦταν φυσικό. Ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη ἔχαναν τοὺς ὁπαδοὺς τους. Καὶ ἐπειδὴ δὲ μπορούσαν νὰ φέρουν καμιὰ ἀντίδραση μὲ ἄλλο τρόπο, χρησιμοποίησαν τὴ συκοφαντία καὶ τὴ βία. Κατηγόρησαν τὸ Γρηγόριο, πὼς διδάσκει τὴν πολυθεία καὶ μιὰ νύχτα τὴν ὥρα πού βάφτιζε κατηχούμενους, τοῦ ἔκαμαν ἐπίθεση μὲ πέτρες.

Ὁ Γρηγόριος δέχτηκε ἀτάραχα τὴν ἐπίθεση καὶ προσευχόταν ὑπὲρ τῶν ἀνόμων.

Τὸν ἐπόμενο χρόνο ὁ αὐτοκράτορας Θεοδόσιος παρακάλεσε τὸ Γρηγόριο ν' ἀνέλθῃ στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο. Ὁ Γρηγόριος δὲ δεχόταν καὶ ἤθελε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ὁ λαὸς ὅμως ἐμπόδισε τὴν ἀναχώρησή του καὶ ἐκδήλωσε τὴν ἐπιμονή του στὴν πρόταση καὶ παράκληση τοῦ αὐτοκράτορα καὶ τὸν ἐγκατάστησε στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο ἐπίσημα στὸ νὰ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων.

Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ ὁ Θεοδόσιος κάλεσε τὴ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, γιὰ ν' ἀποκατασταθῇ ἡ γαλήνη στὴν Ἐκκλησία τόσο ἀπὸ μέρους τῶν Ἀρειανῶν ὅσο καὶ γιὰ νὰ καταπολεμηθῇ ἡ αἵρεση τοῦ Μακεδονίου.

Ὁ Μακεδόνιος δίδασκε πὼς τὸ Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι κτίσμα καὶ ἐπομένως τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας τὰ περιόριζε σὲ δύο. Στὴ Σύνοδο πῆραν μέρος 150 ἀνώτεροι κληρικοί. Πρόεδρος στὴ Σύνοδο ἦταν ὁ Γρηγόριος, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ προέδρου τῆς Μελετίου, πατριάρχου τῆς Ἀλεξάνδρειας.

Ὁ Γρηγόριος κατέβαλε κάθε προσπάθεια νὰ ἐπιτύχῃ τὴ γαλήνη καὶ τὴν εἰρήνη στὴν Ἐκκλησία μὲ τὴ Σύνοδο. Ἡ Σύνοδος συμπλήρωσε τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως μὲ ἄλλα πέντε ἄρθρα, ποὺ πρόσθεσε στὰ ἑπτὰ, ποὺ εἶχε συντάξῃ ἡ Πρῶτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ἵστερα ἀπὸ τὴ Σύνοδο ὁ Γρηγόριος παραιτήθηκε καὶ ἀναχώρησε στὴν Ἀρικινό, ὅπου ἔμεινε ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του μελετώντας καὶ συγγράφοντας.

Κατὰ τὸ 390 πέθανε, ἀφοῦ ἄφησε πολλὰ συγγράμματα.

Γιὰ τὶς μεγάλες ὑπηρεσίες του στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸ χριστιανισμὸ ὀνομάστηκε «Μέγας Ἱεράρχης», ὅπως καὶ ὁ Βασίλειος, καὶ «Οἰκουμενικὸς Διδάσκαλος». Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στὶς 25 Ἰανουαρίου.

Ἀπολυτίκιον

Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς θεολογίας σου, τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας· ὡς γὰρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγγματος προσέτεθι σοι. Ἀλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος

γ.-Ίωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ὁ Χρυσόστομος γεννήθηκε στὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας τὸ 347 μ.Χ. Στὴν εὐσεβῆ μητέρα του Ἀνθούσα ὀφείλει τὴ χριστιανικὴ του ἀνατροφή. Μικρὸς ἀκόμα, νήπιο, ἔμεινε ὀρφανὸς ἀπὸ πατέρα.

Ἡ Ἀνθούσα σὲ ἡλικία 20 χρονῶν ἔμεινε χήρα καὶ ἔβαλε σκοπὸ στὴ ζωὴ της τὴν καλὴ ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ της. Τόση δὲ ἦταν ἡ ἀφοσίωσή της στὸ καθῆκον αὐτό, ὥστε ὁ ἐθνικὸς φιλόσοφος Λιβάνιος ἀναγκάστηκε νὰ ὁμολογήσῃ : «Ὡ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὁποίας γυναῖκας ἔχουσιν οἱ χριστιανοί!».

Σ' αὐτὸν τὸν εἰδωλολάτρη δάσκαλο ἀνάθεσε ἡ Ἀνθούσα τὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ της.

Ὁ Λιβάνιος κατάλαβε τὴν ἀξία τοῦ μαθητῆ του καὶ ὅταν ὕστερα ἀπὸ καιρὸ τὸν ρώτησαν οἱ μαθητὲς του ποῖον θὰ ἄφηνε διάδοχό του στὴ φιλοσοφικὴ σχολὴ στὴν Ἀντιόχεια, ἀπάντησε : Τὸν Ἰωάννη, ἂν δὲ μᾶς τὸν ἔπαιρναν οἱ χριστιανοί».

Ὅταν τελείωσε τὶς σπουδὲς του ὁ Ἰωάννης, ἀσκοῦσε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου στὴν Ἀντιόχεια. Ἀλλὰ δὲν ἔμεινε πολὺ δικηγόρος. Ἡ μελέτη τῆς θεολογίας τὸν γοήτεψε. Δέχτηκε τὸ βάπτισμα ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο τῆς Ἀντιόχειας τὸ 370 καὶ ἐπὶ τρία χρόνια ἔζησε ἀσκητικὸ βίον. Ἀλλὰ τέσσερα χρόνια ἔζησε ὕστερα κοντὰ σ' ἓνα γέροντα ἀσκητὴ καὶ ἄλλα δύο ἐντελῶς μόνος του σ' ἓνα σπήλαιον στὰ βουνά. Ἐπειδὴ ὅμως κλονίστηκε ἡ υγεία του, γύρισε στὴν Ἀντιόχεια τὸ 380 μ.Χ. καὶ χειροτονήθηκε διάκονος. Μετὰ ἔξι χρόνια χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος καὶ ἐπὶ ἔντεκα χρόνια διακρινόταν γιὰ τὴν εὐγλωττία του καὶ τὴν ἀφοσίωσή του στοὺς ἄπορους καὶ δυστυχισμένους.

Ἡ εὐγλωττία του γοήτευε τὰ πλήθη καὶ ἡ φήμη του ἔφτασε ὡς τὴν Κωνσταντινούπολη. Τότε αὐτοκράτορας ἦταν ὁ Ἀρκάδιος, ὁ ὁποῖος τὸν κάλεσε στὴν πρωτεύουσα καὶ τὸν ἀνέβασε στὸν Πατριαρχικὸ θρόνον τὸ 398 μ.Χ.

Οἱ ὁμιλίαι τοῦ Ἰωάννου στὶς ἐκκλησίαις ἄφησαν ἐποχὴ. Οἱ ναοὶ στοὺς ὁποίους κήρυττε δὲ χωροῦσαν τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἔρχονταν ν' ἀκούσουν τὴ διδασκαλία του.

Ὁ λαὸς στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν λάτρευε κυριολεκτικὰ, ὄχι μονάχα γιὰ τὴ ρητορικὴ του ἰκανότητα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἐνάρετο βίον του. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἀφοσιωμένος στὸ ποίμνιό του σὰν καλὸς ποιμένας. Δὲν ἄφηνε καμιὰ εὐκαιρία νὰ μὴ δείξῃ τὴ στοργὴ του στοὺς δυστυχισμένους. Ἦταν ἀλήθεια ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος στὴν κατάλληλη θέση.

Ὁ Ἰωάννης δὲν περιορίστηκε μονάχα νὰ διδάσκη τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες καὶ νὰ καθοδηγῇ στὴν ἀρετὴ. Καυτηρίαζε τὸν ἄσωτο βίο πού ἔκαναν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροί. Πῆρε πολὺ αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν κληρικῶν πού πλούτιζαν ἀπὸ τὴν ἱεροσύνη. Δὲ δίστασε νὰ ἐλέγξῃ ἀκόμα καὶ τὴν αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, γιὰ τὴν ἀκόλαστη ζωὴ της. Περιφνημὴ ἔμεινε ἡ φράση του γιὰ τὴν αὐτοκράτειρα: «Πάλιν ἡ Ἡρωιδιάς μαίνεται· πάλιν ταρασσεται· πάλιν ὀρχεῖται· πάλιν ἐπὶ πίνακι κεφαλὴν Ἰωάννου ζητεῖ λαβεῖν».

Ἡ αὐστηρότητά του καὶ ὁ ἐλεγχὸς του ἔγιναν αἰτία ν' ἀποχήση ἐχθροὺς ὅλους τοὺς πλούσιους καὶ τοὺς ἰσχυροὺς, ὅλους τοὺς ἄρχοντες καὶ τοὺς κληρικούς. Καὶ γιὰ νὰ ἡσυχάσουν ὅλοι αὐτοὶ ἀπὸ τὸν αὐστηρὸ ἐλεγχὸ τοῦ Πατριάρχου, ἀποφάσισαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν.

Σὲ μιὰ Σύνοδο ἀπὸ κληρικούς, πού ἔγινε στὴ Χαλκηδὸνα μὲ πρόεδρο τὸν Πατριάρχου τῆς Ἀλεξάνδρειας Θεόφιλο, πάρθηκε ἀπόφαση νὰ τὸν καθαιρέσουν ἀπὸ τὸ θρόνο τοῦ Πατριαρχείου καὶ νὰ τὸν ἐξορίσουν. Ἡ ἀπόφαση αὕτη στηρίχθηκε σὲ συκοφαντίες. Γι' αὐτὸ καὶ δὲ δέχθηκε ὁ Χρυσόστομος νὰ πάρῃ μέρος στὴ Σύνοδο.

Ἐξἄλλου ἡ Σύνοδος παίρνοντας μιὰ τόσο ἐχθρική θέση ἀπέναντι στὸ Χρυσόστομο, δὲ λογάριεσε τὴν ἀντίδραση τῆς κοινῆς γνώμης. Ἡ ἀπόφασή της ἦταν ἀντίθετη στὸ αἶσθημα τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος μόλις πληροφορήθηκε ποιά ἀπόφαση πῆρε ἡ Σύνοδος, ἐξεγέρθηκε καὶ ματαίωσε τὴν ἐξορία καὶ τὴν καθαίρεση.

Δὲ μπόρεσε ὁμως ὁ λαὸς νὰ ἐμποδίσῃ τὸ μῖσος τῆς αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας καὶ τὸ πάθος πολλῶν ἐχθρῶν τοῦ Πατριάρχου νὰ ἐπιτύχουν ὅ,τι δὲν πέτυχε ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου. Ἔτσι ὕστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον μετὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου τοῦ 403 μ.Χ. μὲ ἐνέργειες τῆς Εὐδοξίας συγκροτήθηκε ἄλλη Σύνοδος, τὸ Μάρτιο τοῦ 404 μ.Χ., ἡ ὁποία ἀποφάσισε κι αὕτη τὴν καθαίρεση τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες τὸν ὀδήγησαν σὲ ἐξορία, κρυφὰ ἀπὸ τὸ λαὸ γιὰ νὰ μὴν ἀντιδράσῃ ὅπως καὶ τὴν πρώτη φορά.

Τὴν ἐπόμενη μέρα ὁμως πληροφορήθηκε ὁ λαὸς τὴν ἀπαγωγὴ τοῦ Πατριάρχου του καὶ σπασίασε. Ἀγανακτισμένος δὲ γιὰ ὅ,τι ἔγινε παρὰ τὴ θέλησή του, ἔκαψε τὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, γιὰ νὰ δείξῃ, πὼς χωρὶς τὸν Ἰωάννη δὲ χρειάζεται ὁ ναός.

Ἀλλὰ δὲν πέτυχε τὴν ἐπάνοδο τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ σептὸς Ἱεράρχης μεταφέρθηκε στὴν Κουκουσό τῆς Ἀρμενίας. Οἱ διώκτες του νόμιζαν, πὼς δὲ θ' ἀντέξῃ σὲ πορεία πού κράτησε 70 μέρες. Ὁ Ἰωάννης ὁμως ἔφτασε σῶος καὶ ἐπὶ τρία χρόνια ἦταν ὁ μεγάλος ἐξόριστος, πού, ὅπου κι ἂν βρισκόταν, συγκέντρωνε τὸ σεβασμὸ τῶν χριστιανῶν.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης
ὁ Χρυσόστομος

Σ' ὄλο τοῦτο τὸ διάστημα ὁ Ἰωάννης δὲν ἔπαψε ν' ἀγωνίζεται τὸν ἀγῶνα τῆς ὀρθοδοξίας. Οἱ ἐχθροὶ του τότε κατόρθωσαν νὰ πείσουν τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιο νὰ διατάξῃ νὰ μεταφέρουν τὸν Ἰωάννη σὲ χειρότερη ἐξορία.

Τρεῖς μῆνες βιάδιζε ὁ Χρυσόστομος στὸ νέο τόπο τῆς ἐξορίας του. Οἱ φρουροὶ του, ἀνάλογα μὲ τις ὁδηγίες πού πῆραν, τοῦ φέρνονταν βάνουσα καὶ πρὶν φτάσῃ στὴν παραλία τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πέθανε σὲ ἡλικία 60 χρονῶν κατὰ τὸ 407 μ.Χ.

Τὸ σεπτὸ λείψανο τοῦ Χρυσοστόμου τὸ μεταφέρανε στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ πομπή καὶ τὸ τοποθέτησαν στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ὁ Ἰωάννης μὲ τὰ πολλά του χαρίσματα λάμπρυνε τὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης. Ποτὲ ἄλλη φορὰ δὲν ἀκούστηκαν στὸ ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας ὡς τότε τόσο ὑπέροχοι λόγοι. Ποτὲ ἄλλη φορὰ δὲ συγκινήθηκαν οἱ χριστιανικὲς καρδιὲς τόσο, ὅσο ἀπὸ τὰ κηρύγματα τοῦ Ἰωάννη.

Κατὰ τις τραγικὲς ἡμέρες πού πάλευε ἐναντίον τῆς Εὐδοξίας, ἀκούστηκαν ἀπὸ τὸ στόμα του χρυσὰ λόγια, πού ὁ ἀρχαῖος κόσμος δὲν ἄκουσε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Δημοσθένη καὶ τοῦ Κικέρωνα», ἔγραψε ἓνας ξένος καθηγητῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης κατέχει τὴν πρώτη θέση στὴν Ἐκκλησία. Σὲ πολλά συγγράμματά του βρίσκει κανεὶς καὶ σήμερα τὴ γοητεία τῆς σκέψης τοῦ Ἱεράρχη καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν λόγων του.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συγγράμματά του ὁ Ἰωάννης ἔγραψε καὶ τὴ θεία λειτουργία, πού τελεῖται κάθε Κυριακῇ. Ἡ μνήμη του γιορτάζεται στίς 27 Ἰανουαρίου.

Ἄπολυτίκιο

Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρός ἐκλάμψασα χάρις τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο, τὸ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

δ.- Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες.

Ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, θεωροῦνται οἱ σπουδαιότεροι Διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης καὶ οἱ μεγαλύτεροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Ἱεράρχες δεσπόζουσι σάν πνευματικὲς μορφές στὸ χριστιανισμό. Καὶ οἱ τρεῖς ὀφείλουσι τὸ πνευματικὸ τους μεγαλεῖο στὶς εὐλαβικὲς μητέρες τους καὶ στὴ σπουδὴ τους στὶς ἑλληνικὲς φιλοσοφικὲς σχολές.

Εἶναι οἱ Τρεῖς Φωστῆρες τῆς Τρισηλίου Θεότητος, ὅπως τοὺς ἀποκαλεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίηση στὸ ἀπολυτίκιο, ποὺ ψάλλεται τὴν ἡμέρα τῆς μνήμης τους 30 Ἰανουαρίου :

Ἀπολυτίκιο

«Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρες τῆς Τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν Οἰκουμένην ἀκτίσει δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας. Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασταί, συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν. Αὐτοὶ γάρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν αἰεὶ πρεσβεύουσιν».

6. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας

Βρισκόμαστε στὸν ἕκτο μ.Χ. αἰώνα. Τοὺς δύο προηγούμενους αἰῶνες, τὸν τέταρτο καὶ τὸν πέμπτο, οἱ Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχαι μόνον συντέλεσαν νὰ λάμψη στὴν οἰκουμένη τὸ Τρισάλιο τῆς Θεότητος (Πατέρας, Υἱὸς καὶ Ἅγιο Πνεῦμα), ἀλλὰ καὶ ἔδωκαν ἰδιαίτερη ἀκτινοβολία στὸν ἑλληνισμό. Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα μὲ τὴ γλυκύτητά της κυριάρχησε στὸ νέο Μεγάλο Κράτος τοῦ Βυζαντίου καὶ ὁ ἑλληνισμὸς σφιχτοδεμένος μὲ τὸ χριστιανισμὸ σὲ μιὰ ἐνότητα, ἔδωσαν μιὰ νέα μορφή στὸ κράτος καὶ δημιουργήσαν ἕναν ἀνώτερο πολιτισμὸ. Τὴν ἐποχὴ αὕτὴ ἀνέβηκε στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου ἕνας ἐπιφανὴς αὐτοκράτορας, ὁ Ἰουστινιανός.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔθεσε σκοπὸ στὴ ζωὴ του, νὰ ἐνώση ὅλες τις ἐπαρχίες στὸ ἀπέραντο κράτος του καὶ νὰ σχηματίσῃ μιὰ νέα χριστιανικὴ αὐτοκρατορία. Καὶ τὸ πέτυχε καὶ χάρη στὴ δική του τὴν ἀκαμπτη θέληση καὶ τὸ ὀργανωτικὸ του δαιμόνιο, ἀλλὰ καὶ χάρη στοὺς διαλεχτοὺς συνεργάτες του. Οἱ πολῦτιμοι συνεργάτες του ἦταν ὁ νομομαθὴς Τριβωνιανός, ὁ οἰκονομολόγος Ἰωάννης Καππαδόκης, οἱ δύο στρατηγοὶ τοῦ Βελισσάριος καὶ Ναρσῆς καὶ πῦρ πολὺ ἢ γυναίκα του ἢ Θεοδώρα, πού ἀναδείχτηκε πολῦτιμη σύμβουλος του.

Τόση ἦταν ἡ δραστηριότητα τοῦ αὐτοκράτορα, ὥστε ἕνας ἱστορικὸς Βυζαντινολόγος εἶπε γιὰ τὸν Ἰουστινιανὸν : «Θὰ μπορούσε ν' ἀλλάξῃ τὴν πορεία τῆς ἱστορίας, ἂν τοῦ ἐπαρκοῦσε ὁ χρόνος γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του».

Ἐκτός ἀπὸ τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικὰ του ἔργα, πού λάμπρυναν τὴ βασιλεία του, ὁ Ἰουστινιανὸς στόλισε τὴν πρωτεύουσα καὶ τὶς πόλεις τοῦ βασιλείου μὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα. Ἰδρύσε ὄρφανοτροφεῖα, βρεφοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ φτωχοκομεῖα. Κατασκεύασε γεφύρια, δρόμους, ὑδραγωγεῖα, λουτρά, δεξαμενές, ἀποθήκες κ.ἄ. Καὶ ἀνάμεσα σὲ ὅλα αὐτὰ ξεχώριζαν τὰ θρησκευτικὰ οἰκοδομήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ λαμπρότερο καὶ ἀθάνατο ἔργο του εἶναι ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε χτιστῆ ἀρχικὰ ἀπὸ τὸ Μεγάλο Κωνσταντῖνο. Τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν τὸν καιρὸ τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου τοῦ Κῶσταντα τὸ 360 μ.Χ. Ὁ ναὸς ἦταν ἡ σπουδαιότερη θρησκευτικὴ οἰκοδομὴ στὴ βασιλίδα πόλη καὶ σ' ὅλη τὴν ἀνατολή. Σ' αὐτὸ τὸ ναὸ θριάμβευσε ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Σ' αὐτὸν ἡ μελίρροτη φωνὴ τοῦ Χρυσοστόμου δόνησε τὶς χριστιανικὲς καρδιές. Ὅταν ἔδωκε ὁ

Χρυσόστομος στάλθηκε σὲ ἔξορία, ὁ λαὸς θεώρησε, πὼς ἦταν περιττός πιά ὁ ναὸς ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦ ὁποῖου ἀκούονταν ὁ χρυσορρήμονας πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν πυρπόλησε.

Αὐτὸν τὸν πυρπολημένο ναὸ τὸν ἀνοικοδόμησε ὁ Θεοδοσίος Β΄ ὁ Μικρὸς (408) καὶ ἔντεκα χρόνια μετὰ τὴν πυρπόληση τοῦ πρώτου ναοῦ ἔγιναν τὰ ἐγκαίνια τοῦ δεύτερου.

Τὸν καιρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ στὴ στάση τοῦ Νίκα (532), ὁ ναὸς πυρπολήθηκε πάλι γιὰ δεύτερη τὴν φορά. Τὴ στάση τὴν ἀντιμετώπισε ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ νίκησε. Γιὰ τὸ ναὸ φρόντισε ν' ἀνεγερθῆ λαμπρότερος καὶ ὠραιότερος, γιατί τὸν θεωροῦσαν σύμβολο τῆς πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους.

Τὸ περίλαμπρο οἰκοδόμημα χτίστηκε ἀπὸ δύο ὀνομαστοὺς ἀρχιτέκτονες τοῦ Βυζαντίου, τὸν Ἀνθέμιο καὶ τὸν Ἰσίδωρο.

Πέντε χρόνια καὶ δέκα μῆνες ἐργάστηκαν γιὰ τὸ ναὸ δέκα χιλιάδες ἐργάτες. Ἐφεραν ὕλικά ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο. Τὰ πιὸ πολυτίμα καὶ πιὸ ὠραῖα μάρμαρα ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐργα ἐξαιρετικῆς τέχνης ἀπὸ τὰ ἱερά τῆς ἀρχαιότητος. Μετάφεραν κολόνες ἀπὸ τὸν περίφημο ναὸ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφέσου καὶ ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Βάαλ τῆς Ἡλιούπολης στὴ Συρία. Ἐφεραν πολυτίμες πέτρες γιὰ τὴ διακόσμηση στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ μὲ συνδυασμὸ ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἄργυρο.

Στὸ δάπεδο ἔβαλαν μωσαϊκὰ περίφημα. Ψηφιδωτὰ μεγάλης ἀξίας παρίσταναν ἁγίους στοὺς τοίχους. Ὁ ὑπέροχος θόλος, ποὺ ἐπάνω του δεσπόζει ἡ μορφή τοῦ Παντοκράτορα, φαινόταν σὰ μετέωρο στὸν ἀέρα. Λαμπρὸ φῶς καὶ ἀρμονία εἶναι οἱ κυριότερες ἐντυπώσεις, ποὺ ἀφήνουν κατάπληκτο τὸν ἐπισκέπτη μόλις μπῆ στὸ ἱερὸ κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο θόλο.

Ὅλο τὸ οἰκοδόμημα ἔχει μᾶκρος 78,16 μ. καὶ πλάτος 71,80 μ. Ὅπως μᾶς πληροφοροῦνε οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ στὸ ναὸ χωροῦσαν περισσότεροι ἀπὸ 500 παπάδες καὶ 25 χιλιάδες ἄτομα. Στὴ μεγάλη αὐλὴ τοῦ ναοῦ ἦταν μαρμάρηνη βρύση καὶ ἐπάνω της ἦταν χαραγμένη μιὰ ἐπιγραφή καρκινική :

«ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ»

Ἡ ἐπιγραφή διαβάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πρὸς τὸ τέλος καὶ ἀπὸ τὸ τέλος πρὸς τὴν ἀρχή, γι' αὐτὸ καὶ λέγεται καὶ καρκινική.

Ὅταν τελείωσε ἡ οἰκοδομὴ καὶ ἤρθε ἡ μέρα γιὰ τὰ ἐγκαίνια, στίς 27 Δεκεμβρίου τοῦ 537 μ. Χ., ὁ Ἰουστινιανὸς μπῆκε στὸ ναὸ, ἀνέβηκε

στον ἄμβωνα καὶ θαυμάζοντας ἄπλωσε τὰ χέρια του γεμάτος χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση καὶ ἀναφώνησε :

«Δόξα τῷ Θεῷ τῷ καταξιώσαντί με τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελέσαι. Νενίκηκά σε Σολομών».

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶναι ἡ κιβωτὸς μέσα στὴν ὁποία ἡ ἐλληνικὴ ψυχὴ βρίσκει τὸ ἐθνικὸ της μεγαλεῖο καὶ κάθε χριστιανικὴ καρδιά τὴ λατρεία της στὸν Παντοκράτορα Δημιουργό. Τὰ ἀτελείωτα χρόνια τῆς σκλαβιάς τὸ γένος μας ἀναβάφτιζε τὴν ψυχὴ του στὴ γλυκιὰ ἀνάμνηση τοῦ ἱεροῦ χώρου τοῦ ναοῦ. Κάθε πικρία ἀπὸ τὴ σκλαβιά γλυκαινόταν στὸ ὄραμα τοῦ «Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ» καὶ ἡ ψυχὴ ζωντάνευε, γιὰτι ἔπαιρνε τὴ γλυκιὰ μελωδία ἀπὸ τὴν τελευταία λειτουργία καὶ τὴ μετέβαλε σὲ χρυσὴ ἐλπίδα.

Τώρα ὁ ναὸς, τὸ καύχημα τῆς χριστιανοσύνης καὶ τοῦ γένους τὸ γλυκὸ ὄνειρο, ἀφοῦ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση χρησιμοποιήθηκε γιὰ πολλὰ χρόνια ὡς τζαμί, χρησιμοποιεῖται γιὰ μουσεῖο.

7. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος

α.- Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος

Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸ βασιλέψαν διάφοροι αὐτοκράτορες. Τὸ κράτος δὲ βρίσκεται πιά στὴν προτερინὴ ἀκμὴ του. Διάφοροι ἐχθροὶ θανάσιμοι τὸ περιστοιχίζουν καὶ ἀπειλοῦν τὴν ἀκεραιότητά του.

Τὴν ἐποχὴ αὕτῃ — 610 μ. Χ. — ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὁ Ἡράκλειος. Τὸ Κράτος τὸ βρῆκε σὲ ἀποσύνθεση. Χωρὶς στρατό. Χωρὶς χρήματα. Ἦταν ἀδύνατο κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκες νὰ ἐπιζήση. Ἐχθροὶ — ἀπὸ τ' ἀνατολικά οἱ Πέρσες, ἀπὸ τὰ Β. οἱ Σλάβοι καὶ οἱ Ἄβαροι — ἐρημώνουν τὶς ἐπαρχίες. Καὶ τὸ χειρότερο εἶναι πού καμιά πίστη δὲ θερμαίνει τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ. Κανένα ἰδανικὸ δὲν τὸν ἐμψυχώνει.

Ἐντεκα ὀλόκληρα χρόνια ὁ Ἡράκλειος ἀνορθώνει καὶ ἀνοικοδομεῖ γιὰτι πιστεύει, πὼς τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ ἐπιχειρήση κατὰ τῶν ἐχθρῶν, χωρὶς νὰ ἴχη μαζί του τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους καὶ τὰ οἰκονομικὰ μέσα.

Οἱ Πέρσες εἶχαν καταλάβει τὴ Συρία, μῆταν στὴν Παλαιστίνῃ καὶ στὴν ἱερὴ πόλῃ τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἄρπαξαν τὸν Τιμιο Σταυρό, ἐνῶ πλήθη ἀπὸ χριστιανούς, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ ὁ Πατριάρχης Ζαχαρίας, αἰχμαλωτίστηκαν.

Οἱ ἐνέργειες αὐτὲς τῶν Περσῶν ἦταν βαρὺ πλῆγμα γιὰ τὴν αὐτοκρατορία. Καὶ τὸ πιδὸ χειρότερο ἦταν πού ὁ Πέρσης Μονάρχης παράγγειλε στοὺς Βυζαντινούς, πὼς ἂν ἀπαρνηθοῦνε τὸ Χριστὸ καὶ λα-

τρέφουν τὸν ἥλιο, τότε θὰ πάψῃ κι αὐτὸς νὰ πολεμᾷ τὸ Βυζάντιο.

Ἡ ἐξωφρενικὴ αὐτὴ παραγγελία τοῦ Πέρση Μονάρχη καὶ ἡ ἀρπαγὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ξύπνησαν τὴ λαϊκὴ ψυχὴ ἀπὸ τὸ λήθαργό της. Ὁ Ἡράκλειος τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ στιγμή ἀναδείχτηκε ὁ μοναδικὸς ἀρχηγός, ποῦ θὰ ἔσωζε τὸ Κράτος.

Στὸ δύσκολο ἔργο του εἶχε πολύτιμους βοηθοὺς, τὸν Πατριάρχη Σέργιο καὶ τὸν πρωθυπουργὸ Βῶνο. Ὁ Πατριάρχης διαθέτει ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς Ἐκκλησίας, μιὰ καὶ τὰ δημόσια ταμεῖα ἦταν ἀδειανά. Μὲ αὐτὰ ὁ Ἡράκλειος ἐτοίμασε στρατὸ καὶ στόλο. Συγκέντρωσε γύρω του ὅλο τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος καὶ σκόρπισε παντοῦ πύρινο ἐνθουσιασμὸ καὶ πίστη. Καὶ μὲ τὸ σύνθημα «κινδυνεύει ἡ πίστη» σάλπισε συναγερμὸ στὶς ψυχὰς καὶ ἔδωσε τὴν ὁρμὴ γιὰ τὴ νίκη τους κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 622, ἀφοῦ δεήθηκε γονατιστὸς μπροστὰ στὸ ἱερό τῆς Ἁγίας Σοφίας γιὰ τὴ νίκη, στράφηκε πρὸς τὸν Πατριάρχη Σέργιο καὶ τοῦ εἶπε : «Στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, τῆς Θεομήτορος καὶ στὰ δικὰ σου ἀφῆνω τὴν Πόλη αὐτὴ καὶ τὸ παιδί μου».

Ἡ σύγκρουσή του μὲ τοὺς Πέρσες ἦτανε νικηφόρα. Ὁ Χοσρόης, ὁ ἡγεμόνας τῶν Περσῶν, ἀναγκάζεται ν' ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τίς Βυζαντινὲς ἐπαρχίες. Καὶ γιὰ ν' ἀναγκάσῃ τὸν Ἡράκλειο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα, σκέφτηκε νὰ χτυπήσῃ τὴν πρωτεύουσα. Συμμάχησε, λοιπὸν, μὲ τοὺς Ἀβάρους καὶ συμφώνησαν πῶς θὰ μοιραστοῦνε τὸ Βυζαντινὸ Κράτος, μὲ τὸν ὄρο οἱ Ἀβάροι νὰ πολιορκήσουν τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ὁ Ἡράκλειος ὅμως δὲ γελάστηκε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀγῶνα. Ἔστειλε μονάχα λίγους πολεμιστὲς καὶ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπόλοιπο στρατὸ ἐξακολούθησε νὰ καταφέρῃ πλήγματα κατὰ τῶν Περσῶν.

Στὸ μεταξὺ ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων μὲ 80.000 στρατὸ ἔρχεται καὶ πολιορκεῖ τὴ βασιλεύουσα πόλη, ζητώντας νὰ τοῦ παραδοθῇ. «Εἶναι ἀδύνατο νὰ σωθῆτε, παραγγέλλει στοὺς κατοίκους, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια νὰ κολυμπήσετε στὴ θάλασσα ἢ πουλιὰ νὰ πετάξετε στὸν οὐρανό».

Ὁ λαὸς ὅμως στὴν πόλη δὲ δειλιάζει. Ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ξεσηκώνουν τὰ πλήθη στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν ὅλων. Ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης βρίσκεται πάνω στὰ τεῖχη ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστὲς καὶ τοὺς προτρέπει ν' ἀγωνίζονται μὲ φανατισμὸ καὶ θάρρος, γιὰτὶ ἀνάμεσά τους βρίσκεται ἡ Θεοτόκος ὑπερασπιστὴς καὶ ὑπέρμαχος στρατηγὸς τῆς βασιλεύουσας Πόλης.

Σὲ μιὰ κεραυνοβόλο ἐξοδὸ τους οἱ μαχητὲς μὲ τὴν πίστη στὴ Θεοτόκο κατακαίουν καὶ σαρώνουν τοὺς ἐχθροὺς. Ὁ Χαγάνος ἀπὸ φόβο

μήπως στο μεταξύ φτάση ὁ Ἡράκλειος ἔλυσε τὴν πολιορκία καὶ ἀποχώρησε.

Ἡ Θεοφρούρητη Πόλις σώθηκε ἀπὸ βέβαιο κίνδυνο καὶ τὴ σωτηρία τῆς τῆ χρωστοῦσε στὴ Θεοτόκο.

Ἐξάλλος ἀπὸ ἐνθουσιασμό ὁ λαὸς καὶ πλημμυρισμένος ἀπὸ εὐγνωμοσύνη στὴ Θεοτόκο, τὴν Ὑπερμάχο στρατηγῷ, γέμισε τὶς ἐκκλησίες γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ. Ὅλη ἐκείνη τὴ νύχτα ἔψαλλαν εὐχαριστήριο ὕμνο στὴν Θεοτόκο στὸ νὰ τῶν Βλαχερνῶν.

Ὁ ὕμνος αὐτὸς ὀνομάστηκε Ἀκάθιστος Ὑμνος. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 στροφές, ὅσα εἶναι τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ τελειώνει μὲ τὴ φράση «Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε» ἢ μὲ τὴ φράση «Ἀληλοῦϊα».

Ἀπὸ τότε ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ἢ χαιρετισμοὶ στὴ Θεοτόκο, ψάλλεται κάθε Παρασκευὴ τὶς πρῶτες πέντε ἑβδομάδες τῆς Μεγάλης Σαρακοστής. Ποιὸς Ἕλληνας δὲ γνωρίζει τὸν Ὑμνο, πού ψάλλεται στὰ διαλείμματα, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου :

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι, ἡ Πόλις Σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω Σοι, χαῖρε Νύμφη Ἀνύμφευτε.

β.- Ἡ Ὑψωση τοῦ Τίμιου Σταυροῦ.

Ὁ Ἡράκλειος ἐξακολούθησε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν. Τοὺς νίκησε καὶ λευτέρωσε ὅλες τὶς ἐπαρχίες του. Εἶχε μείνει πιὰ ἀπερίσπαστος καὶ ἡσυχος, ὅτι ἡ πρωτεύουσά του εἶναι ἀσφαλισμένη καὶ δὲ διατρέχει κανένα κίνδυνο ἀπὸ ἄλλους ἐχθροῦς.

Οἱ Πέρσες ἀναγκάστηκαν νὰ υπογράψουν εἰρήνην ταπεινωτικὴ γι' αὐτοὺς καὶ νὰ παραδώσουν στὸν αὐτοκράτορα τὸν Τίμιο Σταυρό.

Αὐτὸ ἦταν μιὰ τεράστια ἱκανοποίηση στὴ χριστιανικὴ συνείδηση. Ὁ λαὸς ἐνθουσιασμένος καὶ συγκινημένος ζητωκραύγαζε τὸν αὐτοκράτορα, πολὺ περισσότερο γιὰτὶ ἔφερε τὸν Τίμιο Σταυρὸ στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ μάλιστα νὰ προπορεύεται ἀπὸ τὸ θριαμβικὸ ἄρμα, ὅταν ἔμπαινε στὴν Πόλη.

Τὴν ἀνοίξη τοῦ ἐπομένου χρόνου (629) ὁ Ἡράκλειος ἔφερε τὸν Τίμιον Σταυρὸν στὰ Ἱεροσόλυμα. Μόλις ἔφτασε στὴν Ἁγία Πόλη ἀποκατάστησε στὸν Πατριαρχικὸ του θρόνον τὸν Πατριάρχη Ζαχαρία. Ὁ Σταυρὸς παραδόθηκε στὸν Πατριάρχη σῶος.

Στις 14 Σεπτεμβρίου ὁ αὐτοκράτορας βγήκε κρατώντας τὸ Σταυρὸ καὶ τὸν ὕψωσε στὸν «Κρανίου Τόπον». Ὁ κλῆρος ἔψαλλε :

«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα».

Τὴν Ὑψωση τοῦ Τίμιου Σταυροῦ γιορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας στὶς 14 Σεπτεμβρίου καὶ τότε ψάλλει τὸν ἴδιο ὕμνο, ποῦ ἔψαλλαν τότε στὰ Ἱεροσόλυμα.

8. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος γεννήθηκε περὶ τὸ 240 ἢ 250 μ. Χ. σὲ μιὰ μικρὴ πόλη στὴν Αἴγυπτο κοντὰ στὴ Μέμφιδα. Οἱ γονεῖς του ἦταν εὐποροὶ. Ὁ Ἀντώνιος δὲν ἔμαθε γράμματα. Ἀπὸ τὶς ἀκροάσεις ὁμοῦ πολλῶν θρησκευτικῶν λόγων καὶ ἀπὸ τὴ συχνὴ φοίτησή του στοὺς ναοὺς ἔμαθε ὅσα χρειαζόταν, γιὰ νὰ στηρίξη τὴ βαθύτατη πίστη του.

Ἦταν 20 χρονῶν ὅταν ἔχασε τοὺς γονεῖς του. Καὶ τότε σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ «πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς», μοίρασε τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς καὶ ἄρχισε νὰ ἀσκητεύη. Κλείστηκε μέσα σ' ἓνα μνημεῖον καὶ ὀρισμένους μονάχα ἡμέρες δεχόταν ἓνα φίλο του, ποῦ τοῦ ἔφερνε νερὸ καὶ ψωμί.

Ἦστερα ἀπὸ καιρὸ σκέφτηκε, πὼς εἶναι πολὺ κοντὰ στὸν κόσμον καὶ ἀπομακρύνθηκε σὲ μιὰ ἔρημο. Κλείστηκε σ' ἓνα σπήλαιο καὶ περιορίστηκε σὲ κατάξερο ψωμί καὶ νερὸ μιὰ φορὰ τὴν ἡμέρα, ἀργότερα δὲ κάθε τρίτη ἢ τέταρτη μέρα.

Ἦστερα ἀπὸ ἀσκητικὴ ζωὴ ἐπὶ 20 χρόνια, νικητὴς πιά τῶν πειρασμῶν, ἦρθε σὲ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄρχισε νὰ διδάσκη. Πλήθη ἀπὸ θαυμαστές του ἔτρεχαν κοντὰ του καὶ ζητοῦσαν τὶς συμβουλές του.

Τὴν ἐποχὴ τῶν διωγμῶν τοῦ 311 μ. Χ. ὁ Ἀντώνιος ἄφησε τὴν ἔρημο καὶ ἦρθε στὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς χριστιανοὺς. Μόλις ἔπαψε ὁ διωγμὸς, ἐπανῆλθε στὴ μόνωσή του βαθύτερα στὴν ἔρημο, γιὰ ν' ἀποφεύγῃ τὰ πλήθη, ποὺ δὲν ἔπαψαν νὰ τὸν ἐπισκέπτονται. Ὅταν ξέσπασε ἡ θύελλα τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ὁ Ἀντώνιος ἦρθε πάλι ἀ-

νάμεσα στους ανθρώπους, για να ενισχύση τους χριστιανούς κατά τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀρείου. Καί ὅταν ἔκρινε, πὼς ἡ ἀποστολή του τελείωσε, ξανάφυγε γιὰ τὴν ἔρημο.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀντωνίου εἶναι βέβαια πολὺ αὐστηρή, ἀλλὰ εἶχε χάρη καὶ δύναμη σοφίας. Παρὰ τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν του, τὴ γεμάτη ἀπὸ στερεῆσαι καὶ νηστεῖαι, ὁ Ἀντώνιος ἔζησε 105 χρόνια, χωρὶς ποτὲ ν' ἀλλάξῃ ροῦχα, χωρὶς ποτὲ νὰ πλυθῆ. Πέθανε στὶς 17 Ἰανουαρίου τοῦ 355 μ. Χ. Στὶς 17 Ἰανουαρίου γιορτάζει καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴ μνήμη του.

Ἀπολυτίκιο

Τὸν ζηλωτὴν Ἠλίαν τοῖς τρόποις μιμούμενος, τῷ βαπτιστῇ εὐθείαις τρίβοις ἐπόμενος, πάτερ Ἀντώνιε, τῆς ἐρήμου γέγονας οἰκιστὴς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐστήριξας εὐχαῖς σου. Δί' ὃ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Μοναχικὸς βίος: Ὁ Ἀντώνιος δὲν ἦταν ὁ πρῶτος ἀσκητής. Ὡς δάσκαλό του λένε τὸν Παῦλο τὸ Θηβαῖο. Αὐτὸς θεμελίωσε τὸ θεσμὸ τοῦ ἀναχωρητῆ καὶ ἔμεινε λαμπρὸ παράδειγμα μόνωσης καὶ προσευχῆς. Πολλοὶ ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμά του καὶ ὁ μοναχικὸς βίος διαδόθηκε ὄχι μονάχα στὴν Αἴγυπτο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλο τὸ χριστιανικὸ κόσμο. Ἀργότερα ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀντωνίου Παχώμιος ἱδρυσεν τὰ μοναστήρια, ὅπου οἱ μοναχοὶ ζοῦσαν μὲ ὀρισμένους κανόνες, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ζοῦνε οἱ μοναχοὶ.

Κυριότερες ἀρετὲς τοῦ μοναχοῦ εἶναι, κατὰ τὸν Ἅγιο Βασίλειο, ἡ ἐγκράτεια, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ πενία.

Σπουδαῖο κέντρο τοῦ μοναχικοῦ βίου στὴν Ἑλλάδα ἔγινε τὸ Ἅγιο Ὅρος στὴ Χαλκιδικὴ Χερσόνησο (Ἄθως).

Τὰ μοναστήρια ὠφέλησαν πολὺ τὴ χριστιανικὴ κοινωνία. Πρῶτα γιατί ἦταν φυτῶρια χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ δευτέρα γιατί χρησίμεψαν ὡς σχολὲς γραμμάτων καὶ τεχνῶν γιὰ τὸ λαὸ καὶ τὸν κλῆρο. Τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια προσέφεραν στὸ ἑλληνικὸ ἔθνος σπουδαῖα ὑπηρεσία τὸν καιρὸ τῆς τουρκοκρατίας. Μέσα σ' αὐτὰ διατηρήθηκε ἀσβεστή ἡ φλόγα γιὰ τὴ λευτεριά καὶ ἡ ἑλληνικὴ συνείδηση ἀμετάβλητη καὶ ἀφθορῆ. Χρησίμεψαν ἀκόμα τὰ μοναστήρια ὡς σχολεῖα, ὅπου μορφώνονταν τὰ Ἑλληνοπούλα. Διαφύλαξαν, λοιπόν, τὰ μοναστήρια τὸ ἔθνικὸ φρόνημα καὶ βοήθησαν τὸ ἔθνος νὰ ἐλευθερωθῆ.

9. Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἰκονομάχοι

Οἱ εἰκόνες καὶ τὰ διάφορα κειμήλια τῆς ἐκκλησίας ἄρχισαν νὰ προσελκύουν τὴν προσοχὴ καὶ τὴ λατρεία τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἀκόμα. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ αὕτῃ ζωγραφίζον στοὺς τοίχους καὶ σὲ ξύλα τὰ πρόσωπα τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τῶν διαφόρων ἁγίων.

Πολλοὶ ἀμόρφωτοι χριστιανοὶ ὅμως στὴν ἐποχὴ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων ἀντὶ ν' ἀποδώσουν τιμὴ καὶ λατρεία στὰ πρόσωπα, ποὺ παρίσταναν οἱ εἰκόνες, λάτρευαν αὐτὲς τὶς ἴδιες εἰκόνες. Χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν δηλ. ἔπεσαν στὴν εἰδωλολατρία.

Τὴν ἴδια αὕτῃ ἐποχῇ εἶχε πιάσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ κάθε κοινωνικὴ τάξη καὶ μὲρψωση ἢ μανία τῶν μοναστηριῶν. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τοῦ κράτους ἐχτιζαν δικὰ τους μοναστήρια, νὰ τὰ ἔχουν σὰν καταφύγια ἀπὸ τὶς διάφορες περιπέτειες τῆς ζωῆς. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ πολλοὶ ἄρρωστοι ποὺ πίστευαν πὼς γιὰ ν' ἀποχτήσουν τὴν ὑγεία τοὺς ἔπρεπε ν' ἀνεγείρουν ἓνα μοναστήρι.

Ὅλα αὐτὰ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα νὰ προσέρχονται στὸ μοναχικὸ βίο οἱ νέοι κατὰ χιλιάδες. Κι αὐτὸ ὄχι ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὴ θρησκεία, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀπολαμβάνουν τ' ἀγαθὰ τῆς ζωῆς χωρὶς κόπους καὶ χωρὶς ἰδιαιτέρως φροντίδες. Ἔτσι ὅμως ὁ στρατὸς ἔχασε τοὺς στρατιῶτες του, τὰ χωράφια ἔχασαν τοὺς γεωργοὺς καὶ ἡ βιομηχανία τοὺς ἐργάτες. Ἔχασε καὶ ἡ Πολιτεία τὰ εἰσοδήματά της, γιὰτὶ τὰ μοναστήρια εἶχαν στὴν κατοχὴ τοὺς πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα καὶ δὲν πλήρωναν φόρους.

Ὁ αὐτοκράτορας Λέων ὁ Ἰσαυρὸς γιὰ τὴ θεραπεία αὐτοῦ τοῦ κακοῦ ἔκαμε διάταγμα τὸ 726 μ.Χ. μὲ τὸ ὁποῖο ἀπαγόρευε νὰ λατρεύουν τὶς εἰκόνες καὶ τὰ λειψάνα. Δὲν ἔβγαλε τὶς εἰκόνες ἀπὸ τοὺς ναοὺς ἀλλὰ διάταξε νὰ τὶς ἀνεβάσουν πιὸ ψηλά, ἵνα νὰ μὴ τὶς φτάνη σὲ τόσο ὕψος ἢ ἐκδήλωση τῆς λατρείας τῶν πιστῶν. Καὶ ὅμως ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων καὶ τῶν λειψάνων ἐξακολούθησε.

Αὐτὸ ἀνάγκασε τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐμποδίσῃ μὲ τὴ βία αὕτῃ τὴν ἐκδήλωση τῆς εἰδωλολατρίας. Τὸ 730 μὲ νέο διάταγμα ὄρισε τὴν ἀποβολὴ ἀπὸ τοὺς ναοὺς τῶν εἰκόνων, τοὺ παρίσταναν ἄγγελοι, ἅγιοι καὶ μάρτυρες. Σὺγχρονα ἀπαγόρευσε τὴ λατρεία τῶν εἰκόνων καὶ στὰ σπῆτια τῶν πιστῶν.

Ὁ λαὸς ὅμως καὶ ὁ κλήρος χαρακτηρίσαν τὴν ἀπαγόρευση αὕτῃ σὰν ἀσέβεια καὶ ἐνέργεια ἀντιχριστιανικῇ. Ἡ ἀντίθεση τοῦ κλήρου καὶ

προπαντός τῶν μοναχῶν μὲ ἀρχηγό τους μιὰ μεγάλη φυσιογνωμία τῆς ἐποχῆς, τὸν Ἰωάννη Δαμασκηνό, εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ διαιρεθοῦν οἱ χριστιανοὶ σὲ δύο ἀντίθετες παρατάξεις, τοὺς εἰκονομάχους καὶ τοὺς εἰκονολάτρεις. X

Δημιουργήθηκε μεγάλη ταραχὴ στὴν Ἐκκλησία τότε ἐξ αἰτίας τοῦ διωγμοῦ τῶν εἰκόνων, πού κράτησε καὶ στὴν περίοδο τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄

Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ἔβλεπε, πῶς, ἂν καὶ εἶχαν ἀπαγορευτῆ οἱ εἰκόνες, ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὑπάρχουν προπάντων στὰ μοναστήρια καὶ στὰ σπιτία τῶν χριστιανῶν.

Κάλεσε σὲ συσκέψεις τὸν ἀνώτερο κλῆρο καὶ κατάληξαν στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων ἔπρεπε νὰ καταπολεμηθῆ μὲ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἀφοῦ τὰ διατάγματα τοῦ αὐτοκράτορα δὲν ἐμπόδισαν τὸ λαὸ καὶ τοὺς καθυστερημένους μοναχοὺς ν' ἀποφύγουν τὴν εἰκονολατρία, μιὰ ἀπόφαση τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, εἶπαν, θὰ τὴ σεβαστοῦν περισσότερο.

Κάλεσαν, λοιπόν, στὴν Κωνσταντινούπολη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ 754 γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ καὶ ἦρθαν 348 Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Στὴ Σύνοδο ἀποφασίστηκε ἡ καθαίρεση τῶν εἰκόνων καὶ στὶς 8 τοῦ Αὐγούστου τῆς ἴδιας χρονιάς οἱ Συνοδικοὶ Πατέρες πέρασαν τὸν Κεράτιο καὶ μὲ μεγάλη πομπὴ πήγαν μαζί μὲ τὸ βασιλιά στὸ ναὸ τῶν Βλαχερνῶν, ὅπου ἀναγνώστηκαν μὲ πανηγυρισμοὺς οἱ ὅροι τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἡ ἀπόφαση τῆς Συνόδου δὲν περιορίστηκε μονάχα στὴν ἀποβολὴ τῶν εἰκόνων ἀπὸ τοὺς ναοὺς, ἀλλὰ καταδίκασε καὶ τὴν κατασκευὴ εἰκόνων ἢ τὴν ἀπόκρυψή τους.

Παρ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἀποφάσεις καὶ τὰ βασιλικά διατάγματα ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων συνεχίστηκε. Τὸ χάσμα ἀνάμεσα στοὺς εἰκονολάτρεις καὶ τοὺς εἰκονομάχους δὲ γεφυρώθηκε. Ἡ μεγάλη ταραχὴ ἀναστάτωσε κυριολεκτικὰ τὴν Ἐκκλησία.

Τὴν ἀναταραχὴ αὐτὴ καὶ τὴ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς χριστιανοὺς θέλησε νὰ σταματήσῃ ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία.

Ἡ αὐτοκράτειρα κάλεσε τὴν ἑβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο στὴ Νίκαια τὸ 787, γιὰ νὰ ἐπιλύσῃ τὸ ζήτημα τῶν εἰκόνων. Ἡ Σύνοδος ἀποφάσισε νὰ ἐπαναφερθοῦν οἱ εἰκόνες στοὺς ναοὺς καὶ καθόρισε, ὅτι ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς δὲ δίνεται στὸ ὕλικὸ τῶν εἰκόνων, τὸ ξύλο καὶ τὰ χρώματα, ἀλλὰ στὰ πρόσωπα πού εἰκονίζονται.

Ἡ εἰκονομαχικὴ ὁμως φιλονικία ἐξακολούθησε νὰ ταραχῆ τὴν ἐκ-

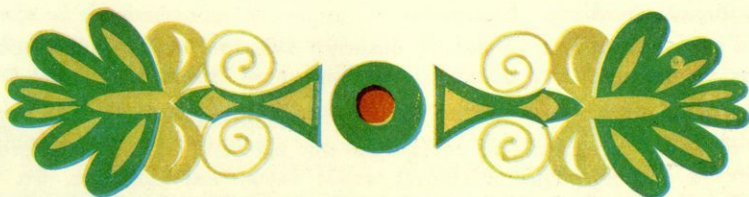
κλησία. Ήταν τόσο βαθιά ριζωμένη ή διάσταση ανάμεσα στους εικονομάχους και στους εικονολάτρεις, ώστε ούτε οι αποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου μπόρεσαν νά ξαναφέρουν τή γαλήνη στήν τρικυμία τῶν ψυχῶν.

“Όταν ἀνέβηκε στό θρόνο ὁ Λέων Ε' ὁ Ἀρμένιος, κάλεσε ἄλλη Σύνοδο καί αὐτή ἀποφάσισε τ' ἀντίθετα ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ' Συνόδου. Πάλι, λοιπόν, οἱ εἰκόνες βρέθηκαν σέ διαγμó. Τά μοναχικά τάγματα τότε μέ ἐπί κεφαλῆς τὸ Θεόδωρο Στουδίτη, ἠγούμενο στό μοναστήρι τοῦ Στουδίου, ἔκαμαν ἀνοιχτή πολεμική τῆς νεώτερης ἀπόφασης τῆς Συνόδου. Ὁ Λέων πρόσταξε τότε ν' ἀφαιρεθοῦν οἱ εἰκόνες μέ τή βία. Καί ὁ διαγμóς συνεχίσθηκε ὥσπου ἀνέβηκε στό θρόνο τοῦ Βυζαντίου ἡ Θεοδώρα, ἡ σύζυγος τοῦ αὐτοκράτορα Θεόφιλου, πού εἶχε πεθάνει.

Ἡ Θεοδώρα φρόντισε γιά τήν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων μέ νέα πάλι Σύνοδο, πού τήν ἀποτέλεσαν ἐπίσκοποι καί ἄλλοι κληρικοί φίλοι τῶν εἰκόνων.

Ἡ Σύνοδος αὐτή ξανάφερε σέ ἰσχὺ τὴν ἀπόφαση τῆς Ζ' Οἰκουμένης Συνόδου. Γιά νά τιμήσουν τὴν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων τότε ἔγιναν γιορτὲς τὴν πρώτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς τοῦ 843 μ. Χ. Ἀπὸ τότε ἡ Κυριακὴ αὐτὴ λέγεται «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδόξιας» καί γιορτάζεται ἡ ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων. Στὴ γιορτὴ ψάλλεται τὸ τροπάριο :

Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτοῦμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλῆσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὖς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι. Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

1. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν

α.— Αἷτια καὶ ἀφορμὲς τοῦ σχίσματος.

Μόλις τελείωσε ὁ σάλος, ποὺ ἀναστάτωσε τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ διαμάχη ἀνάμεσα στοὺς εἰκονολάτρεις καὶ στοὺς εἰκονομάχους καὶ γεφυρώθηκε, τὸ χάσμα, ἄλλα ζητήματα συγκλόνησαν τὴν Ἐκκλησία καὶ ἔφεραν τὴ διαίρεσή της σὲ Ἀνατολικὴ καὶ σὲ Δυτικὴ.

Αἷτια γι' αὐτὴ τὴ διαίρεση ἦταν ἡ ἐπιθυμία τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ρώμης (τῶν Παπῶν), νὰ ὑποτάξουν στὴν ἐξουσία τους τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα. Ὁ Πάπας τῆς Ρώμης, ἔλεγαν, εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στὴ γῆ, γιατί εἶναι ὁ φυσικὸς διάδοχος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ποὺ ἱδρυσε τὴν ἐκκλησία στὴ Ρώμη. Καὶ ὅπως ὁ Πέτρος ἦταν ὁ κορυφαῖος ἀνάμεσα σὲ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, τὸ ἴδιο καὶ ὁ Πάπας, ὁ διάδοχός του, πρέπει νὰ εἶναι ὁ κορυφαῖος ἀνάμεσα στοὺς πατριάρχες τοῦ χριστιανισμοῦ.

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ὀρθό, γιατί πρῶτα πρῶτα ὁ Πέτρος δὲν εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας στὴ Ρώμη. Ἰδρυτὴς της εἶναι χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολή, ποὺ εἶχαν φτάσει ὡς τὴ Ρώμη γιὰ ἐμπορικοὺς λόγους. Δεύτερο γιατί καὶ ἂν ἀκόμα ἦταν ἱδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας στὴ Ρώμη ὁ Ἀπόστολος Πέτρος, αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο δικαίωμα γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀφοῦ ὁ Πέτρος ἱδρυσε καὶ ἄλλες πολλὲς ἐκκλησίες, ποὺ θὰ μπορούσαν κι αὐτὲς νὰ ζητήσουν τὰ πρωτεῖα.

Ἦταν, λένε, κορυφαῖος ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, γιατί τοῦ εἶπε ὁ Κύριος : «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν» (Ματθ. ιστ' 18). Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διδάσκει, ὅτι τὸ θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σταθερὴ πίστη, ποὺ τὴν ὀνομάζει «πέτρα», δηλ. «βράχου», ἀπὸ ἀφορμὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πέτρου. Ἡ ἐρμηνεία, ποὺ δίνει ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία σ' αὐτὴ τὴν παράγραφο, δὲν εἶναι καθόλου ὀρθή. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐρμηνεία ξεκινᾶνε, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν πρωτεῖα στὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Οί Πάπες αναζητοῦσαν πάντα εὐκαιρίες νὰ ἐπεμβαίνουν στις ὑποθέσεις τῶν ἄλλων Πατριαρχείων καὶ ν' ἀπαιτοῦν ἀπ' αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀναγνωρίσουν τὴν κυριαρχία τους.

Τὴν παράλογη αὐτὴ ἀξίωση, ποὺ πρόβαλλαν οἱ Πάπες, δὲν τὴν δέχτηκαν, ὅπως ἦταν φυσικό, τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα καὶ προπαντὸς τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης. Οἱ σχέσεις γι' αὐτὸ ἀνάμεσα στις ἐκκλησίες Ἀνατολῆς καὶ Δύσης δὲν ἦταν καθόλου ἀρμονικές. Ἡ ἀντίθεση ὁλοένα καὶ γινόταν βαθύτερη καὶ παρὰ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας νὰ διατηρηθῆ ἡ ἐνότητα στις ἐκκλησίες, παρὰ τὶς ὑποχωρήσεις ποὺ ἔκαναν οἱ Πατριάρχες, δὲ μπόρεσαν ν' ἀποφύγουν τὴ σύγκρουση. Κι' ἔτσι ἡ διαίρεση ἔγινε.

Αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁ Μιχαὴλ ὁ Γ'. Τὶς ὑποθέσεις ὅμως τοῦ Κράτους δὲν τὶς διαχειριζόταν ὁ ἴδιος ὁ Μιχαὴλ, ἀλλὰ ὁ Βάρδας, ὁ ἀδελφὸς τῆς Βασιλομήτορος Θεοδώρας, ποὺ ἔφερε τὸν τίτλο τοῦ Καίσαρα.

Ὁ Βάρδας εἶχε ἔρθει σὲ διάσταση μὲ τὸν τότε Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινούπολης Ἰγνάτιο. Τὸν κατέβασε, λοιπόν, ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ θρόνο καὶ στὴ θέση του ἀνέβασε τὸ Φώτιο, τὸ 857 μ. Χ. Ὁ Φώτιος εἶχε πολὺ μεγάλη μόρφωση. Ἦταν ἱκανὸς καὶ δραστήριος. Ἐγίνε Πατριάρχης, χωρὶς νὰ εἶναι κληρικός. Πέρασε ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱεροσύνης σὲ ἕξι ἡμέρες.

Ὅταν ἀνέβηκε στὸ θρόνο ὁ Φώτιος, εἰδοποίησε τὸν τότε Πάπα Νικόλαο Α' γιὰ τὴν ἐκλογή του, ὁ δὲ αὐτοκράτορας τὸν προσκάλεσε νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπου τοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ συνεργαστοῦν, ὥστε ν' ἀποκατασταθῆ ἡ εἰρήνη ἀνάμεσα στις ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης.

Ὁ Πάπας ἔστειλε ἀντιπροσώπους του, ἀλλὰ τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νὰ μὴ ἀναγνωρίσουν τὸ Φώτιο, γιατί δὲν ἦταν νόμιμη, ἔλεγε, ἡ ἐκλογή του καὶ πὺς ἀνέβηκε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο παράνομα, ἐφόσον ὁ Ἰγνάτιος δὲν εἶχε παραιτηθῆ μόνος του ἀπὸ τὸ θρόνο καὶ δὲν τὸν καθάϊρεσε Σύνοδος.

Ὁ Φώτιος γιὰ νὰ κάμῃ νόμιμη τὴν ἐκλογή του, κάλεσε Σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ Μάιο τοῦ 861. Σ' αὐτὴ ἔλαβαν μέρος 348 ἐπίσκοποι, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἦταν καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα. Ἡ Σύνοδος ἐπικύρωσε τὴν ἐκλογή τοῦ Φωτίου καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα ἀναγνώρισαν τὸ Φώτιο νόμιμο Πατριάρχη, ἀντίθετα μὲ τὴν ἐντολὴ ποὺ τοὺς εἶχε δώσει ὁ Πάπας.

Όταν πληροφορήθηκε ο Πάπας τη στάση που τήρησαν οι αντιπρόσωποί του, δυσαρεστήθηκε πολύ και τους άφόρεσε. Και για ν' ανατρέψει την απόφαση τῆς Συνόδου στήν Κωνσταντινούπολη, κάλεσε Σύνοδο στή Ρώμη από ἐπισκόπους τῆς Δύσης, τὸ 863 μ. Χ.

Ἡ Σύνοδος ἔκρινε ἄκυρη καὶ παράνομη τὴν ἔκλογὴ τοῦ Φωτίου. Στὴν πραγματικότητά ὁ Πάπας ἤθελε νὰ δείξῃ, ὅτι μονάχα αὐτὸς εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίζῃ γιὰ τὶς ὑποθέσεις ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀντίθεση αὐτὴ ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἐκκλησίες ἔγινε μεγαλύτερη ἐξαιτίας τῆς Βουλγαρίας. Ὁ ἡγεμόνας τῆς Βουλγαρίας Βόγορις ἔγινε χριστιανὸς μὲ ἐνέργειες τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ὅλοι οἱ μεγιστάνες τῆς Βουλγαρίας ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ ἡγεμόνα τους καὶ βαφτίστηκαν ἀπὸ τὸν ἱεραπόστολο Μεθόδιο. Ἡ χριστιανικὴ πιά Βουλγαρία συνδέθηκε μὲ τὸ Βυζαντινὸ Κράτος μὲ συνθήκες εἰρήνης.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης δὲ δέχτηκε τὴν ἀξίωση τοῦ ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων νὰ ἀνακηρυχτῆ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Βουλγάρων Πατριάρχης, ὁ Βόγορις δυσαρεστήθηκε καὶ σὰ χριστιανὸς ποῦ ἦταν ζήτησε ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία νὰ τὸν διαφωτίσῃ τάχα σὲ μερικὰ χριστιανικὰ δόγματα, γιατί, ἔλεγε, δὲν εἶχε καὶ μεγάλη ἐμπιστοσύνη στὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησία.

Πρόθυμος ὁ Πάπας ἔστειλε ἀντιπροσώπους στὴ Βουλγαρία κι ἔκαμε τὸ κάθε τι γιὰ νὰ προσαρτήσῃ τὴ βουλγαρικὴ ἐκκλησία στὴ δυτικὴ.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα, γιὰ νὰ πετύχουν τοὺς σκοποὺς του, μιλοῦσαν περιφρονητικὰ γιὰ τὸν Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ γιὰ ὅ,τι ἀφοροῦσε τὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησία. Τοῦτο βέβαια, ἔβλαπτε τὰ συμφέροντα τοῦ Βυζαντίου καὶ μείωνε τὸ κύρος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Φώτιος γιὰ ν' ἀμυνθῆ, κάλεσε τὸ 867 μὲ ἐπιστολὴ του ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας σὲ Σύνοδο, γιὰ νὰ κρίνουν τὴ δραστηριότητα τοῦ Πάπα καὶ τὶς αἰρετικὲς ἐνέργειές του. Στὴ Σύνοδο ὁ Φώτιος κατάγγειλε τὴ διαγωγή τοῦ Πάπα καὶ τὸν κατηγόρησε, ὅτι προβαίνει σὲ νέες διδασκαλίες, ποὺ δὲ στηρίζονται στὴν Ἁγία Γραφή.

Στὴν Σύνοδο αὐτὴ, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν χίλιοι ἀντιπρόσωποι, ἀποδοκίμασαν τὸν Πάπα Νικόλαο καὶ δὲν ἀναγνώρισαν καμιά ἀξίωσή του γιὰ κυριαρχία τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἀνατολική. Ἀποφάσισαν ἐπίσης ν' ἀπαγορευτῆ κάθε λογῆς ἐπέμβαση τῶν ἀρχιερέων τῆς Ρώμης στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ἔτσι τὸ σχίσμα ἔγινε βαθύτερο. Οἱ σχέσεις ὄλων τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρώμης διακόπηκαν.

β' Δογματικοί λόγοι τοῦ σχίσματος.

Στὴ διένεξη ποὺ δημιουργήθηκε ἀνάμεσα στὶς ἐκκλησίες Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς φιλοδοξίες ἢ τοὺς πολιτικούς λόγους, ἐμφανίστηκαν καὶ δογματικὲς διαφορές, ποὺ εἶναι οἱ οὐσιαστικοὶ λόγοι ποὺ δικαιολογοῦν τὸ σχίσμα.

Ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία παρουσίασε νέες διδασκαλίες, ποὺ δὲ συμφωνοῦσαν μὲ τὴν Ἁγία Γραφή. Οἱ σπουδαιότερες αὐτὲς καινοτομίες ἦταν.

1. Πρόσθεσαν στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως καὶ στὸ 7 ἄρθρο τὶς λέξεις (καὶ τοῦ Υἱοῦ). Δηλ. τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐνῶ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, ποὺ συνέταξε ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴ Νίκαια ἀναφέρει: «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον. . . ». Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὸ τροποποίησε καὶ λέει: «Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον».

Μὲ τὴ διδασκαλία αὐτὴ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία δέχεται, πὼς ἡ Ἁγία Τριάδα δὲν εἶναι μία Ἀρχὴ τοῦ Πατρὸς, ἐκ τοῦ ὁποῖου γεννᾶται ὁ Υἱὸς καὶ ἐκπορεύεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ δυὸ Ἀρχές, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ.

2. Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ὁ κάθε ἁμαρτωλὸς πρέπει νὰ μετανοήσῃ γιὰ τὶς κακὲς πράξεις του καὶ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες του. Σὲ ὅποιον μετανοήσῃ, ὁ ἐξομολογητὴς τοῦ ἐπιβάλλει γιὰ τιμωρία του νὰ κάμῃ καλὰ ἔργα.

Τὴ διδασκαλία αὐτὴ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία τὴ νόθεψε ὡς ἐξῆς:

Γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀρκεῖ νὰ τοῦ ὑπολογίσῃ ὁ Πάπας ἀγαθὲς πράξεις, ποὺ περισσεύουν ἀπὸ τὸ Σωτήρα καὶ τοὺς ἁγίους του. Ὁ Πάπας δηλ. εἶναι ὁ διαχειριστὴς σὲ ὅλες τὶς ἀγαθὲς πράξεις τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων του καὶ μπορεῖ νὰ τὶς διαθέτῃ ὅπως θέλῃ. Ἐπομένως ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπασχολῆται μὲ καλὲς πράξεις, γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες του. Τὸ Ταμεῖο τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἁγίων του εἶναι γεμάτο μὲ ἀγαθὲς πράξεις. Ὁ Πάπας μπορεῖ ν' ἀνοίγῃ τὸ ταμεῖο καὶ νὰ χαρίζῃ στὸν κάθε ἁμαρτωλὸ γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες του.

3. Ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία παραδέχεται, πὼς οἱ ψυχὲς τῶν νεκρῶν θὰ κριθοῦν στὴ Δευτέρα Παρουσία ἀπὸ τὸν Σωτήρα, ποὺ «θὰ ἔλθῃ ἐν δόξῃ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς». Τὰ μνημόσυνα, ποὺ γίνονται ἀπὸ τοὺς ζῶντες, ἔχουν σκοπὸ νὰ παρακαλέσουν τὸ Θεὸ νὰ φανῇ ἐπιεικὴς.

Ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία δέχεται, πὼς οἱ ἁμαρτωλὲς ψυχές, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν, παραμένουν στὸ «Καθάρτηριον», ἓνα μέρος τοῦ ἄλλου κόσμου ὅπου παραμένουν ὥσπου νὰ καθαριστοῦν. Ἡ κάθαρση γίνεται γρηγορώτερα, ἂν γίνουν λειτουργίες ἀπὸ τοὺς ζῶντες καὶ δοθῇ ἄφεση ἁμαρτιῶν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς ἢ ἀπὸ τὸν Πάπα.

4. Τέλος, στὴν τέλεση τῶν μυστηρίων ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔκαμε πολλὲς ἀλλαγές. 9-4-75 - 1965

Τὸ σχίσμα ἐγίνε ὀριστικὸ τὸ 1054, ὅταν ἦτανε Πατριάρχης ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος.

863 Κωνσταντῖνος ὁ μὲν πᾶσι

Ὁ Αὐτοκράτορας τότε τοῦ Βυζαντίου παρακάλεσε τὸν Πάπα Λέοντα 9ον νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους τοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βροῦνε τρόπο νὰ συμφιλιωθοῦν οἱ δυὸ Ἐκκλησίες. Σ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ἔφτασε ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἂν ἐπιτύχῃ ἡ συμφιλίωση, ὁ Πάπας, ποὺ εἶχε μεγάλη πολιτικὴ δύναμη στὴ Δύση, θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ πολεμήσῃ τοὺς Νορμανδοὺς, ποὺ ἀπειλοῦσαν τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

Οἱ ἀποσταλμένοι τοῦ Πάπα ἔδειξαν μεγάλη περιφρόνηση στοὺς συναδέλφους τοὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας στὶς συζητήσεις. Καὶ ὁ Πατριάρχης, γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, σταμάτησε κάθε συζήτηση. Ἐκρίνε πὼς περιττεῦει κάθε συζήτηση μὲ ἀνθρώπους, ποὺ λογάριάζαν τοὺς συναδέλφους τοὺς κατώτερους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα ἀπελπίστηκαν πὼς θὰ πετύχουν νὰ ὑποτάξουν τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία στὸν Πάπα. Μπῆκαν στὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὴν ὥρα ποὺ γινόταν ἡ Θεία Λειτουργία, καὶ κατάθεσαν ἐπάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα ἀφορεσμὸ κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Πατριάρχης κάλεσε τότε τοπικὴ Σύνοδο τὸ 1054 καὶ ἡ Σύνοδος ἔκρινε πὼς πρέπει νὰ ἀποκοπῇ ὀριστικὰ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν Ἀνατολική. Ἔτσι τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ἀνατολῆς, δηλ. τῆς Κωνσταντινούπολης, τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ἀποτέλεσαν καὶ ἀκόμα ἀποτελοῦν τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία.

2. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων

Στὰ βόρεια τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας κατοικοῦσαν οἱ Σλάβοι. Ἦταν λαὸς ἀπολίτιστος, βάρβαρος καὶ εἰδωλολατρικός. Συχνὰ ἔκαναν ἐπιδρομὲς καὶ λεηλατοῦσαν τὶς Βυζαντινὲς ἐπαρχίες.

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινούπολης φρόντισε νὰ ἐχριστιανίσῃ αὐτὸν τὸ βάρβαρο λαὸν καὶ νὰ τὸν ἐκπολιτίσῃ. Ὁ χριστιανισμὸς ἄρχισε νὰ διαδίδεται σιγὰ σιγὰ ἀνάμεσα στὶς σλαβικὰ φυλές.

Στὴ διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ πολὺ συντελέσανε δυὸ Ἕλληνες καλόγεροι ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὁ Μεθόδιος καὶ ὁ Κύριλλος.

Ἀποσταλμένοι ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ οἱ δυὸ διαδῶσανε τὸ χριστιανισμὸν, ἀλλὰ καὶ μεταφράσανε στὴ σλαβικὴ γλῶσσα τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὴ Θεῖαν Λειτουργίαν καὶ διάφορα ἄλλα συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐπειδὴ ἡ σλαβικὴ γλῶσσα δὲν εἶχε γραπτὸ λόγον, οἱ δυὸ καλόγεροι δημιούργησαν τὸ σλαβικὸν ἀλφάβητον. Ἡ δραστηριότης δηλ. τῶν δυὸ καλογέρων ἦταν πολὺπλευρῆ.

Ὁ χριστιανισμὸς διαδόθηκε στὴ Βουλγαρία τὸν καιρὸν ποῦ ἦταν Πατριάρχης στὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο ὁ Φώτιος. Ὁ ἡγεμόνας τῶν Βουλγάρων Βόγορις βαπτίστηκε τότε καὶ ὀνομάστηκε Μιχαήλ (864 μ. Χ.), στὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου. Ὁ βουλγαρικὸς λαὸς ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλιᾶ του καὶ δέχτηκε τὸ χριστιανισμὸν.

Καὶ ἐπειδὴ στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας δὲν ὑπῆρχαν κληρικοὶ καὶ ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Πατριάρχης Φώτιος, ὕστερα ἀπὸ σχετικὴ παράκλησιν τοῦ Βόγορι - Μιχαήλ, ἔστειλε καὶ ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἄλλους κληρικούς.

Ἀλλὰ ὁ Βόγορις εἶχε μεγαλύτερες φιλοδοξίας. Ἦθελε τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Βουλγαρίας Πατριάρχη. Καὶ ὁ Φώτιος, φυσικὰ, δὲ δέχτηκε αὐτὴ τὴν παράλογον ἀξίωσιν. Θύμωσε τότε ὁ Βόγορις καὶ ἐδιώξε ἀπὸ τὴ Βουλγαρία τοὺς Ἕλληνες κληρικούς καὶ ἀπευθύνθηκε στὴ Δυτικὴ Ἐκκλησίαν. Ὁ Πάπας δέχτηκε μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν τὸ αἶτημα τοῦ Βόγορι καὶ ἔστειλε Λατίνους κληρικούς. Γιὰ Πατριάρχη δὲ γινότανε λόγος. Οὔτε ὁ Πάπας δέχτηκε τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Βουλγαρίας σὲ Πατριάρχη. Καὶ ὁ Βόγορις ξαναγύρῃσε στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ δέχτηκε τοὺς Ἕλληνες κληρικούς, οἱ ὅποιοι ὀργάνωσαν τὴ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησίαν.

Ἔτσι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία ἔμεινε ὀρθόδοξον. Ἡ φιλοδοξία ὅμως τοῦ Βουλγάρου ἡγεμόνα ἔγινε ἡ τελευταία ἀφορμὴ γιὰ νὰ διακοποῦν οἱ σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ἀνατολῆς — Δύσεως.

Τὰ Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἐνωμένα μὲ Κεφαλὴ τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀποτελοῦν ἀπὸ τότε τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἢ Ἀνατολικήν.

16.4.75

3. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων

Ἡ παράδοση ἀναφέρει, πὼς ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴ Ρωσία. Οἱ Ρῶσοι ὅμως ἔμειναν εἰδωλολάτρες.

Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων ἄρχισε ἀπὸ τοῦ 955 μ. Χ., τότε ποὺ ἡ αὐτοκράτειρα Ὀλγα βαπτίστηκε στὴν Κωνσταντινούπολη.

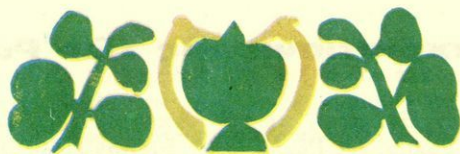
Τὸ 988 μ. Χ. ὁ αὐτοκράτορας Βλαδίμηρος παντρεύτηκε τὴν Ἄννα, ἀδερφή τοῦ αὐτοκράτορα Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, ἀφοῦ προηγουμένως δέχτηκε τὸ χριστιανισμὸ καὶ βαπτίστηκε.

Ὁ Βλαδίμηρος καὶ ἡ Ἄννα ἐργάστηκαν γιὰ νὰ διαδοθῆ ὁ χριστιανισμὸς στὴ χώρα τους. Ὁ διάδοχος δὲ τοῦ αὐτοκράτορα Ἰβροσλάβος συνέχισε τίς προσπάθειες τῶν γονέων του. Ἐχτισε μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, φρόντισε νὰ εἰσαχθῆ στὴ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ καθὼς καὶ ἄλλες βυζαντινὲς συνήθειες.

Ἡ χειροτονία τῶν Ρώσων μητροπολιτῶν γινόταν στὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἔτσι οἱ Ρῶσοι ἀναγνώριζαν τιμητικὰ πρωτεῖα στὸν Πατριάρχη τῆς Κων/πόλης.

Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλάδα ἔστειλε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ φῶς της, χριστιανικὸ φῶς αὐτὴ τὴ φορὰ, στοὺς βάρβαρους καὶ ἀπολίτιστους λαοὺς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

1. Θρησκευτική μεταρρύθμιση στη Δύση

Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἔζησε χίλια χρόνια. Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ξέφυγε καθόλου ἀπὸ τῆ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις πού εἶχαν πάρει οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.

Ἡ Δυτικὴ ὅμως Ἐκκλησία πολιτεύτηκε κατὰ τρόπο ξένο πρὸς τὰ θεῖα ρήματα τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ διάφοροι Πάπες, ἀφοῦ ἐξασφάλισαν μεγάλη δύναμη καὶ πολὺ πλοῦτο, δὲν ἦταν πιὰ οἱ ποιμένες ἐνὸς ποιμνίου ταπεινῶν χριστιανῶν. Ζοῦσαν σὲ πολυτελέστατα μέγαρα καὶ ἓνα πλῆθος ἀπὸ καλλιτέχνες, μουσικούς καὶ ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων τοὺς περιστοίχιζαν.

Στὰ μοναστήρια οἱ καλόγεροι λησιμόνησαν τὴν ἀπλότητα, τὴν πενία καὶ τὴν ἐγκράτεια, πού χαρακτηρίζει τοὺς πρώτους ἐκείνους μοναχοὺς. Ἡ Ἐκκλησία εἶχε θεσπίσει τοὺς κανόνες γιὰ τὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν καὶ τοὺς εἶχε ὀρίσει καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος. Οἱ μοναχοὶ ὅμως στὴ Δύση δὲν τοὺς λογάριζαν. Ζοῦσαν μὲ κάθε ἄνεση καὶ ἀδιαφοροῦσαν, ἂν ἡ ζωὴ πού κάνανε, ἦτανε πραγματικὸ σκάνδαλο στὴ χριστιανικὴ κοινωνία.

Οἱ πλούσιοι ἄνθρωποι μποροῦσαν νὰ κάνουν κάθε λογῆς ἁμαρτίες μὲ ἀνάλαφρη τὴ συνείδηση, γιατί ἂν πλήρωναν χρήματα, ἀγόραζαν τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν τους. Οἱ Πάπες ἔδιναν μὲ βαριά πληρωμὴ συγχωροχάρτια ἢ ἀφέσεις, ὅπως τὰ ἔλεγαν. Τὰ συγχωροχάρτια βεβαίως, ὅτι σβήνεται κάθε ἁμαρτία τους καὶ ὅτι ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου εἶναι δλάνοιχτη γιὰ κείνον πού μπορεῖ νὰ πληρώσῃ.

Αὐτὲς τὶς ἀφέσεις τὶς στήριζαν στὴ διδασκαλία, πού ἔλεγε, πὼς τὰ καλὰ ἔργα εἶχαν πολὺ μεγάλη δύναμη. Τέτοια ἔργα ἀποθησαύριζε ἡ Ἐκκλησία καὶ μποροῦσε νὰ τὰ διαθέσῃ, ὅπως νόμιζε καλύτερα. Μποροῦσε, λοιπόν, ὁ Πάπας, πού ἦταν ὁ ἀνώτατος ἀρχηγὸς στὴν Ἐκκλη-

σία, να διαθέτη από τὸ Ταμεῖο τῶν καλῶν ἔργων, σὰν ἀπὸ πηγῆ, γιὰ ὄφελος κάθε πιστοῦ, πού οἱ πράξεις του δὲν ἐπαρκοῦσαν. Μποροῦσαν δηλ. ν' ἀγοράσουν τὸν Παράδεισο ἀπὸ τὸν Πάπα, ὅπως ἀγοράζει κανεὶς ὅ,τι τοῦ χρειάζεται ἐπάνω στὴ γῆ.

Ἄν τολμοῦσε κανένας χριστιανὸς νὰ διαμαρτυρηθῆ γι' αὐτὴ τὴν κατάχρηση καὶ τὴ διαφθορά, κινδύνευε νὰ κατῆ ζωντανός. Κανένας δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη ἀντίθετη γνώμη ἀπὸ τὴ γνώμη τοῦ Πάπα, πού ἦταν ἀλάθητος.

Ὅποιον κατηγοροῦσαν σὰν ἀσεβῆ, ἔπρεπε νὰ περιμένη πολὺ σκληρὴ τιμωρία καὶ πολὺ συχνὰ φρικτὸ θάνατο ὕστερα ἀπὸ φοβερὰ βασανιστήρια ἀπὸ τὴν Ἱερὴ Ἐξέταση.

Ἡ Ἱερὴ Ἐξέταση ἦταν θεσμὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, πού εἶχε σκοπὸ νὰ κἀνῃ ἔρευνες, γιὰ νὰ βρῖσκη τοὺς ἀσεβεῖς καὶ τοὺς αἰρετικούς καὶ νὰ τοὺς τιμωρῆ. Συνηθισμένη τιμωρία ἦταν ὁ θάνατος στὴ φωτιά.

Ἡ Ἱερὴ Ἐξέταση ἔμεινε στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος σὰν ἡ τρομερὴ μάστιγα τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας στὴ Δύση.

Ὅλα ὅμως σὲ τοῦτο τὸν κόσμον ἔχουν κάποιο τέλος. Καὶ πολὺ περισσότερο ἢ ἀφόρητη αὐτὴ κατάσταση τοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ φόβου. Καὶ τὸ τέλος ἦρθε σὰ χεῖμαρρος, πού κανένας δὲν μποροῦσε ν' ἀνακόψῃ τὴν ὁρμὴ του. Μερικοὶ φωτισμένοι ἄνθρωποι πρόβαλαν τὸ ἠθικὸν τὸ ἀνάστημα ἀπέναντι στοὺς Πάπες καὶ σταμάτησαν τὸ θλιβερὸ κατήφορο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

α.- Λούθηρος.

Ὁ Λούθηρος ἦταν Γερμανὸς καθηγητὴς τῆς θεολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βυττεμβέργης. Μελέτησε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἔφτασε στὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Πάπες ὄχι μονάχα δὲ διαφύλαξαν τὴ διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ πρόσθεσαν πολλὰς δικὰς τοὺς διδασκαλίας.

Τίμιος καὶ ἠθικὸς χαρακτήρας ὁ Λούθηρος δὲν ἀνέχτηκε τὴ συνέχιση αὐτῆς τῆς ἐξαθλίωσης τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἐξ αἰτίας τῶν Παπῶν. Ἡ συνείδησή του ἐπαναστάτησε προπαντὸς ὅταν ἓνας καλόγερος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Πάπα, τριγύριζε τίς πόλεις καὶ πουλοῦσε συγχωροχάρτια, πού τὰ εἶχε ἐκδώσει ὁ Πάπας Λέων ὁ 10ος.

Ὁ Λούθηρος, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν Ἱερὴ Ἐξέταση καὶ τὴν ὁρμὴ τοῦ Πάπα, τοιχοκόλλησε κατὰ τὸ 1517 στὴν πόρτα τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ μιὰ διακήρυξη μὲ 95 ἄρθρα.

Μὲ τὴν διακήρυξη ἔκανε ἔλεγχο στὶς καταχρήσεις τῶν Παπῶν

και καλοῦσε τούς χριστιανούς νά μεταρρυθμίσουν τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Λούθηρου ξαπλώθηκε μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα σ' ὅλη τὴ Γερμανία.

Ὅταν πληροφορήθηκε ὁ Πάπας τὴ διακήρυξη, ὀργίστηκε καὶ ἔστειλε στὴ Γερμανία μιὰ πρόσκληση στὸ Λούθηρο νά παρουσιαστῇ ἐνώπιόν του γιὰ ν' ἀπολογηθῇ. Μὲ τὴν ἐπέμβαση ὅμως τοῦ Φρειδερίκου Γ' τῆς Σαξονίας, ὁ Πάπας ἀνακάλεσε τὴν πρόσκληση καὶ ἀνάθεσε σὲ ἀντιπρόσωπό του νά ταχτοποιήσῃ τὴν ὑπόθεση.

Ὁ Λούθηρος παρουσιάστηκε στὸν Παπικὸ ἀντιπρόσωπο (1518) καὶ ἀρνῆθηκε ν' ἀνακαλέσῃ τὴ διακήρυξή του. Ὁ Παπικὸς ἀντιπρόσωπος κάλεσε τότε τὸ Λούθηρο στὴ Λιψία, γιὰ νά συζητήσουν τὸ θέμα τῆς Παπικῆς ἐξουσίας. Σ' αὐτὴ τὴ συζήτηση ὁ Λούθηρος κατηγορήθηκε βίαια τὸν Πάπα καὶ ἀμφισβήτησε τὰ πρωτεῖα του. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν παράπεμπαν στὸ Ἀνώτατο Παπικὸ Δικαστήριο.

Τὸ Παπικὸ Δικαστήριο κάλεσε τὸ Λούθηρο μὲ προθεσμία 60 ἡμέρες ν' ἀνακαλέσῃ καὶ νά ξαναγυρίσῃ στοὺς κόλπους τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν ἀρνιόταν, θὰ τὸν συλλαμβάνανε καὶ θὰ τὸν τιμωροῦσαν.

Ὁ Λούθηρος σὰν ἀπάντηση ἔκαψε στὴν πλατεία τῆς Βυττεμβέργης τὴν ἀπόφαση τοῦ Παπικοῦ Δικαστηρίου καὶ ἐξακολούθησε νά διαφωτίζῃ τούς χριστιανούς γιὰ τὶς αὐθαιρεσίες τοῦ Πάπα.

Τότε ὁ Πάπας ἔκαμε ἀφορεσμὸ ἐναντίον τοῦ Λουθήρου καὶ κάλεσε τὸν Κάρολο Ε', αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, νά ἐφαρμόσῃ τὴ διαταγὴ του. Ὁ Κάρολος συγκάλεσε τότε σὲ συνέδριο τούς ἡγεμόνες (1521) καὶ κάλεσε καὶ τὸ Λούθηρο.

Ὁ Λούθηρος πῆγε στὸ Συνέδριο καὶ ὑποστήριξε μὲ θάρρος τὶς ἀπόψεις του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νά μοιραστοῦν οἱ ἡγεμόνες σὲ ὀπαδοὺς τῆς μεταρρύθμισης καὶ σὲ ὀπαδοὺς τοῦ Πάπα.

Τὸ 1527 συγκλήθηκε ἄλλο Συνέδριο τῶν ἡγεμόνων. Σ' αὐτὸ ὑπερίσχυσε ὁ Κάρολος Ε' καὶ ἀνακήρυξαν τὴ μεταρρύθμιση τοῦ Λουθήρου αἰρετικὴ. Οἱ ὀπαδοὶ τότε τῆς μεταρρύθμισης διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τὶς ἀποφάσεις ποὺ πῆρε τὸ Συνέδριο καὶ ὀνομάστηκαν γι' αὐτὸ Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάντες.

Ἔτσι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὅπως λεγόταν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, διαίρεθῆκε σὲ δύο ἰσχυρὲς παρατάξεις. Στους ὀπαδοὺς τοῦ Πάπα, ποὺ λέγονται Καθολικοὶ καὶ στους ὀπαδοὺς τῆς Μεταρρύθμισης, ποὺ ὀνομάστηκαν Προτεστάντες ἢ Διαμαρτυρόμενοι.

Ἀνάμεσα στὶς δύο ἀντιμαχόμενες παρατάξεις ξέσπασε τρομερὴ

σύγκρουση. Τὸ χριστιανικὸ αἷμα ἔτρεξε ἀφθονο στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Εἰρήνης. Στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ὅποιος ἔχυσε τὸ δικό Του τίμιο αἷμα γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ Ἀγάπη καὶ ἡ Εἰρήνη ἀνάμεσα στους ἀνθρώπους.

Σὲ μιὰ νύχτα μονάχα σφάχθηκαν χιλιάδες διαμαρτυρόμενοι στὴ Γαλλία σ' ἓνα τρομερὸ καὶ φρικτὸ διωγμὸ. Ἡ νύχτα αὕτη εἶναι γνωστὴ στὴν ἱστορία μὲ τὸ ὄνομα «Νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου».

Παρ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς διωγμούς, οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐπικράτησαν στὴ Γερμανία, στὴν Ἀγγλία καὶ στὶς Βόρειες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Ὁ Λούθηρος δημιούργησε ἰδιαίτερη χριστιανικὴ διδασκαλία. Παραδέχεται μονάχα τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἀρνεῖται τὴν Ἱερὴ Παράδοση. Ἀπὸ τὰ ἑφτά μυστήρια παραδέχεται μονάχα τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θεία Εὐχαριστία. Βάση τῆς σωτηρίας, κατὰ τὸ Λούθηρο, εἶναι ἡ πίστη στὸ Χριστό, πού διδάσκειται μόνο ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πού τὸν φωτίζει ὁ Θεός. Μὲ τὰ καλὰ ἔργα ἐκδηλώνει ὁ χριστιανὸς τὴν πίστη του, δὲν εἶναι ὅμως δυνατὸν μόνο τὰ καλὰ ἔργα νὰ συντελέσουν στὴν τελικὴ σωτηρία τοῦ πιστοῦ.

β.- Σβίγγλιος καὶ Καλβίνος.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ πού διακήρυξε ὁ Λούθηρος τὴ Μεταρρύθμιση στὴν Ἐκκλησία τῆς Γερμανίας, ἐμφανίστηκε στὴν Ἑλβετία ὁ Σβίγγλιος. Ὁ Σβίγγλιος παρακινήθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια ἀφορμὴ πού διαμαρτυρήθηκε καὶ ὁ Λούθηρος, ἀπὸ τὴν πώληση δηλ. ἀφετηρίων ἀπὸ τὸν Πάπα καὶ τὸ 1519, δυὸ χρόνια μετὰ τὴ διακήρυξη τοῦ Λούθηρου, ζήτησε τὴ μεταρρύθμιση στὴν Ἐκκλησία. Σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο ὁ Σβίγγλιος σκοτώθηκε. Τὸ ἔργο του ὅμως τὸ συνέχισε ὁ Καλβίνος καὶ τὸ τελείωσε. Ἔτσι ἡ Μεταρρύθμιση ἐπικράτησε καὶ στὴν Ἑλβετία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκεῖ ὀνομάστηκε Καλβινική.

Ὅστε ἡ Μία καὶ Ἀδιαίρετη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ διαίρεθηκε σέ :

1. Ὁρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία (τὰ 4 Πατριαρχεῖα στὴν Ἀνατολή).
2. Καθολικὴ ἢ Παπικὴ Ἐκκλησία, καὶ
3. Ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων.

2. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπὶ Τουρκοκρατίας

Χίλια χρόνια ἔζησε ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα κράτησε ἀναμμένη τὴ λαμπάδα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἐνῶ στὴ Δύση ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία ξέφυγε, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν κατάχρηση τῶν ἐξουσιῶν ἐκ μέρους τῶν ἡγῆτόρων της, ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία στὴν Ἀνατολὴ διατήρησε τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία, ὅπως τὴν παραδώσανε οἱ Ἀπόστολοι.

Ἡ ἠθικὴ πάλῃ τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τὴν εἰδωλολατρία, πρὸς τὴν βαρβαρότητα καὶ τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα σὲ ὅλη αὐτὴ τὴ διαδρομὴ μιᾶς χιλιετηρίδας ἀναζωογονοῦσε τὴν πίστη καὶ θέρμαινε τὴ χριστιανικὴ ψυχὴ.

Ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Βυζαντίου καλλιέργησε τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀνύψωσε πνευματικά. Σὰν ἄλλη Κιβωτὸς διαφύλαξε τὴν ἠθικὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ γιὰ νὰ τὴν παραδώσῃ σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ στὴ Δύση.

Μετὰ ἀπὸ χίλια χρόνια ζωῆς, ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία εἶχε ἐξαντλήσει τὰ ὄρια τῆς ἀντοχῆς της. Τὰ συνεχῆ χτυπήματα ἀπὸ βάρβαρους λαοὺς ἔφθειραν σιγὰ σιγὰ τὴ δύναμή της. Τὸ τέλος της βρισκόταν πολὺ κοντά. Καὶ τὸ 1453 ἡ Κωνσταντινούπολις, τὸ προπύργιο τῶν λαῶν τῆς Δύσης καὶ ὁ θεματοφύλακος ὅλων τῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

Τὸ ἑλληνικὸ γένος περιέπεσε σὲ δουλείαν. Ὁ κατακτητὴς, ἀφοῦ χόρτασε τὸ αἷμα καὶ τὸν πλοῦτο τῆς χώρας, συνῆλθε ἀπὸ τὸ μεθύσι τῆς μεγάλης του ἐπιτυχίας καὶ σκέφτηκε, πὼς ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ χρειάζεται, γιὰτὶ μονάχα στὶς ἰκανότητες τοῦ πνευματικὰ ἀνώτερου ἑλληνισμοῦ μπορούσε νὰ στηρίξῃ τὴν αὐτοκρατορίαν του.

Ἄν ἐξολόθρευε τὸν ἑλληνισμό, θὰ ζημιωνόταν ὁ ἴδιος ὁ κατακτητὴς. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸν συνέφερε. Ἡ νέα αὐτοκρατορία χρειάζόταν βοήθην καὶ συμπαραστάτη ἕναν καλλιεργημένο πνευματικὰ λαόν, ὅπως ἦταν ὁ ἑλληνικός.

Ἡ Θεία Πρόνοια, ἐξἄλλου, δὲ θέλησε τὸν ὀλοκληρωτικὸ ἀφανισμό τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ἡ ἀποστολὴ του στὸν κόσμον ἦταν ἀνέκαθεν ἐκπολιτιστικὴ. Καὶ ὅταν ἐκφράζεται μετὰ τοὺς φιλοσόφους του κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τῆς πολυθεΐας καὶ ὅταν συμβαδίζει μετὰ τὸ χριστιανισμό, τὸν ἴδιο ρόλο διαδραματίζει στὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ ρόλο τοῦ ἐκπολιτιστῆ, τοῦ φωτοδότη, τοῦ πρωτοπόρου.

Ὁ κατακτητὴς Μωάμεθ ὁ Β΄, ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἱστορία σὰν Πορθητὴς, ἐμπόδισε τὴν ὁλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου. Ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀρχίζει ὁ ἀναγεννητικὸς ρόλος τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Πολιτικὰ ἔπαψε νὰ ὑπάρχει ὁ ἑλληνισμὸς. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία καταλύθηκε μὲ τὴν πτώση τῆς Βασιλεύουσας Πόλης, ποὺ ἦταν καὶ πτώση τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Γι' αὐτὸ ὁδηγὸς τοῦ Γένους ἔγινε ἡ Ἐκκλησία. Μέσα στὸ σκοτάδι τῆς σκλαβιάς ἡ Ἐκκλησία ἦταν πλέον ὁ μόνος ὁδηγὸς τοῦ Ἔθνους.

Ὁ Μωάμεθ ὄρισε θρησκευτικὸ ἀρχηγὸ τῶν χριστιανῶν τὸν Πατριάρχη τῆς Κωνσταντινούπολης. Κάλυψε μάλιστα τὸν πιὸ ἐπιφανῆ ἄντρα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, τὸ Γεώργιο Σχολάριο, ποὺ μετὰ τὴ χειροτονία του ὀνομάστηκε Γεννάδιος, καὶ τοῦ ἀνάθεσε τὰ ὑψηλὰ καθήκοντα τοῦ Ἐθνάρχου στὸν ὑπόδουλο ἑλληνισμὸ.

Στὸ ἐξῆς ὁ Πατριάρχης εἶναι ἡ πνευματικὴ κορυφὴ τοῦ Ἔθνους καὶ ἡ ἐλπίδα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ κόσμου, οἱ δὲ Ἐπίσκοποι οἱ φυσικοὶ ἀρχηγοὶ τῶν χριστιανῶν στὶς περιφέρειές τους. Αὐτοὶ λύνουν τίς διαφορὲς τῶν χριστιανῶν, δέχονται τὸ γογγυσμὸ τοῦ σκλάβου καὶ τὸν παρηγοροῦν, τὸν ἐμψυχώνουν, τοῦ πυροδοτοῦν τὴν ἐλπίδα τοῦ λυτρωμοῦ καὶ τὴν προσδοκία τῆς λευτεριάς. Αὐτοὶ γίνονται οἱ πνευματικοὶ ὁδηγοὶ καὶ οἱ δάσκαλοι τοῦ Γένους.

19-5-75

3. Τὰ Μοναστήρια στὴν ἐποχὴ τῆς δουλείας

Ἀνάμεσα στὰ προνόμια ποὺ παραχώρησε ὁ Μωάμεθ στοὺς χριστιανούς, ἦταν καὶ ἡ διατήρηση μερικῶν ναῶν γιὰ τὴν τέλεση τῆς λατρείας τους, καθὼς καὶ ἡ διατήρηση τῶν μοναστηριῶν μὲ τὶς περιουσίες τους. Ἡ διατήρηση τῶν μοναστηριῶν ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα προνόμια. Γιατὶ τὰ μοναστήρια διαφύλαξαν τὴν ἔνδοξη ἑλληνικὴ παράδοση καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ὁ κλῆρος φάνηκε ἀντάξιος τῆς μεγάλης αὐτῆς ἀποστολῆς ἀπέναντι στὸ ἔθνος καὶ στὴ φυλὴ. Ρακένδυτος καὶ πεινασμένος δίνει τὴ μεγάλη μάχη ἀπὸ τὰ μοναστήρια καὶ τοὺς ναοὺς, γιὰ τὴ διατήρηση τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐθνικῆς συνείδησης.

Θρησκεία καὶ ἔθνος ἔγιναν ἓνα τεῖχος ἀδιαπέραστο ἀνάμεσα στοὺς σκλάβους καὶ στὸν κατακτητὴ. Σὲ κάθε εὐκαιρία τὰ μοναστήρια ἔγιναν οἱ ἑστίες ἐπαναστατῶν κατὰ τοῦ τυράννου. Γίνονται τὰ καταφύγια τῶν δυστυχῶν καὶ καταδιωκομένων, τὰ ὄρητῆρια τῶν κλεφτῶν, καὶ οἱ τροφοδοτές τῶν ἐπαναστατικῶν τμημάτων.

Σὲ κάθε δύσκολη περίσταση τοῦ Γένους ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ κλήρου βρίσκεται Παρούσα. Νέοι μάρτυρες προσφέρονται στὸ ἔθνικὸ καὶ θρησκευτικὸ θυσιαστήριον ἀπὸ τὶς τάξεις τοῦ κλήρου. Ἡ Ἐκκλησία πρόσφερε καὶ κάτι πολυτιμότερο ἀκόμα. Τὴν πνευματικὴ τροφὴ τοῦ Γένους, μὲ τὴν ὁποία διατηρήθηκε ὁ ἐθνισμὸς καὶ ἡ θρησκεία. Ὁ καλόγερος μὲ τὴ στοιχειώδη μόρφωσή του ἀπόμεινε ὁ μεγάλος Δάσκαλος τοῦ Γένους καὶ ὁ σύνδεσμος ἀνάμεσα στοὺς προγόνους καὶ στὸ αὐριανὸ ἔθνος.

Στὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδας μένει ἀθάνατο τὸ λαϊκὸ τραγουδάκι :

«Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ...».

Εἶναι λόγια ποὺ συγκινοῦν τὴν κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ ζωντανεύουν τὴν εἰκόνα τοῦ καλόγερου, ποὺ στὸ νάρθηκα τοῦ ναοῦ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἀμυδρὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ μεταδίδει στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστη στὸ ἔθνος καὶ στὴ θρησκεία.

Τὰ κρυφὰ σχολεῖα σ' ὅλη τῇ μακραίῳνι σκλαβιά ἔγιναν τὸ μοναδικὸ φῶς τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων. Ἡ ὀχτώηχος καὶ τὸ ψαλτήρι, ὁ Ἀπόστολος καὶ τὰ ἄλλα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἔγιναν τὰ μοναδικὰ ἀναγνώσματα γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα. Ἡ νεώτερη Ἑλλάδα, πού βγήκε ἀπὸ τὰ κόκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά, εἶχε κυοφορηθῆ ἐπὶ πολλὰ χρόνια στοὺς νάρθηκες τῶν μοναστηριῶν.)

4. Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἐπανάσταση

Πρὶν ἐκραγῆ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας, ἡ Ἐκκλησία εἶχε δεχτὴ καὶ εἶχε ἀναλάβει νὰ μεταδώσῃ τὸ «κρυφὸ μῆνυμα» τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

Στὸ μεγάλο ἀγῶνα ποὺ ἀκολούθησε, ἡ Ἐκκλησία καὶ πάλι πρωτοστάτησε. Ἐπίσκοποι, Ἀρχιμανδρίτες, παπάδες καὶ καλόγεροι μὴ-κανε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀγῶνα.

Στὸν ἴδιο αὐτὸν ἀγῶνα, ποὺ εἶχε σκοπὸ τὴ λευτεριά τῆς χώρας, ἡ Ἐκκλησία πρόσφερε τὰ πιὸ ἐκλεκτὰ στελέχη της.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' συλλαμβάνεται καὶ ἀπαγχονίζεται στὴ μεσαία Πύλη τῶν Πατριαρχείων. Ἄν καὶ γνώριζε, πὼς εἶναι ὁ στόχος τῆς μανίας καὶ τῆς ἐκδίκησής τῶν τυράννων, δὲ φεύγει καὶ δὲν ἐγκαταλείπει τὸ ποιμνίό του. Προσφέρει τὸν ἑαυτό του στὸ βωμὸ τῆς Πατρίδας καὶ τῆς χριστιανοσύνης. Τὴν ἴδια μέρα ἀπαγχονίζονται καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ἐφέσου, τῆς Νικομήδειας καὶ τῆς Ἀγγιάλου, καθὼς καὶ πολλοὶ κληρικοὶ τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ὁ Μητροπολίτης τῆς Ἀλεξανδρουπόλης Κύριλλος ἀποκεφαλίζεται μὲ ἄλλους δώδεκα κληρικούς. Τὸν ἴδιο χρόνο στὴν Κύπρο ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ τρεῖς ἄλλοι ἐπίσκοποι δέχτηκαν μαρτυρικὸ θάνατο. Στὴν Κρήτη μὲ διαταγὴ τοῦ Πασᾶ ἐκτελέστηκαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ πέντε ἄλλοι ἐπίσκοποι. Σ' ἓνα μοναστήρι στὴ Χίο σφάχτηκαν ὁ Μητροπολίτης Πλάτων καὶ 20 ἄλλοι μοναχοί.

Ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς στὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Λαύρας ὑψώνει τὸ λάβαρο τῆς λευτεριάς καὶ προσκαλεῖ τὸ Γένος στὰ ὅπλα γιὰ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. Καὶ ἡ πρόσκλησή του ἔχει τὸ νόημα τῆς θυσίας ὡς τὸ θάνατο, τὸ σύνθημα εἶναι :

«Λευτεριά ἢ θάνατος»

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος, ὁ θρυλικὸς Παπαφλέσσας, ἀποσταλμένος ἀπὸ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία, πυρπολεῖ τίς ψυχὰς τῶν σκλάβων καὶ μὲ τὸ φλογερὸ κήρυγμα τῆς λευτεριάς παρασύρει καὶ ἐνθουσιάζει. Μὲ τὸ θάρρος του καὶ τὴν αὐτοπεποίθησή του πυροδοτεῖ τίς ψυχὰς καὶ ὁδηγεῖ σ' ἓναν ἀγῶνα τιτάνιο, ἄνισο. Στὸ τέλος πρόσφέρει καὶ τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ, γιὰ νὰ παραδειγματίσῃ, γιὰ νὰ δώσῃ τὸ ὑψηλὸ δίδαγμα τῆς θυσίας.

Ὁ Ἡσαΐας, ἐπίσκοπος τῆς Ἀμφισσας, γίνεται θερμὸς κήρυκας τῆς ἐπανάστασης. Περιέρχεται τὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ Στερεὰ καὶ

μέ τὸ Σταυρὸ ὑψωμένο δίνει θάρρος στοὺς μαχητὲς στὴν Ἀλαμάνα, ὅπου καὶ βρῖσκει ἥρωικὸ θάνατο.

Ὁ καλόγερος Σαμουὴλ στὸ Σούλι γίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ σκληροῦ ἀγώνα καὶ τῆς ἀνεπανάληπτης στὴν ἱστορία ἀντίστασης. Ἐμψυχώνει τοὺς ἀγωνιστὲς καὶ δὲν ἐγκαταλείπει τὸ Σούλι. Προτιμᾷ ν' ἀνατιναχτῆ μέ τοὺς λίγους συντρόφους του στὸν ἀέρα πυροπολώντας τὴ μπαρουταποθήκη, γιὰ νὰ μὴν παραδώσῃ στὸν Ἀλήπασα τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Θρησκείας. Καὶ τὸ πυροτέχνημα στὸ Κούγκι, μέ τὸ ὑπέροχο μεγαλεῖο τῆς θυσίας, στέλνει τὸ φῶς του, ἓνα ἐκτυφλωτικὸ φῶς, σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς.

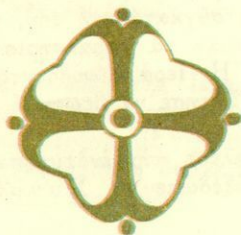
Στὸ θρυλικὸ Μεσολόγγι ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ βρῖσκει ἐνδοξο θάνατο στὴν ἥρωικὴ Ἔξοδο.

Στὸ Ἀρκάδι, στὴν Κρήτη, ὁ Ἡγούμενος Γαβριὴλ προσφέρει τὸ μοναστήρι καὶ τὴ ζωὴ του καὶ μαζί μέ τοὺς συναγωνιστὲς του ἐπαναλαμβάνει τὸ πυροτέχνημα τοῦ Σαμουὴλ.

Κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης Χρυσόστομος συνεχίζει τὴν ἥρωικὴ παράδοση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἱστορία τῆς Ἑλλάδας. Δὲν ἐγκαταλείπει τὸ ποιμνιὸ του καὶ τὴ θέση του, ἐνῶ ὁ χεῖμαρρος τῶν τούρκικων ὀρδῶν κατεβαίνει ἀπειλητικὸς στὴ Σμύρνη, τὴ νύφη τῆς Ἰωνίας, ὅπου εἶχε λάμψει τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐπὶ χιλιετηρίδες. Τελευταῖος στὸ θυσιαστήριο προσφέρεται ὁ Χρυσόστομος καὶ ὑπογράφει μέ τὸ αἷμα του τὴν πολυαίμακτὴ ἱστορία τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν (1922).

Σύγχρονο παράδειγμα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνέχεια ἱστορικῶν ἀγῶνων γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια εἶναι ἡ Ἱεραρχία τῆς Κύπρου μέ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἐθνάρχη Μακάριο. Ἀπτόητος ὁ Ἱεράρχης καὶ Πρόεδρος τῆς Μεγαλονήσου ἀγωνίζεται τὸν Καλόν, τὸν Τίμιον ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν ἰδανικῶν τῶν Κυπρίων. Κρατᾷ στὰ χέρια του τὸ τιμὸν τοῦ σκάφους μέ σύνεση, μέ θάρρος καὶ ὀδηγώντας το ἀνάμεσα ἀπὸ συμπληγάδες πέτρες, ποὺ παρεμβάλλουν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γένους, δίνει τὸν αἰώνιο ὄρο τῆς πίστεως στὴν Πατρίδα Ἑλλάδα, γιὰ τὴν Ἐνωσὴ τῆς Μεγαλονήσου μέ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα.

X 20-5-75

5. Ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἐλεύθερου Κράτους

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821, ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνιο καὶ αἱματηρὸ ἀγῶνα, εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας δὲ μπορούσε πιά νὰ διοικῆται ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ποῦ βρισκόταν στὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα.

Κατὰ τὸ 1828 ὁ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς χώρας μας Ἰωάννης Καποδίστριας ὄρισε μιὰ ἐπιτροπή, γιὰ νὰ ταχτοποιήσῃ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸ 1833 ὀρίστηκε ἄλλη ἐπιτροπή γιὰ νὰ συντάξῃ σ' ἓνα σχέδιο, τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως λέγεται. Τὸ σχέδιο συντάχθηκε καὶ προσδιόριζε τὸν τρόπο τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας καὶ τέθηκε ὑπ' ὄψει τῆς Ἱεραρχίας.

Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδας, ποῦ τὴν ἀποτελοῦσαν ὅλοι οἱ ἱεράρχες, (36 ἀρχιερεῖς τότε) συνῆλθε στὸ Ναύπλιο, ποῦ ἦταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, καὶ μελέτησε τὸ σχέδιο τῆς ἐπιτροπῆς. Τὸ σχέδιο ἐγκρίθηκε καὶ τὸν ἴδιο χρόνο ἐγίνε νόμος τοῦ Κράτους.

Σύμφωνα μὲ τοῦτο τὸ νόμο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας ἀνακηρύχθηκε αὐτοκέφαλη, ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ μὲ τὶς ἄλλες ὀρθόδοξες ἐκκλησίες στὴν πίστη, μὲ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

Κατὰ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη ἀνώτατη Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ Ἱερά Σύνοδος.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποτελέστηκε ἀπὸ πέντε μέλη, ποῦ τὰ διόριζε ὁ βασιλιάς.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία διοργανώθηκε μὲ τρόπο ποῦ νὰ μὴν ἐπηρεάζεται ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ της καὶ ἡ διοίκησή της ἀπὸ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία, ἡ ἐξωτερικὴ ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Πολιτεία. Ἔπρεπε δὲ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας νὰ συνεννοηθῇ καὶ μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ νὰ παρῆ τὴ συγκατάθεσή του, γιὰτὶ οἱ ὀρθόδοξοι τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας κινδύνευαν νὰ χαρακτηριστοῦν ἀποσχισμένοι ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξία. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τότε ἔκαμε ἐπίσημη αἴτηση στὸν Πατριάρχη καὶ ζήτησε νὰ θεωρηθῇ ἡ Ἐκκλησία Ἀυτοκέφαλη.

Τὸ Πατριαρχεῖο συγκάλεσε τὴν ἐνδημούσα Σύνοδο τὸν Ἰούνιο τοῦ 1850 καὶ ἡ Σύνοδος ἐξέδωκε τὸ Συνοδικὸ Νόμο, δηλ.

απόφαση τῆς Συνόδου, μὲ τὸν ὅποιο ἀναγνωρίζοταν αὐτοκέφαλη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας καὶ καθόριζε τὸν τρόπο μὲ τὸν ὅποιο ἔπρεπε νὰ διοικῆται.

Τότε καὶ ἡ ἐλληνικὴ Κυβέρνηση ψήφισε νέο Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας. Παραδέχτηκε μερικὰ ἀπὸ ὅσα ὄριζε ὁ Πατριάρχης μὲ τὸ Συνοδικὸ Νόμο, ἀλλὰ ὄρισε καὶ τρόπο νὰ διοικῆται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας.

Μὲ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη ἡ Ἐκκλησία διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο μὲ πρόεδρο τὸ Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, γιὰ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἡ Ἀθήνα εἶχε γίνῃ ἡ πρωτεύουσα τῆς χώρας, ἀντὶ τὸ Ναύπλιο. Ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο, σὲ ἔνδειξη σεβασμοῦ καὶ τιμῆς, ἡ αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας παίρνει τὸ Ἅγιο Μύρο.

Ἀπὸ τὸ 1852 ὡς σήμερα ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἐκκλησίας ἔχει τροποποιηθῆ ἀπὸ τὶς διάφορες ἐλληνικὲς κυβερνήσεις, πού πέρασαν, ἀλλὰ πάντοτε μὲ συνεννόηση μὲ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδας. Κατὰ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς, πού ἔχουν Μητροπόλεις, ἀντιπρόσωπος δὲ αὐτῆς εἶναι ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος, πού ἐδρεύει στὴν Ἀθήνα. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συνέρχεται ταχτικά μὲν τὴν 1η Ὀκτωβρίου κάθε χρόνο αὐτοδικαίως, ἔκτακτα δὲ ὕστερα ἀπὸ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τοῦ 1/3 τῶν μελῶν τῆς Ἱεραρχίας.

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας ἐνεργεῖ πάντοτε ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδας, πού εἶναι καὶ Πρόεδρος τῆς, καὶ ἀπὸ 12 μέλη, ἀπὸ τὰ ὅποια τὰ ἕξι εἶναι ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα καὶ τὰ ἄλλα ἕξι ἀρχιερεῖς ἀπὸ τὴ Νέα Ἑλλάδα (Μακεδονία, Δ. Θράκη, Ἡπειρο, Νησιὰ Αἰγαίου), περιοχῆς πού θεωροῦνται τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, γιὰ αὐτὸν λόγον μετὰ τὴν ἀνακήρυξη σὰν Αὐτοκέφαλης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Στὶς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εἶναι παρῶν καὶ ὁ κυβερνητικὸς ἐπίτροπος χωρὶς ψῆφο, ὁ ὅποιος κυρώνει μὲ τὴν ὑπογραφή του τὶς ἀποφάσεις πού παίρνουν. Κάθε Μητρόπολη διοικεῖται ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη τῆς καὶ ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο.

Στὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο ὑπάγονται ὅλες οἱ ἐκκλησίες ποὺ εἶναι στὴν περιφέρεια τῆς Μητρόπολης.

Κάθε ἐκκλησία ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ ἐνορία, ποὺ διοικεῖται ἀπὸ τὸν Πρεσβύτερο (τὸν ἱερέα) ἢ τὸν Ἀρχιμανδρίτη καὶ ἀπὸ τὸ ἐνοριακὸ Συμβούλιο, ποὺ ἐκλέγεται ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες τῆς ἐνορίας.

Στὴ Μητρόπολη ὑπάγονται καὶ τὰ Μοναστήρια τῆς περιφέρειας τῆς Μητρόπολης. Κάθε μοναστήρι διοικεῖται ἀπὸ τὸ ἡγουμενοσυμβούλιο. Τὰ μοναστήρια στὸ Ἅγιο Ὄρος ἔχουν δική τους ἀνεξάρτητη μητροπολιτικὴ περιφέρεια. X

6. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα

Τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀλεξάντρειας, τῆς Ἀντιόχειας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων εἶχαν προοδέσει πολὺ τὴν πρώτην χριστιανικὴν περίοδον. Ἡ πρόοδος ὅμως αὐτῆ σταμάτησε ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἡ Αἴγυπτος, ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Συρία, οἱ χώρες δηλ. στὶς ὁποῖες βρισκόνταν, εἶχαν χάσει τὴν ἐλευθερίαν τους καὶ ὑποτάχτηκαν στοὺς Ἀραβες. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνην ἄρχισε καὶ ἡ παρακμὴ τους (Ζ' αἰῶνας). Ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ διαδιδόταν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Ἡ διδασκαλία τοῦ Προφήτη Μωάμεθ ἐπέβαλε τὴ θρησκείαν του μετὰ τὴ βίαν. Πολλοὶ χριστιανοὶ τότε ὑποχώρησαν ἐπὶ βίαν καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ ἀλλαξοπιστήσουν καὶ νὰ γίνουν μωαμεθανοί.

Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἀλεξάντρειας σήμερον περιλαμβάνει ὄχι τὰ περιφέρειαι μετὰ ὄχι τὰ ἀρχιερεῖς. Βρίσκεται ἐν ἀκμῇ καὶ πρόοδον. Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦτο, ποὺ λάμπρυνε τὸν θρόνον τοῦ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια, ἔχει σήμερον 150.000 περίπου χριστιανούς ὀρθόδοξους. Ἔχει δικὸν του τυπογραφεῖον καὶ ἐκδίδει σπουδαῖα χριστιανικὰ βιβλία καὶ περιοδικὰ. Ἔτσι διατηρεῖ τὴν πνευματικὴν ἐπαφὴν του μετὰ τοὺς χριστιανούς καὶ ἀναπτύσσει τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς.

Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιόχειας δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μεγάλην πρόοδον, γιὰ τὸ ἔσωτερικὸν ἔθρονον, ποὺ τὶς ἐπιφελέθησαν οἱ δυτικοὶ ἐξασθένησαν τὴν ὀρθοδοξίαν. Οἱ δυτικοὶ κατόρθωσαν νὰ προσελκύσουν πολλοὺς ὀρθόδοξους ἐπὶ τὴν Παπικὴν Ἐκκλησίαν. Ἰδρυσαν δὲ καὶ Οὐνιτικὸν Πατριαρχεῖον, ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Πάπαν τῆς Ρώμης. Ἐνῶ δὲ εἶναι ἐνωμένοι μετὰ τὴν δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἐπὶ ζητήματα ποὺ ἀναφέρονται ἐπὶ τὴν πίστην, διατήρησαν τὴν γλῶσσαν τους ἐπὶ τὴν λατρείαν. Δὲ χρησιμοποιοῦν δηλ. τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἐπὶ τὴν λατρείαν τους ὅπως ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία. Διατήρησαν ἐπίσης τὸ ἔνδυμα τῶν κληρικῶν ποὺ εἶχαν πρὶν νὰ γίνουν Παπικοί.

Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιόχειας ἔχει σήμερον 15 μητροπολίτας καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐκεῖ ἀριθμεῖ 300 χιλιάδας περίπου ὀρθόδοξους χριστιανούς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους οἱ περισσότεροι εἶναι ἀραβόφωνοι.

Τὸ Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων διοικεῖται πάντοτε ἀπὸ Ἑλληνας Πατριάρχες. Ἔχει 19 μητροπολίτας καὶ οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ του εἶναι 75 χιλιάδες περίπου.

Καὶ τὰ τρία Πατριαρχεῖα ἀποδίδουν ἐπὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην πρωτεῖαν τιμῆς, ἡ δὲ Κωνσταντινούπολις εἶναι τὸ κέντρον τῆς Ὀρθοδοξίας. Κάθε Πατριαρχεῖον ὅμως καὶ κάθε αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἔχει πλήρη ἐλευθερίαν ἐπὶ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς διοίκησιν. Ὅλα δὲ ἀποτελοῦν

μέλη τοῦ σώματος τῆς Ὁρθόδοξης Καθολικῆς Ἐκκλησίας με κεφαλὴ τὸ Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

Σήμερα ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς: Τὴν πρώτην σειράν κατέχουν τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα, Κωνσταντινούπολης, Ἀλεξάνδρειας, Ἀντιόχειας καὶ Ἱεροσολύμων.

Μὲ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης εἶναι ἐνωμένες καὶ οἱ ὀρθόδοξοι ἐκκλησίες τῶν χριστιανῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας.

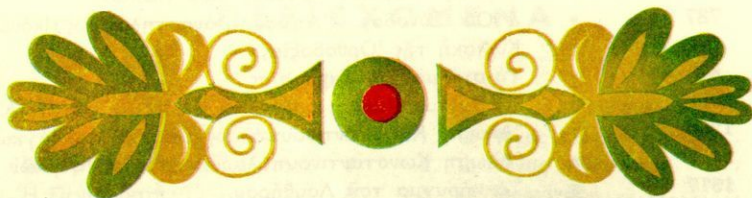
Τὶς ἐκκλησίες αὐτὲς τίς διοικοῦν Ἀρχιεπίσκοποι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς Αὐστραλίας, ποὺ τὴ διοικεῖ Μητροπολίτης.

Στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὑπάγεται ἐπίσης καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ποὺ τὴ διοικεῖ Ἱερά Σύνοδος με ἔδρα τὸ Ἡράκλειο.

Μετὰ τὰ Πατριαρχεῖα ἀκολουθοῦν οἱ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας, τῆς Κύπρου, τῆς Ἰβηρίας, τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Πολωνίας, τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρωσίας, τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Νοτιοσλαβίας καὶ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ρουμανίας, καθὼς καὶ ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας.

Ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία στὴν Κύπρο διοικεῖται ἀπὸ Ἱερά Σύνοδο. Πρόεδρος τῆς εἶναι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, ποὺ λέγεται καὶ Ἐθνάρχης. Περιλαμβάνει δὲ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου 4 Ἐπισκοπές.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΣΤΕ

- 33 μ. Χ : Πεντηκοστή – Γενέθλια ημέρα τῆς Ἐκκλησίας.
37 » : Ὁ Παῦλος γίνεται κήρυκας τῆς νέας θρησκείας.
44 » : Μαρτυρικός θάνατος τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου.
44 – 45 » : Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
49 – 54 » : Δευτέρα περιοδεία τοῦ Παύλου.
54 – 65 » : Τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου.
67 » : Θάνατος τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.
64 – 68 » : Διωγμοὶ τοῦ Νέρωνα.
82 – 96 » : » τοῦ Δομιτιανοῦ.
98 – 117 » : » τοῦ Τραϊανοῦ.
110 » : Μαρτύριο Ἰγνατίου.
138 – 161 » : Διωγμοὶ Ἀντωνίνου Πίου.
155 » : Μαρτύριο Πολυκάρπου.
161 – 180 » : Διωγμοὶ Μάρκου Αὔρηλιου.
249 – 251 » : Διωγμοὶ Δεκίου.
284 – 305 » : Διωγμοὶ Διοκλητιανοῦ.
303 » : Μαρτυρικός θάνατος Ἀγίου Γεωργίου.
306 » : Μαρτυρικός θάνατος Ἀγίου Δημητρίου.
313 » : Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος προστάτης τῶν Χριστιανῶν
Διάταγμα τῶν Μεδιολάνων.
325 » : Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος – Αἵρεση Ἀρείου.
327 » : Εὐρεση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἀγ. Ἑλένης.
330 » : Ἐγκαίνια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.
298 – 373 » : Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.
330 – 379 » : Ὁ Μέγας Βασίλειος.
328 – 390 » : Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.
347 – 407 » : Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.
381 » : Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.
537 » : Ἐγκαίνια τῆς Ἀγίας Σοφίας
626 » : Ἀκάθιστος Ὕμνος.
629 » : Ὑψωση Τιμίου Σταυροῦ ὑπὸ Ἡρακλείου.
726 » : Διάταγμα κατὰ τῆς εἰκονολατρίας.

- 754 » : Ἰδρυση κοσμικοῦ κράτους τῶν Παπῶν.
787 » : Ζ' Οἶκ. Σύνοδος – Ἀπόφαση ἀναστηλώσεως εἰκόνων.
843 » : Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.
867 » : Τὸ σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας.
1054 » : Τὸ σχίσμα γίνεται ὀριστικό.
1204 » : Ἀλωση Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων.
1453 » : Ἀλωση Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.
1517 » : Τὸ κήρυγμα τοῦ Λουθήρου.
1833 » : Ἰδρυση τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.
1870 » : Ὁ Πάπας κηρύσσεται «ἀλάθητος».
1872 » : Ἡ Βουλγαρική Ἐκκλησία κηρύσσεται σχισματική.
1922 » : Μαρτύριο Χρυσοστόμου Σμύρνης.
1945 » : Ἀρση τοῦ Βουλγαρικοῦ σχίσματος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.		Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5		
ΜΕΡΟΣ Α'			
1. Ἐκλογή τοῦ Ματθία	7	1. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ...	72
2. Ἡ Πεντηκοστή	8	2. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος	78
3. Ἡ Πρώτη Χριστ. Ἐκκλησία	10	3. Ὁ Ἰουλιανὸς	80
4. Θεραπεία τοῦ χλωοῦ	11	4. Ὁ Θεοδοσίος.....	81
5. Θαύματα τῶν Ἀποστόλων ..	13	5. Οἱ τρεῖς Ἱεράρχες	82
6. Ἐκλογή διακόνων	15	6. Ὁ Ἰουστινιανὸς.....	93
7. Στέφανος	15	7. Ὁ Ἡράκλειος	95
8. Φίλιππος	17	8. Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος	98
9. Ἕνας ἐπίσημος ἐθνικός.....	18	9. Εἰκονομάχοι.....	100
10. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.....	20	ΜΕΡΟΣ Γ'	
11. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος	25	1. Τὸ σχίσμα	103
12. Ἡ ἐκκλησία Ἀντιοχείας	30	2. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλ- γάρων	107
13. Σύλληψη τοῦ Πέτρου	31	3. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώ- σων	109
14. Πρώτη πορεία τοῦ Παύλου	33	ΜΕΡΟΣ Δ'	
15. Ἀποστολικὴ Σύνοδος	37	1. Ὁρθησκευτικὴ μεταρρύθμιση..	110
16. Β' πορεία τοῦ Παύλου	38	2. Ἡ Ἐκκλησία στὴν Τουρκο- κρατία	114
17. Γ' πορεία τοῦ Παύλου	46	3. Τὰ μοναστήρια	116
18. Δ' πορεία τοῦ Παύλου	54	4. Ἐκκλησία καὶ Ἐπανάσταση..	118
19. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος	56	5. Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.	120
20. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας	56	6. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	123
21. Ὁ Ἀπόστολος Λουκάς.....	58		
22. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι	58		
23. Διοίκηση ἐκκλησιῶν.....	61		
24. Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ...	62		
25. Μάρτυρες Χριστ. Ὁρθηκείας.	68		

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐκτύπων στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον ὃ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Α΄ 1974 (ΧΙ) - ΑΝΤΙΤ. 220.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2488/19 - 10 - 1974

Ἐκτύπωσης: ΚΟΥΣΕΝΤΟΣ - ΔΑΒΕΡΩΝΑΣ-ΠΡΙΦΤΗΣ - Ε. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
Βιβλιοδεσία: ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - ΚΟΥΚΙΑΣ - Α. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

